

STRATEGIJA PREMA MLADIMA GRAD SREBRENİK 2024–2028.

Srebrenik, novembar 2023.

SADRŽAJ

Uvodna riječ Gradonačelnika	6
Koordinaciono tijelo i radne grupe	7
1. UVOD	9
1.1. Politike prema mladima u EU-u	9
1.2. Politike prema mladima u Bosni i Hercegovini	10
1.3. Mladi u Gradu Srebreniku	12
1.4. Ciljevi Strategije prema mladima	18
1.4.1. Strateški cilj	18
1.4.2. Operativni ciljevi Strategije prema mladima	18
1.4. Proces izrade dokumenta	19
1.5. Pravni okvir za donošenje strateških dokumenata	20
2. SWOT analiza	21
3. ANALIZA POLOŽAJA I POTREBA MLADIH U GRADU SREBRENIKU	27
3.1. Obrazovanje i nauka mladih	27
3.1.1. Uvod	27
3.1.2. Pravni okvir	31
3.1.3. Institucionalni okvir	31
3.1.4. Finansijski okvir	34
3.1.5. Analiza problema i potreba	34
1.2. Rad, zapošljavanje, samozapošljavanje i preduzetništvo mladih	42
1.2.1. Uvod	42
1.2.2. Pravni okvir	43
1.2.3. Institucionalni okvir	43
1.2.4. Finansijski okvir	47
1.2.5. Analiza problema i potreba mladih	47
4.3. Socijalna briga mladih	56
4.3.1. Uvod	56
4.3.2. Pravni okvir	56
4.3.3. Institucionalni okvir	57
4.3.4. Analiza problema i potreba mladih	59
4.4. Zdravstvena zaštita mladih	64
4.4.1. Uvod	64
4.4.2. Pravni okvir	64

4.4.3. Institucionalni okvir	65
4.4.4. Analiza problema i potreba mladih	68
4.5. Kultura i sport	78
4.5.1. Uvod	78
4.5.2. Pravni okvir	78
4.5.3. Institucionalni okvir	79
4.5.4. Finansijski okvir	84
4.5.5. Analiza problema i potreba mladih	86
4.6. Aktivizam mladih (učješće, volontiranje, mobilnost, slobodno vrijeme i informiranje)	93
4.6.1. Uvod	93
4.6.2. Pravni okvir	93
4.6.3. Institucionalni okvir	95
4.6.4. Finansijski okvir	97
4.6.5. Analiza problema i potreba	98
4.7. Sigurnost mladih	110
4.7.1. Uvod	110
4.7.2. Pravni okvir	111
4.7.3. Institucionalni okvir	112
4.7.4. Analiza potreba i problema	114
5. AKCIONI PLAN 2024–2028. I PLANIRANI TROŠKOVI	126
6. MEHANIZMI ZA PROVEDBU STRATEGIJE PREMA MLADIMA	149
6.1. Monitoring i evaluacija	149
7. Literatura	152

Popis tabela

Tabela 1: Uzorak za grad Srebrenik	12
Tabela 2: Demografske karakteristike uzorka	13
Tabela 3: Broj mladih po općinama i gradovima u TK	14
Tabela 4: SWOT matrica Grada Srebrenika za izradu Strategije prema mladima	21
Tabela 5: Pregled broja upisanih studenata po lokalnim zajednicama u TK iz kojih studenti dolaze	28
Tabela 6: Osnovno obrazovanje	28
Tabela 7: Upisani učenici prema vrsti srednjih škola	29
Tabela 8: Kvalifikaciona i spolna struktura kod nezaposlenost mladih	46
Tabela 9: Oblici nasilja kod mladih	116

Popis grafika

Grafik 1: Posljednji završeni stepen obrazovanja	30
Grafik 2: Prekid školovanja	36
Grafik 3: Adekvatnost obrazovanja	37
Grafik 4: Pohađanje prakse u okviru redovnog obrazovanja	37
Grafik 5: Unapređenje formalnog obrazovanja	38
Grafik 6: Neformalno obrazovanje	39
Grafik 7: Vrsta ugovora kod zaposlenih mladih	48
Grafik 8: Odnos obrazovanja i radnog mjesta	50
Grafik 9: Najbolje radno mjesto	51
Grafik 10: Stav mladih o pokretanju vlastitog biznisa	52
Grafik 11: Podrška za pokretanje vlastitog biznisa	52
Grafik 12: Poznavanje vladinih programa za zapošljavanja	53
Grafik 13. Način stanovanja – komparacija	58
Grafik 14. Način stanovanja	60
Grafik 15: Stipendiranje mladih	61
Grafik 16. Mladi koji ne konzumiraju duhan i duhanske proizvode – komparacija sa drugim lokalnim zajednicama	69
Grafik 17: Sistematski pregled	70
Grafik 18. Sistematski pregled – komparacija sa drugim lokalnim zajednicama	70
Grafik 19. Razlozi provedbe sistematskog pregleda.	71
Grafik 20. Zadovoljstvo uslugama koje pruža dom zdravlja	72

Grafik 21. Mentalno zdravlje mladih	73
Grafik 22. Razlozi neposjećivanja psihologa	74
Grafik 23: Ginekološki pregled	75
Grafik 24. Zainteresiranost za kulturu i umjetnost	86
Grafik 25. Percepcija prilika za posjećivanjem kulturnih i umjetničkih sadržaja	87
Grafik 26. Bavljenje sportom mladih u Srebreniku	88
Grafik 27. Zanimanje za politiku	100
Grafik 28. Učinkovitost načina promjena u društvu	101
Grafik 29. Članstvo i rad u organizacijama	102
Grafik 30. Članstvo mladih u nevladinim organizacijama – komparacija sa drugim sličnim lokalnim zajednicama	103
Grafik 31. Mladi Srebrenika i volontiranje	103
Grafik 32. Korištenje medija	105
Grafik 33. Pristup internetu među mladima.	105
Grafik 34. Uređaji putem kojih mladi pristupaju internetu.	106
Grafik 35. Društvene mreže koje mladi najčešće koriste.	106
Grafik 36. Zadovoljstvo sigurnosnom situacijom	115
Grafik 37. Zadovoljstvo radom organa sigurnosti	115
Grafik 38. Povjerenje u policijske službenike	116
Grafik 39. Oblici nasilja kojima su mladi izloženi	118
Grafik 40. Oblici nasilja kojima su mladi izloženi - komparacija sa drugim lokalnim zajednicama	119
Grafik 41. Prepoznavanje psihičkog nasilja	120
Grafik 42. Prepoznavanje mobinga i bulinga	120
Grafik 43. Žene kao žrtve nasilja	121

Uvodna riječ Gradonačelnika

Strategija prema mladima - investicija u budućnost Grada Srebrenik

U dinamičnom i raznolikom kontekstu modernog društva, gradovi postaju epicentri transformacije, a mladi postaju ključni akteri u oblikovanju budućnosti. **Ova Strategija prema mladima predstavlja odlučnost Grada Srebrenik u namjeri da izgradi podržavajuću zajednicu za mlade, te predstavlja temeljni dokument koji usmjerava naše napore ka stvaranju stimulativnog okruženja u kojem mladi mogu ostvariti svoj puni potencijal.**

Obzirom na izazove s kojima se mladi suočavaju, od obrazovanja do zapošljavanja i aktivnog učešća u društvenom životu, ova Strategija je koncipirana kako bi pružila sveobuhvatne smjernice i ciljeve. **Strategija nije samo dokument- ona je vizija koja teži stvaranju prostora u kojem mladi imaju priliku rasti, razvijati se i ostvarivati svoje snove.** Ova Strategija istražuje ključne aspekte života mladih u Srebreniku, prepoznajući izazove, ali i prilike koje pružaju temelj za dugoročni uspjeh. Kroz saradnju sa mladima, lokalnim organizacijama, obrazovnim ustanovama i poslovnim sektorom, težimo izgraditi inkluzivno društvo koje osnažuje mlade da postanu lideri, inovatori i aktivni građani.

Strategija prema mladima je poziv za akciju, te predstavlja katalizator promjena koje će oblikovati ne samo budućnost mladih, već i samu suštinu Grada Srebrenik. Ujedinjeni u ovom zajedničkom cilju, gradimo mostove između prošlosti, sadašnjosti i budućnosti, stvarajući održivu i prosperitetnu zajednicu za sve generacije.

U uvodu svijeta oblikovagnog digitalnom revolucijom, društvenim promjenama i brzim tempom života, mladi postaju pokretači inovacija, promjena i društvene dinamike. No, da bi mladi bili aktivni akteri u lokalnoj zajednici, imperativ je stvaranje uslova i resursa koji će podržati njihovo djelovanje i angažman. Lokalna zajednica ima ključnu odgovornost u stvaranju okoline koja će poticati aktivno učešće mladih. Ova podrška se ne sastoji samo od materijalnih resursa, već i od intelektualne podrške, mentorstva i osjećaja pripadnosti. Mladima treba pružiti prostor gdje mogu izražavati svoje ideje, razvijati vještine i sudjelovati u kreiranju odluka koje utiču na njihovu svakodnevnicu. Otvoreni smo za vaše ideje, spremni smo saslušati vaše sugestije, i zajedno graditi prostor u kojem svaki mladi pojedinac može ostvariti svoj puni potencijal. Neka naša zajednička saradnja bude most između sadašnjosti i budućnosti, ispunjena uzajamnim poštovanjem, podrškom i rastom.

Draga omladino,

Želim vam uputiti riječi podrške, inspiracije i poziva na akciju. Vi ste srce našeg Srebrenika, pokretači promjena i nositelji svježih ideja. Vaša energija, entuzijazam i perspektiva su ključni za oblikovanje budućnosti našeg grada.

Pozivam vas da se aktivno uključite u događaje, da dijelite svoje ideje i strasti, te da zajedno gradimo prostor gdje svaki mladi pojedinac ima priliku ostvariti svoje snove. Vaša inicijativa ima moć transformirati našu lokalnu zajednicu. Raznolikost vaših talenata i interesa čini nas jačima. Slobodno izražavajte svoje mišljenje, postavljajte pitanja, sudjelujte u projektima. Vi ste ti koji oblikujete smjer u kojem idemo. Neka ovo bude poziv na saradnju i zajednički rad. Imamo priliku stvoriti zajednicu koja je inkluzivna, podržavajuća i koja pruža ravnopravne šanse za svakoga. Vaša uloga je ključna, jer vi niste samo lideri budućnosti, već morate biti i lideri sadašnjosti.

Zajedno možemo graditi lokalnu zajednicu u kojoj se svako mlado srce osjeća dobrodošlo i podržano. Budite hrabri, budite kreativni, budite vođe pozitivnih promjena. Budite oni koji oblikuju priče koje će se prepričavati generacijama. Sami zajednički i ujedinjeno, Srebrenik možemo urediti, uljepšati i modernizovati, te svim generacijama učiniti ugodnim i lijepim mjestom za život.

Gradonačelnik Srebrenika

Adnan Bjelić

Koordinaciono tijelo i radne grupe

Za potrebe izrade Strategije prema mladima Grada Srebrenika za period 2024-2028. godina, imenovano je Koordinaciono tijelo i radne grupe.

Koordinaciono tijelo Čine

1. Muhamed Jašarević – predsjednik
2. Elvira Suljkić-potpredsjednik/ rukovodilac Radne grupe za obrazovanje
3. Sanela Husejnović-potpredsjednik/rukovodilac Radne grupe za zapošljavanje
4. Faruk Hodžić – potpredsjednik/rukovodilac Radne grupe za socijalnu brigu
5. Belkisa Ibrišimović – potpredsjednik/rukovodilac Radne grupe za zdravstvo
6. Nermin Jašarević – potpredsjednik/rukovodilac Radne grupe za sigurnost
7. Azur Ibrić – potpredsjednik /rukovodilac Radne grupe za aktivno učešće mladih u društvu i slobodno vrijeme (kultura, sport, volonterizam)
8. Mehmedović Nihad- potpredsjednik/rukovodilac radne grupe za informisanje

Radne grupe:

Radna grupa za oblast obrazovanja

1. Elvira Suljkić, rukovodilac (JU Mješovita srednja škola Srebrenik)
2. Armin Hrustić, član (predsjednik Aktiva direktora osnovnih škola Srebrenik)
3. Ševala Zukić, član (JU za obrazovanje djece predškolskog uzrasta Srebrenik)

Radna grupa za oblast zapošljavanja

1. Sanela Husejnović, rukovodilac (JU Služba za zapošljavanje Srebrenik)
2. Adin Mujčić, član (Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije Grada Srebrenika)
3. Edis Kavgić, član (Gradsko vijeće Grada Srebrenika)

Radna grupa za socijalnu brigu

1. Faruk Hodžić, rukovodilac (JU Centra za socijalni rad Srebrenik)
2. Amra Saračević, član (Udruženje porodica i prijatelja djece oboljele od leukemije i drugih malignih oboljenja „Pipol“ Srebrenik)
3. Sanela Sarajlić - Hodžić, član (UG „Spektar“ Srebrenik)

Radna grupa za zdravstvo

1. Belkisa Ibrišimović , rukovodilac (JZU Dom zdravlja Srebrenik)
2. Atifa Buldić Bešić, član (UG Srce za djecu)
3. Enes Moranjić, član (Udruženje pčelara „Roj“ Srebrenik)

Radna grupa za sigurnost

1. Nermin Jašarević, rukovodilac (Služba civilne zaštite Grada Srebrenik)
2. Halid Aličić, član, (Policajska uprava Srebrenik)
3. Enes Bešić, član (Gorska služba spašavanja Srebrenik)

Radna grupa za aktivno učešće mladih u društvu i slobodno vrijeme (kultura, sport, volonterizam)

1. Ibrić Azur, rukovodilac, (Gradsko vijeće Grada Srebrenik)
2. Jasmin Mujić, član (Komisija za mlade Grada Srebrenika)
3. Dženan Lelić, član (Crveni križ Grada Srebrenika)

Radna grupa za informisanje:

1. Nihad Mehmedović, rukovodilac (Služba za BiZ i društvene djelatnosti Grada Srebrenik)
2. Mirza Ibrišimović, član (JU Centar za kulturu i informisanje Srebrenik)
3. Esad Dedić, član (Stručna služba Gradonačelnika Grada Srebrenik)

Zadatak Koordinacionog tijela i radnih grupa je upoznavanje sa analizom trenutnog stanja i položaja mladih na osnovu urađenog istraživanja o potrebama i problemima mladih Grada Srebrenika, koje priprema i vodi Institut za razvoj mladih „KULT“ Sarajevo, a u cilju zajedničkog predlaganja projekata i mjera unapređenja položaja mladih, koji će biti osnova za izradu Strategije za mlade Grada Srebrenika za period 2024. - 2028. godina.

Osobe predložene u radne grupe, u ime Grada Srebrenika, posjeduju iskustvo i znanje iz oblasti radne grupe kojom će rukovoditi, te je to bio ključni i osnovni kriterij za njihovo imenovanje.

1. UVOD

1.1. Politike prema mladima u EU-u

Evropska unija od 2002. godine provodi ciljanu saradnju u kontekstu politika prema mladima EU-a, a na osnovu načela učešća i ravnopravnog pristupa mogućnostima. Ova saradnja je potakla političke i zakonodavne promjene u državama članicama, ali i značajno doprinijela izgradnji kapaciteta omladinskih organizacija. Do danas Evropska unija je predložila i usvojila dva strateška dokumenta za mlade:

1. EU Strategija prema mladima 2010-2018. (EU Youth Strategy 2010-2018)
2. EU Strategija prema mladima 2019-2027. (EU Youth Strategy 2019-2027)

U Rezoluciji¹ Vijeća Evropske unije i predstavnika vlada država članica, a u okviru za evropsku saradnju u području mladih prepoznaje se da mladi:

- imaju posebnu ulogu u društvu i suočavaju se sa posebnim izazovima;
- trebaju Strategiju za mlade za razdoblje 2019–2027. god. EU-a;
- trebaju jasno definirane ciljeve za mlade.

Strategija prema mladima za razdoblje 2019–2027. EU-a predstavlja strateški dokument u kojem su sadržane smjernice svim učesnicima u oblasti mladih, što uključuje prvenstveno vlade država članica, određene agencije i institucije, te organizacije civilnog društva, regionalne i lokalne jedinice samouprave, ali i sve ostale koji se bave radom za mlade i s mladima, te one koji u svom radu obuhvataju na neki način oblast od interesa za mlade. Dokument sadrži važne smjernice i ciljeve koje nastoji ostvariti, te se prvenstveno oslanja na saradnju, zajedničku koordinaciju i sinergiju navedenih donosilaca i provodilaca odluka koje uključuju mlade. Strategija prema mladima EU-a promovira učešće mladih ljudi u demokratskom životu i treba se provoditi u državama članicama EU-a na osnovu 11 evropskih ciljeva za mlade. Organizacije civilnog društva kao direktna poveznica mladih s EU-om imaju veliku ulogu i odgovornost za provođenje i ostvarivanje ciljeva Strategije te je od ključne važnosti podrška koju učesnici mogu međusobno osigurati kako bi se 11 ciljeva Strategije provelo u skladu sa Strategijom.

Pored Strategije prema mladima EU-a, važno je spomenuti još dva dokumenta koja pružaju poticaj i daju prijedloge za unapređenje okruženja u kojem mladi žive i djeluju. To su:

- Rezolucija o Strategiji omladinskog sektora Vijeća Evrope do 2030. god., usvojena u januaru 2020. godine, a koja pruža poticaj jačanju, priznavanju i daljem razvoju politika i praksi u području rada s mladima i predstavlja okvir unutar kojeg će se provoditi sljedećih pet dvogodišnjih programa Mladi za demokratiju. Strategija je zasnovana na osnovnim vrijednostima Vijeća Evrope: demokratiji, ljudskim pravima i vladavini zakona, te je dizajnirana da bude dovoljno općenita kako njene političke orijentacije ne bi brzo zastarjele. Istovremeno, Strategija pruža više informacija o omladinskom sektoru Vijeća Evrope, kao i o viziji, misiji, tematskim prioritetima i očekivanim ishodima Strategije;
- Evropska povelja o učešću mladih na lokalnom i regionalnom nivou je dokument koji sadrži preporuke mladim ljudima, omladinskim radnicima, organizacijama i lokalnim vlastima za promoviranje i poticanje lokalnog učešća mladih ljudi širom Evrope. Ovim dokumentom promoviraju se instrumenti za učešće mladih, i to: obuka mladih za učešće, informiranje, promoviranje učešća mladih putem informacijskih i komunikacijskih tehnologija, promoviranje učešća mladih u medijima, poticanje mladih da se bave volonterskim radom i da posvećuju svoje vrijeme aktivnostima za razvoj zajednice, pružanje podrške projektima i inicijativama mladih, promoviranje omladinskih organizacija, učešće mladih ljudi u nevladinim organizacijama i političkim partijama.

¹ Rezolucija Vijeća Evropske unije i predstavnika vlada država članica, koji su se sastali unutar Vijeća, o okviru za evropsku suradnju u području mladih: strategija Evropske unije za mlade za razdoblje 2019.–2027. (C 465-1, 2018.)

[https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/HTML/?uri=CELEX:42018Y1218\(01\)&from=ES#d1e32-18-1](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/HTML/?uri=CELEX:42018Y1218(01)&from=ES#d1e32-18-1) (pristupljeno: 2. 2. 2022).

Na nivou Evropske unije djeluje nekoliko organizacija koje su prepoznate kao krovne omladinske organizacije i koje u svoj rad uključuju omladinske organizacije ili organizacije za mlade iz država članica, ali i pod posebnim uvjetima organizacije koje dolaze iz država koje još uvijek nisu pristupile Evropskoj uniji. Na tom tragu možemo govoriti o Evropskom forumu mladih² (European Youth Forum), koji broji preko 100 organizacija članica, uglavnom nacionalnih krovnih organizacija za mlade. Članice ovog foruma su i krovne organizacije za mlade iz regije zapadnog Balkana, a koje dolaze iz država koje nisu članice EU-a, kao što su Srbija i Sjeverna Makedonija.

Dokumenti kreirani na nivou EU-a utječu i na kreiranja pravnog okvira u zemljama zapadnog Balkana, gdje je vrlo vidljiv napredak susjednih država poput Republike Srbije, koja ima uređen Zakon o mladima kao i Nacionalnu strategiju za mlade za period 2015–2025. Ovi dokumenti uređuju oblasti od važnosti za mlade te daju preporuke za provedbu mehanizama koji idu u pravcu poboljšanja položaja mladih. U susjednoj Republici Crnoj Gori usvojen je Zakon o mladima, dok je Strategija za mlade istekla 2021.

1.2. Politike prema mladima u Bosni i Hercegovini

U pravnom sistemu Bosne i Hercegovine ne postoji zakonska regulativa koja se bavi pitanjima mladih na državnom nivou, iako su pitanja mladih pod nadležnošću Ministarstva civilnih poslova BiH.

Ustav BiH predviđa da je entitetima data u nadležnost briga o mladima na području djelovanja njihovih institucija, taksativnim navođenjem nadležnosti institucija BiH i klauzulom koja navodi da ovlaštenja koja Ustavom BiH nisu izričito dodijeljena institucijama BiH pripadaju entitetima.

Danas na teritoriji BiH imamo tri zakona koja reguliraju prava mladih, i to [Zakon o mladima Federacije Bosne i Hercegovine](#)³ (u daljem tekstu: Zakon o mladima FBiH), [Zakon o omladinskom organizovanju Republike Srpske](#)⁴ (u daljem tekstu: Zakon o omladinskom organizovanju RS-a) te [Zakon o mladima Brčko distrikta Bosne i Hercegovine](#)⁵ (u daljem tekstu: Zakon o mladima BD BiH). Sva tri zakona, pored toga što naglašavaju važnost poštovanja ljudskih i građanskih prava mladih, definiraju dodatna prava za mlade u društvu. Mladi imaju pravo na podršku i unapređivanje svog razvoja bez diskriminacije po bilo kojem osnovu.

Zakon o mladima FBiH odgovornost pružanja podrške mladima delegira svim nivoima vlasti u Federaciji BiH, prije svega kroz definiranje, usvajanje i provođenje strategija prema mladima. Članom 12 Zakona propisano je da je općinski/gradski, kao i kantonalni nivo vlasti dužan odrediti službenika/icu za pitanja mladih, odnosno odjel pri nadležnom ministarstvu. Usto, Zakon je propisao obavezu općinskom odnosno gradskom nivou vlasti da samostalno osigura minimum mjera na planu rada s mladima i omladinskih aktivnosti, te mehanizme i kapacitete koji uključuju:

- osiguranje prikladnog prostora za mlade te osiguranje plaćanja troškova njegovog održavanja;
- osiguranje budžetske stavke koja se tiče pitanja mladih, kao dijela ukupnog budžeta općine;
- određivanje nadležne općinske službe za pitanja mladih;
- osiguranje godišnjih grantova za projekte za mlade;
- profesionalni razvoj i usavršavanje službenika/ce za mlade te jačanje kapaciteta svih onih koji se bave radom sa mladima i omladinskim aktivnostima
- osnivanje komisija za mlade pri općinskom vijeću kao stalnog radnog tijela;
- uspostavljanje stručnog radnog tijela za izradu, ažuriranje i praćenje provođenja lokalnih strategija prema mladima;

² European Youth Forum, <https://www.youthforum.org/> (pristupljeno: 2. 1. 2023. g.).

³ Zakon o mladima Federacije Bosne i Hercegovine (Službene novine Federacije BiH, 36/10).

⁴ Zakon o omladinskom organizovanju Republike Srpske (Službeni glasnik RS, 98/04, 119/08, 1/12).

⁵ Zakon o mladima Brčko distrikta Bosne i Hercegovine (Službeni glasnik Brčko distrikta BiH, 18/17).

- istraživanje ili podršku istraživanju u cilju donošenja strategija prema mladima;
- pružanje sveopće podrške radu općinskog vijeća mladih.

Zakonom o mladima FBiH jasno je definirano da mladi imaju pravo biti pravovremeno i istinito informirani o svim pitanjima koja su od interesa za njih, te da svi nivoi vlasti u Federaciji BiH trebaju, u skladu sa svojim nadležnostima, održati javne rasprave i konsultacije uz učešće predstavnika vijeća mladih u procesu usvajanja određene sektorske politike prema mladima, programa djelovanja za mlade, strategije prema mladima i dijelova budžeta koji se tiču pitanja mladih. Uz to, nadležna općinska/gradska služba vodi spisak omladinskih udruženja na teritoriji općine/grada, ali i neformalnih grupa koje žele predlagati projekte za mlade.

Oblast mladih u jedinicama lokalne samouprave u FBiH dodatno je uređena i [Zakonom o principima lokalne samouprave u Federaciji Bosne i Hercegovine](#)⁶ (u daljem tekstu: Zakon o principima lokalne samouprave FBiH), a utvrđene su i nadležnosti općina u Federaciji BiH bez bilo kakvih razlika i izuzetaka, barem formalno. Zakonom o principima lokalne samouprave FBiH razrađena su rješenja o lokalnoj samoupravi sadržana u Evropskoj povelji o lokalnoj samoupravi i Ustavu FBiH. Članom 3 Zakona o principima lokalne samouprave FBiH definirano je da je lokalna samouprava u Federaciji BiH organizirana i ostvaruje se u općinama i gradovima kao jedinicama lokalne samouprave, a izvršavaju je organi jedinica lokalne samouprave i građani, u skladu sa Ustavom, zakonima i statutom jedinice lokalne samouprave. U članu 8 taksativno su navedene, između ostalih, i sljedeće nadležnosti, a koje se direktno ili indirektno tiču pitanja mladih:

1. osiguranje i zaštita ljudskih prava i osnovnih sloboda u skladu s Ustavom;
2. donošenje budžeta jedinice lokalne samouprave;
3. donošenje programa i planova razvoja jedinice i stvaranje uvjeta za privredni razvoj i zapošljavanje;
4. utvrđivanje i provođenje politike uređenja prostora i zaštite čovjekove okoline;
5. utvrđivanje i provođenje stambene politike i donošenje programa stambene i druge izgradnje;
6. organiziranje i unapređenje lokalnog javnog prijevoza;
7. utvrđivanje politike predškolskog obrazovanja, unapređenje mreže ustanova te upravljanje i finansiranje javnih ustanova predškolskog obrazovanja (osnivanje predškolskih obrazovno-odgojnih ustanova, dječijih vrtića/obdaništa);
8. osnivanje, upravljanje, finansiranje i unapređenje ustanova osnovnog obrazovanja;
9. osnivanje, upravljanje, unapređenje i finansiranje ustanova i izgradnja objekata za zadovoljavanje potreba stanovništva u oblasti kulture i sporta (centri za kulturu općina, razni sportski klubovi i dr.);
10. ocjenjivanje rada ustanova i kvaliteta usluga u djelatnosti zdravstva, socijalne zaštite, obrazovanja, kulture i sporta te osiguranje finansijskih sredstava za unapređenje njihovog rada i kvaliteta usluga u skladu s potrebama stanovništva i mogućnostima jedinice;
11. poduzimanje mjera za osiguranje higijene i zdravlja;
12. osiguravanje uvjeta rada lokalnih radijskih i televizijskih stanica u skladu sa zakonom.

1.3. Mladi u Gradu Srebreniku

Grad Srebrenik se nalazi u sastavu Tuzlanskog kantona a smješten je u dolini rijeke Tinje, na pruzi i putu Brčko–Tuzla–Sarajevo (Tuzlanski bazen). Površina grada je 248 km². Grad graniči sa općinama Gračanica, Lukavac, Čelić, gradovima Tuzla i Gradačac te, na sjeveroistoku teritorije, sa Brčko distriktom Bosne i Hercegovine.

⁶ Zakon o principima lokalne samouprave u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine“, broj 49/2006).

Stanovništvo Srebrenika i okolnih naselja bavi se, uglavnom, ratarstvom, voćarstvom i stočarstvom, a u određenoj mjeri je usmjereno i ka razvoju industrije namještaja, građevinskih materijala, tekstila.

Revidirana Strategija lokalnog razvoja za period 2015-2020⁷ za Srebrenik usmjerena je ka stvaranju ekonomskog ambijenta i promovisanju što većeg broja razvojnih projekata. U pogledu pitanja od interesa za mlade u okviru Strategije isti se nalaze u segmentu Društveni razvoj a kojim je obuhvaćeno obrazovanje, sport, kultura, zdravstvena i socijalna zaštita. Strategija razvoja se u ovom segmentu fokusira na unapređenje infrastrukturne situacije kako bi se unaprijedili navedeni servisi. Takođe, Strategijom je prepoznat aktivizam i razvojni potencijal lokalnog nevladinog sektora. Među slabostima, najvažnije je pomenuti nepostojanje strateškog plana za mlade, što nije bilo ranije prepoznato u SWOT analizi. Veliki broj radno sposobnog stanovništva i relativno veliki broj mladih i obrazovnih ljudi je SWOT analizom prepoznat kao snaga zajednice. Nizom značajnih odluka i planskih dokumenata Grad Srebrenik stimulišu ulaganja i otvaranje novih preduzetničkih firmi dok je nivo usluga, po zahtjevima preduzetnika, podignut na visok stepen ekspeditivnosti i minimalne rokove u rješavanju svih zahtjeva iz domena gradske uprave. Razvijena je infrastruktura (putevi, PTT-mreža, vodoopskrbni objekti, sistemi odvodnje i prečišćavanja otpadnih voda, željeznička pruga), kao i blizina granice, nekoliko ispostava banaka i mikro finansijskih organizacija. Privredni objekti koji karakterišu općinu Srebrenik, razmješteni su uglavnom duž kotline rijeke Tinje, pruge i magistralnog puta koji u velikoj mjeri naginju centralnom dijelu općine, gdje se formirao administrativni, kulturni, sportski i ekonomski centar općine.

JU „Centar za kulturu i informisanje Srebrenik“ osnovana je 1980.godine a raspolaže sa prostorom Doma kulture sa ukupno 3200 m2 korisne površine i 1974 m2 uređenog parka. Ova Ustanova je nosilac svih kulturnih dešavanja na području grada Srebrenik i do sada je organizovala velik broj kulturno umjetničkih sadržaja, uključujući i najznačajniju kulturnu manifestaciju „Srebrenik otvoreni grad umjetnosti“. U prvom planu manifestacije je likovna kolonija, koja svake godine okupi eminentne učesnike iz zemlje i inozemstva.

Prema zvaničnim podacima Agencije za statistiku BiH, Grad Srebrenik ima 39 678 stanovnika (48,8% muškaraca i 51,2% žena), sa gustom naseljenosti od 159,3 stanovnika /km2 što je nešto manje od prosjeka Tuzlanskog kantona (165,7) a 53,23% više od prosjeka Federacije BiH (84,8).

Tabela 1: Uzorak za grad Srebrenik

	UKUPNO STANOVNIŠTVO	M	Ž	15–19	20–24	25–29	15–29	%	UKUPNO ISPITANIH	M	Ž
Grad Srebrenik	39.678	19.348	20.330	2.934	2.915	2.952	8.801	22,18%	379	50,66%	49,34%
		48,8%	51,2%	33,34%	33,12%	33,54%					

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Uzorak korišten za ovo istraživanje određen je na osnovu popisa stanovništva iz 2013. godine što je i dalje izvor koji predstavlja najpotpuniji set demografskih podataka o mladima u jednoj lokalnoj zajednici na osnovu kojeg se uzorak može odrediti. Prema podacima iz posljednjeg popisa, udio mladih u ukupnoj populaciji grada Srebrenika iznosi 22,18%. Podjela mladih osoba na petogodišnje kategorije pokazuje je po dobnoj strukturi populacija mladih veoma ujednačena a da kategoriji od 25 do 30 godina pripada najveći dio mlade populacije, tj. njih 33,54%. Zatim slijedi kategorija od 15 do 19 godina. Ukupno je 379 osoba ušlo u uzorak od populacije mladih osoba koja iznosi 8.801. Analiza rezultata istraživanja položaja i potreba mladih Grada Srebrenika⁸ pokazuje da je udio ispitanih mladih muškaraca (50,66%) neznatno veći u odnosu na broj anketiranih žena (49,34%).

⁷ [Strategija razvoja Općine Srebrenik: Revidirana Strategija lokalnog razvoja za period 2015-2020](#), pristupljeno 10.10.2023. g.

⁸ [Analiza rezultata istraživanja položaja i potreba mladih Grada Srebrenika](#)

U populaciji mladih većina njih, ili 70,7% nije još stupilo u bračnu zajednicu niti živi sa partnerom. Zanimljivo je da je 21,9% mladih reklo da je udano/oženjeno, te je dominantna većina mladih koji su u bračnoj zajednici locirana u vangradskim područjima. Skoro svaka osma mlada osoba (13,5%) u Srebreniku je izjavila da ima djecu, pri tome najviše mladih koji su izjavili da imaju djecu ima 1 dijete (njih 74,5%), dok 25,5% mladih koji imaju djecu ima dvoje ili više djece.

Unutar pitanja o radnom statusu dvije kategorije se posebno ističu. Postotak nezaposlenih mladih (po njihovoj vlastitoj izjavi) u Srebreniku iznosi 45,9%, dok zaposlenih mladih na puno radno vrijeme ima 32,7%. U obje kategorije odgovora većinu čine mladi iz vangradskog područja jer ih je više u ukupnom uzorku.

Tabela 2: Demografske karakteristike uzorka

	Broj ispitanika	Cijeli uzorak	Gradsko	Vangradsko
Bračni status	Neudata/neoženjen, ne živite s partnerom	70,7%	17,3%	82,5%
	Razvedena/razveden	0,3%	0%	100%
	Udata/oženjen	21,9%	14,5%	85,5%
	Formalno u braku, ali živite odvojeno prema izboru	1,1%	0%	100%
	Zajednički život. Niste u braku, ali živite s partnerom	4,0%	20%	80%
	Ne želi odgovoriti	4,6%	37,5%	62,5%
Radni status	Nezaposlen	45,9%	19%	81%
	Povremeno zaposlen – freelancer	4,5%	17,6%	82,4%
	Pripravnik/stažist/specijalizant	2,1%	37,5%	62,5%
	Samozaposlen	4,2%	18,8%	81,2%
	Volonter	3,7%	14,3%	85,7%
	Zaposlen na puno radno vrijeme	32,7%	14,5%	85,5%
	Zaposlen na pola radnog vremena	5,0%	5,3%	94,7%
Broj članova u domaćinstvu	1	0,8%	100%	0%
	2	8,7%	30,3%	69,7%
	3	25,9%	18,4%	81,6%
	4	40,9%	15,5%	84,5%
	5	13,2%	10%	90%
	6+	8,7%	15,15%	84,85%

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Najviše mladih u Srebreniku živi u četveročlanim domaćinstvima (40,6%). a porodice sa 4 člana domaćinstva jednako su česte i u gradskim i u vangradskim zonama. Tročlanih domaćinstava u kojima žive mladi ima 25,9% te su ova domaćinstva nešto (ali ne značajno) češća u gradskim sredinama.

Mladih koji žive u domaćinstvima sa 5 članova ima 13,2% te su domaćinstva ove veličine dosta češća u vangradskim područjima. Mladih koji žive u većim porodicama (6 i više članova u domaćinstvu) ima 8,7%, te su ova domaćinstva uglavnom ujednačno disperzirana u gradskim i vangradskim područjima.

Pregledom statističkih podataka po gradovima i općinama Tuzlanskog kantona, prema podacima iz Popisa, udio mladih u dobi od 15 do 29 godina starosti u ukupnom stanovništvu FBiH iznosi 21%. Posmatrajući pojedinačno kantone, kanton s najvećim udjelom mladih u ukupnoj populaciji kantona je Unsko-sanski kanton s 23%. Tuzlanski kanton se nalazi iznad prosjeka FBiH kada je u pitanju udio mladih u ukupnom stanovništvu kantona (22%). Poredeći kantone prema broju mladih, TK se nalazi na prvom mjestu s 96.929 mladih osoba koje žive u ovom kantonu i ovo nije iznenađujuće kada se uzme u obzir da je TK najmnogoljudniji kanton u FBiH.

Sužavanjem fokusa na isključivo gradove i općine u Tuzlanskom kantonu, dolazi se do zaključka da u Tuzli živi

najveći broj mladih, odnosno 22.134, u odnosu na ostale lokalne zajednice. Grad Srebrenik se nalazi na petom mjestu s 8.801 mladih od ukupno 13 lokalnih zajednica koje čine TK. Grad Srebrenik ima 22,18% mladih u demografskoj strukturi opće populacije, što ga stavlja u okvire prosjeka kantona.

Tabela 3: Broj mladih po općinama i gradovima u TK

		Ukupno	15–19	20–24	25–29	Ukupno mladih	% mladih u ukupnom stanovništvu
TK	Ukupno	445.028	32.263	31.620	33.046	96.929	21,78%
	Muško	217.388	16.556	16.209	16.947	49.712	22,87%
	Žensko	227.640	15.707	15.411	16.099	47.217	20,74%
BANOVIĆI	Ukupno	22.773	1.687	1.721	1.806	5.214	22,90%
	Muško	11.392	850	892	991	2.733	23,99%
	Žensko	11.381	837	829	815	2.481	21,80%
ČELIĆ	Ukupno	10.502	817	702	671	2.190	20,85%
	Muško	5.256	428	367	349	1.144	21,77%
	Žensko	5.246	389	335	322	1.046	19,94%
DOBOJ-ISTOK	Ukupno	10.248	751	725	721	2.197	21,44%
	Muško	5.061	375	371	387	1.133	22,39%
	Žensko	5.187	376	354	334	1.064	20,51%
GRAČANICA	Ukupno	45.220	3.313	3.206	3.286	9.805	21,68%
	Muško	21.641	1.674	1.567	1.686	4.927	22,77%
	Žensko	23.579	1.639	1.639	1.600	4.878	20,69%
GRADAČAC	Ukupno	39.340	3.118	2.535	2.653	8.306	21,11%
	Muško	19.234	1.577	1.308	1.315	4.200	21,84%
	Žensko	20.106	1.541	1.227	1.338	4.106	20,42%
KALESIJA	Ukupno	33.053	2.670	2.617	2.638	7.925	23,98%
	Muško	16.597	1.350	1.356	1.394	4.100	24,70%
	Žensko	16.456	1.320	1.261	1.244	3.825	23,24%
KLADANJ	Ukupno	12.348	1.020	934	892	2.846	23,05%
	Muško	6.108	525	488	445	1.458	23,87%
	Žensko	6.240	495	446	447	1.388	22,24%
LUKAVAC	Ukupno	44.520	3.047	2.970	3.255	9.272	20,83%
	Muško	21.786	1.575	1.568	1.704	4.847	22,25%
	Žensko	22.734	1.472	1.402	1.551	4.425	19,46%
SAPNA	Ukupno	11.178	1.061	927	806	2.794	25,00%
	Muško	5.739	585	510	411	1.506	26,24%
	Žensko	5.439	476	417	395	1.288	23,68%
SREBRENİK	Ukupno	39.678	2.934	2.915	2.952	8.801	22,18%
	Muško	19.348	1.487	1.521	1.492	4.500	23,26%
	Žensko	20.330	1.447	1.394	1.460	4.301	21,16%
TEOČAK	Ukupno	7.424	605	589	517	1.711	23,05%
	Muško	3.767	310	297	267	874	23,20%
	Žensko	3.657	295	292	250	837	22,89%
TUZLA	Ukupno	110.979	6.823	7.029	8.282	22.134	19,94%
	Muško	52.745	3.582	3.516	4.106	11.204	21,24%
	Žensko	58.234	3.241	3.513	4.176	10.930	18,77%
ŽIVINICE	Ukupno	57.765	4.417	4.750	4.567	13.734	23,78%

	Muško	28.714	2.238	2.448	2.400	7.086	24,68%
	Žensko	29.051	2.179	2.302	2.167	6.648	22,88%

Izvor: Federalni zavod za statistiku, Popis 2013.⁹

Strategija prema mladima, kao obavezan dokument institucija vlasti, u Gradu Srebreniku prvi put se kreira za period 2024-2028.godine uz stručnu podršku Instituta za razvoj mladih KULT. Kreiranjem ovog strateškog dokumenta Grad Srebrenik potvrđuje opredjeljenost na podršku mladima u zajednici te započinje procese razvoja mehanizama i programa za mlade.

Zakon o mladima FBiH u členu 14 propisuje minimum mjera na planu rada s mladima, a koji uključuju:

- „1. osiguranje prikladnog prostora za mlade, rad s mladima i omladinske aktivnosti, kao i osiguranje plaćanja troškova njegovog održavanja;
2. osiguranje budžetske stavke koja se tiče pitanja mladih, kao dijela ukupnog budžeta općine, grada ili kantona;
3. određivanje nadležne općinske, odnosno gradske službe za pitanja mladih;
4. osiguranje godišnjih grantova za projekte za mlade dodjeljujući ih putem javnog poziva s kriterijima, u skladu s evropskim principima u radu javnih uprava;
5. profesionalni razvoj i usavršavanje službenika/ce za mlade te jačanje kapaciteta svih onih koji se bave radom sa mladima i omladinskim aktivnostima;
6. osnivanje komisije za mlade pri gradskom/općinskom vijeću kao stalnog radnog tijela, odnosno pri skupštini kantona, koja će se u okviru svoje nadležnosti baviti pitanjima mladih, a u čijem radu će učestvovati predstavnici općinskog, odnosno kantonalnog vijeća mladih;
7. uspostavljanje stručnog radnog tijela za izradu, ažuriranje i praćenje provođenja lokalnih i kantonalnih strategija prema mladima, u čijem će radu učestvovati predstavnici vijeća mladih ili omladinskih udruženja;
8. istraživanje ili podršku istraživanju u cilju donošenja strategije prema mladima;
9. pružanje podrške radu općinskog, odnosno kantonalnog vijeća mladih.“¹⁰

Prema navedenom členu, u **Gradu Srebreniku imamo sljedeće stanje:**

1. Prostor za mlade: Grad Srebrenik nije zvanično obezbijedio prostor za rad Vijeća mladih jer isto od 2016. godine djeluje povremeno, takođe u Gradu Srebreniku nema upisanih u registar omladinskih organizacija, premda djeluje nekoliko udruženja koja okupljaju mlade osobe.
2. Budžetska stavka: Grad Srebrenik nema posebnu budžetsku stavku koja se tiče pitanja mladih, kao dijela ukupnog budžeta, ali se kroz različite budžetske stavke finansiraju programi i aktivnosti za mlade. U budžetu Grada Srebrenika je 2022.godine izdvojena posebna budžetska pozicija za finansiranje projekata omladinskih udruženja. Obzirom na činjenicu da Grad Srebrenik nema registar omladinskih udruženja dodijela sredstva iz ove budžetske pozicije neće biti moguća sve dok se registar ne formira. Proces upisa u registar je takav da se omladinska udruženja u svakom momentu uz dostavu dokumentacije propisane Pravilnikom o upisu mogu prijaviti kako bi se uvrstila u navedeni spisak. Pored navedenog Grad periodično raspisuje i javne pozive kako bi se organizacije animirale na upis u registar.

⁹ Federalni zavod za statistiku [online]. Dostupno na: <http://www.px-web.fzs.gov.ba> [pristupljeno: 30. 6. 2023]. Dostupna online baza podataka Popisa 2013. omogućava odabir dobne kategorije stanovništva po pojedinačnim godinama ili po petogodištima. Iz praktičnih razloga, u ovoj analizi odabran je prikaz po petogodištima, koji omogućava presjek dobne kategorije na 29 godina starosti, a ne na 30 godina, dokle se inače definira dobna kategorija mladih.

¹⁰ Zakon o mladima FBiH, član 14, „Službene novine Federacije BiH”, 36/10.

3. Nadležna služba: Služba za boračko-invalidsku zaštitu i društvene djelatnosti Grada Srebrenika nadležna je za pitanja mladih.
4. Godišnji grantovi za projekte: Iako je Grad Srebrenik tokom 2022. godine raspisao dva javna poziva prema omladinskim organizacijama da se prijave radi upisa u registar omladinskih udruženja, aktivnost nije urodila plodom te Grad Srebrenik nema registar omladinskih udruženja niti može dodijeliti sredstva iz budžetske pozicije navedene u stavku 2. budžetske pozicije. Grad također raspisuje javne konkurse za dodjelu učeničkih stipendija i studentskih kredita, također i za dodjelu sredstava organizacijama civilnog društva (OCD) gdje se u dijelu poziva kao ciljna grupa identifikuju i mladi i projekti od interesa za mlade. Rezultati javnih poziva prema OCD za dodjelu sredstava te prema učenicima za stipendije se objavljuju na oglasnoj ploči grada i web stranici a omogućeno je pravo žalbe. Općenito, sva sredstva koja dodjeljuje Grad distribuiraju se putem javnih poziva. Monitoring korištenja dodijeljenih sredstava vrši se putem komisije za monitoring koja vrši kontrolu utroška tokom realizacije projekta a također OCD koje su dobile sredstva su u obavezi da nakon provedenog projekta dostave detaljne izvještaje o realizaciji podržanih projekata kao preduvjet da se ponovo mogu prijaviti za dodjelu sredstava.
5. Jačanje kapaciteta uposlenih u polju rada sa mladima: Grad Srebrenik je sistematizacijom obezbijedio radno mjesto službenika za mlade na način da su pitanja mladih dodijeljena saradniku za rad sa nevladnim organizacijama. Imenovani službenik za mlade je pohađao osnovnu obuku službenika za mlade koju je organizovao Institut za razvoj mladih KULT te je nakon provedene obuke stekao certifikat za rad sa mladima koji izdaje Federalno ministarstvo kulture i sporta. U tom smislu, Grad Srebrenik je dodatno ojačao kapacitete za rad sa mladima.
6. Komisija za pitanje mladih: formirana je kao komisija Gradskog vijeća ali ista nema vlastita finansijska sredstva (gradskim budžetom nije predviđena posebna stavka za djelovanje ovog radnog tijela) niti realizira samostalne aktivnosti usmjerene ka poboljšanju položaja mladih na području grada. Komisija je tijelo Gradskog vijeća ali nije u sastavu organa uprave Grada Srebrenika. Članovi Komisije se uglavnom povremeno uključuju u realizaciju gradskih/općinskih projekata namijenjenih mladima ili su angažirani u aktivnostima koje provode gradovi/općine u suradnji sa partnerskim organizacijama za mlade. Djelovanje Komisije uglavnom se ogleda u utjecaju na gradske/općinske vlasti da prilikom godišnjih programiranja budžetskih stavki osiguraju sredstva za realizaciju omladinskih projekata. Mladi nemaju svog predstavnika u ovom radnom tijelu
7. Stručno radno tijelo za izradu strategije: Za potrebe izrade Strategije prema mladima formirani su Koordinaciono tijelo i radne grupe koje su kao stručno radno tijelo radile na izradi dokumenta. U radne grupe su uključeni i predstavnici Gradskog vijeća i Komisija za mlade Grada Srebrenika. Sto se tiče učešća Vijeća za mlade u izradi strategije za mlade Grad je planirao u aktere izrade uključiti i predstavnike udruženja iz sastava Vijeća mladih ali i drugih omladinskih i drugih udruženja koja rade i djeluju na području Grada Srebrenika.
8. Istraživanje u cilju donošenja strategije prema mladima: U svrhu izrade Strategije prema mladima Grad je podržao provedbu istraživanja i izradu analize, što je prethodilo radu Koordinacionog tijela;
9. Podrška radu lokalnog vijeća mladih: Tokom 2022.godine u budžetu grada Srebrenika bila je planirana budžetska pozicija namijenjena za podršku za Vijeće mladih ali ista nije realizovana jer Vijeće mladih ne funkcioniše. Naime, Vijeće mladih grada Srebrenika je formirano 2015. godine, ali je zbog napuštanja dijela članstva doveden u pitanje rad i djelovanje Vijeća. Općenito uzevši, Vijeće mladih Grada Srebrenika jeste formalno-pravno registrovano, ali je rad istoga sporadičan u smislu da povremeno pokrenu neke aktivnosti za poboljšanje statusa mladih, odnosno za realizaciju nekih od projekata mladih no po realizaciji projek(a)ta djelovanja Vijeća prestane.

Ciljevi društvenog razvoja Grada Srebrenika predstavljeni Revidiranom Strategijom lokalnog razvoja za period 2015-2020¹¹ u oblasti društvenog razvoja fokus stavlja na vrlo značajne segmente a koji su važni za unapređenje položaja mladih:

- Unapređenje infrastrukture za društveni razvoj (ovaj fokus je ključni preduslov za poboljšanje uslova rada u obrazovnim, kulturnim, sportskim i drugim društvenim ustanovama);
- Poboljšanje kvaliteta usluga u zdravstvenom sektoru i sektoru socijalne zaštite (ovo je od velikog značaja za ranjive grupe u društvu);
- Pružanje podrške aktivnostima koje preduzimaju socio-ekonomski akteri u lokalnoj zajednici (pojedinci, udruženja i institucije) i njihovo aktivno uključivanje u odlučivanje (ovdje se misli na podršku projektnim prijedlozima koje podnose lokalni akteri prema Gradu što je od velikog značaja za unapređenje kulture, sporta, obrazovanja i drugih društvenih djelatnosti).

Na osnovu navedenog, ali i „Analize položaja i potreba mladih“, Grad Srebrenik djelovanje prema mladima za period 2024–2027. usmjerava kroz šest strateških ciljeva, a koji su vezani za oblasti od interesa za mlade na području Grada Oblasti su definirane i usklađene i sa Zakonom o mladima FBiH.

---

¹¹ [Strategija razvoja Općine Srebrenik Revidirana Strategija lokalnog razvoja za period 2015-2020](#), pristupljeno 10.11.2023. g.

1.4. Ciljevi Strategije prema mladima

1.4.1. Strateški cilj

Grad Srebrenik teži biti zajednicom koja kreira politike prema mladima po mjeri mladih te u kojoj mladi ostvaruju svoja prava kako bi se unaprijedio njihov sadašnji položaj a Grad izrastao u poželjan prostor za generacije koje dolaze.

1.4.2. Operativni ciljevi Strategije prema mladima

1. Osiguranjem preduvjeta za kvalitetno obrazovanje, kako formalno tako i neformalno, omogućiti mladima prilike za sticanje znanja i vještina s kojim ostvaruju svoje dugoročne ciljeve u daljem školovanju i na tržištu rada.

2. Mladima sa područja Grada Srebrenika olakšan pristup i ojačana konkurentnost mladih na tržištu rada.

3. Sistem socijalne zaštite odgovara na potrebe mladih i kreira ambijent u kome mladi osjećaju socijalnu sigurnost.

4. Mladi ostvaruju učinkovitu zdravstvenu zaštitu uz prilike za redovnu kontrolu zdravlja, brigu o mentalnom zdravlju, informisanje i stjecanje znanja u oblasti zdravstvene zaštite.

5. Mladi imaju pristup kvalitetnim kulturnim i sportskim sadržajima te redovno učestvuju u njihovom kreiranju.

6. Mladi aktivno učestvuju u procesima odlučivanja, imaju neometan i njima prilagođen sistem informisanja te mnoštvo prilika za sticanje znanja i vještina kroz neformalno obrazovanje.

7. Mladi aktivno učestvuju u procesima koji utječu na njihovu sveopću sigurnost.

METODOLOGIJA

1.4. Proces izrade dokumenta

Na osnovu Zakona o mladima Federacije Bosne i Hercegovine, a u cilju kontinuiranog rada na poboljšanju položaja mladih, Grad je pristupio izradi Strategije prema mladima za period 2024–2028. godine. Grad Srebrenik je poslao prijavu na Javni poziv Instituta za razvoj mladih KULT kojim je omogućena podrška institucijama vlasti u oblasti istraživanja položaja i potreba mladih te izrade strategije prema mladima. Prijava je pozitivno ocijenjena te je izrade Strategije rađena u partnerstvu Grada i Instituta.

Nosilac svih aktivnosti u ime Grada je Služba za boračko-invalidsku zaštitu i društvene djelatnosti Grada Srebrenika. U svrhu provedbe istraživanja potpisan je Sporazum o saradnji između Crvenog križa Grada Srebrenika i Instituta za razvoj mladih KULT, kao organizacije koja je pripremila terensko istraživanje sa mladima u Srebreniku.

Grad Srebrenik je za potrebe izrade ovog dokumenta imenovao Koordinaciono tijelo za izradu Strategije prema mladima Grada Srebrenika za period 2024.-2028. godina koje je s Institutom za razvoj mladih KULT radilo na analizi postojećih mjera namijenjenih unapređenju položaja mladih te kreiranju prijedloga mjera za provedbu Strategije.

Proces izrade dokumenta Strategija prema mladima odvijao se u nekoliko faza, koje navodimo u nastavku.

Pripremna faza je uključivala iniciranje procesa izrade strateškog dokumenta sa zaduženom službom i službenikom, definiranje članova Koordinacionog tijela i pripremu metodologije za istraživanje o položaju i potrebama mladih.

Istraživačka faza je uključivala saradnju sa Crvenim križem grada Srebrenika na kreiranju tima anketara, zatim obuku anketara, pripremu i provedbu terenskog istraživanja s mladima na području grada. Prikupljanje podataka provedeno je u periodu mart-april 2023.godine putem standardiziranog upitnika koji Institut za razvoj mladih KULT koristi za istraživanje problema i potreba mladih na različitim nivoima vlasti u Bosni i Hercegovini. Kroz terensko istraživanje predviđeno je anketiranje 380 mladih osobe a anketirano je ukupno 379 osoba.

Faza izrade nacrtu dokumenta se dijelom odvijala paralelno s terenskim istraživanjem, a obuhvatila je saradnju s nadležnom službom i imenovanim koordinatorom za uspostavu Koordinacionog tijela i uključivanje svih relevantnih aktera u rad Koordinacionog tijela i radnih grupa. Kroz ovu fazu Koordinaciono tijelo i radne grupe analizirali su postojeće mjere i programe za mlade, mapirali najznačajnije probleme i potrebe mladih te predložili mjere za unapređenje položaja mladih u sedam oblasti.

Faza izrade Prijedloga strategije uključuje proces konsultacija na prvi prijedlog Nacrta strategije prema mladima Grada Srebrenika, koji se odvija u saradnji s nadležnom službom, Koordinacionim tijelom i Komisijom za pitanja mladih.

Referentni period koji je obuhvaćen analizom stanja u institucijama vlasti Grada je 2020., 2021. i 2022. godina.

Oblasti koje su razmatrane u Strategiji prema mladima Grada Srebrenika su:

1. obrazovanje mladih;
2. zapošljavanje mladih;
3. socijalna briga mladih;
4. zdravstvena zaštita mladih;
5. aktivno učešće mladih u društvu i slobodno vrijeme (kultura, sport, volonterizam);
6. informisanje mladih;
7. sigurnost mladih.

S obzirom na to da na području Grada živi značajan broj mladih koji su naj vrijednija populacija svakog društva, te je činjenicu da su upravo mladi pokretači i nosioci pozitivnih promjena u svakoj lokalnoj zajednici, Grad je pristupio kreiranju Strategije prema mladima.

1.5. Pravni okvir za donošenje strateških dokumenata

Novi metodološki pristup strateškom planiranju u Federaciji Bosne i Hercegovine temelji se na Zakonu o razvojnom planiranju i upravljanju razvojem u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH”, broj: 32/17), Uredbi o izradi strateških dokumenata u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH”, broj: 74/19) i Uredbi o trogodišnjem i godišnjem planiranju rada, monitoringu i izvještavanju u Federaciji BiH („Službene novine Federacije BiH”, broj: 74/19) te Uredbi o evaluaciji strateških dokumenata u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH”, broj: 74/19)¹²

Glavni cilj donošenja navedenih zakonskih i podzakonskih akata je uspostavljanje koherentnog zakonodavnog i institucionalnog okvira razvojnog planiranja. Novouspostavljeni pravni okvir za donošenje strateških dokumenata nalaže da se prilikom izrade sektorskih strategija mora voditi računa o njihovom posebnom kvalitetu, što znači da sektorski strateški ciljevi moraju biti jasno definirani i koherentni s razvojnim ciljevima Bosne i Hercegovine, da moraju sadržavati akcioni plan s finansijskim i vremenskim okvirom provedbe i nosiocima aktivnosti, te da postoji dovoljna podrška ključnih institucija u provedbi strateških dokumenata. Osim toga, kako bi se prioriteta i ciljevi transformirali u provodive aktivnosti, strateški dokumenti na entitetskom, kantonalnom i lokalnim nivoima vlasti u Federaciji BiH moraju biti povezani i usklađeni u pogledu relevantnih finansijskih i budžetskih okvira.

Cilj Strategije je podržati sve zainteresirane strane koje u fokusu imaju rad sa mladima (aktivisti, omladinske organizacije, omladinski radnici i organizacije civilnog društva) da jasnije definišu projekte i aktivnosti za mlade, koji će biti u skladu sa iskazanim potrebama mladih lokalne zajednice, te ojačati kapacitete lokalne zajednice da radi na definisanju srednjoročnih i dugoročnih strateških planova kako bi se što prije pristupilo struktuiranom planiranju u cilju poboljšanja položaja mladih na lokalnoj razini kako bi se stvaralo što kvalitetnije okruženje za mlade.

Proces izrade Strategije prema mladima Grada Srebrenika za period 2024–2028. god. u svim je fazama usmjeravan i osigurao je usklađenost s drugim relevantnim strateškim dokumentima, prije svega Strategijom razvoja Federacije Bosne i Hercegovine 2021–2027. godine, Strategijom razvoja Tuzlanskog kantona 2021-2027¹³, Strategijom prema mladima Tuzlanskog kantona 2020-2024¹⁴, Odlukom¹⁵ Vlade Tuzlanskog kantona o utvrđivanju uslova, kriterija i postupka za raspodjelu sredstava sa potrošačke jedinice 32010004 - Podrška mladima u 2023. godini te dokumentima Informacija o stanju u oblasti mladih u Tuzlanskom kantonu u 2021. godini¹⁶.

¹² <https://fbihvlada.gov.ba/bs/hronoloski-registar-uredbi-objavljenih-u-sluzbenim-novinama-fbih-u-2019-godini> (pristupljeno 23.05.2023)

¹³ https://strategijarazvoja.tk.gov.ba/files/Strategija%20razvoja%20Tuzlanskog%20kantona/STRATEGIJA_RAZVOJA_TUZLANSKOG_KANTONA_ZA_PERIOD_2021.-2027.pdf; (pristupljeno: 18.05.2023.)

¹⁴ <https://mksmtk.gov.ba/file/strategija-prema-mladima-tuzlanskog-kantona-2020-2024/265>, od 19.03.2021.; (pristupljeno: 18.05.2023.)

¹⁵ <https://mksmtk.gov.ba/file/odluka-podrska-mladima-2023/535>, od 04.04.2023.god.; (pristupljeno: 18.05.2023.)

¹⁶ <https://mksmtk.gov.ba/file/1-informacija-o-stanju-u-oblasti-mladih-na-podrucju-tk-u-2021-godini/461>, od aprila 2022. god.; (pristupljeno: 18.05.2023.)

2. SWOT analiza

SWOT analiza je ključni okvir za analizu situacije koji omogućava integraciju drugih metoda i koristi za utvrđivanje prilika i prijetnji, kao i snaga i slabosti u općini.

Kod izrade SWOT analize nastojalo se da analiza bude što objektivnija, koncentrirajući se što je moguće više na posmatranje stvari iz ugla učesnika u strateškom procesu. Tablica je nastala kao rezultat analize matrica koje su popunjavale radne grupe i time ukazale na trenutnu situaciju unutar svog sektora i na osnovnu provedenog istraživanja na uzorku mladih. Koristeći SWOT analizu određujemo trenutne faktore unutar grada i izvan njega koji imaju utjecaj na provedbu Strategije prema mladima.

Tabela predstavlja SWOT matricu Grada Srebrenika za izradu Strategije prema mladima i njene primjene za predloženi period. Svaka stavka analize predstavljena u tabeli obrađena je kroz matrice na kojima su radili radne grupe i Koordinaciono tijelo.

Tabela 4: SWOT matrica Grada Srebrenika za izradu Strategije prema mladima

SNAGE	SLABOSTI
<p>OBRAZOVANJE:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Grad ima muzičku školu, - Asocijacija srednjoškolaca u BiH, - Mreža mladih, - Postojanje obrazovne infrastrukture (mreža institucija, stručni kadrovi koji mogu realizovati programe obrazovanja, institucije koje nude obrazovanje od najranijeg do srednjeg nivoa formalnog obrazovanja), - Postojanje institucija za obrazovanje vlastitih kadrova, - Memorandum o saradnji na usklađivanju obrazovne politike sa potrebama tržišta na području grada Srebrenika, - Velik broj mladih uključenih u sistem formalnog obrazovanja, - Postojanje biblioteke (i knjižnog fonda u školama), - Postojanje organizacija koje promovišu cjeloživotno učenje (sa razvijenim kapacitetima), - Postojanje neformalnih programa obrazovanja, - Postojanje programa profesionalne orijentacije (uključenost J.U. Zavod za zapošljavanje u programe profesionalne orijentacije). 	<p>OBRAZOVANJE:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Sportski poligoni (stanje, manjak istih u vangradskom području), - Nema subvencija prijevoza učenicima (prijetnja nastavku školovanja), - Termini prijevoza ne odgovaraju potrebama đaka koji putuju (potrebno je uskladiti red vožnje sa satnicom nastave), - Subvencioniranje pripravničkog stažiranja treba poboljšanja, - Slaba povezanost ruralnih sredina (linije i učestalost javnog prijevoza), - Zastarjeli tehnički kapaciteti u obrazovnim institucijama (za provođenje praktične nastave), - Nedovoljno nadzora u kvalitetu provođenja praktične nastave (učenici često na praktičnoj nastavi nemaju priliku praktično raditi posao, nego neke pomoćne aktivnosti), - Neprilagođeni i opširni nastavni planovi i programi, - Nedovoljno motivisan kadar koji radi u obrazovanju, - Nepovoljan finansijski položaj prosvetnih radnika, - Porodične i finansijske prilike (slab finansijski položaj koji ugrožava školovanje i položaj mladih), - Pojava isključenosti mladih iz obrazovanja (mladi napuštaju škole), - Slaba dostupnost informacija mladima o obrazovnim programima, - Neblagovremeno prepoznavanje i stipendiranje posebno talentovanih i nadarenih učenika, - Nedovoljan broj raznovrsnih programa neformalnog obrazovanja u skladu sa potrebama mladih,

<p>ZAPOŠLJAVANJE/SAMOZAPOŠLJAVANJE:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Postoje programi Službe za zapošljavanje koji su predviđeni za mlade – Program sufinansiranja zapošljavanja i Program sufinansiranja zapošljavanja, - Pomoć pri stručnom osposobljavanju - Fondacija tuzlanske zajednice (omladinska banka) - Saradnja Investicijske fondacije IMPAKT i Grada Srebrenika - realizovanje programa IMPAKT inkubator poslovnih ideja (program preduzetničke obuke, finansijsku, stručnu i mentorsku podršku za najbolje ocjenjene poslovne ideje na području Srebrenika, u skladu sa raspoloživim finansijskim sredstvima za podršku preduzetnicima.) - Informisanje mladih o mjerama i programima se relizuje preko stranice FZZZ, SZZTK, Biro za zapošljavanje i drugih društvenih mreža. <p>SOCIJALNA BRIGA MLADIH:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Postojanje zakona o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom na nivou TK-a kantona, - Postojanje Komisije za mlade pri Gradskom vijeću, - Obezbijeđena budžetska pozicija za finansiranje omladinskih udruženja i Vijeća mladih, 	<ul style="list-style-type: none"> - Nedovoljno priznavanje značaja neformalnog obrazovanja u zajednici, - Nerazvijena kultura učenja i svijesti o cjeloživotnom obrazovanju, - Negativan utjecaj okruženja na svijest mladih (nepovoljna klima za cjeloživotno učenje, vrijednost znanja i obrazovanja devalvira kao društveno poželjna/iskoristiva), - „Nekvalitetno“ nesistematično obrazovanje odraslih (u smislu daljnje profesionalne i osobne nadogradnje mladih po završetku redovnog obrazovanja), - Smanjene prilike za mlade iz ruralnih dijelova Grada za učešće u programima obrazovanja (nedostatak informacija, programa, finansijskih sredstava i sl), - Sistem kontrole/standardizacije obrazovnog procesa u privatnim školama potrebno unaprijediti (potrebni transparentniji standardi), - Formalno priznati međunarodni standardi u visokoškolskom obrazovanju, bez materijanih sredstava za implementaciju, - Nedovoljna aktivnost studenata u programima razmjene, - Neadekvatno provođenje programa profesionalne orijentacije (dob u kojoj se počinje provoditi, vremenski i stručni kapacitet kadrova i sl) <p>ZAPOŠLJAVANJE/SAMOZAPOŠLJAVANJE</p> <ul style="list-style-type: none"> - visok procenat nezaposlenost mladih - preko 60% - više od 50% mladih ljudi je ekonomski neaktivno – nema posao niti ga traži), - dugotrajna nezaposlenost mladih (gdje preko 50% mladih koji traže posao ne mogu doći do zaposlenja duže godinu dana, - Programi zapošljavanja nisu pravilno ciljani jer su većinom orijentisani prema mladima sa visokom stručnom spremom (VSS), dok je pomoć potrebija mladima sa srednjom stručnom spremom (SSS), - Jako je malo saznanja o efikasnosti i efektivnosti implementiranih programa (sistem nadzora se uglavnom sastoji od praćenja utroška sredstava, a ne u kojoj mjeri su ispunjeni programski ciljevi), - Trenutna ponuda programa zapošljavanja je dosta ograničena, te da jeftiniji i učinkovitiji programi nisu dovoljno razvijeni. <p>SOCIJALNA BRIGA MLADIH:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Fali sportsko rekreativni centar (bazeni, igrališta), - Nepostojanje azila za napuštene i pse litalice,
---	---

<ul style="list-style-type: none"> - Opredjeljenje lokalne zajednice za rješavanje problema mladih, a koji se odnosi na socijalnu problematiku. <p>ZDRAVSTVENA ZAŠTITA MLADIH:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Postojanje zakonskog okvira (Zakon o zdravstvenoj zaštiti), - Postojanje Pravilnika o pripravničkom stažu i stručnom ispitu zdravstvenih radnika, - Kontinuirana saradnja Grada Srebrenika sa JZU Dom zdravlja Srebrenik, - Komisija za mlade pri Gradskom vijeću koja u svojim aktivnostima sadrži i mjere vezane za zdravstvo, - Opredjeljenje lokalne zajednice za rješavanje problema mladih u svim segmentima, uključujući i zdravstvo. <p>KULTURA/ SPORT/ VOLONTERIZAM/ AKTIVIZAM/ INFORMISANJE:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Postojanje zakonskog okvira (Zakon o mladim FBiH i Zakon o volontiranju) - Imenovan Službenik za mlade sa odgovarajućim certifikatom - Komisija za mlade pri Gradskom vijeću - Postojanje lokalnih medija i web stranice - Postojanje organizacija koja se bave pitanjima mladih (sportskih, kulturnih), - Uspostavljena ustanova za kulturu i informisanje - Obezbijeđena budžetska pozicija za finansiranje omladinskih udruženja i Vijeća mladih - Opredjeljenje lokalne zajednice za rješavanje problema mladih, - Veliki broj medija, - Tradicija uspješnosti i uključenja mladih u ekipnim sportovima (Siver kings (košarka, odbojka), škola malog fudbala <p>SIGURNOST</p> <ul style="list-style-type: none"> - MUP TK-a, Policijska uprava Srebrenik tokom godine organizuje Dane otvorenih vrata i sl., edukativnog 	<ul style="list-style-type: none"> - Slaba povezanost organizacija koja se bave pitanjima mladih (umreženost, saradnja, savjetovališta), - Nezainteresiranost mladih za omladinski aktivizam-volonterizam, - Vrtići za djecu, - Nema subvencija kod plaćanja vrtića, - Nerazvijena mreža ustanova koje pružaju podršku mladima, - Nedovoljna briga za djecu unutar porodica-povećan broj disfunkcionalnih porodica, - Slaba saradnja vladinog i nevladinog sektora. <p>ZDRAVSTVENA ZAŠTITA MLADIH:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Nepostojanje organizacije mladih svih profila zdravstvenog usmjerenja, - Nepostojanje jedinstvenog registra profila zdravstvenog usmjerenja, - Neaktivno Vijeće mladih, Nedovoljna informiranost i aktivizam mladih u reformi i sistemu zdravstvene zaštite, - Nedovoljan radni angažman mladih ljudi u oblasti zdravstva, - Izostanak stimulativnih materijalnih dodataka prilikom obavljanja volonterskog staža u zdravstvenim ustanovama. <p>KULTURA/ SPORT/ VOLONTERIZAM/ AKTIVIZAM/ INFORMISANJE:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Nedostatak prostora za okupljanje mladih (omladinski centar), - Neaktivno Vijeće mladih, - Nedostatak omladinskih organizacija, - Slaba povezanost organizacija koja se bave pitanjima mladih (umreženost, saradnja), - Nedovoljna informiranost mladih o omladinskim aktivnostima u urbanim ali i ruralnim područjima, - Nezainteresiranost mladih za omladinski aktivizam, - Nedostatak sportskih terena u vangradskom području pa nemaju svi mladi iste prilike baviti se sportom, - Nepostojanje omladinskog registra, - Nepostojanje jasne strateške vizije za mlade, - Postojeći kanali informiranja nisu dovoljno opredijeljeni prema mladima niti promoviraju teme od interesa za mlade. <p>SIGURNOST</p>
--	--

<p>karaktera sa mlađim naraštajima čime se obuhvati značajan broj srednjoškolaca,</p> <ul style="list-style-type: none"> - Prilikom prijema u aktivnu službu policije, mlađim kadrovima je data prednost, - Prijem vatrogasaca u profesionalnu službu ograničena je na starosnu dob do 25 godina čime se doprinosi uključivanju mlađih osoba u sistem sigurnosti - Kroz obuku za vatrogasce za zaštitu i spašavanja ljudi i materijalnih dobara osposobljava se mlada osoba za ličnu i uzajamnu zaštitu, - Vatrogasni podmladak u okviru vatrogasne jedinice vatrogasnog društva je poseban dio koji se organizuje i njeguje za mlade osobe. Za ovu vrstu uključenosti u korisni dio zajednice obuhvaćene su osnovne i srednje škole, - U Gorsku službu spašavanja uključeni su isključivo mladi, - Razvijenost sporta na području lokalne zajednice, posebno onog dijela gdje dominira masovnost- gdje je organizovan i podmladak, značajno doprinosi opštoj sigurnosti. 	<ul style="list-style-type: none"> - Devijantne situacije u društvu, ispadi različitih delinkventnih pojedinaca i grupa, izazvani različitim faktorima, ne mogu se spriječiti aktivnostima koje provodi javna uprava, ustanove, sportska, kulturna i druga društva koja više djeluju na svijest pojedinaca i manjih grupa u smislu prihvatljivog ponašanja, - Ova se problematika mora situirati u sektor preventivne sigurnosti, - Funkcionalan sektor preventivne sigurnosti zahtijeva kontinuirana ulaganja u smislu vremena, napora, materijalnih sredstava i kadrova na svim nivoima uprave napori na lokalnom nivou su nedovoljni i kratkoročni).
<p style="text-align: center;">PRILIKE</p> <p>OBRAZOVANJE:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Bolja suradnja škole sa turističkim zajednicama, - Razvoj industrijske zone a samim tim i upisivanje novih zanimanja u školama, - Vrtić u industrijskoj zoni, - Proširenje obrazovnog programa-instrukcija za nove trendove, - Mentorski program(finasiranje), - Postojanje kapaciteta za pokretanje novih obrazovnih smjerova u skladu sa tržištem rada, - Obrazovanje roditelja, razvoj svijesti za pravilno profesionalno usmjerenje djeteta, - Veliki broj privrednih subjekata koji mogu biti uključeni u poboljšanje praktične nastave u cilju poboljšanja ishoda obrazovanja, - Razvoj programa neformalnog obrazovanja za jačanje kapaciteta mladih (za otkrivanje sposobnosti i afiniteta za daljnje obrazovanje), - Umrežavanje sa obrazovnim institucijama većih centara (uključujući i studentske asocijacije), - Razvijanje standarda za uspostavljanje evropskih i međunarodnih certifikata (formalno i neformalno obrazovanje), - Razvoj programa za razvoj socijalnih i ličnih vještina kod mladih, - Bolje korištenje međunarodnih fondova u oblasti obrazovanja, 	<p style="text-align: center;">PRIJETNJE</p> <p>OBRAZOVANJE:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Brza promjena tehnologije koja zahtijeva konstantno učenje, - Ekonomska nestabilnost, - Diskriminacija pri zapošljavanju (po spolu, političkom angažmanu) - Migracije stanovništva, - Školovanje mladih „ za izvoz“ /ulaganje resursa zajednice za potrebe stranih tržišta, - Odliv obrazovih ljudi zbog različitih negativnih pojava u društvu, - Namješteni prijemi u radni odnos/konkursi, nekvalitetna selekcija u odabiru kadrova, - Korupcija u obrazovanju, - Utjecaj politike na obrazovni sistem, - Apatičnost stanovništva/mladih u odnosu na pad društvenih vrijednosti i prihvatanje neformalnih devijantnih pojava

- Nerazvijenost / mogućnost bržeg razvoja tržišta i obrazovanja koje bi pratilo potrebe tržišta

ZAPOŠLJAVANJE/SAMOZAPOŠLJAVANJE

- Program IMPAKT inkubator poslovnih ideja,
- Program podrške marginaliziranim grupama žena u razvoju biznisa,
- Grad Srebrenik svakodnevno pokriva troškove osnivanja obrta što je dobar poticaj za mlade.

SOCIJALNA BRIGA:

- Turistička zajednice Grada Srebrenika sa većim postojećim projektima koji se povode ili su već u fazi izrade (turistički kamp na planini Majejici, novogodišnje kućice u Gradu Srebrenik),
- Centar za strane jezike „Eduka“,
- Sajmovi koje organizuju udruženja sa područja grada, Srebrenika uz podršku Grada Srebrenik
- Organizovanje lige za mlade uz podršku Grada Srebrenika.

ZDRAVSTVENA ZAŠTITA:

- Formiranje organizacije u koju su uključeni nezaposleni i zaposleni zdravstveni radnici,
- Stimulativne mjere za zdravstvene radnike,
- Poboljšanje uslova za neometano funkcionisanje zdravstvenog sistema (kadar, oprema),
- Izmjene važeće zakonske regulative.

KULTURA/SPORT,INFORMISANJE/VOLONTERIZAM/AKTIVIZAM

- Formiranje omladinskih udruženja,
- Uspostavljenje omladinskog centra ili prenamjena postojećih objekata u ruralnim područjima (Čitaonice) u prostore za mlade,
- Uključivanje mladih u sve sfere društvenog života (sport, kultura, obrazovanje i sl.),
- Velika pokrivenost cijelog gradskog područja internet vezom,
- Donošenje novog ili izmjene postojećeg Zakona o mladima,

ZAPOŠLJAVANJE/SAMOZAPOŠLJAVANJE

- Negativna kretanja na tržištu rada u Bosni i Hercegovini koja najviše pogađaju populaciju mladih,
- Usporen rad administracije kod pokretanja novih poslovnih poduhvata,
- Stopa nezaposlenosti mladih je rasla dva do tri puta više u odnosu na stopu ukupne nezaposlenosti.
- Procenat nezaposlenosti mladih je viši od 60%
- Ekonomska neaktivnost mladih gdje više od 50% mladih nema posao niti ga traži); i
- Više od 50% mladih koji traže posao ne mogu doći do zaposlenja duže godinu dana.

SOCIJALNA BRIGA:

- Nedovoljno sadržaja i prostora gdje bi mladi mogli na drugačiji-pozitivan način iskazati i realizirati svoje ideje
- Nedovoljno prilika za zapošljavanje mladih ljudi (SSS, VSS), zbog čega se mladi sve više odlučuju na odlazak iz BiH,
- Loša stambena politika na cijelom kantonu, te nedovoljno prilika za zapošljavanje stručnih mladih ljudi

ZDRAVSTVENA ZAŠTITA:

- Odlazak zdravstvenog kadra u veće centre u BiH, naročito u inostranstvo,
- Nedovoljno prilika za zapošljavanje stručnih mladih ljudi u zdravstvene ustanove,
- Nezainteresiranost političkih subjekata da status mladih postave kao prioritet.

KULTURA/SPORT/INFORMISANJE/VOLONTERIZAM/AKTIVIZAM

- Nestabilna ekonomsko politička situacija u zemlji
- Odlazak mladih ljudi u veće centre u BiH, ali i u inostranstvo,
- Nezainteresiranost političkih subjekata da pitanje mladih postave kao prioritet.

<ul style="list-style-type: none"> - Dostupnost JU Centar za kulturu i informisanje, ali i sportskih objekata na području grada za aktivnije korištenje i uključivanje mladih u sportskim, kulturnim i drugim oblastima. <p>SIGURNOST MLADIH:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lokalna uprava jeste osvještana o općoj sigurnosnoj situaciji i da ista predstavlja više od sigurnosti života i imovine građana, - Mladima se daje prednost u uključivanju u strukture koje pojačavaju društvenu sigurnost - Snage za sprovedbu zakona sarađuju sa obrazovnim institucijama u smislu povišenja sigurnosti kroz obrazovanje i informisanje - Izuzetno dobra saradnja PS Srebrenik sa Odjeljenjem za borbu protiv maloljetničke delinkvencije i nasilja u porodici MUP TK-a, JU „Disciplinski centar za maloljetnike TK-a“, nevladinom organizacijom „Biro za ljudska prava“ Tuzla, UG „Vive žene“, Pedagoškim zavodom TK-a kroz realizaciju raznih radionica u sklopu projekata kao što su: „Stop maloljetničkoj delinkvenciji“, „Međuvršnjačko nasilje“, „Pravda za svako dijete“ 	<p>SIGURNOST MLADIH:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zajednici i društvu devijantne situacije, ispadi različitih delinkventnih pojedinaca i grupa, izazvani različitim faktorima, postaju svakodnevnica, - Zajednica ne vrši mjere suzbijanja delikventskog i neprihvatljivog ponašanja, - Pad interesa mladih za uključenje u grupe i aktivnosti koje provodi javna uprava, ustanove, sportska, kulturna i druga društva koje više djeluju na svijest pojedinaca i manjih grupa u smislu promocije prihvatljivog ponašanja, - Nedostatna sredstva odvojena za jačanje sektora preventivne sigurnosti (ulaganja u smislu vremena, napora, materijalnih sredstava i kadrova na svim nivoima uprave, - Napori na lokalnom nivou su nedovoljni i kratkoročni.
--	---

Izvor: Matrice radnih grupa

3. ANALIZA POLOŽAJA I POTREBA MLADIH U GRADU SREBRENIKU

3.1. Obrazovanje i nauka mladih

3.1.1. Uvod

Svaka mlada osoba ima pravo na obrazovanje i kontinuiran razvoj svoje ličnosti koje je u velikoj mjeri potpomognuto upravo kroz obrazovanje. Zadatak vlasti na svim nivoima je osigurati ostvarivanje ovog prava u potpunosti jer pravo na obrazovanje predstavlja jedno od osnovnih ljudskih prava. Obrazovanje predstavlja jedan od ključnih faktora za ostvarivanje svih drugih prava i pokretačka je snaga u osnaživanju djece i mladih da sami oblikuju svoju budućnost i učestvuju u životu svoje zajednice. Tri osnovna oblika obrazovanja u modernom društvu su formalno obrazovanje, neformalno obrazovanje i informalno obrazovanje. Većina mladih u Gradu Srebreniku uključena je u sistem formalnog obrazovanja: osnovno, srednje i visoko obrazovanje.

Oblast osnovnog i srednjeg obrazovanja i nauke regulirana je na nivou Tuzlanskog kantona (TK), koji je i osnivač svih obrazovnih ustanova. Izuzev teritorijalne pripadnosti, Grad nema drugih ingerencija nad obrazovnim ustanovama.

Prema podacima FZS, broj osnovnih škola u Tuzlanskom kantonu se smanjio sa 209 iz 2018/19. godine na 208 u 2021/22. godini. Broj učenika je smanjen za 1.689 za isti vremenski period. Zanimljiv je pokazatelj da udio učenika u ukupnom broju osnovaca u obje školske godine iznosi oko 48,2%.

Osnovnoškolski odgoj i obrazovanje u Gradu organizira se kroz ukupno 26 ustanova osnovnog obrazovanja (odnosi se na područne i centralne škole) koje čine osam (8) osnovnih škola: JU Druga osnovna škola Srebrenik; JU OŠ "Duboki Potok" Duboki Potok, Srebrenik; JU OŠ "Podorašje" Podorašje, Srebrenik; JU Prva osnovna škola Srebrenik; JU OŠ "Rapatnica" Rapatnica, Srebrenik; JU OŠ "Sladna" Sladna, Srebrenik; JU OŠ "Špionica" Špionica, Srebrenik i JU OŠ "Tinja" Tinja, Srebrenik¹⁷

Promatramo li stanje u srednjem obrazovanju u TK, primjetno je da se broj srednjih škola na području kantona smanjio za jednu školu, sa 34 u 2018. g. na 33 u 2022. g. Također, broj srednjoškolaca u školskoj 2018/2019. godini bio je 15.582, dok je u 2021/2022. g. bio 14.384, što je smanjenje za 1.198 srednjoškolaca. Odnos spolova u srednjem obrazovanju za razliku od osnovnog obrazovanja je konstantan. Naime, djevojke čine između 50% i 50,3% upisanih učenika u srednjim školama u TK. Kada je riječ o srednjoškolskom obrazovanju na području Grada Srebrenik registrirana je jedna srednja škola, *JU Mješovita srednja škola Srebrenik* koja redovno školovanje realizuje kroz Gimnaziju općeg smjera, četiri tehničke škole koje su od školske 2022/23 godine obogaćene i jednim odjeljenjem medicinskih tehničara, te šest stručnih/strukovnih srednjih škola kojima su obuhvaćena mještovita zanimanja i zvanja.

Grad Srebrenik nema visokoškolskih ustanova (privatnih ili državnih). Studenti iz Srebrenika svoje obrazovanje nastavljaju uglavnom na univerzitetima i fakultetima u Tuzli, Sarajevu, Banjoj Luci ili Brčkom. Kada se posmatra visoko obrazovanje u TK, može se primijetiti trend pada broja studenata od 2018. do 2022. godine. Trend pokazuje pad ukupnog broja studenata iz 2018. godine s 9.330 na 7.597 u 2022. godini.

¹⁷ <https://montk.gov.ba/obrazovanje-i-nauka/osnovno-obrazovanje/osnovne-skole/>; (pristupljeno 24.05.2023.)

Tabela 5: Pregled broja upisanih studenata po lokalnim zajednicama u TK iz kojih studenti dolaze

Kanton / Lokalna zajednica	Broj upisanih studenata prema mjestu prebivališta					
	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	Trend
Tuzlanski kanton	9.330	8.523	8.453	7.820	7.597	-18,6%
Banovići	640	514	487	432	420	-34,4%
Gradačac	627	596	600	592	574	-8,5%
Kladanj	243	229	233	207	202	-16,9%
Lukavac	856	768	744	655	637	-25,6%
Srebrenik	612	557	566	538	522	-14,7%
Grad Tuzla	3.524	3.253	3.186	2.971	2.906	-17,5%
Živinice	1.175	1.059	1.011	923	886	-24,6%
Čelić	81	73	77	75	79	-2,5%
Doboj - Istok	181	164	174	180	179	-1,1%
Sapna	68	65	68	68	71	4,4%
Teočak	73	60	60	64	50	-31,5%
Gračanica	788	733	760	697	707	-10,3%
Kalesija	462	452	487	418	364	-21,2%

Izvor: Federalni zavod za statistiku¹⁸

✓ Obrazovne ustanove na području Grada Srebrenika

Tabela 6: Osnovno obrazovanje

Školska godina	Osnovno obrazovanje				
		Broj škola	Broj upisanih učenika		
			Ukupno	Djevojke/ djevojčice	1. razred (ukupno)
2018/2019	Srebrenik	26	3.755	1.855	414
	Tuzlanski kanton	209	37.536	18.098	4.205
2019/2020	Srebrenik	26	3.630	1.785	385
	Tuzlanski kanton	209	36.588	17.726	3.958
2020/2021	Srebrenik	26	3.376	1.677	408
	Tuzlanski kanton	209	35.813	17.356	3.881
2021/2022	Srebrenik	26	3.527	1.744	337
	Tuzlanski kanton	208	35.847	17.436	3.757

Izvor: Federalni zavod za statistiku¹⁹

Analizom podataka za Javnu ustanovu „Mješovita srednja škola“ Srebrenik, vidljivo je da je broj učenika za prikazane školske godine pao s 1.081 u 2018/2019. na 980 učenika u 2021/2022. akademskoj godini (što je pad za 9,34%). Obrazovni programi koje ova mješovita srednja škola nudi su²⁰:

- **opća gimnazija (IV stepen)**

¹⁸ Federalni zavod za statistiku [online]. Kantoni u brojkama: Tuzlanski kanton (2018 – 2022) Dostupno na: <http://fzs.ba/index.php/2021/06/30/kantoni-u-brojkama/> [pristupljeno: 26. 7. 2023].

¹⁹ Federalni zavod za statistiku [online]. Kantoni u brojkama: Tuzlanski kanton (2019 – 2022) Dostupno na: <http://fzs.ba/index.php/2021/06/30/kantoni-u-brojkama/> [pristupljeno: 26. 7. 2023].

²⁰ <https://mss-srebrenik.ba/odsjeci/>

- **tehničke škole (IV stepen)**
  - Mašinska tehnička (Kompjutersko projektovanje, Upravljanje CNC mašinama),
  - Elektrotehnička (Tehničar računarstva),
  - Ekonomsko tehnička (Finansijsko-računovodstveni smjer, Komercijalni smjer),
  - Poslovno tehnička (Poslovno-pravni tehničar),
- **stručne škole (III stepen)**
  - Mašinska stručna škola (Automehaničar, Bravar, Proizvođač AL i PVC stolarije, Zavarivač),
  - Saobraćajna stručna škola-(Vozač motornih vozila),
  - Trgovinska stručna škola (Prodavač),
  - Elektrotehnička stručna škola (Električar),
  - Ugostiteljsko-turistička stručna škola (Kuhar),
  - Stručna škola uslužnih djelatnosti (Frizer).

Tabela 7: Upisani učenici prema vrsti srednjih škola

Školska godina	Broj upisanih učenika prema vrsti škole							
		Ukupno	Djevojke/ djevojčice	Gimnazije	Umjetničke škole	Tehničke škole	Stručne/ strukovne škole	Vjerske škole
2018/2019	Srebrenik	1.081	503	93	0	511	477	0
	Tuzlanski kanton	15.582	7.840	2.385	184	8.472	3.980	531
2019/2020	Srebrenik	1.038	491	82	0	475	481	0
	Tuzlanski kanton	15.078	7.572	2.274	180	8.132	3.952	508
2020/2021	Srebrenik	732	317	83	0	301	348	0
	Tuzlanski kanton	14.923	7.427	2.182	191	8.126	3.876	505
2021/2022	Srebrenik	980	445	74	0	450	456	0
	Tuzlanski kanton	14.384	7.187	1.941	204	7.975	3.753	511

Izvor: Federalni zavod za statistiku²¹

Kada se gleda vrsta srednje škole koju mladi upisuju, primjetno je da opada broj učenika koji upisuju bilo koju vrstu škola, osim umjetničkih. Međutim, trendovi smanjenja upisanih učenika su različiti ovisno o vrsti škole, a pri tome gimnazije bilježe najveću stopu smanjenja broja učenika. Isti trendovi su prisutni i kod pregleda upisnih trendova u Srednje škole u Srebreniku.

✓ Nivo obrazovanja mladih u Srebreniku

Rezultati Analize istraživanja o položaju i potrebama mladih u Srebreniku²² pokazuju da najveći postotak ispitanih mladih u Srebreniku ima završenu neku srednju četverogodišnju školu, tj. njih 56,2%. Nisu uočene demografske razlike među mladima kojim završavaju srednje četverogodišnje obrazovanje.

²¹ Federalni zavod za statistiku [online]. Kantoni u brojkama: Tuzlanski kanton (2019 – 2022) Dostupno na: <http://fzs.ba/index.php/2021/06/30/kantoni-u-brojkama/> [pristupljeno: 26. 7. 2023].

²² Analiza raspoloživa na <https://mladi.org/storage/2023/11/Analiza-polozaja-i-potreba-mladih-grada-Srebrenika.pdf>

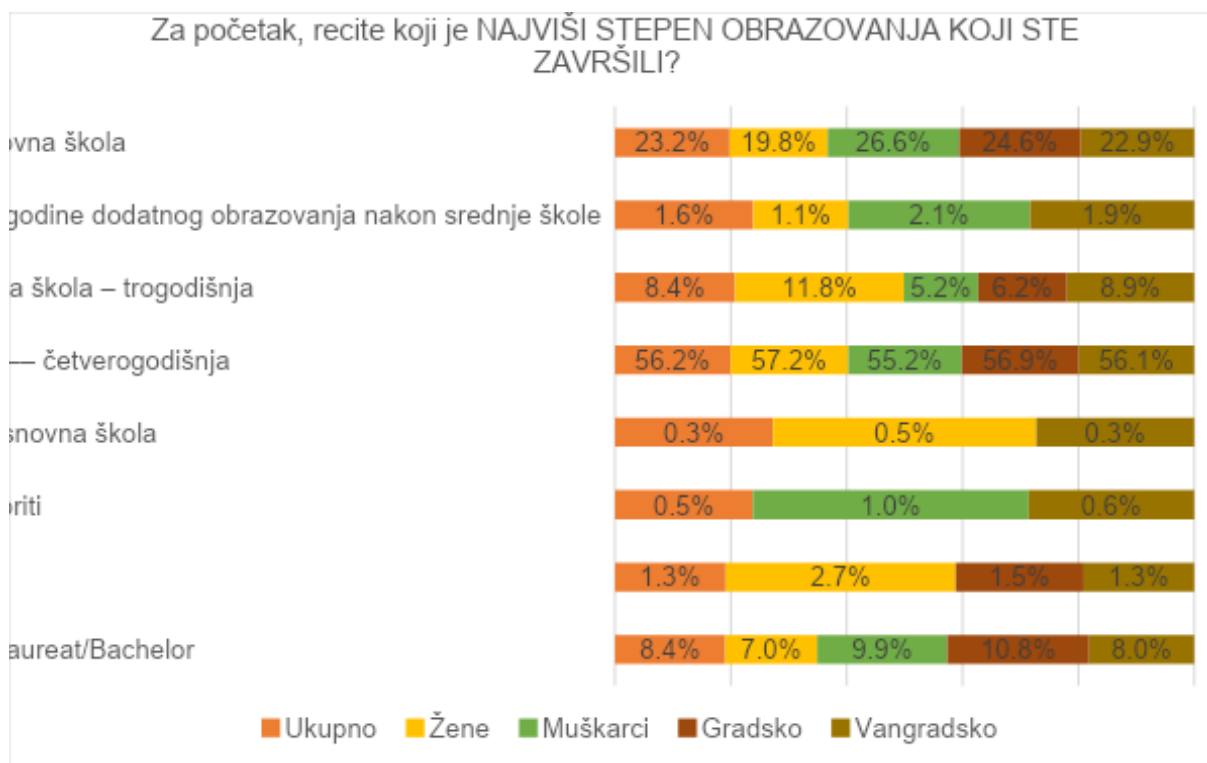
Mladih s trogodišnjom (stručnom) srednjom školom ima 8,4%. Srednje stručne škole u većoj mjeri završavaju žene, što je razlika u odnosu na druge slične zajednice, gdje muškarci u većoj mjeri završavaju trogodišnje srednje obrazovanje.

Skoro dvije trećine (64,6%) mladih u Srebreniku ima završen neki vid srednjoškolskog obrazovanja (četverogodišnje ili trogodišnje srednje obrazovanje).

Mladih koji imaju završeno više ili visoko obrazovanje (bakalaureat, master i doktorat) ima ukupno 11,3%. Najveći udio u ovom postotku svakako su mladi s nivoom bakalaureata/bachelora, odnosno 8,4% njih. Nisu uočene demografske razlike među mladima koji završavaju fakultetl.

Kada govorimo o mladima koji imaju osnovno obrazovanje, njih prema analizi ima 23,2%. Međutim, važno je imati u vidu da u ovu kategoriju spadaju i mladi koji su još uvijek u procesu srednjoškolskog obrazovanja, a ne samo mladi koji imaju završenu isključivo osnovnu školu. Pitanje na koje su mladi odgovarali odnosilo se na to da navedu najviši pohađani i kompletirani nivo obrazovanja, te su mladi koji pohađaju srednje škole navodili da su kompletirali osnovno obrazovanje.

Grafik 1: Posljednji završeni stepen obrazovanja

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

3.1.2. Pravni okvir

Oblast obrazovanja je, shodno ustavnom uređenju u Bosni i Hercegovini, u isključivoj nadležnosti entiteta Republika Srpska, deset kantona u Federaciji Bosne i Hercegovine i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine. Svaka administrativna jedinica ima ministarstvo obrazovanja, zakone iz oblasti obrazovanja i budžet za obrazovanje. Pored toga, svaka jedinica zasebno utvrđuje obrazovnu i udžbeničku politiku.

Zakonsku regulativu koja regulira pitanje formalnog obrazovanja u Bosni i Hercegovini i Federaciji Bosne i Hercegovine čine:

- Okvirni zakon o osnovnom i srednjem obrazovanju u Bosni i Hercegovini;
- Okvirni zakon o srednjem stručnom obrazovanju i obuci u Bosni i Hercegovini i
- Okvirni zakon o visokom obrazovanju u Bosni i Hercegovini.

Isključivu i nepodijeljenu nadležnost za obrazovanje imaju kantonalna ministarstva obrazovanja. Propisima u oblasti obrazovanja različito se reguliraju nadležnosti lokalnog nivoa u obrazovnom sektoru. To se odnosi na organiziranje obrazovnog procesa, održavanje školskih objekata, učešće u kreiranju dijela nastavnog plana i programa bitnog za lokalnu zajednicu, pa i finansiranje obrazovanja. Iako su nekim općinama date šire nadležnosti, zbog nedostatka finansijskih sredstava one se često i ne izvršavaju.

Ustavom FBiH propisano je da su kantoni administrativne jedinice nadležne za donošenje svojih zakonskih akata iz oblasti obrazovanja. Shodno navedenom, u Tuzlanskom kantonu na snazi su sljedeći zakonski akti koji reguliraju oblast obrazovanja:

- Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju – prečišćeni tekst ("Službene novine TK", broj: 10/20 i 5/22);
- Zakon o osnovnom odgoju i obrazovanju – prečišćeni tekst ("Službene novine TK", broj: 10/20, 8/21, 11/21, 22/21, 5/22, 10/22 i 11/22);
- Zakon o srednjem obrazovanju i odgoju – prečišćeni tekst ("Službene novine TK", broj: 10/20, 11/20, 8/21, 11/21, 22/21, 5/22, 10/22 i 11/22);
- Zakon o visokom obrazovanju-prečišćeni tekst ("Službene novine TK", broj: 21/21, 5/22, 11/22 i 16/22);
- Zakon o obrazovanju odraslih ("Službene novine Tuzlanskog kantona", broj: 9/15 i 5/22);
- Zakon o Univerzitetu u Tuzli ("Službene novine TK", broj: 9/08, 8/10 i 7/11);
- Zakon o naučnoistraživačkom radu ("Službene novine TK", broj: 14/17, 8/21 i 16/22).

Osim navedenih zakona, oblast obrazovanja u Tuzlanskom kantonu uređena je i setom kantonalnih pravilnika, kodeksa, standarda i smjernica koje je propisala Vlada Kantona.

3.1.3. Institucionalni okvir

Iako je Ministarstvo civilnih poslova Bosne i Hercegovine nadležno, između ostalog, i za obrazovanje na nivou Bosne i Hercegovine, ono, kao i Ministarstvo obrazovanja i nauke Federacije Bosne i Hercegovine, ima isključivo koordinacijsku ulogu. Ministarstvo civilnih poslova BiH je od 2003. godine zaduženo za koordinacijske aktivnosti u sektoru obrazovanja u BiH, kao i na planu evropskih integracija i međunarodne saradnje. Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke nema izvorne nadležnosti u oblasti obrazovanja, nego se bavi saradnjom i koordinacijom s kantonima.

Ustavom Federacije BiH predviđeno je da kantonalna ministarstva obrazovanja imaju isključivu i nedjeljivu nadležnost za obrazovanje u FBiH, koja, između ostalog, pripremaju, izrađuju i usvajaju obrazovnu politiku, relevantne zakonske i podzakonske akte te su odgovorna za finansiranje obrazovanja.

Oblast obrazovanja u Tuzlanskom kantonu u nadležnosti je Ministarstva obrazovanja i nauke Tuzlanskog kantona. Pored Sekretarijata ministarstva i Odjeljenja za ekonomsko-finansijske poslove, Ministarstvo se sastoji od Odjeljenja za obrazovanje, Odjeljenja za saobraćajnu edukaciju i Odjeljenja za visoko obrazovanje i nauku. Odjeljenje za obrazovanje djeluje kroz tri odsjeka: Odsjek za predškolsko i osnovno obrazovanje, Odsjek za srednje i obrazovanje odraslih te Odsjek za Informatizaciju i opće poslove. Pored navedenog u Kantonu djeluje i *Komisija za obrazovanje i nauku Tuzlanskog kantona* koja je nadležna da: a) razmatra pitanja iz oblasti uspostave i razvoja infrastrukture javnih obrazovnih institucija na svim nivoima obrazovanja u nadležnosti Kantona i o tome daje mišljenje i prijedloge rješenja Skupštini, b) razmatra pitanja politike finansiranja institucija javnog obrazovanja na nivou Kantona i o tome

podnosi prijedloge Skupštini i resornom ministarstvu, c) razmatra pitanja iz oblasti politike odgoja i obrazovanja, d) vrši i druge poslove određene Poslovníkom i drugim aktom Skupštine.

Formalno obrazovanje se u Tuzlanskom kantonu provodi kroz nadležne obrazovne ustanove a temeljem zakonske regulative a kroz registrovane ukupno 24 privatne i javne predškolske ustanove, 90 osnovnih škola, uključujući i 2 osnovne muzičke škole, 34 srednje škole te 7 ustanova visokoškolskog obrazovanja. Grad Srebrenik, prema dostupnim informacijama, nema visokoškolskih ustanova (privatnih ili državnih). Studenti iz Srebrenika svoje obrazovanje nastavljaju uglavnom na univerzitetima i fakultetima u Tuzli, Sarajevu, Banjoj Luci ili Brčkom.

Iako u neposrednoj nadležnosti kantonalnih ministarstava, oblast obrazovanja, kao jednu od najznačajnijih društvenih oblasti, prati i podržava i lokalna zajednica. Služba za boračko-invalidsku zaštitu i društvene djelatnosti Grada Srebrenika u okviru svojih nadležnosti prati stanje i razvoj u oblasti obrazovanja, nauke, kulture, fizičke kulture, zdravstva, socijalne zaštite, starateljstva, turizma i drugih društvenih djelatnosti i preduzima mjere za njihovo unapređenje te koordinira aktivnosti i obavlja poslove vezane za saradnju sa nevladinim sektorom i udruženjima građana.

✓ Stipendiranje učenika i studenata

Ministarstvo obrazovanja TK, je u 2023 godini provelo medijsku kampanju za promovisanje deficitarnih zanimanja i animirali mlade ljude da upišu te smjerove a u Vlada TK izdvojila je 100.000 KM za stipendiranje učenika koji se odluče za neko od ranije potvrđenih deficitarnih zanimanja na Kantonu. Stipendiranje učenika koji upišu neko od deficitarnih zanimanja postaje ustaljena praksa u Tuzlanskom kantonu. Novina u narednom periodu bi moglo biti i plaćanje prakse u srednjim stručnim školama.

Ono što je značajno za mlade je da Grad Srebrenik svake godine dodjeljuje 26 učeničkih stipendija (500,00 KM po stipendiji) i 62 studentska kredita (800,00 KM po studentu) ukupne vrijednosti 65.000,00 KM. Grad Srebrenik za realizaciju ovih sredstava redovno raspisuje javni pozivi za dodjelu učeničkih stipendija i studentskih kredita a isti se objavljuju kako na zvaničnoj web stranici tako i putem lokalnog radija, te oglasnoj tabli grada. Dodjela učeničkih stipendija i studentskih kredita definisana je Odlukom o utvrđivanju kriterija za dodjelu studentskih kredita studentima do diplomskog studija i stipendija učenicima srednjih škola (Službeni glasnik općine Srebrenik", broj:6/2006 i 8/2013).

Prema dostavljenim podacima u toku tri školske godine (20/21, 21/22, i 22/23) dodijeljeno je:

- 2019/2020 godine – 60.200,00 KM (26 stipendija i 59 studentskih kredita)
- 2020/2021 godine – 49.000,00 KM (26 stipendija i 45 studentskih kredita)
- 2021/2022. godine – 57.800,00 KM (26 stipendija i 56 studentskih kredita)

Različiti iznosi dodijeljenih stipendija i kredita po godinama odražavaju broj prijavljenih na javne konkurse.

Takođe, značajno je napomenuti da je za školsku 2022/2023.godinu iznos učeničke stipendije povećan na 1000,00 KM po osobi, a studentskog kredita na 1200,00 KM (ukupno 100.400,00 KM).

U cilju poboljšanja materijalnog statusa učenika i studenata za školsku 2023/2024.godinu na prijedlog resorne Službe Gradsko vijeća grada Srebrenik usvojilo je Odluku o kriterijima za dodjelu stipendija redovnim studentima do diplomskog studija i učenicima srednjih škola („Službeni glasnik grada Srebrenik“ broj:9/23). Predmetnom odlukom stvoreni su

preduslovi da se u narednom periodu i studentima dodjeljuju stipendije, a ne krediti kako je to predviđala predhodna odluka iz predhodnog perioda.

Takođe predmetnom odlukom je definisano da se broj stipendija poveća na 28 učeničke i 64 studentske stipendije uz dodatni broj stipendija koji zavisi od prijave posebno nadarenih učenika (učenici generacije i učenici sa posebnom diplomom za završeni ciklus obrazovanja) što je rezultiralo da se školske 23/24 godine dodatno dodijeli 25 stipendija učenicima i 10 stipendija studentima koji pripadaju gore navedenoj kategoriji.

Prema podacima Radne grupe²³, od 70 maturanata i maturantica koji su završili srednjoškolsko obrazovanje tek 5 njih planira nastaviti školovanje putem fakultetskog obrazovanja a kao primarni razlog navodi se nemogućnost finasiranja daljeg obrazovanja zbog loših materijalnih prilika. U smislu podrške mladima za nastavak obrazovanja, podrška putem stipendija je bolja opcija od studentskih kredita obziroma na loše imovinske prilike mladih ljudi, potencijalnih studenata i njihovih roditelja.

Grad Srebrenik nema budžetom predviđena sredstva za sufinansiranje troškova prijevoza učenika.

✓ **Infrastrukturni projekti**

Pored navedenog, Grad Srebrenik podržava infrastrukturne projekte za obrazovne ustanove, primarno osnovne škole, u skladu sa svojim mogućnostima. Većina se infrastrukturnih projekata realizuje iz sredstava Ministratsva obrazovanja i nauke TK, putem donacija od stranih i domaćih organizacija civilnog društva te donacija pojedinaca. U protekle tri godine urađeno je niz infrastrukturnih projekata (utopljanje fasade, izgradnja kotlovnice, unapređenje stolarije i podova, uređenje školskih dvorišta, izgradnja sportskog terena, izgradnja poligona malih sportova, modernizacija sanitarnih čvorova) kao i projekata nabavke opreme i namještaja te obnove bibliotečkog fonda za poboljšanje uslova u školama u ukupnoj vrijednosti od preko 772.000,00 KM.

✓ **Podrška aktivnostima i projektima iz oblasti obrazovanja**

Grad Srebrenik pruža podršku projektima koji za cilj imaju doprinijeti informisanju i edukaciji mladih. Često se podrška obrazovnim institucijama od strane Grada ogleda kroz povezivanja sa partnerima u cilju apliciranja na različite projekte. Obrazovne ustanove, naročito osnovne škole, provode niz aktivnosti na promociji učenja i obrazovanja, ne samo o temama školskog kurikuluma nego i o temama poput razvijanje svijesti o kulturi ponašanja na društvenim mrežama i prepoznavanju neprihvatljivog ponašanja što je tema međunarodnog projekta „Balkan Kids Tube Feast“.

Pored podrške mladima kroz namjenska sredstva za stipendije i/ili studentske kredite Grad Srebrenik se trudi unaprijediti obrazovno-naučne kapacitete svojih mladih i kroz podršku u stručnom osposobljavanju. Dva puta godišnje Grad Srebrenik, temeljem Odluke o obavljanju volonterskog rada nezaposlenih osoba sa završenom visokom i višom stručnom spremom objavljuje javni poziv prema mladima ove kategorije na stručno osposobljavanje bez zasnivanja radnog odnosa. Javni se pozivi objavljuju kako na zvaničnoj web stranici tako i putem lokalnog radija, te oglasnoj tabli grada. Stručno osposobljavanje bude omogućeno prijavljenim kandidatima za koje se uspije pronaći odgovarajuće pravno lice koje može i želi primiti takva lica na osposobljavanje. Iznos finansijskih sredstava za ovu namjenu varira od broja raspoređenih lica.

✓ **Ostale aktivnosti**

JU Mješovita srednja škola Srebrenik ističe se u aktivnostima provedbe projekata i saradnje sa organizacijama civilnog društva, osobito kroz saradnju sa Centrom Spektar podržavajući na ovaj način korisnike usluga Centra da se uključe u društveni život zajednice sukladno mogućnostima. Takođe, škola aktivno podržava učešće mladih u projektima ekološke zaštite poput projekta pošumljavanja, smanjenja upotrebe mobilnih telefona i unapređenju etike među mladima u zajednici, počevši od odijevanja pa do komunikacije.

Sve osnovne škole kao i srednja škola imaju dobru saradnju i sa PU Srebrenik, Centrom za socijalni rad ali i Centrom za mentalno zdravlje kako bi zajedničkim aktivnostima osigurali podršku razvoju mladih, ali i informisali ih o štetnim posljedicama različitih ponašanja, posebno ovisnosti i izloženosti nasilju. Obzirom da je sigurno okruženje preduvjet za realizaciju nastave i procese učenja i poučavanja, radna grupa je ukazala da bi se na ovaj preduvjet

²³ Grad Srebrenik, Radna grupa za oblast obrazovanja u okviru Koordinacionog i radnog tijela za izradu strategije prema mladima Grada Srebrenika za period 2023-2027. godina.

trebala obratiti posebna pažnja te da bi instalacija detektora na ulazu u prostor obrazovnog objekta bila dobar korak.

3.1.4. Financijski okvir

Prema podacima Koordinacionog tijela, u Budžetu Općine svake godine se izdvajaju sredstva za dodjelu učeničkih stipendija (26) i studentskih kredita (62) Do školske 2022/2023 budžetom obezbijeđena godišnja sredstva iznosila su 65.000,00 KM. Za školsku 2022/2023. godinu iznos učeničke stipendije povećan na 1.000,00 KM po osobi, a studentskog kredita na 1.200,00 KM (ukupno 100.400,00 KM) i realizacija dodijeljenih stipendija i kredita je u toku.

Odlukom o kriterijima za dodjelu stipendija redovnim studentima do diplomskog studija i učenicima srednjih škola („Službeni glasnik grada Srebrenik“ broj:9/23) stvoreni su preduslovi da se u narednom periodu i studentima dodjeljuju stipendije, a ne krediti kako je to predviđala predhodna odluka iz predhodnog perioda a takođe je definisano da se broj stipendija poveća na 28 učeničke (28.000,00 KM) i 64 studentske stipendije (76.800,00 KM). Imajući u vidu navedeno Grad će za školsku 2023/2024 godinu na ime stipendija za učeničke i studentske stipendije izdvojiti ukupno 104.800,00 KM.

Programom kapitalnih investicija 2022-2024 planirani su i poduhvati rekonstrukcije i izgradnje sala za tjelesni odgoj u osnovnoj i srednjoj školi ukupne vrijednosti 100 000,00KM .

Iako se iz analize izdvajanja budžetskih sredstava može vidjeti da Grad Srebrenik kontinuirano obezbjeđuje sredstva za podršku obrazovanju kroz kapitalne investicije, stav tematske radne grupe za obrazovanje, formirane za potrebe izrade strategije prema mladima Grada Srebrenika, je da dosadašnja ulaganja nisu dostatna da se oblast obrazovanja unaprijedi. Ono što je Radna grupa mapirala kao moguće rješenje je ulaganje u modernizaciju odgojno obrazovnih institucija a prevashodno u opremanje laboratorija i kabineta savremenom i funkcionalnom tehnologijom i opremom, kao i radnim materijalom potrebnim za izvođenje nastave a takođe i da se unaprijedi bibliotečki fond stručnom literaturom.. Pored navedenog, ističe se i stav da je potrebno uložiti više sredstava u edukaciju već zaposlenog nastavnog osoblja kroz seminare i druge vidove stručnog usavršavanja.

3.1.5. Analiza problema i potreba

Kroz Istraživanje o problemima i potreba mladih, a i kroz rad sa koordinacionim tijelom mapirano je nekoliko izazova u oblasti obrazovanja koje i zajednica i lokalna uprava prepoznaju kao zadatke koji se imaju rješavati u smislu poboljšanja uslova za razvoj nauke i obrazovanja mladih. Primarno, prepoznat je nesklad između planova i programa i stvarnih znanja i vještina koje mladim osobama trebaju, neadekvatna praktična nastava, minimiziranje vrijednosti obrazovanja, minimiziranje značaja rane orijentacije sa mladima, neprepoznavanje potrebe cjeloživotnog učenja i neprepoznavanje znanja i vještina stečenih u neformalnim i informalnim obrazovnim tokovima i uvjetima. Pored gore navedenih izazova, naveden je i problem smanjenja broja učenika a kao najvjerovatniji razlozi istoga navode se migracije stanovništva, smanjenje interesa za obrazovanje i napuštanje škole kao i smanjene prilike za mlade iz ruralnih dijelova Grada za učešće u programima obrazovanja zbog nedostatak informacija, programa, finansijskih sredstava i sl.

U nastavku su predstavljeni neki od ključnih problema vezanih za obrazovanje i nauku mladih koji proizlaze iz analize trenutnog stanja u institucijama vlasti te stavova i mišljenja mladih sa područja Grada Srebrenika.

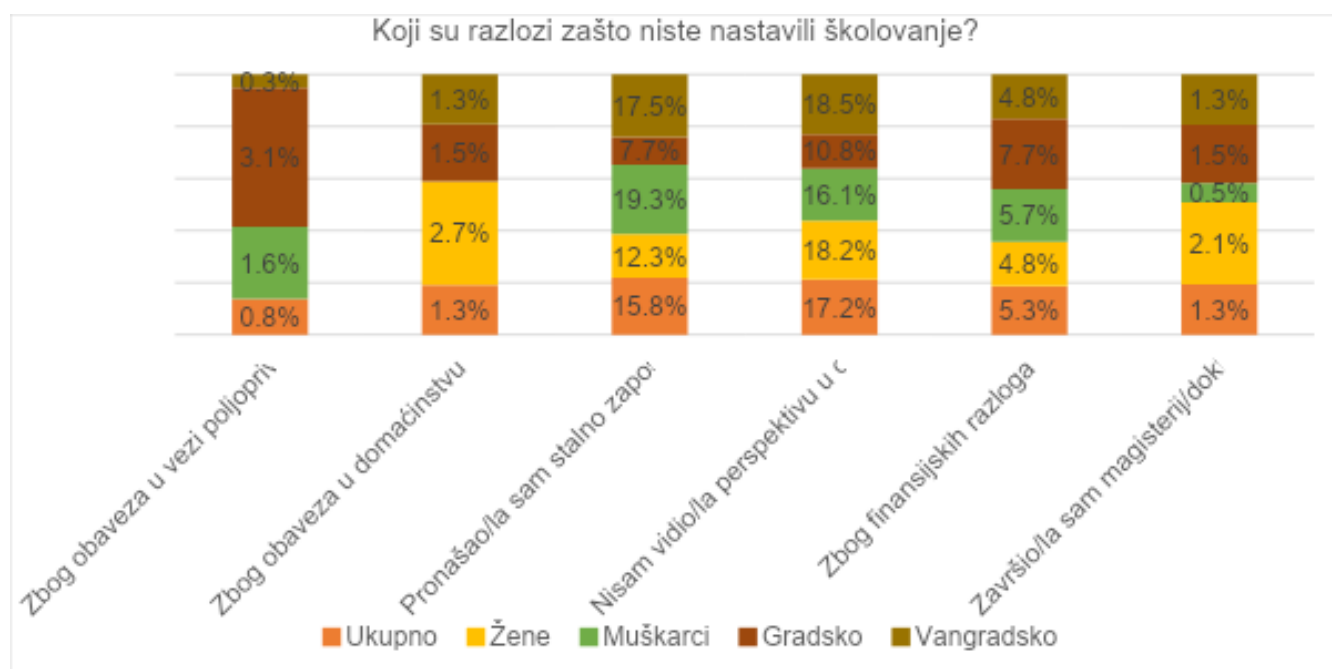
1. Na području grada je prisutno kontinuirano smanjenje broja učenika u osnovnim i srednjim školama

Na teritoriji Grada Srebrenika postoji jedna srednja škola. Mješovita srednja škola u Srebreniku spada u red većih škola na području TK-a koja je uobičajeno po školskoj godini obrazovala do 1200 učenika, no u posljednjih pet

godina bilježi se trend smanjenja učenika. Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku za Tuzlanski kanton za period 2019-2022 broj srednjoškolaca u školskoj 2018/2019. godini bio je 15.582, dok je u 2021/2022. g. bio 14.384, što je smanjenje za 1.198 srednjoškolaca. Za Grad Srebrenik, za Javnu ustanovu „Mješovita srednja škola“ Srebrenik, navodi se da je broj učenika za prikazane školske godine također u padu, preciznije od 1.081 u 2018/2019. g. na 980 učenika u 2021/2022. akademskoj godini (što je pad za 9,34%). U odnosu na informacije zaprimljene od Radne grupe za obrazovanje, uočava se mala razlika u statističkim podacima. Naime, prema informacijama Radne grupe za obrazovanje, broj upisanih učenika u sve razrede u školskoj 2020/2021. iznosio je 1002, od čega 550 dječaka i 452 djevojke, u 2021/22 upisano je 961 učenika od kojih 521 dječaka i 440 djevojaka, a u 2022/23 upisano je 972 mladih osoba od čega 516 dječaka i 456 djevojaka. Poređenja radi, u školskoj godini 2018/2019 škola je brojala 1066 učenika što ukazuje da je tokom 5 godina došlo do gubitka 94 upisana učenika što je četiri školska odjeljenja sa prosječnim brojem od 24 učenika. Kroz pomenute godine nema većih odstupanja u procentualnoj zastupljenosti dječaka i djevojaka, te djevojke u posmatranom periodu čine u prosjeku od 45 do cca 47% upisanih učenika, uz malu tendenciju rasta u 2022/2023 a što se može pripisati otvaranjem odjeljenja srednje medicinske škole u srednjoškolskom centru. Djevojke se najviše upisuju u opću gimnaziju (399 učenika u periodu školske 2018/19-2022/23) i u toj školi čine 81,20% gimnazijalaca.

Ispitivanje uzroka prekida školovanja kod mladih osoba je sastavni dio svake analize o položaju i potrebama mladih. Prema kriterijima Evropske unije, mladi u dobi između 18 i 24 godine koji su završili najviše srednju trogodišnju školu i nisu nastavili dalje obrazovanje posmatraju se kao grupa mladih koja prerano napušta obrazovni sistem. Kada je u pitanju razlog prestanka školovanja, kod mladih u Srebreniku naročito se ističu dva odgovora. Naime, od ukupnog broja mladih njih 17,2% nije nastavilo dalje obrazovanje jer nije vidjelo svrhu u daljem obrazovanju, dok je 15,8% mladih kao razlog prestanka daljeg školovanja navelo pronalazak stalnog zaposlenja.

Grafik 2: Prekid školovanja

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

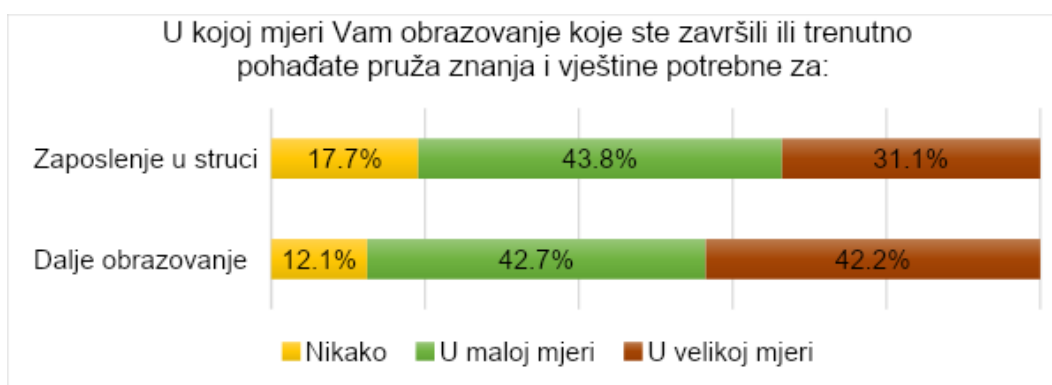
Imajući u vidu sve slabiju imovinsku moć građana, nastavak školovanja mladih na visokoškolskim ustanovama počinje se posmatrati kao luksuz a tek manji broj mladih ima mogućnosti i prilike da se nastavi obrazovati po završetku srednje škole. Takođe, obzirom na stanje tržišta rada, ponudu i potražnju, mladima je trenutno lakše naći zaposlenje sa SSS, a što pokazuju i statistički podaci Biroa za zapošljavanje nego sa VSS i VŠS te mlade osobe nisu motivirane dalje ulagati u svoj obrazovni rast i razvoj.

2. Mladi sadašnje formalno obrazovanje i kvalitet nastave smatraju neadekvatnim

Mladi u Srebreniku uglavnom nemaju pozitivan stav o tome da će im formalno obrazovanje koje im je pruženo pomoći prilikom nastavka školovanja ili eventualnog zaposlenja u struci. Naime, skoro dvije trećine (61,5%) mladih u Srebreniku smatraju da će im obrazovanje koje trenutno pohađaju pomoći u maloj mjeri ili nikako prilikom zaposlenja u struci. S druge strane, 31,1% mladih smatra da će im trenutno obrazovanje u velikoj mjeri pružiti znanje i vještine potrebne za zaposlenje u struci.

Nešto bolja situacija je kada je u pitanju svrsishodnosti stečenog obrazovanja za nastavak školovanja, te prema mišljenju 42,2% mladih, obrazovanje koje su stekli će im u velikoj mjeri pružiti dovoljna znanje i vještine potrebne da nastave obrazovni proces. Rezultati pokazuju da 54,8% mladih u Srebreniku smatra da im stečeno obrazovanje u maloj mjeri ili nikako ne pruža vještine potrebne za nastavak daljeg obrazovanja.

Grafik 3: Adekvatnost obrazovanja

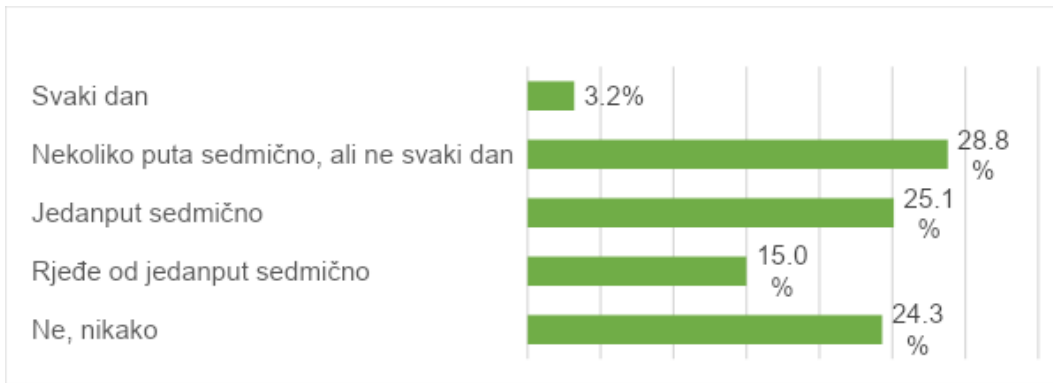
Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Tokom razgovora u fokus grupi mladi su elaborirali izazove sa kojima su se suočavali ili se još suočavaju kada je u pitanju nastojanje da se zaposle sa stečenim obrazovanjem. Kao jedan od problema navedeno je da veliki broj mladih ostaje na srednjoškolskom obrazovanju, da je ponuda radnih mjesta, obzirom na preovlađujuću industriju, uglavnom adekvatnija za muškarce zbog aspekta fizičke snage i izdržljivosti (uposlenje CNC operatera ovisi o veličini mašine i težini profila koji se izrađuje), da je ponuda smjerova u školama mala i da je problem prevelike ponude radnika istih kvalifikacija na potražnju, odnosno broj raspoloživih radnih mjesta. Svjesni ovog disbalansa, mladi ne vide motivaciju u školovanju kroz obrazovne programe raspoložive u Gradu Srebreniku, dok školovanje u drugim mjestima u Kantonu i dalje zahtijeva dodatna ulaganja i u smislu vremena i u smislu finansijskih sredstava.

3. Učenici srednjih škola nemaju dovoljno prilika za obavljanjem kvalitetne prakse kroz nastavni plan i program

Kvalitetna praktična nastava je jedan od preduslova za dalje obrazovanje ili zaposlenje u struci. Odgovori u anketi su pokazali da 24,3% mladih nikako nije imalo praktičnu nastavu dok su pohađali redovno obrazovanje. Nešto više od polovine ispitanih mladih (53,9%) je praksu imalo jednom ili više puta sedmično (ali ne svaki dan).

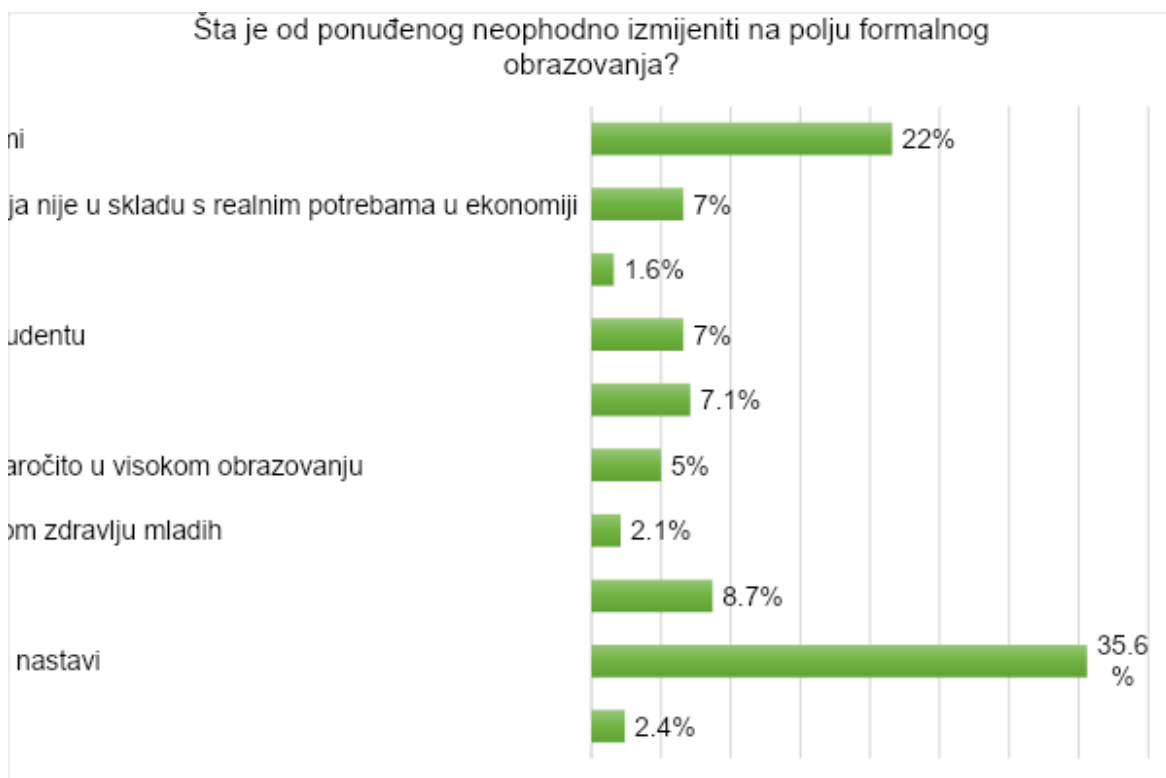
Grafik 4: Pohađanje prakse u okviru redovnog obrazovanja

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Mladi u Srebreniku su naveli da je **nedostatak praktične nastave** jedan od problema formalnog obrazovanja koji prioritetno treba rješavati. Rezultati analize pokazuju da je 35,6% mladih u Srebreniku mišljenja da postoji manjak praktične nastave, što je potrebno unaprijediti. Nešto malo više od jedne petine mladih (22%) smatra da je neophodno promijeniti preopširne nastavne planove i programe.

Grafik 5: Unapređenje formalnog obrazovanja

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Slijedeću grupu problema koje treba rješavati u obrazovanju čine: nestručnost nastavnika i profesora, praksa naučnoistraživačkog rada koja nije u skladu s realnim potrebama u ekonomiji, odnos nastavnika prema učeniku/studentu, pretrpanost plana i programa predmetima koje mladi ne identifikuju kao potrebne za stručno usmjerenje (vjeronauka, religija i sl.) a odsustva sadržaja od koristi mladima (reproduktivno zdravlje)

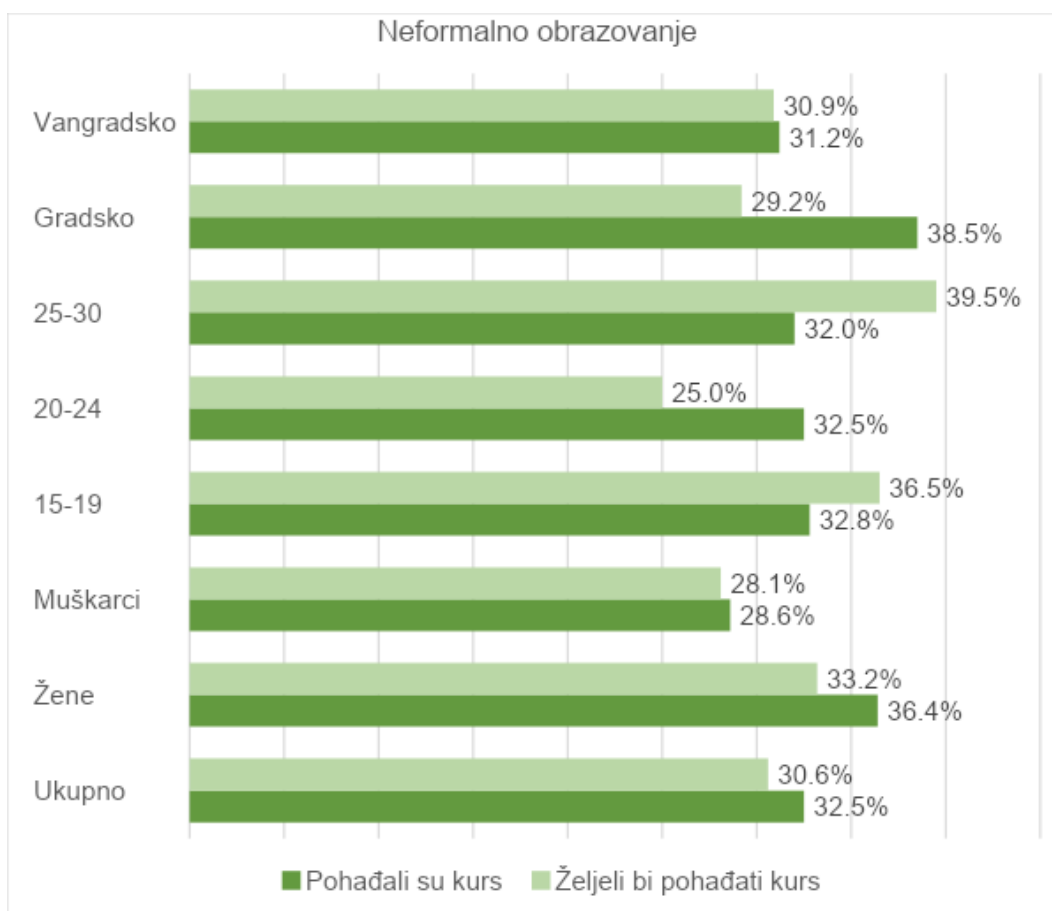
4. Nedovoljno ulaganje u obrazovanje

Percepciji neadekvatnog formalnog obrazovanja zbog nedostatka prakse i praktičnog pristupa u nastavi između ostalog doprinjela je i **neadekvatna tehnička opremljenost obrazovnih prostora** koja je problem za 8,7% mladih koji smatraju da se ovaj problem treba što prije rješavati. Tokom fokus grupe, mladi su verbalizirali i da je obrazovanje na području Srebrenika nepotpuno zbog nedostatka adekvatne opreme (računari, oprema za praktičnu nastavu) ali i starijeg predavačkog kadra koji nije adekvatno obučen za rad u određenim programima u stručnim školama. Dodatna finansijska ulaganja u nastavni kadar, kroz edukacije i seminare, bi rezultirala unapređenjem kvaliteta nastave. Pored u nastavni kadar, potrebna su ulaganja u modernizaciju i materijalno tehničku opremljenost škola u smislu ulaganja u opremanje laboratorija, kabineta i radionica za praktičnu nastavu savremenom tehnologijom sredstvima i predmetima za rad te ulaganje u bibliotečki fond kao i ulaganja u obezbjeđenje sigurnosti boravka uposlenika i učenika u školama. Pored navedenog, potrebno je osigurati bolju podršku mladima za nastavak školovanja u vidu stipendija.

5. Slaba zainteresovanost mladih za neformalno obrazovanje

Neformalno obrazovanje označava obrazovanje koje se stječe izvan formalnih obrazovnih institucija. Pohađanje kurseva ili drugih vidova obuka koje nisu u programu redovnog obrazovanja važna je dopuna formalnom obrazovanju. Zapravo, kroz neformalno obrazovanje mladi su u mogućnosti da djelimično nadomjestite ili prošire znanja i vještine koje su usvojili tokom redovnog školovanja. Udio mladih u Srebreniku koji su pohađali neki kurs ili bilo koji oblik neformalne obuke ili edukacije u prošlosti, a koji nije u programu redovnog školovanja, iznosi 32,5%. Udio mladih koji bi željeli pohađati neki kurs u budućnosti je manji i iznosi 30,6%.

Grafik 6. Neformalno obrazovanje

Oblici neformalnog obrazovanja koje mladi pohađaju najčešće su kursevi stranih jezika, edukacije o IT vještinama (različite vještine), edukacije o profesionalnim vještinama potrebnim za zaposlenje ili profesionalnu reorientaciju (npr. frizer, šminker, manikir, pedikir, knjigovodstvo i sl.).

Svijest o važnosti neformalnog obrazovanja je u razvoju kod mladih u Srebreniku te je mladima neophodno omogućiti pristup neformalnom obrazovanju. Također, neki mladi u Srebreniku smatraju da imaju relativno solidan pristup neformalnom obrazovanju, a da interes ovisi o motivaciji mladih.

U cilju unapređenja podrške mladima u sistemu obrazovanja, Grad Srebrenik se u skladu sa svojim nadležnostima opredjeljuje za nekoliko ključnih koraka koji će u narednom periodu doprinijeti jačanju kvalitete obrazovanja, a navedeni su u tabeli koja slijedi.

Problem	Željeni rezultat	Aktivnosti
P1. Na području grada je prisutno kontinuirano smanjenje broja učenika u osnovnim i srednjim školama	R1.1. Grad preuzima mjere za unaprjeđenje sistema obrazovanja.	A1.1.1. Grad organizuje redovne sastanka sa nadležnim Ministarstvom i upravama obrazovnih institucija A1.1.2. Na osnovu zaključaka sa sastanka kreira se set preporuka za unaprjeđenje obrazovanja. A1.1.3. Kreira se prijedlog za budžetska izdvajanja kao podrška setu preporuka i njihovu provedbu.
P2. Mladi ponuđeno formalno obrazovanje i kvalitet nastave smatraju neadekvatnim	R.2.1 Kvalitet nastave je adekvatan i mladima pruža znanje i vještine potrebne za zaposlenje u struci.	A.2.1.1 Grad u saradnji sa realnim sektorom redovno mapira tržište rada i komunicira potrebe prema nadležnom ministarstvu potrebe za obrazovnim smjerovima koji mogu zadovoljiti potrebe tržišta rada. A.2.1.2. Ponuda smjerova srednjoškolskog obrazovanja prati potražnju za radnom snagom u realnom sektoru na području Srebrenika A.2.1.3. Mladi čije su kompetencije postale nedostatne za tržište rada imaju mogućnost prekvalifikacije i dokvalifikacije uz podršku Grada
P3. Učenici srednjih škola nemaju dovoljno prilika za obavljanjem kvalitetne praktične nastave kroz nastavni plan i program	R.3.1. Unaprijeđen sistem praktične nastave i usklađen sa potrebama mladih i tržišta rada	A.3.1.1 Grad, obrazovne institucije i realni sektor sarađuju da se mladima obezbijedi kvalitetna praktična nastava. A.3.1.2. Grad stimuliše JU i realni sektor da obezbijede uslove za izvođenje praktične nastave.
P4. Nedovoljno ulaganje u obrazovanje	R4.1. Povećanje sredstava u budžetu za podršku obrazovnim institucijama a u vidu finansijske i/ili materijalne podrške projekatima koje provode obrazovne ustanove.	A3.1.1. Nadležna služba se konsultuje sa predstavnicima obrazovnih institucija prilikom planiranja sredstava u budžetu za projekte obrazovnih institucija A.4.1.2. U budžetska sredstva za kapitalne investicije uključena su sredstva potrebna za

	R4.2. Grad planira i uključuje obrazovne ustanove u svoje projekte.	opremanje i održavanje opreme i sredstava za rad kabineta, laboratorija, radionica i biblioteke/a
	R.4.3. Škole imaju finansijsku podršku da opreme kabinete, laboratorije, radionice, biblioteke, ali i da nabave moderna sredstva u cilju bezbjednosti učenika i nastavnika škole.	A.4.3.1 Obrazovne ustanove i nadležna služba gradske uprave podnose nadležnom ministarstvu inicijativu za nabavkom modernih sredstava za unapređenje bezbjednosti učenika i nastavnika u gradu Srebreniku(detektori na ulazu u objekte škole)
P5. Slaba zainteresovanost mladih za neformalno obrazovanje	R.5.1. Mladi su zainteresovani i motivirani da kroz neformalno obrazovanje nadomjesto ili prošire znanja i vještine koje su usvojili tokom redovnog školovanja.	A5.1.1. Grad Srebrenik redovno finansira i sufinansira organizacije civilnog društva u pravcu kreiranja obuka i kurseva od interesa za mlade.

1.2. Rad, zapošljavanje, samozapošljavanje i preduzetništvo mladih

1.2.1. Uvod

Jedan od glavnih ciljeva savremenih društava, pa tako i našeg, jeste uspješna integracija mladih u društvo i stvaranje kompetentnih građana koji će u budućnosti preuzeti ulogu nositelja društvenih promjena i privrednog razvoja. Uspješna društvena integracija mladih podrazumijeva, prije svega, njihovo uspješno uključivanje na tržište rada, bilo kroz zapošljavanje ili samozapošljavanje. Sa druge strane, statistički podaci na nivou Evropske unije ukazuju da, s aspekta zapošljavanja i preduzetništva, mlade osobe čine jednu od najranjivijih kategorija te da nezaposlenost dvostruko češće pogađa mlade ljude nego druge starosne kategorije²⁴. Uz ekonomsku krizu i nedostatak novih radnih mjesta, kao najčešće navedenih razloga nezaposlenosti, mladim osobama je dodatno otežan pristup tržištu rada zbog neusklađenosti obrazovnog sistema s potrebama na tržištu rada, manjka radnog iskustva i znanja o metodama traženja zaposlenja te nerazvijenih ličnih vještina.

Statistički podaci koji pokazuju procentualno ili brojčano stanje na tržištu rada trebaju biti uzeti s rezervom. Više faktora određuje radni status jedne osobe. S druge strane, teško je utvrditi radni status određenog dijela populacije koji može biti nezaposlen a istovremeno neregistriran na birou za zapošljavanje. Javne službe se uglavnom vode brojevima osoba koje su prijavljene na biro za zapošljavanje i koje ulaze u evidenciju nezaposlenih osoba. Također, osobe su dužne da periodično javljaju da se njihov status nije promijenio jer, ako se ne prijave, bivaju brisane iz evidencije. Važno je navesti i „rad na crno“, gdje osoba jeste prijavljena na biro, ali obavlja poslove za koje je plaćena.

Međunarodna organizacija rada (MOR/ILO) nalaže da se prilikom definiranja nezaposlenosti u obzir uzimaju tri kriterija, odnosno:

- da su osobe starije od dobne granice određene za mjerenje ekonomski aktivnog stanovništva koje su tokom mjernog perioda bile bez posla;
- da su osobe tokom navedenog perioda u svakom momentu bile na raspolaganju za posao i
- da su osobe aktivno tražile posao.

Iako ova definicija nastoji obuhvatiti širi aspekt, ipak izostavlja veliki broj osoba koje su u mogućnosti da rade, ali ne traže posao jer misle da ga ne mogu naći. Takve osobe nisu obuhvaćene ovom definicijom. Uzme li se u obzir navedeni okvir, nameće se zaključak da je broj nezaposlenih mladih moguće svjesti isključivo na procjenu, a ne na tačan podatak.

Dugoročna nezaposlenost mladih može imati štetne posljedice, ne samo na same mlade osobe, nego i na cjelokupno društvo. Zbog toga, potrebno je da vlasti, na svim nivoima odlučivanja, povećaju svoje napore za uklanjanjem gore navedenih razloga nezaposlenosti mladih osoba i osiguraju njihovo učešće na tržištu rada.

Kako tržište rada u današnjem vremenu nije u stanju osigurati ravnotežu ponude i potražnje poslova za mlade osobe, inovativnost i preduzetnički potencijal mladih sve češće dolazi do izražaja. Želja mladih za pokretanjem vlastitih biznisa sve je prisutnija, ali im na tom putu obično nedostaju finansijska sredstva, preduzetnička znanja i vještine te kvalitetna savjetodavna ili mentorska podrška.

1.2.2. Pravni okvir

Oblasti rada, zapošljavanja i samozapošljavanja u Bosni i Hercegovini uređena je zakonima o radu koji se primjenjuju u BiH i predstavljaju temeljne propise za navedene oblasti. Ustav Federacije BiH predviđa da su

²⁴ EUROSTAT, 2017.

federalna vlast i kantoni nadležni za socijalnu politiku, te, u skladu s tim, Federacija BiH i kantoni imaju zajedničku nadležnost u oblasti radnih odnosa i zapošljavanja, pa se određena pitanja iz te oblasti mogu urediti propisima kantona.

Zakon o radu Federacije BiH („Službene novine Federacije BiH“, broj: 26/16, 89/18 i 44/2022) regulira oblast rada i radnih odnosa, dok oblast zapošljavanja uređuje Zakon o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba Federacije BiH („Službene novine Federacije BiH“, broj: 41/01, 22/05 i 10/08). Zakonom o radu Federacije BiH utvrđuju se osnovni pojmovi i principi te definiraju najznačajnija pitanja iz oblasti radnog zakonodavstva, poput zaključivanja ugovora o radu, radnog vremena, plate, prestanka ugovora o radu i ostvarivanja prava i obaveza iz radnog odnosa. Zakonom o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba u Federaciji BiH uređena su prava i obaveze Federacije BiH u utvrđivanju i provođenju ukupnih mjera kojima se pospješuju i unaprjeđuju uvjeti za zapošljavanje, osnovni principi u posredovanju za zapošljavanje, materijalna i socijalna sigurnost nezaposlenih osoba za vrijeme privremene nezaposlenosti, finansiranje ukupne djelatnosti zapošljavanja i druga pitanja, poštujući nadležnosti kantona i njihove različitosti.

Oblast zapošljavanja mladih regulirana je, u određenom dijelu i Zakonom o mladima Federacije Bosne i Hercegovine, gdje se propisuje obaveza nadležnog ministarstva u Federaciji Bosne i Hercegovine za kreiranje federalnih grantova i transfera s namjenom podrške zapošljavanju mladih i podrške omladinskom preduzetništvu, a posebno mladima bez iskustva.

Iz navedenog vidljivo je da, kada je u pitanju politika zapošljavanja, manje nadležnosti se nalazi u okviru djelovanja lokalnih zajednica. Ipak, saradnja lokalne zajednice i viših nivoa vlasti može dovesti do unapređenja i poboljšanja situacije na tržištu rada.

1.2.3. Institucionalni okvir

Institucije vlasti koje su na nivou BiH nadležne za oblast rada i zapošljavanja su Ministarstvo civilnih poslova BiH., u sklopu kojeg djeluje Sektor za rad, zapošljavanje, socijalnu zaštitu i penzije i ima koordinirajuću ulogu u oblasti rada i zapošljavanja, i Agencija za rad i zapošljavanje BiH.

U Federaciji BiH odgovornost za zapošljavanje dijele Vladi F BiH. i kantoni.

Institucije nadležne za pitanja rada i zapošljavanja na entitetskom nivou su:

- Federalno ministarstvo rada i socijalne politike,
- Federalno ministarstvo razvoja, poduzetništva i obrta,
- Federalni zavod za zapošljavanje,
- Federalna uprava za inspekcijske poslove i
- Fond za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba sa invaliditetom.

Institucija odgovorna za kreiranje i finansiranje Programa zapošljavanja mladih na nivou FBiH je Federalni zavod za zapošljavanje (FZZ). Cilj ovog programa je da se „omogući zapošljavanje mladih osoba do 30 godina starosti, bez radnog iskustva, sa evidencije nezaposlenih u Federaciji BiH, koji se po prvi put zapošljavaju“.

Za oblast rada, zapošljavanja i samozapošljavanja na području Tuzlanskog kantona nadležni su:

- Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i povratak Tuzlanskog kantona
- Komisija za rad i socijalnu politiku Skupštine Tuzlanskog kantona²⁵
- JU Služba za zapošljavanje Tuzlanskog kantona²⁶

Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i povratak Tuzlanskog kantona obavlja upravne, stručne i druge poslove koji se odnose na rad, zapošljavanje, radne odnose i prava iz radnih odnosa, provođenje politike i zakona u oblasti rada, radnih odnosa i zapošljavanja te stručnu obradu sistemskih rješenja od značaja za oblast rada i zapošljavanja.

Zakonom o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba FBiH utvrđeno je da posrednici u zapošljavanju mogu biti javni zavodi za zapošljavanje (Federalni zavod za zapošljavanje i kantonalne službe zapošljavanja) te privatne agencije. Uslovi i način obavljanja djelatnosti posredovanja u zapošljavanju privatnih agencija utvrđeni su Uredbom o privatnim agencijama za posredovanje u zapošljavanju („Službene novine Federacije BiH“, br. 28/09, 43/11 i 36/18).

JU Služba za zapošljavanje Tuzlanskog kantona svoju djelatnost obavlja kroz ispostave – birae koji djeluju u Tuzli, Kalesiji, Lukavcu, Gradačcu, Banovićima, Srebreniku, Gračanici, Teočaku, Sapni, Čeliću, Doboj-Istoku, Kladnju i Živinicama.

Djelatnost Službe za zapošljavanje, saglasno Zakonu o posredovanju u zapošljavanju i socijalnoj sigurnosti nezaposlenih osoba i drugim propisima, opredijeljena je ciljevima koji treba da se realizuju u oblasti:

- ostvarivanja prava na rad,
- stvaranja uslova za radno angažovanje radno sposobnog stanovništva,
- zadovoljavanja potreba za radom organizacija i poslodavaca, novog zapošljavanja zaposlenika za čijim je radom prestala potreba,
- ostvarivanja prava po osnovu privremene nezaposlenosti i njihove socijalne, materijalne i pravne zaštite,
- utvrđivanja prava osobama za slučaj nezaposlenosti,
- donošenje i provođenje programa profesionalne orijentacije, obuke i prekvalifikacije nezaposlenih osoba i njihovo ponovno zapošljavanje na odgovarajućim poslovima,

Pri Službi za zapošljavanje TK u periodu od 2011. godine do 2020. godine djelovalo je 8 klubova za traženje posla u okviru Youth Employment Project – YEP/ Projekat zapošljavanja mladih kao jedna od aktivnih mjera zapošljavanja sa svrhom da pruži nezaposlenoj osobi kontinuiranu pomoć u traženju posla jedan od načina da se mladi aktiviraju i uključe u proces traženja posla. Prestankom YEP projekta, rad Klubova se gasi.

✓ Stanje zaposlenosti u TK i na području Grada Srebrenika

U BiH u svim različitim dobnim skupinama, pa tako i u kategoriji mladih (15 – 30 godina), muškarci više od žena učestvuju u radnoj snazi. JU Služba za zapošljavanje TK Tuzla prepoznaje potrebu donošenja i provođenja aktivnih mjera zapošljavanja koje su između ostalog rodno osjetljive i koje su usmjerene prema ženama kao grupi koja je dominantnija u strukturu nezaposlenih. Pored toga, provodi se niz mjera koje su usmjerene na nezaposlene i dugotrajno nezaposlene osobe kroz program sufinansiranje zapošljavanja i samozapošljavanja. Ciljne grupe čije se zapošljavanje sufinansira putem ovog Programa su između ostalih kategorija i mladi bez radnog iskustva, žene, bivši štíćenici doma za djecu bez roditeljskog staranja te žrtve nasilja. Prema Analizi podataka JU Službe za zapošljavanje Tuzlanskog kantona Tuzla, Statistički bilten, 2020, nezaposlenost po spolu u Gradu Srebreniku u 2020 godini, položaj mladih žena na tržištu rada vidljivo je Srebreniku nepovoljniji u odnosu na položaj muškaraca, obzirom da od ukupnog broja nezaposlenih osoba 61,45% čine žene u odnosu na muškarce sa 38,55%.

²⁵ <https://skupstina.tk.gov.ba/radna-tijela> (pristupljeno 29.5.2023)

²⁶ <http://szztk.ba/> (pristupljeno 29.5.2023)

Prema podacima JU Službe za zapošljavanje Tuzlanskog kantona, Tuzla²⁷, u decembru 2022. godine je u Srebreniku registrovano ukupno 6.482 nezaposlenih osoba od čega 4.155 žena. U smislu socijalne i materijalne sigurnosti nezaposlenih u Gradu Srebreniku, 163 osobe su koristile naknadu za nezaposlenost dok je 3.195 nezaposlenih osoba imalo zdravstvenu zaštitu putem redovne prijave na evidenciju biroa za zapošljavanje.

Kada je riječ o nadležnosti jedinice lokalne samouprave, Zakon o principima lokalne samouprave u FBiH propisuje i donošenje programa i planova razvoja jedinice lokalne samouprave i stvaranje uvjeta za privredni razvoj i zapošljavanje. Navedenu nadležnost u okviru Grada Srebrenika ostvaruje Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije Grada Srebrenika, Odsjek za lokalni ekonomski razvoj i projekte. Služba i Odsjek obavljaju upravne i druge poslove iz oblasti poduzetništva, koji su zakonom i drugim propisima stavljeni u nadležnost Službe a odnose se na rudarstvo, industriju, trgovinu, ugostiteljstvo, zanatstvo, turizam, poljoprivredu, vodoprivredu, šumarstvo, lov i ribolov, prevozničku djelatnost i slično. Obzirom na privrednu orijentiranost Grada i potrebe mladih za radnim prilikama, Služba i Odjel mogu biti značajno tijelo podrške za poboljšanje zaposlenosti mladih.

Služba za boračko-invalidsku zaštitu i društvene djelatnosti Grada Srebrenika periodično raspisuje javni poziv zainteresiranima za stručno osposobljavanje. Svrha aktivnost je pružiti stručno osposobljavanja za lica sa završenom visokom i višom stručnom spremom koja nemaju radno iskustvo potrebno za polaganje stručnog ispita u oblastima u kojima je stručni ispit ili radno iskustvo zakonom ili pravilnikom o radu predviđeno kao uslov za obavljanje poslova određenog zanimanja. Stručno osposobljavanje traje 12 mjeseci, odnosno u onom vremenu koliko je to regulisano pozitivnim zakonskim propisima za obavljanje stručnog osposobljavanja a vrši se bez zasnivanja radnog odnosa u pravnim subjektima na području Grada Srebrenika.

Prema podacima Biroa za zapošljavanje Srebrenik²⁸, u 2020. godini je na području grada Srebrenika bilo registrirano 1515 nezaposlenih osoba, uzrasta do 35 godina. U 2021. godini, broj nezaposlenih osoba do 35 godina starosti je iznosio 1396, dok je u 2022. godinu broj nezaposlenih osoba uzrasta do 35 godina koje su se nalazile na evidenciji nadležne službe za zapošljavanje porastao na 1456. Ukupno u periodu od 2020. do kraja 2022. godine na evidenciji nadležne službe za zapošljavanje se nalazilo 4367 osoba starosne dobi do 35 godina od čega 68,77% otpada na nezaposlene mlade žene (3003 osobe). U sve tri godine, evidencija ukazuje na najveći procenat nezaposlenosti mladih sa srednjom stručnom spremom no, podatak nezaposlenim mladima sa SSS treba uzeti sa rezervom i imati u vidu da se veliki broj mladih koji upisuju fakultete, pogotovo kao samofinansirajući studenti ili studenti na daljinu i studenti uz rad, nakon srednje škole prijavljuju na biro za zapošljavanje u svrhu ostvarenja zdravstvene zaštite.

Kvalifikaciona struktura nezaposlenih osoba uzrasta do 35 godina, na evidenciji Biroa za zapošljavanje Srebrenik u periodu 2020-2021-2022 ukazuje nam da su u posmatranom periodu među nezaposlenima do 35 godina mlade žene činile većinu i to 2020.godini 1012 žena ili 66,93% svih nezaposlenih mladih, u 2021.951 žena ili 68,12% svih nezaposlenih mladih, a u 2022. godini 1040 nezaposlene mlade žene ili 71,43% svih nezaposlenih mladih.

Što se tiče dužine nezaposlenosti, mladih, najveći broj na zaposlenje je nezaposleno između 2 i 5 godina.

Tabela 8: Kvalifikaciona i spolna struktura kod nezaposlenost mladih

Stručna sprema	2020		2021		2022	
	Ukupno	Žena	Ukupno	Žena	Ukupno	Žena
VSS	146	109	118	91	111	83

²⁷ Bilten decembar 2022 TK.pdf (szztk.ba) (pristupljeno 05.6.2023.)

²⁸ Radna grupa za oblast „Rad, zapošljavanje, samozapošljavanje i poduzetništvo mladih“ -Matrica 1

VŠS	1	1	1	1	2	2
SSS	527	389	515	368	514	395
NSS	0	0	0	0	0	0
VKV	0	0	0	0	0	0
KV	671	390	600	375	626	409
PKV	1	0	1	0	0	
NKV	166	123	161	116	203	151
Ukupno	1512	1012	1396	951	1456	1040

Izvor: Radna grupa za rad, zapošljavanje, samozapošljavanje i poduzetništvo mladih

✓ Programi zapošljavanja i samozapošljavanja mladih na području Grada Srebrenika

U sklopu saradnje između Investicijske fondacije IMPAKT i Grada Srebrenika se posljednje četiri godine realizuje program IMPAKT inkubator poslovnih ideja koji će, koji obuhvata program preduzetničke obuke, te finansijsku, stručnu i mentorsku podršku za najbolje ocjenjene poslovne ideje na području Srebrenika, u skladu sa raspoloživim finansijskim sredstvima za podršku preduzetnicima. Grad Srebrenik je u saradnji sa fondacijom Impakt u posljednje 4. godine pomogao razvoj oko 20 biznisa koji zapošljavaju oko 35 ljudi. Ovaj program nije ograničio dobnu granicu ali su prijavljeni većinom bile osobe do 30. godina. Na osnovu Programa „IMPAKT inkubator poslovnih ideja“, Grad Srebrenik je u 2022. godini podržao šest (6) korisnika programa mlađih od 35 godina sa ukupno 28.000,00 KM. Grad Srebrenik je 2020. godine takođe provodio Program podrške marginaliziranim grupama žena u razvoju biznisa koji je usmjeren ka poticanju žena da same osnivaju preduzeća ili obrt. U navedenom programu je takođe bilo osoba starosti do 30 godina.

Grad Srebrenik svakodnevno pokriva troškove osnivanja obrta što je dobar poticaj za mlade. Još od 2016. godine Grad Srebrenik realizuje praksu obezbjeđenja novčane podrške pri osnivanju i pokretanju novih obrta i srodnih djelatnosti na način da se novootvorenom obrtu refundiraju sredstva koja je poduzetnik uložio u registraciju obrta. Uvidom u registar novootvorenih obrta vidljivo je da se ovaj vid zapošljavanja i potpori istog odnosi i na mlade osobe. Tokom 2022. godine izdvojeno je 13.000,00 KM budžetskih sredstava kao podrška osnivanju obrta.

Bitno je naglasiti da je grad Srebrenik od 2016. godine stavio na raspolaganje adaptirani objekat Centra za podršku poduzetništvu sa inkubacionim kapacitetima mladim osobama (do 35 godina života) kao pomoć u pokretanju vlastitog biznisa. Pomoć se ogleda u ustupanju potpuno opremljenog prostora na korištenje bez naknade na period od 6 mjeseci. U realizaciji prethodno navedenih programa Grad Srebrenik je budžetom izdvojio 113.000, 00 KM.

✓ Programi Službe za zapošljavanje koji su mladima bili na raspolaganju u periodu 2020-2021-2022:

Program sufinansiranje zapošljavanja (2020-2021-2022), preciznije raščlanjen na:

- Zapošljavanje pripravnika
- Nova mogućnost
- Mladi sa iskustvom
- Prilika za sve
- Periodično/sezonsko zapošljavanje
- Javni radovi i pomoć potrebnima
- Tražim poslodavca

Program sufinansiranja samozapošljavanja (2020-2021-2022)

- Poduzetništvo za sve
- Poduzetništvo za žene
- Poduzetništvo za mlade

Program sufinansiranja zapošljavanja Služba u suradnji sa poslodavcima (2020-2021-2022)

Program sufinansiranja samozapošljavanja Druga prilika (2020-2021-2022)

Mladi grada Srebrenika se o mjerama/programima koji su njima namijenjeni mogu informirati putem:

- službene web stranice Federalnog zavoda za zapošljavanje <https://fzz.ba/>
- Službene web stranice JU Službe za zapošljavanje Tuzlanskog kantona <http://szztk.ba/>
- Službena web stranica/ web portal Grada Srebrenika <https://srebrenik.ba/>
- Oglasna ploča Biroa za zapošljavanje
- društvene mreže Grada Srebrenika (FB nalog).

1.2.4. Finansijski okvir

Uu Programu kapitalnih investicija Grada Srebrenika za period 2023-2025 vidljivo je da je planirana Subvencija za potporu novonastalim malim i srednjim preduzećima (bez naglaska ko ih pokreće), iznos predviđen da se realizira u 2023. g. je 13.000,00 KM. U istom dokumentu je navedeno da su dosadašnja ulaganja u ove svrhe kumulativno iznosila 124.000,00 KM. Obzirom na navedeni iznos, jedina stavka koja u Budžetu Grada za 2023. g. odgovara ovom iznosu je Ostali transferi pojedincima - Za registraciju novih obrta i ona iznosi 13.000,00 KM. Isti iznos je bio planiran i u 2022. a realizirano je 3.628,00 KM, što je vrlo niska stopa realizacije. Navedeni iznosi su znatno niži od iznosa koje druge slične jedinice lokalne samouprave izdvajaju za podršku pokretanju biznisa. Neke od lokalnih zajednica imaju posebne programe podrške pokretanju biznisa mladih, gdje ulažu značajna sredstva.

Grad Srebrenik je u posmatranom periodu izdvojio oko 113.000, 00 KM KM za realizaciju programa IMPAKT -Inkubator poslovnih ideja, Program podrške marginaliziranim grupama žena u razvoju biznisa, i sufinansiranje osnivanja obrta. i to kako slijedi

- Program podrške marginaliziranim grupama (USAID, PPMG) u 2020. godini, u iznosu 25.000, 00 KM
- Podrška programu IMPAKT, u 2020. godini, u iznosu 30.000, 00 KM
- Podrška programu IMPAKT, u 2021. godini, u iznosu 30.000, 00 KM
- Podrška programu IMPAKT, u 2022. godini, u iznosu od 28.000, 00 KM,

1.2.5. Analiza problema i potreba mladih

Kada govorimo o mladima, teško je ustanoviti stopu nezaposlenosti kod njih jer u zvaničnim statistikama dobna skupina mladih najčešće nije posebno evidentirana te su mladi uvršteni u ukupne brojke s drugim dobnim skupinama. Podatak o nezaposlenosti mladih treba uzeti sa rezervom i imajući na umu da prikazani procent (ne)zaposlenosti izračunat na osnovu vlastite procjene mladih odnosno njihovim odgovorima na upitnik.

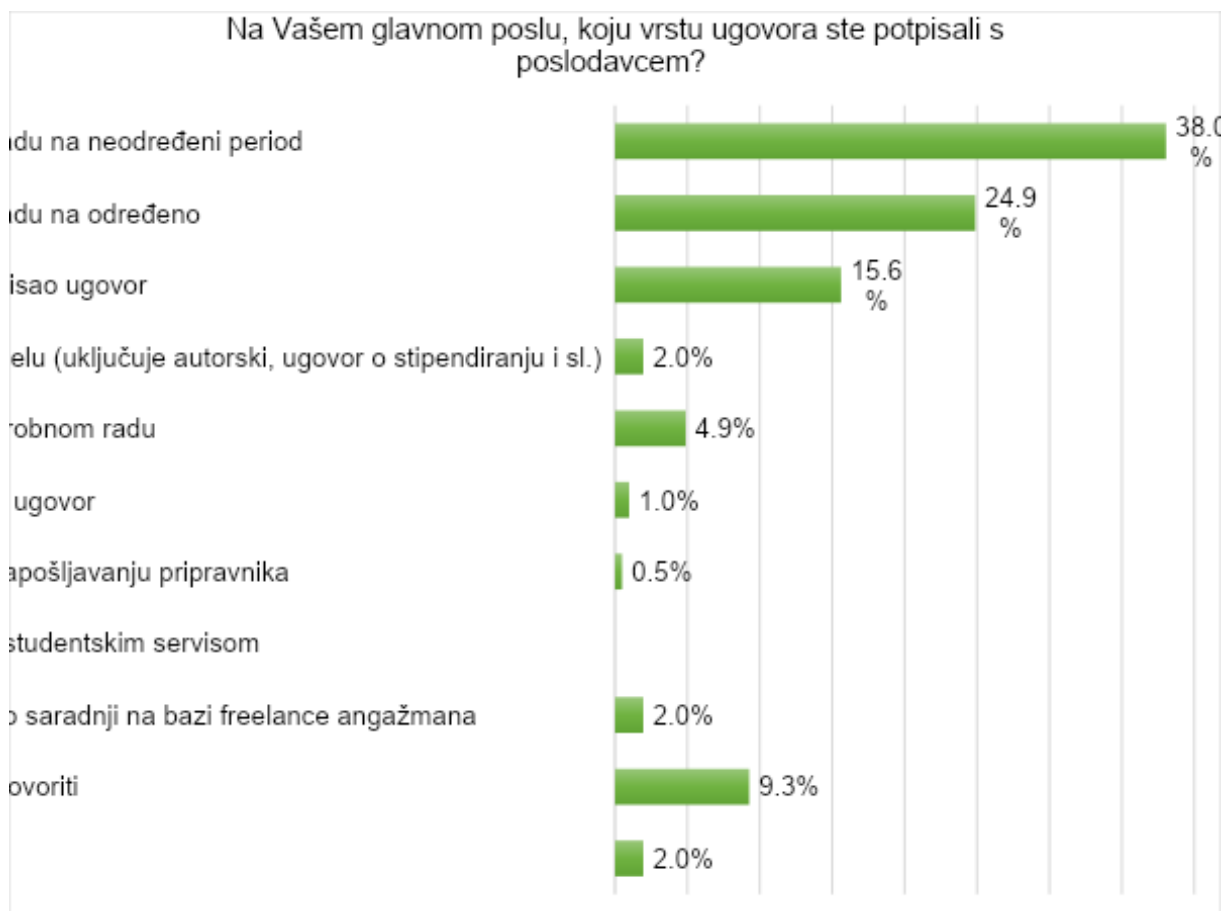
Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku, broj nezaposlenih osoba u općoj populaciji u Tuzlanskom kantonu²⁹ je na dan 31. 12. 2022. godine iznosio 68.213 i taj broj je manji u odnosu na prosječni broj nezaposlenih za prethodne tri godine (2021., 2020. i 2019. godinu). Promatrano samo za Srebrenik, primjetan je pad broja nezaposlenih osoba u prethodne 4 godine, odnosno taj pad u odnosu na period iz 2019. g. iznosi 6,28%. Trend pada broja nezaposlenih primjetan je na nivou cijelog TK te on iznosi 7,78%.

Prema podacima Radne grupe za rad, zapošljavanje, samozapošljavanje i poduzetništvo mladih, položaj mladih žena na tržištu rada u gradu Srebreniku je nepovoljniji u odnosu na položaj muškaraca, obzirom da od ukupno nezaposlenih mladih osoba u posmatranom periodu 68,83% čine žene, u odnosu na muškarce sa 31,17%.

²⁹ Federalni zavod za statistiku [online]. Kantoni u brojkama: Tuzlanski kanton (2019 – 2022), Dostupno na: <http://fzs.ba/index.php/2021/06/30/kantoni-u-brojkama/> [pristupljeno: 26. 7. 2023].

Analizom odgovora koje su dale one osobe koje su se izjasnile da su u radnom odnosu dolazi se do podatka da od svih zaposlenih mladih, njih 38% ima ugovor na neodređeni period. Ugovor na određeno ima 24,9% mladih koji su se izjasnili da su zaposleni, dok 15,6% nije potpisalo nikakav ugovor s poslodavcem. Problem „rada na crno“ kod kategorije mladih osoba u gradu Srebreniku traži poseban pristup radi njegovog rješavanja.

Grafik 7: Vrsta ugovora kod zaposlenih mladih

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Kada je u pitanju redovnost plata i isplate, 76,1% ispitanih se izjasnilo da platu prima redovno, dok se 10,73% mladih izjasnilo da platu prima neredovno (zakašnjenje do mjesec dana) ili veoma neuredno i neredovno (na platu čekaju mjesec dana ili više).

✓ Problemi mladih u oblasti rada, zapošljavanja i samozapošljavanja

Na osnovu analize trenutnog stanja sa institucijama vlasti te stavova i mišljenja mladih na području grada Srebrenika pomenuti problemi i potrebe identificirani su kao nešto što se mora uzeti u obzir prilikom kreiranja adekvatnih odgovora i planiranja mjera za unaprjeđenje stanja i položaja mladih.

Negativna kretanja na tržištu rada u BiH u posljednjih nekoliko godina najviše su pogodila populaciju mladih imajući u vidu da je stopa njihove nezaposlenosti rasla čak dva do tri puta više u odnosu na stopu ukupne nezaposlenosti što je reflektovano kao tri ključna problema:

- ogromnu nezaposlenost mladih koja se u ovom trenutku penje na preko 60% i rekordna je u Evropi;
- izrazitu neaktivnost (više od 50% mladih ljudi je ekonomski neaktivno – nema posao niti ga traži); i
- dugotrajnu nezaposlenost gdje preko 50% mladih koji traže posao ne mogu doći do zaposlenja duže godinu dana.

Jedan od većih izazova u zapošljavanju mladih u Srebreniku je i to da programi zapošljavanja nisu pravilno ciljani jer su većinom orijentisani prema mladima sa visokom stručnom spremom (VSS), dok je pomoć potrebija mladima sa srednjom stručnom spremom (SSS) obzirom na njihovu zastupljenost u strukturi nezaposlenih. Pored ovoga, jako je malo saznanja o efikasnosti i efektivnosti implementiranih programa, a sistem nadzora se uglavnom sastoji od praćenja utroška sredstava, a ne u kojoj mjeri su ispunjeni programski ciljevi. Također se navodi da je trenutna ponuda programa zapošljavanja dosta ograničena, te da jeftiniji i učinkovitiji programi nisu dovoljno razvijeni.

Kao izazovi koji se pronalaze u oblasti rada, zapošljavanja i samozapošljavanja navedena su primarno negativna kretanja na tržištu rada u BiH u posljednjih nekoliko godina koja su najviše pogodila populaciju mladih imajući u vidu da je stopa njihove nezaposlenosti rasla čak dva do tri puta više u odnosu na stopu ukupne nezaposlenosti. Statistika rada upečatljivo ukazuje na tri ključna problema: a) iznimno visoka nezaposlenost mladih u BiH? koja se u ovom trenutku penje na preko 60% i rekordna je u Evropi; b) izrazitu neaktivnost (više od 50% mladih ljudi je ekonomski neaktivno – nema posao niti ga traži); i c) dugotrajnu nezaposlenost gdje preko 50% mladih koji traže posao ne mogu doći do zaposlenja duže od godinu dana.

1. Mladi teško ulaze na tržište rada zbog neusklađenosti obrazovnog sistema sa potrebama tržišta rada i jer nema programa koji olakšava sticanje prvog radnog iskustva

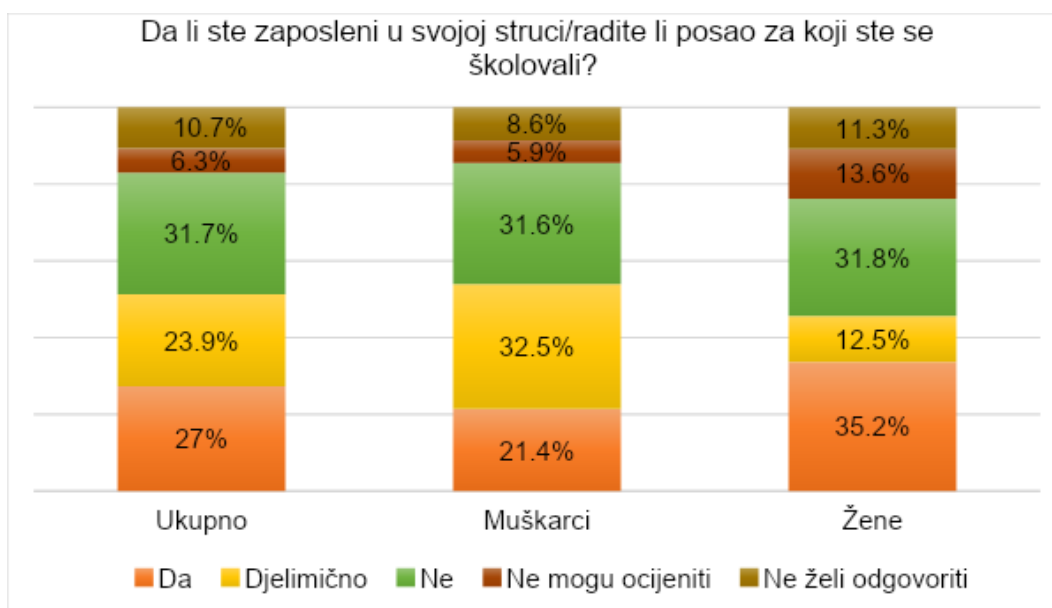
Tržište rada koje karakteriše visoka stopa nezaposlenosti pati od deficita određenih profila kadrova, dok srednje stručne škole upisnu politiku prilagođavaju postojećim vlastitim resursima. Upisna politika utječe na tržište rada jer se njome planiraju vrste obrazovnih programa koji će se izučavati u institucijama formalnog obrazovanja i određuju upisne kvote za svako od profila obrazovanja koji se nude u ovim institucijama. Stoga, upisna politika u dobroj mjeri diktira ponudu radne snage na tržištu rada. Tri ključne posljedice neusklađenosti upisnih politika i obrazovnih programa sa potrebama tržišta rada su:

1. neusklađenost ponude i potražnje kako u pogledu broja izvršioca tako i u pogledu zanimanja/kvalifikacija,
2. neusklađenost u smislu znanja i vještina radne snage/kvalitete profesionalne osposobljenosti i aktuelnih potreba na tržištu rada,
3. nedostatak kvalificirane radne snage.

Rezultati analize donekle potvrđuju ranije navode. Od ukupnog broja zaposlenih mladih u Srebreniku, oko 27% njih ili jedna od četiri mlade osobe, radi poslove u struci za koju se školovalo, dok 31,7% smatra da ne radi poslove za koje se obrazovalo. Procenat mladih koji smatraju da djelomično rade u struci za koju su se školovali iznosi 23,9 %.

Gledano prema spolu, postotak muškaraca koji obavlja posao za koji je školovan iznosi 21,4%, dok je, s druge strane, kod žena taj postotak povoljniji i iznosi 35,2%. Navedeni postotci pokazuju da je potrebno uvezati potrebe tržišta rada s formalnim obrazovanjem, gdje će se povećati broj mladih koji rade u struci za koju su se školovali.

Grafik 8: Odnos obrazovanja i radnog mjesta

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Uzroci ovako značajnog odstupanja između onoga gdje su mladi zaposleni i za šta su se obrazovali, djelomično se mogu pronaći i u ranije utvrđenoj percepciji neusklađenosti obrazovanja s realnim potrebama na tržištu rada. Naime, mladima nisu pružene vještine i znanja potrebna za zaposlenje u struci u kojoj se obrazuju, odnosno nemaju praktična znanja za direktno zaposlenje nakon završetka obrazovanja. Formalni obrazovni sistem već dugi niz godina obrazuje kadrove koji nisu potrebni na tržištu rada, dok su kadrovi deficitarni na tržištu rada i dalje zanemareni kroz procese formalnog obrazovanja. Opravdano se može pretpostaviti da se ovakav nesklad na tržištu rada javlja i uslijed nemogućnosti zapošljavanja u struci koja je suficitarna te se mladi odlučuju prihvatiti poslove za koje nemaju formalne kvalifikacije. Dodatno, mladima nedostaje prilika za prvo radno iskustvo koje će im u mnogome olakšati kasnija zaposlenja na drugim mjestima.

Prema mišljenju mladih, plaćena praksa i pripravnički staž kao i bolja uvezanost i saradnja institucija na nivou grada Srebrenika bi uveliko pomogli da se premosti jaz između završenog obrazovanja i prvog stečenog radnog iskustva. Mladi vide saradnju i partnerstva između lokalne zajednice, lokalnih firmi obrazovnih ustanova i ustanova posredovanja pri zapošljavanju kao priliku za poboljšanje spremnosti mladih za tržište rada nakon završetka obrazovanja.

Općenito, za unapređenje sistema podrške zapošljavanja i samozapošljavanja mladih potrebno je revidirati i sukladno potrebama mladih ažurirati unaprijediti program zapošljavanja i samozapošljavanja mladih.

2. Zastupljenost korupcije pri zapošljavanju

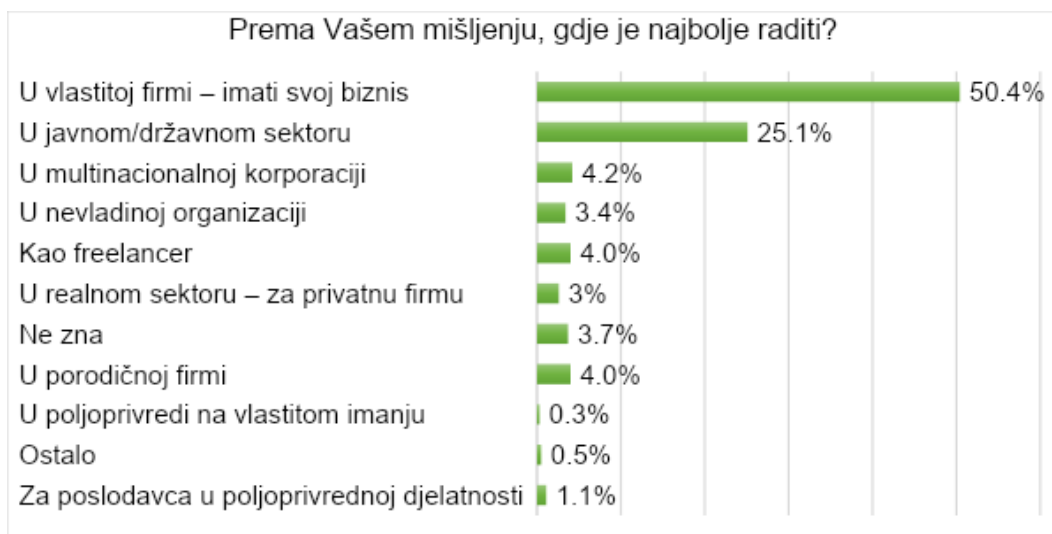
Na problem neusklađenosti ponude i potreba tržišta rada, nadovezuju se i negativne pojave zlostavljanja na radnom mjestu te mita i korupcije pri zapošljavanju. Rezultati analize pokazuju da 19,5% mladih u Srebreniku tvrdi da je svjedočilo zlostavljanju na radnom mjestu (često ili rijetko) te da je 9,8% ispitanika bilo direktni svjedok korupcije prilikom kupovine radnog mjesta, dok postotak onih koji su čuli da se desila kupovina radnog mjesta iznosi 61,7%. Prema mišljenju mladih, u Srebreniku postoji razlika između privatnih kompanija i javne administracije kada je u pitanju podmičivanje prilikom procesa zapošljavanja. Rezultati analize pokazuju da dvije od tri mlade osobe (69,1%)

smatraju da je podmićivanje prisutno u većini slučajeva prilikom procesa zapošljavanja u javnoj administraciji. S druge strane, kada su u pitanje privatne kompanije, slaganje s navedenom izjavom iskazalo je procentualno 39,3% mladih.

3. Nedovoljna podrška mladima za pokretanje vlastitih biznisa kroz postojeće programe

Državna firma i posao u državnoj firmi su dugo vremena smatrani idealnim radnim mjestom. Da dolazi do promjene u mišljenju kod mladih, primjer su, između ostalih, i mladi u Srebreniku. Kada su bili pitani gdje je, prema njihovom mišljenju, najbolje raditi, polovina, odnosno 50,4% je za odgovor odabrala vlastiti biznis. Na drugom mjestu, prema mišljenju 25,1% mladih, se nalazi državna firma kao najbolje radno mjesto,.

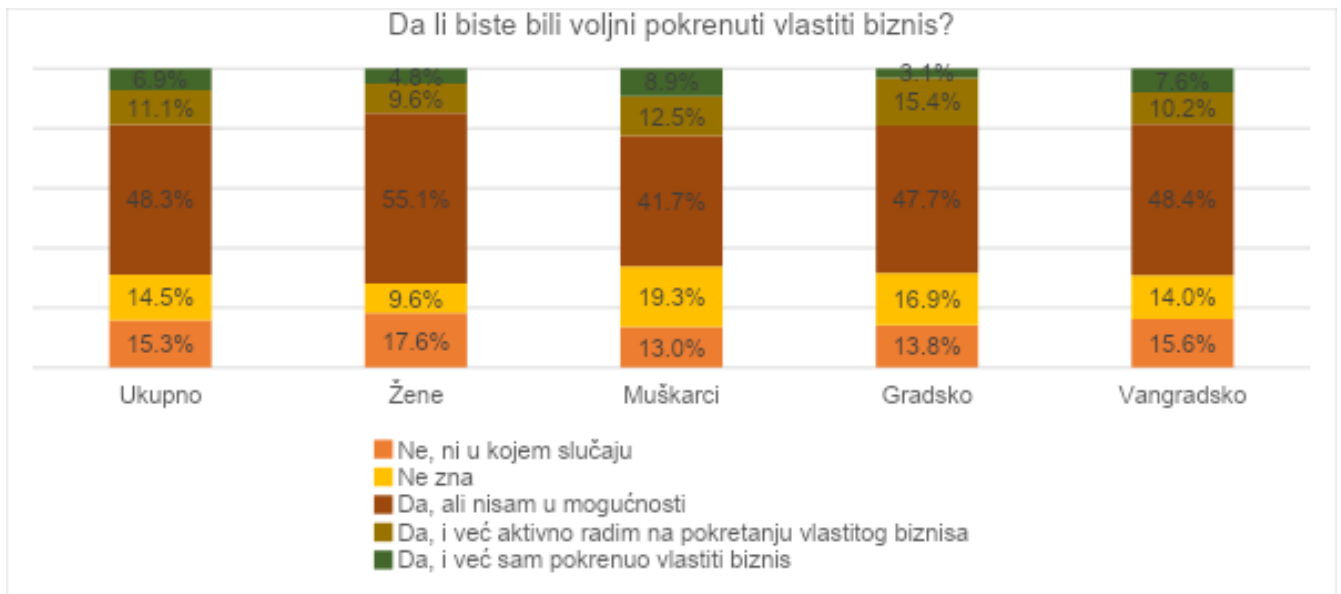
Grafik 9: Najbolje radno mjesto

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Prema analizi, oko 48,3% mladih rado bi pokrenulo vlastiti biznis, ali nije u mogućnosti. U prosjeku, oko 11,1 % mladih aktivno radi na tome da pokrene svoj biznis, a 6,9 % ih je već pokrenulo vlastiti biznis. Procenat mladih koji ne bi pokretali vlastiti biznis ni u kom slučaju iznosi 15,3 %, dok je manji procenat onih koji su se izjasnili da ne znaju, odnosno njih 14,5%. Uz to, potrebno je još naglasiti oko 50,4 % mladih smatra da je najbolje radno mjesto u vlastitoj firmi, odnosno posjedovanje vlastitog biznisa. Analiza spolnih razlika ne pokazuje drastične promjene stavova između muškaraca i žena kada je u pitanju pokretanje biznisa. Oba spola žele pokretati vlastite biznise ili već rade na njihovom pokretanju i razvoju. Nisu uočene razlike ni među mladima po mjestu boravka.

Grafik 10: Stav mladih o pokretanju vlastitog biznisa

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Kada govorimo o vrsti podrške koja je mladima potrebna kako bi mogli pokrenuti svoj biznis, prednjači finansijska podrška koju je istaklo 43,0% mladih. Međutim, potreba za drugim vidovima podrške također je izražena. Oko 13,2 % mladih bi cijeno tržišnu podršku, odnosno pomoć u povezivanju s kupcima/klijentima, dok bi 20,8 % mladih trebalo savjetodavnu/mentorsku podršku. Za profesionalno edukativnu podršku o specifičnoj djelatnosti kojom bi se bavili se odlučilo 14,5 % mladih, a 17,4% ih je iskazalo potrebu za edukacijom o biznisu te pravnom podrškom (5,0 %).

Grafik 11: Podrška za pokretanje vlastitog biznisa

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Važno je istaknuti da programi podrške razvoju biznisa koji u svom modelu nude različite vidove (ovdje navedene) podrške pružaju znatno bolje rezultate u domenu razvoja i opstanka pokrenutih biznisa u odnosu na modele koji nude samo finansijsku podršku u pokretanju ili razvoju biznisa.

Ukoliko lokalna zajednica bude razvijala modele podrške biznisima mladih, preporuka je da u model uključe različite vidove podrške, ili makar ovdje najtraženije oblike popdrške, a sve kako bi podržani biznisi imali veće šanse da opstanu i razviju se u profitabilne kompanije

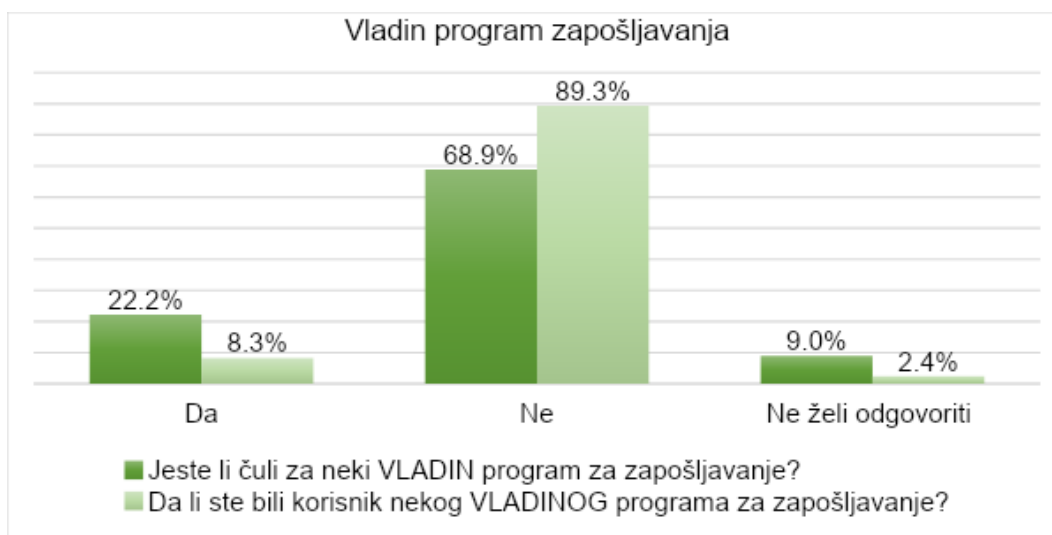
Iako JU Služba za zapošljavanje Grada Srebrenika provodi programe u oblasti zapošljavanja i samozapošljavanja, i dalje postoji potreba za unaprjeđenjem u ovoj oblasti. Osiguranje podrške mladima za pokretanje vlastitih biznisa, kako finansijske tako i druge vrste treba biti poseban fokus u budućem planiranju i djelovanju Grada Srebrenika i drugih nadležnih institucija.

4. Mladi nisu dovoljno upoznati sa vladinim programima podrške zapošljavanju i pokretanju biznisa

Informacije o prilikama za zapošljavanje i samozapošljavanje potrebno je objavljivati i postavljati na mjesta gdje su mladi prisutni, na društvene mreže i u obrazovne ustanove. Rezultati analize pokazali su potrebu za (re)kreiranjem, ali i adekvatnom promocijom vladinih programa za zapošljavanje. Naime, 22,2% ispitanih mladih izjasnilo se da je čulo za neki vladin program za zapošljavanje (neovisno o tome koji nivo vlasti je plasirao ovaj program). Od ovog broja, njih 8,3% su ujedno bili i korisnici. Drugačije prikazano, od ukupnog broja mladih u Srebreniku, njih samo 1,8% su korisnici vladinih programa za zapošljavanje. Nisu uočene demografske razlike među mladima koji su bili korisnici nekog od programa zapošljavanja.

Iz navedenog se da izvući zaključak kako je neophodno raditi na mijenjanju stavova mladih o ovoj temi, počev prvenstveno od institucija vlasti koje bi trebale više govoriti o samim programima i benefitima koje mladi imaju od njih. Dodatno, organizacija aktivnosti i događaja poput redovnog sajma zapošljavanja, dana otvorenih vrata i sl. samo je jedan od načina kako doprinijeti boljoj informiranosti mladih.

Grafik 12: Poznavanje vladinih programa za zapošljavanja

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

5. Program zapošljavanja i samozapošljavanja mladih potrebno je revidirati i ažurirati sukladno potrebama mladih

Imajući u vidu mapirane manjkavosti postojećeg programa zapošljavanja i samozapošljavanja mladih, za unapređenje sistema i programa potrebno je revidirati i sukladno potrebama mladih ažurirati program zapošljavanja i samozapošljavanja mladih koji bi unaprijedio institucionalnu podršku mladima.

Problem	Željeni rezultat	Aktivnosti
P1. Mladi teško ulaze na tržište rada jer nema programa koji olakšava sticanje prvog radnog iskustva	R1.1. Omogućiti programe obavljanje pripravničkog/volonterskog za sve mlade ljude nakon diplomiranja	A.1..1. Grad u suradnji sa Birom za zapošljavanje treba unaprijediti i prilagoditi programe i javne pozive za prvo radno iskustvo.
	R.1.2. Poboljšana podrška mladima od strane institucija na nivou grada koje se bave posredovanjem pri zapošljavanju mladih	A..1.2.1 Radni sastanke s institucijama koje se bave ovom problematikom. A.1.2.2. Institucije na nivou grada koje se bave posredovanjem pri zapošljavanju mladih imaju ugovor o međusobnoj suradnji i unapređenju rada i posredovanja pri zapošljavanju mladih.
P2. Prisustvo korupcije pri zapošljavanju, ali i drugim oblastima života onemogućava mladima razvoj punih kapaciteta.	R.2.1. Grad Srebrenik kontinuirano radi na iznalaženju pristupa u suzbijanju, prevenciji i sankcionisanj korupcije	A.2.1. 1. Formirati komisiju za provedbu javnih konkursa koje Grad objavljuje. A.2.1.2. Educirati rukovodstvo javnih i privatnih institucija o značaju suzbijanja korupcije pri zapošljavanju.A2.1.3. Lokalne politike i pristupi u radu usaglašeni sa politikama i pristupima na nivou Kantona.
P3. Postojeći program zapošljavanja i samozapošljavanja mladih ne daje dovoljnu podršku mladima za pokretanje vlastitih biznisa	R3.1. Sistem zapošljavanja i samozapošljavanja unaprijeđen te pruža podršku mladima za pokretanje vlastitih biznisa a izdvojena su dodatna sredstva uskladu sa potrebama mladih	A3.1.1. Grad Srebrenik revidira program zapošljavanja i samozapošljavanja te kreira prijedloge za unaprjeđenje programa. A3.1.2. Na osnovi prijedloga za unaprjeđenje programa kreiran prijedlog budžeta za program zapošljavanja i samozapošljavanja.
	R.3.2. Potojeće javne pozive zapošljavanja i samozapošljavanja prilagoditi potrebama mladih.	A.3.2.1. Na osnovi prijedloga za unaprjeđenje programa kreiran prijedlog budžeta za program zapošljavanja i samozapošljavanja

<p>P4. Neadekvatna informisanost mladih o programima podrške zapošljavanju i pokretanju biznisa i javnim pozivima zapošljavanja i samozapošljavanja</p>	<p>R.4.1. Upoznati mlade s mogućnošću ostvarivanja njihovih prava kroz programe podrške zapošljavanju, samozapošljavanju i pokretanju biznisa putem javnih poziva .</p>	<p>A4.1. Grad Srebrenik i institucije zapošljavanja redovno promoviraju mlade o mogućnostima koje ova populacija ima kroz programe Grada, Kantona i FBiH (ili iz nekih drugih izvora)</p> <p>A4.2. Jednom godišnje održani info dani na kojima mladim mogu dobiti informaciju o programima zapošljavanja direktno od uposlenika institucija.</p>
---	---	--

4.3. Socijalna briga mladih

4.3.1. Uvod

Socijalna politika prema mladima podrazumijeva sistem društvenih intervencija i napora usmjerenih ka prevladavanju socijalnih rizika, ublažavanju socijalnih nejednakosti, ujednačavanju životnih šansi te poticanju društvene integracije. Sve navedeno neophodno je kako bi se osigurala bolja socijalna integracija svih mladih osoba, a posebno marginaliziranih mladih koji zahtijevaju dodatnu pozornost i podršku.

Mladi su generalno u nepovoljnijem socio-ekonomskom položaju u odnosu na druge skupine, obzirom da uglavnom ne raspolažu imovinom, teško pronalaze zaposlenje i rješavaju svoje stambeno pitanje, te ovise o pomoći od roditelja. Uz to, mladi su, kao specifična kategorija stanovništva, u povećanom riziku od socijalne isključenosti te samim tim imaju i specifične potrebe kada je u pitanju socijalna politika. Međutim, mladi često nisu prepoznati kao posebna kategorija te njihove specifične potrebe nisu u fokusu socijalnih politika. Obaveza institucija i ustanova socijalne zaštite je osigurati ravnopravan pristup korištenju prava iz oblasti socijalne zaštite te spriječiti svaki oblik diskriminacije po bilo kojem osnovu.

Socijalne politike prema mladima trebaju biti kreirane zasebno od ostalih jer mladi imaju drugačije probleme i potrebe. Rješavanje najvažnijih problema mladih i izrada politika prema mladima iz oblasti socijalne zaštite treba biti koordinirano i međuresorno, na način da budu uključene sve relevantne institucije i ustanove, kao i eksperti iz različitih oblasti, prije svega zdravstva, socijalne zaštite i prava mladih. Neophodno je da kantonalne i općinske vlasti usvajaju efikasne i provodive politike, te da mjerama aktivne politike potiču rješavanje stambenih problema mladih i osiguravaju pružanje adekvatne podrške mladima u oblasti planiranja porodice.

4.3.2. Pravni okvir

Na nivou Bosne i Hercegovine nemamo nijedan zakon kojim je regulirano ostvarivanje prava iz socijalne zaštite. Ovu obavezu Bosna i Hercegovina prepustila je entitetima i Brčko distriktu Bosne i Hercegovine, da je samostalno i nezavisno regulišu, te je na taj način osigurala nepostojanje jedinstvenog i/ili usaglašenog zakonodavstva i sistema socijalne politike na cijeloj njenoj teritoriji. Nadležnosti za socijalnu politiku podijeljene su između federalnog i kantonalnih nivoa vlasti, a prava iz socijalne zaštite finansiraju se iz budžeta kantona i općina.

Socijalna zaštita u Federaciji BiH uređena je Zakonom o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom („Službene novine Federacije BiH“, broj 36/99, 54/04, 39/06, 14/09, 45/16 i 40/18).

U Tuzlanskom kantonu ovu oblast reguliraju :

- Zakon o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti obitelji sa djecom TK (Službene novine TK broj: 19/22, 14/22, 10/22, 08/22, 05/22, 22/21, 12/20, 04/18, 13/16, 11/15, 07/14, 05/12)
- Zakon o izmjenama Zakona o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti obitelji s djecom TK (Službene novine TK broj 14/22 od 25.07.2022; 19/22, 10/22, 08/22, 05/22, 22/21, 12/20, 04/18, 13/16, 11/15, 07/14, 05/12)
- Zakon o izmjenama i dopuna Zakona o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti obitelji s djecom TK (Službene novine TK 19/22 od 04.11.2022; 14/22, 10/22, 08/22, 05/22, 22/21, 12/20, 04/18, 13/16, 11/15, 07/14, 05/12)

kojima se definira socijalna zaštita građana i njihovih obitelji socijalna zaštita građana i njihovih porodica te određuju iznosi novčanih i drugih davanja kao i uvjeti i postupak sticanja prava iz socijalne zaštite. Dodatno, zakon uređuje i osnivanje i rad ustanova socijalne zaštite, te definira uvjete i finansiranje prava porodice s djecom.

Djelatnost socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite obitelji s djecom je od interesa za Kanton, ipak, mladi kao posebna kategorija korisnika socijalne zaštite nisu definirani gore navedenim zakonima, kao ni

podzakonskim aktima koji reguliraju ovu oblast. Korisnici socijalne zaštite među koje se svrstavaju i mlade osobe jesu: djeca bez roditeljskog staranja, odgojno zanemarena djeca, odgojno zapuštena djeca, djeca čiji je razvoj ometen porodičnim prilikama, osobe s invaliditetom i osobe ometene u fizičkom ili psihološkom razvoju i osobe izložene zlostavljanju i nasilju u porodici.

Nepostojanje zakonskog okvira na nivou države i istovremeno neusklađenost zakona između entiteta kojima se regulira ova oblast dovode do isključivanja pojedinih grupa stanovništva, poput mladih, iz sistema zaštite i do diskriminacije.

4.3.3. Institucionalni okvir

Oblast socijalne zaštite ne spada pod nadležnost niti jednog od devet ministarstava na državnom nivou. U Federaciji Bosne i Hercegovine svaki kanton ima svoje ministarstvo zaduženo za oblast socijalne i zdravstvene zaštite, zaštite ratnih invalida i njihovih porodica, raseljenih lica, izbjeglica, rada i zapošljavanja, koje, između ostalog, vrši nadzor nad provođenjem kantonalnog zakona i drugih podzakonskih akata donesenih za njegovo provođenje, inspekcijski nadzor i poslove revizije.

U Tuzlanskom kantonu je za navedene poslove zaduženo Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i povratak Tuzlanskog kantona. Pored Ministarstva, Zakon o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodica sa djecom propisuje da poslove neposredne socijalne zaštite obavljaju centri za socijalni rad koji su prva adresa u traženju i ostvarivanju prava iz socijalne zaštite i zaštite porodica s djecom. Centar za socijalni rad osniva općina/grad radi obavljanja poslova neposredne socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice s djecom utvrđenih kantonalnim i federalnim zakonom kao i radi obavljanja drugih poslova utvrđenim zakonom, drugim propisima i općim aktima.

Na području Tuzlanskog kantona djeluje dvanaest centara za socijalni rad i to: Centar za socijalni rad Banovići, Centar za socijalni rad Gračanica, Centar za socijalni rad Gradačac, Centar za socijalni rad Kalesija, Centar za socijalni rad Teočak, Centar za socijalni rad Lukavac, Centar za socijalni rad Srebrenik, Centar za socijalni rad Tuzla, Centar za socijalni rad Zvornik – Sapna, Centar za socijalni rad Živinice, Centar za socijalni rad Čelić i Centar za socijalni rad Doboje – Istok.

Centar za socijalni rad Srebrenik nadležan je za socijalnu zaštitu na području Grada te osigurava niz prava i usluga koje se odnose i na mlade. Grad Srebrenik redovno podržava rad Centra za socijalni rad Srebrenik, te svake godine izdvaja određena sredstva. U prethodne tri godine, 2020 – 2022. godina, izdvojeni su sljedeći iznosi:

- 2020. godina iznos od 298.900,00 KM,
- 2021. godina iznos od 342.300,00 KM
- 2022. godina iznos od 352.300,00 KM.

U nastavku su obrađene najznačajnije aktivnosti institucija vlasti usmjerene na socijalnu brigu mladih.

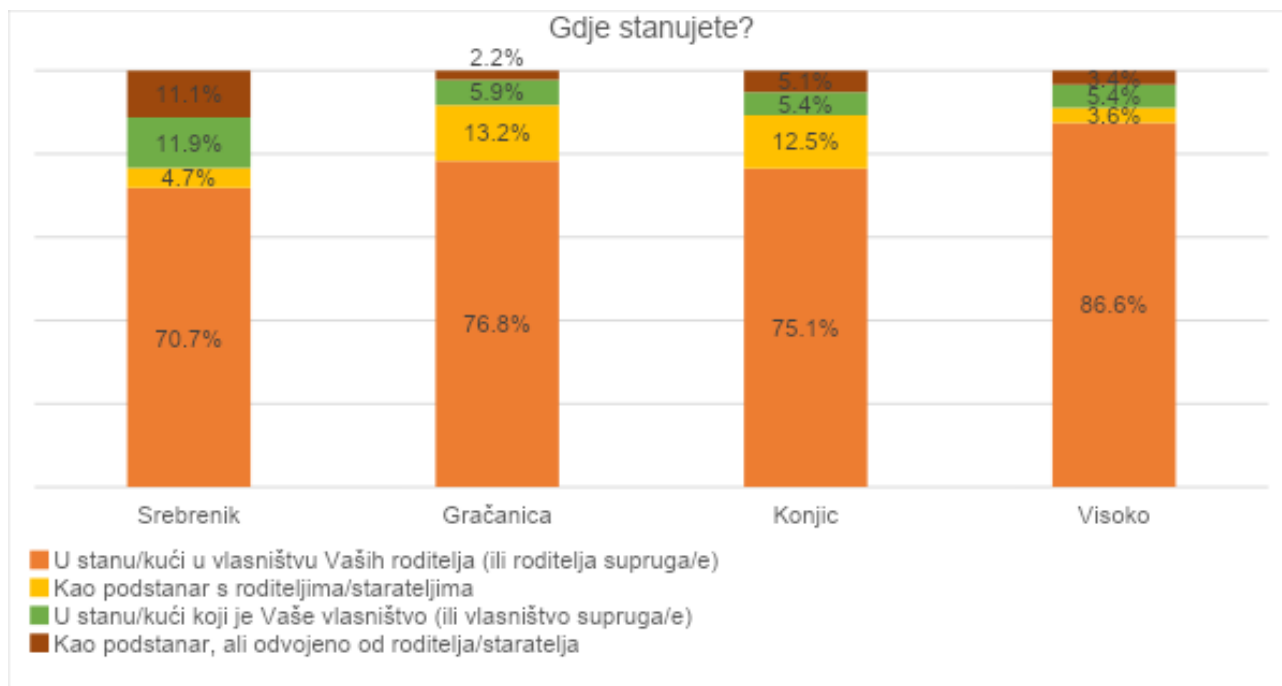
✓ Stambeno zbrinjavanje mladih

Stambeno pitanje je važan aspekt kvalitete života svake osobe, pa tako i mladih, posebno kada se mlade osobe trebaju osamostaliti. Na području grada Srebrenika ne postoji program podrške stambenog zbrinjavanja mladih. Ipak, potrebno je naglasiti da Grad Srebrenik budžetom predviđa sredstva za subvencioniranje socijalnog stanovanja.

Analizom odgovora mladih iz Srebrenika dolazimo do podatka da 75,4% ispitanih mladih osoba s područja Srebrenika živi s roditeljima u zajedničkom domaćinstvu. U smislu demografske razlike činjenica je da mladi u dobi od 25 do 30 godina češće žive odvojeno od roditelja u odnosu na mlade iz mlađih dobnih grupa.

Grafik 13. Način stanovanja – komparacija

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Ukoliko usporedimo odgovore mladih iz Srebrenika u odnosu na njihove vršnjake iz drugih sredina, možemo primijetiti da u Srebreniku, u odnosu na druge lokalne zajednice, imamo najveći procenat mladih koji žive odvojeno od roditelja (23%).

Na području grada Srebrenika ne postoji program podrške stambenog zbrinjavanja mladih. Ipak, potrebno je naglasiti da Grad Srebrenik budžetom predviđa sredstva za subvencioniranje socijalnog stanovanja.

Kroz fokus grupe mladi su iznijeli nekoliko razloga zbog kojih smatraju da mladi žive sa roditeljima, ali i zbog kojih ne mogu da se osamostale, odnosno šta im je potrebno da se osamostale (kupe ili iznajme nekretninu za sebe). Neki od razloga su uobičajeni tradicionalni razlozi organizovanja života proširene porodice ali najviše razloga je povezano sa ekonomskom situacijom i manjkom sredstava za rentanje ili kupovinu vlastitog stambenog prostora. Od ukupnog broja ispitanih mladih u Srebreniku njih 13,5% ima djecu, dok je onih koji nemaju djecu 81,8%. Od onih koji imaju djecu, najviše ih je sa jednim djetetom (74,5%). Očekivano, među mladima koji imaju djecu, najviše ih je u dobi od 25 do 30 godina starosti. Kad su pitanju demografske razlike, muškarci nešto češće tvrde da imaju djecu u odnosu na žene, te su mladi iz vangradskih sredina češće roditelji u odnosu na mlade iz gradskih sredina. Razlike nisu drastične.

✓ Podrška organizacijama koje obavljaju djelatnosti u oblasti socijalne zaštite

Organizacije koje rade s mladima posebno u oblasti socijalne zaštite treba promovisati kao partnere i pružati im finansijsku i materijalnu pomoć i podršku kroz posebno osmišljene programe i projekte za mlade kojima bi se unaprijedila socijalna briga o ovoj populaciji. Centar za socijalni rad grada Srebrenika saraduje sa različitim ustanovama i organizacijama koje djeluju u oblasti socijalne zaštite. Između ostalih, Centar za socijalni rad Srebrenik saraduje sa područnim školama gdje uposlenici Centra pružaju različite usluge mladima poput psiho – socijalnog savjetovanja, savjetodavni rad kao i nalazi i mišljenja od strane psihologa, socijalnih radnika i defektologa.

Kada je riječ o saradnji sa organizacijama nevladinog sektora koja djeluje na području grada Srebrenika, Centar za socijalni rad Srebrenik saraduje sa udruženjem Spektar koje djeluje u svrhu podrške djece i osoba s posebnim potrebama i civilnih invalida. Što se tiče saradnje sa drugim OCD Radna grupa za socijalnu brigu mladih navodi da

Izveštaj o radu Centra za socijalni rad Srebrenik ukazuje da je Centar sarađivao sa Centrom za terapiju i rehabilitaciju Viva žene Tuzla, na zbrinjavanju žrtava nasilja, Udruženjem „Zemlja djece“ čije su aktivnosti usmjerene na zaštitu i promocija prava djece u BiH, te Savezom za podršku osobama s intelektualnim teškoćama FBiH kao i Hope & Homes Children na poslovima transformacije Doma za djecu bez roditeljskog staranja.

✓ Ostale aktivnosti

Centar za socijalni rad, pored saradnje sa osnovnim školama, u svom radu sarađuje sa gradskom upravom, Općinskim sudom, Policijskom upravom, školama, mjesnim zajednicama, Centrom za mentalno zdravlje i drugim centrima. Izveštaj o radu Centra za socijalni rad Srebrenik ne navodi detalje o vrsti i obimu ove saradnje.

Općenito i prema prirodi posla, radnici Centra za socijalni rad u svom radu pružaju usluge u vezi sa uređivanjem odnosa u braku, odnos roditelja i djece, zaštita djece bez roditeljskog staranja, starateljstvo, usvojenje, izdržavanje djece i odraslih osoba, zaštita maloljetnih izvršilaca krivičnih djela, oduzimanju djeteta od roditelja i povjera drugoj porodici ili ustanovi na čuvanje i vaspitanje, upućivanje djece sa poremećajem u ponašanju u ustanove, učešće u slučajevima nesuglasnosti razvedenih roditelja u vezi sa održavanjem ličnih odnosa i djece, u slučajevima utvrđivanja ili osporavanja očinstva, zaštita članova porodice od nasilja. Sve ove poslove obavljaju uposlenici Centra pojedinačno ili u timovima u zavisnosti od kompleksnosti svakog slučaja pojedinačno.

Treba napomenuti da u okviru poslova zaštite maloljetnika izvršilaca krivičnih djela ova ustanova učestvuje u pripremnom postupku gdje rasvjetljava socio.ekonomske prilike iz kojih maloljetnik potiče, prepoznaje vaspitne potencijalne roditelja, obrazovni status maloljetnika, profil maloljetnika te na osnovu toga daje prijedlog sudu za izricanje odgojne mjere koja se predlaže sudu, a uzima se u obzir uzrast maloljetnika, stepen njegove duševne ravijenoszi, psihička svojstva, njegove sklonosti i pobude.

4.3.4. Analiza problema i potreba mladih

Socijalna briga o mladima, pored kontinuirane pomoći, trebala bi da se bazira na unapređenje statusa mladih osoba i njihovog položaja. Prema analizi odgovora, među mladima Srebrenika je 4,5% onih koji primaju neki vid socijalne pomoći, dok ih 5,5% nije željelo odgovoriti na ovo pitanje. Sve osobe koje su rekle da su korisnici nekog vida socijalne pomoći žive u vangradskim područjima.

Među anketiranim osobama imali smo 2,1% mladih koji imaju određeni vid/stepen invaliditeta. Svi koji su potvrdno odgovorili na ovo pitanje su bili muškarci iz vangradskih područja. Broj odgovora je statistički premalen da bi se iznosili zaključci o sistemskim faktorima ili razlikama koje utječu ili su utjecale na ove opažene podatke, ili koji eventualno dovode do nekih sistemskih razlika među mladima.

Radna grupa za Socijalnu brigu mladih navela je da Grad Srebrenik podržava rad Centra za socijalni rad, ali zbog povećanog obima poslova korisnika nametnutog usvajanjem novog Zakona o socijalnoj zaštiti planirana sredstva nisu nedovoljna.

✓ Problemi mladih u oblasti socijalne brige mladih

Pristup problemima iz domena socijalne brige o mladima zahtjeva multusektorski pristup te saradnju svih relevantnih nadležnih institucija za socijalnu politiku, obrazovanje, rad i zapošljavanje, zdravstvo, te rad s mladima kako bi se mlade prepoznalo kao posebnu skupinu za koju će se kreirati socijalne politike i omogućiti jednakopravna socijalna uključenost. Na osnovi analize podataka dobivenih kroz izvještaje o radu institucija vlasti te stavova i mišljenja mladih na području Grada Srebrenika identifikovano je nekoliko problema u oblasti socijalne brige mladih.

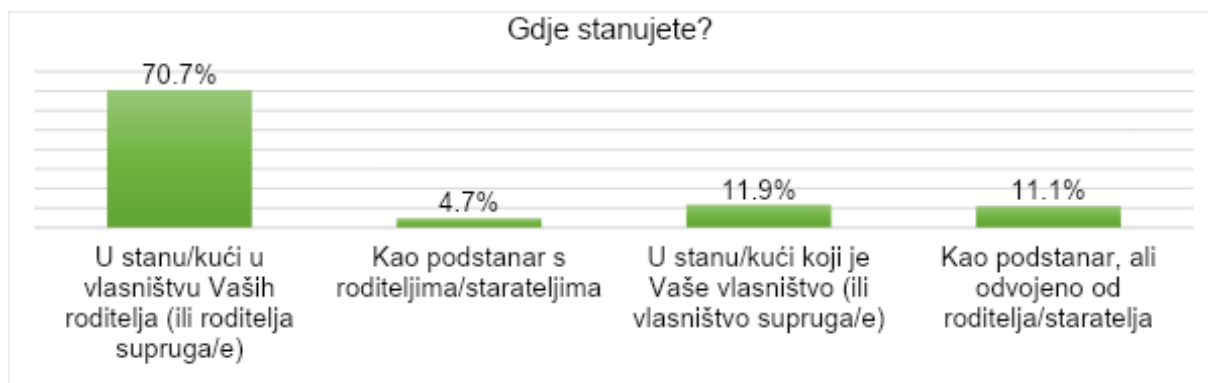
1. Neriješeno stambeno pitanje mladih

Stambeno pitanje je važan aspekt kvalitete života svake osobe, pa tako i mladih, posebno kada se mlade osobe trebaju osamostaliti. Analizom odgovora mladih iz Srebrenika, može se primijetiti podatak da 70,7% mladih iz Srebrenika živi u stanu ili kući koja je u vlasništvu njihovih roditelja, dok 4,7% mladih živi kao podstanar s roditeljima. Prostim zbrajanjem može se zaključiti da 75,4% ispitanih mladih osoba s područja Srebrenika živi s roditeljima u zajedničkom domaćinstvu.

Vrijedi istaknuti da skoro svaka četvrta mlada osoba tvrdi da živi odvojeno od roditelja, u objektu u svom vlasništvu ili u iznajmljenom stanu/kući. Odnosno, 11,9% mladih živi u stanu ili kući koju je njihovo vlasništvo (ili vlasništvo supružnika), dok ih 11,1% živi kao podstanar, ali odvojeno od roditelja. U smislu demografske razlike činjenica je da mladi u dobi od 25 do 30 godina češće žive odvojeno od roditelja u odnosu na mlade iz mlađih dobnih grupa.

Socijalno nepovoljan položaj mladih povezan je i s problemom otežanog stambenog osamostaljivanja. Uzrok tome su visoke cijene stanova za najam, nedostatak subvencija za troškove stanovanja mladih, te nemogućnost kupovine nekretnine. Nezaposlenost i stambeno zbrinjavanje mladih i dalje predstavljaju glavne probleme, čijem rješavanju nadležne vlasti trebaju pristupiti s ciljem poboljšanja ekonomske situacije kako mladih tako i cjelokupnog društva.

Grafik 14. Način stanovanja

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Kada je u pitanju stambeni status mladih, rezultati analize pokazuju da više od 3/4 mladih živi u stambenim objektima koji su u vlasništvu njihovih roditelja, odnosno 75,4% ispitanih mladih osoba s područja Srebrenika živi s roditeljima u zajedničkom domaćinstvu (70,7%) ili kao podstanar sa roditeljima/starateljima (4,7%), dok 23% mladih živi odvojeno od roditelja. Od ovog broja 11,9% mladih živi u stanu/kući koje je u njihovom ili vlasništvu supružnika, dok oko 11,1 % mladih živi kao podstanar, ali odvojeno od roditelja/staratelja.

2. Mladi nisu prepoznati kao posebna kategorija korisnika socijalne zaštite i nisu dovoljno informirani o svojim pravima iz oblasti socijalne zaštite

Zakonska regulativa koja regulira programe socijalne podrške mladima ne prepoznaje mlade osobe kao posebnu kategoriju korisnika socijalne zaštite. S obzirom na to da mladi kao posebna kategorija korisnika dječije i socijalne zaštite nisu definirani Zakonom o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom Federacije BiH i Zakonom o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodica sa djecom Tuzlanskog kantona, nema ni sistemskog rješenja za pružanje adekvatne podrške mladima. Specifične potrebe mladih rijetko su u fokusu sistema socijalne zaštite, iako neulaganje u mlade može imati dugoročne negativne posljedice za društvo.

Istovremeno, mladi koji po navedenim zakonima ispunjavaju uslove na određenu vrstu socijalne pomoći i podrške, većinom nisu upoznati i upućeni u važeće procedure iz oblasti socijalne zaštite te ne znaju kako to pravo ostvariti,

zbog čega često propuštaju priliku da te usluge iskoriste, potraže savjet ili se informišu o njima dostupnim uslugama.

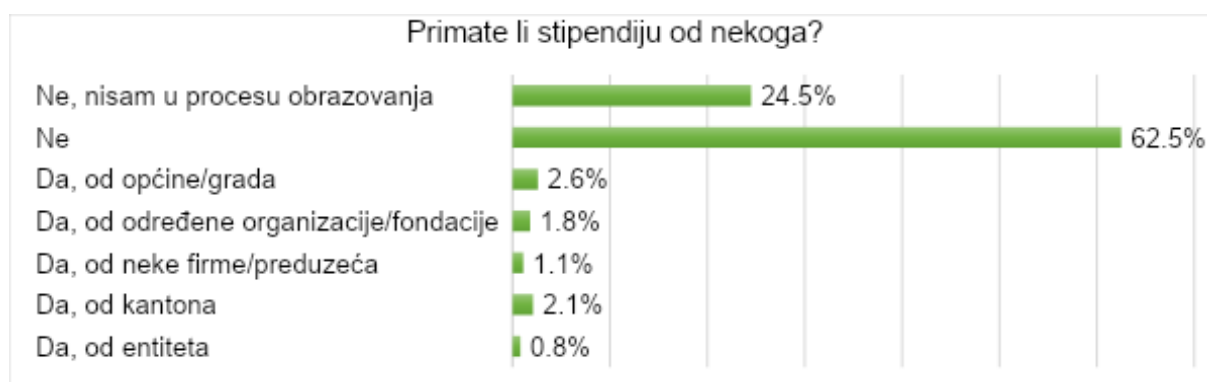
Stoga je potrebno što prije odbaciti uobičajeni pristup na polju socijalnih politika i što prije uspostaviti novi, koji će biti osjetljiviji na specifične i trenutne, savremene potrebe i interese mladih. U pogledu trenutnog položaja mladih, neophodno je osigurati višesektorski pristup i saradnju nadležnih institucija za socijalnu politiku, obrazovanje, rad i zapošljavanje, zdravstvo te rad s mladima kao preduslov za održivu politiku socijalne uključenosti mladih osoba u BiH.

3. Potrebe mladih za stipendijama nisu u potpunosti zadovoljene

Program đakačkih stipendija i studentskih kredita koji je predviđen budžetom obuhvata vrlo mali procenat od ukupnog broja mladih. Sedam od osam mladih iz Srebrenika koji su u procesu obrazovanja nema stipendiju. Jedna četvrtina mladih je rekla da ne prima stipendiju jer nije u procesu obrazovanja (24,5%). Ukupan broj mladih koji primaju neku stipendiju je 8,4%, pri tome najviše mladih prima stipendiju od grada (2,6%) i od kantona (2,1%).

U Budžetu Grada Srebrenika za 2023. godinu nalazi se stavka „isplata stipendija“, u kojoj je predviđeno 26.000,00 KM za stipendiranje osoba s područja grada Srebrenika u tekućoj godini, što predstavlja 0,12% budžeta Grada. Izvršenje budžeta za stavku isplate stipendija u 2022. godine iznosilo je 13.000,00 KM.³⁰ Navedeni iznos predviđen za stipendije je znatno niži od iznosa za stipendiranje drugih sličnih lokalnih zajednica.

Grafik 15: Stipendiranje mladih

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Na fokus grupama mladi su istakli da uglavnom nisu upoznati sa programima socijalne podrške ovoj populaciji (uključujući i programe stipendiranja) a koje realizira gradska uprava.

4. Nedovoljan broj udruženja koja se bave edukacijom i savjetovanjem mladih iz oblasti socijalne tematike

Centar za socijalni rad pruža usluge u vezi sa uređivanjem i rješavanjem izazova u mnogim odnosima od značaja za dobrobit pojedinca i društva. Neki od izazova sa kojima se socijalni radnici susreću su uzrokovana narušavanjem ljudskih prava dok su neke situacije uzrokovane neinformiranošću i neupućenošću građana. U smislu unapređenja socijalne klime zajednice, preporučuje se uvijek investirati vrijeme i resurse u preventivne radnje kroz edukaciju i senzibilizaciju građana kroz saradnju Centara za socijalni rad, institucija i javnih ustanova relevantnih za oblast socijalne brige. Premda JU Centar za Socijalni rad Grada Srebrenik ističe dobru saradnju sa gradskom upravom, Općinskim sudom, Policijskom upravom, školama, mjesnim zajednicama, Centrom za mentalno zdravlje i drugim centrima, kao i sa nekim organizacijama civilnog društva takođe je istaknuto da u samom gradu Srebreniku ne

³⁰ Grad Srebrenik (2023). Budžet Grad Srebrenika za 2023. godinu [online]. Dostupno na: https://www.srebrenik.ba/images/vijesti/2023/Budzet_grada_srebrenika_u_2023/Budzet_Grada_Srebrenik_za_2023_godinu.pdf [pristupljeno: 27. 7. 2023].

postoji dovoljan broj kvalitetnih udruženja koja se bave edukacijom i savjetovanjem mladih iz oblasti socijalne tematike koji bi ovim preventivnim aktivnostima mogli podržati i unaprijediti socijalnu brigu o mladima.

5. U mjesnim zajednicama ne postoji prostor gdje bi mladi mogli realizovati potrebe koje se odnose na socijalnu problematiku mladih

Socijalna je problematika u društvu i dalje u izvjesnoj mjeri stigmatizirana te socijalni radnici, u svrhu prevencije stigmatizacije mladih u potrebi za određenim vidom socijalne podrške, preporučuju obavljanje periodičnih terenskih posjeta i rad sa zajednicom. Kako bi se i na ovaj način omogućilo mladima bolji pristup socijalnoj brizi nužno je da se obezbijedi neutralan i multifunkcionalan prostor za rad, a što mogu biti postojeći objekti MZ u vangradskim sredinama, kao što su Čitaonice, čijom bi se adaptacijom i održavanjem, uz redovna manja ulaganja povećala mogućnost prevencije problematike kroz edukacije i savjetovašta, unaprijedila dostupnost socijalne brige u svim zajednicama, kao i omogućilo uključivanje mladih u planiranje i organizovanje edukativnih sastanaka i sadržaja. Uključivanje mladih u realizaciju ovih terenskih posjeta omogućilo bi bolju informisanost o potrebama i željama mladih kao i vrstama tema koja su mladima prioritetna (bračna savjetovašta, savjetovanje pri prvom zaspošljavanju-pisanje CV-a)

6. Nedostatak finansijskih sredstava za organizacije iz oblasti socijalne zaštite mladih

Pored prostora za rad na prevenciji socijalne problematike nužno je povećati finansijska sredstva za oblast edukativnih programa, i putem budžeta Grada ali i kroz obezbijeđenja sredstva od drugih donatora. Posebno je značajno, da Grad obezbijedi sredstva za podršku radu i projektima organizacija civilnog društva koje rade sa ranjivim kategorijama mladih.

7. Nedostatak seminara i edukacije mladih u gradu Srebreniku, posebno mladih iz vangradskih područja

Nedostatak adekvatnog prostora i finansijskih sredstava rezultirali su stanjem da mladi iz vangradskog područja imaju lošiji pristup edukacijskim aktivnostima te su u riziku da njihove socijalne potrebe ne budu blagovremeno iskomunicirane i riješene.

8. Mladi ne učestvuju u kreiranju socio ekonomskih sadržaja zbog neprepoznavanja pozitivnih učinaka edukacija i savjetovanja mladih

Zbog izazova u prevenciji kroz edukacije i unaprjeđenje znanja i vještina socijalne interakcije i ostvarivanja prava iz oblasti socijalne brige mladi nemaju adekvatne kapacitete a ni motivaciju da se uključe u kreiranje sadržaja kojima se rješavaju izazovi socio-ekonomske problematike

U cilju ostvarivanja socijalne sigurnosti za mlade Grad Srebrenik u skladu sa svojim nadležnostima opredijelio se za nekoliko ključnih koraka koje će u narednom periodu doprinijeti boljem položaju mladih u oblasti socijalne brige:

Problem	Željeni rezultat	Aktivnosti
P1- Sistem podrške stambenom zbrinjavanju ne odgovara na potrebe mladih	R1.1. Povećati broj mladih koji su ostvarili pravo na sufinansiranje kamate za stambene kredite za mlade bračne /vanbračne parove na području Grada	A1.1.1. Grad Srebrenik kontinuirano provodi program o sufinansiranju kamate za stambene kredite za mlade bračne/vanbračne parove. A1.1.2. Predložen program stambenog zbrinjavanja koji obuhvata širu populaciju mladih, a koji nisu u mogućnosti podići kredit u banci.
	R1.2. Uvesti subvencije (sufinansiranje) kirije/komunalija za mlade bračne parove na određen period.	A2.1.1. Uputiti prijedlog Gradskom vijeću za uvođenje novog sistema finansiranja stambenog zbrinjavanja mladih koji se odnosi na subvencije ili sufinansiranje kirije/komunalija za mlade bračne parove
P2. Potrebe mladih za stipendijama nisu u potpunosti zadovoljene	R3.1. Povećati broj mladih koji su ostvarili pravo na stipendiranje	A.3.1.1. Uputiti prijedlog Gradskom vijeću za uvođenje novog sistema podrške obrazovanju mladih kroz stipendiranje i bespovratne kredite
P3. Nedovoljan broj udruženja koja se bave edukacijom i savjetovanjem mladih	R3.1. Udruženja na području Grada Srebrenika imaju institucionalnu podršku za provedbu programa edukacije i savjetovanja mladih	A2.1.1. Osigurana institucionalna i finansijska podrška za osnivanje udruženja edukativnog i savjetodavnog karaktera A2.1.2. Grad Srebrenik na godišnjem nivou raspisuje javne pozive i dodjeljuje finansijskih sredstava za aktivnosti održanjima tipa dnevnih centara i brige o mladima A2.1.3. Aktivnosti koje provode udruženja medijski se promoviraju te je i šira javnost (građani) upoznata sa rezultatima koje ova udruženja postižu.
P4. Nedostatak finansijskih sredstava za organizacije iz oblasti socijalne zaštite mladih	R4.1. Organizacije koje djeluju u oblastima socijalne zaštite imaju veću finansijsku podršku Grada Srebrenika kao i drugih donatora	A4.1.1. Grad Srebrenik na godišnjem nivou raspisuje javne pozive na koje se mogu prijaviti i organizacije sa poljem djelovanja u oblastima socijalne zaštite A4.1.2. Razmatraju se mogućnosti stalnog programskog finansiranja za organizacije na području grada, a koje se bave osjetljivim pitanjima poput rada sa djecom i mladima sa invaliditetom/poteškoćama u razvoju A4.1.3. Grad finansira/sufinansira aktivnosti u oblasti izrade projektnih aktivnosti i na taj način jača kapacitete organizacija za dalje namicanje sredstava, rast i razvoj

4.4. Zdravstvena zaštita mladih

4.4.1. Uvod

Zdravlje mladih kao tematska oblast u strateškim dokumentima ima izuzetno važnu ulogu te je neophodno da se u potpunosti razumije kako bi se osigurala veća dostupnost kvalitetnog obrazovanja i zdravstvenih usluga u području zdravlja generalno, a u fokusu ove Strategije, posebno u području mentalnog zdravlja mladih.

Zdravlje, po definiciji Svjetske zdravstvene organizacije, ne predstavlja samo odsustvo bolesti, već stanje potpunog fizičkog, psihičkog i socijalnog blagostanja, što znači da zdravlje nije isključivo problem zdravstvenog sektora. Da bi se u potpunosti osigurala zdravstvena zaštita svih građana, a posebno mladih osoba, potrebno je uključivanje i drugih sektora, prije svega obrazovnog i sektora socijalne zaštite. Obzirom da su mladi društvena grupa sa specifičnim problemima i potrebama, zdravlje mladih je naročito osjetljiva tema. Mladi zahtijevaju pažnju u očuvanju i unapređenju zdravlja, a bolje zdravlje djece i mladih može se postići samo multisektorskim pristupom i zajedničkim naporima. Zdravstvene usluge trebaju biti prilagođene mladima te osiguravati zdravo okruženje za rast i razvoj.

4.4.2. Pravni okvir

Mladi u Bosni i Hercegovini ostvaruju pravo na zdravstvenu zaštitu, a to pravo im je, između ostalog, garantirano različitim međunarodnim dokumentima, poput Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima, Međunarodnog sporazuma o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima te Konvencije Ujedinjenih Nacija o pravima djeteta. Također, neophodno je spomenuti i Evropsku socijalnu povelju kao najznačajniji dokument koji regulira ostvarivanje evropskih i socijalnih prava Evropske unije. BiH je ratificirala Evropsku socijalnu povelju u septembru 2008. godine, čime se obavezala na usklađivanje svih domaćih zakona i prakse sa standardima iz Povelje.

Zdravstvo je, prema ustavnim rješenjima u Bosni i Hercegovini, u nadležnosti entiteta Republika Srpska, podijeljenoj nadležnosti entiteta i kantona u Federaciji BiH, odnosno u nadležnosti Brčko Distrikta BiH. Pravni okvir kojim je uređena i regulirana zdravstvena zaštita mladih, čine, prije svega, sistemski zakoni – Zakon o zdravstvenoj zaštiti Federacije BiH i Zakon o zdravstvenom osiguranju Federacije BiH, kao i niz drugih zakonskih i podzakonskih akata.

Zakon o zdravstvenoj zaštiti Federacije BiH propisuje osnovna načela, mjere, način organiziranja i provedbe zdravstvene zaštite, nosioce društvene brige za zdravlje stanovništva, prava i obaveze lica u korištenju zdravstvene zaštite, te sadržaj, način obavljanja i nadzor nad obavljanjem zdravstvene zaštite na teritoriji Federacije BiH. Uz to, Zakonom je propisano da se na primarnoj razini zdravstvene zaštite, odnosno pri domovima zdravlja razvija prijateljski pristup mladima.

Zdravstveno osiguranje djece i mladih kroz pripadnost porodici osiguranika, te obavezno zdravstveno osiguranje do 15 godina starosti definirano je Zakonom o zdravstvenom osiguranju Federacije BiH. Mladi ljudi iznad 15 godina mogu ostvariti zdravstveno osiguranje preko pripadnosti porodici osiguranika do svoje 26. godine ukoliko imaju status redovnog učenika ili studenta.

Pored dva navedena sistemskih zakona, zdravstvena zaštita mladih je, direktno ili indirektno, uređena i drugim propisima. Zakon o mladima Federacije BiH propisuje da se oblast omladinskog sektora odnosi i na pitanja socijalne, zdravstvene i preventivne zaštite mladih te reproduktivnog zdravlja mladih. Zakonom o ograničenoj upotrebi duhana i duhanskih prerađevina Federacije BiH („Službene novine Federacije BiH”, br. 50/11) zabranjena je upotreba duhana i duhanskih proizvoda u odgojno – obrazovnim ustanovama, ustanovama za smještaj i boravak djece i studenata, zdravstvenim stanovima, socijalnim ustanovama te drugim javnim ustanovama. Istim Zakonom zabranjuje se prodavati duhanske proizvode osobama mlađim od 15 godina.

Zakon o pravima, obavezama i odgovornostima pacijenata („Službene novine Federacije BiH”, broj 40/10) propisuje osnivanje zdravstvenih savjeta na nivou lokalne samouprave, kantonalnih i Federalnog ministarstva zdravstva, a u svrhu ostvarivanja i unapređenja prava pacijenata. Uz to, Zakon predviđa da se prilikom formiranja članova

zdravstvenih savjeta imenuje predstavnici, između ostalih, i iz reda mladih, čime je ispunjen jedan od ciljeva predviđenom Zakonom o mladima Federacije BiH koji se odnosi na jačanje učešća i uključenja mladih na svim nivoima odlučivanja u Federaciji kroz uređene mehanizme sudjelovanja.

Zdravstvena zaštita građana, a samim tim i mladih dodatno je regulirana sljedećim zakonima:

- Zakon o liječnistvu („Službene novine FBiH“, broj 56/13),
- Zakon o lijekovima („Službene novine FBiH“ broj 109/12),
- Zakon o apotekarskoj djelatnosti („Službene novine FBiH“ broj 40/10),
- Zakon o stomatološkoj djelatnosti („Službene novine FBiH“ broj 37/12),
- Zakon o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti („Službene novine FBiH“ broj 29/05) i
- Zakon o sestrinstvu i primaljstvu („Službene novine FBiH“, broj 43/13).

Ustav Tuzlanskog kantona, a temeljem Ustava Federacije BiH, propisuje da su kanton i federalna vlast ovlašteni za oblast zdravstva te da Kanton može prenijeti svoje nadležnosti na općinu i grad na svojoj teritoriji ili na federalnu vlast, na osnovu međusobnog dogovora i prihvatanja.

Dodatno, Ustavom je predviđeno da Skupština Kantona donosi i druge propise u obavljanju kantonalnih ovlaštenja, na osnovi čega je Vlada Tuzlanskog kantona je na sjednici Kolegija održanog 06.04.2023. godine donijela stav kojim se podržava Zaključak Skupštine Tuzlanskog kantona i inicijativa poslanika u Skupštini o ukidanju uplate premije osiguranja. Na osnovu Stava Vlade Tuzlanskog kantona osigurana lica više nisu u obavezi uplaćivati premiju osiguranja, obavezu plaćanja preuzet će Vlada Tuzlanskog kantona. Vlada Tuzlanskog kantona će u pripremi Izmjena i dopuna Budžeta Tuzlanskog kantona za 2023. godinu planirati sredstva koja će doznačiti Zavodu na ime dijela planiranih prihoda po ovom osnovu za 2023. godinu.

Stanovnici Tuzlanskog kantona zdravstvenu zaštitu pored obaveznog zdravstvenog osiguranje mogu osigurati i putem Ličnog obavezno osiguranje (dobrovoljno osiguranje).

4.4.3. Institucionalni okvir

Na nivou Bosne i Hercegovine politike u oblasti zdravstva uređuju se u okviru Sektora za zdravstvo Ministarstva civilnih poslova Bosne i Hercegovine, u čiju nadležnost spada utvrđivanje osnovnih principa koordinacije aktivnosti, usklađivanja planova entitetskih tijela vlasti i definiranje strategije na međunarodnom planu. U Federaciji Bosne i Hercegovine zdravstvo je decentralizirano i većina nadležnosti, funkcija i odgovornosti prenesena je na kantone. Federalno ministarstvo zdravstva uspostavlja okvirne zakone na nivou Federacije Bosne i Hercegovine, utvrđuje potrebe za zdravstvenim ulogama i ima koordinirajuću ulogu u odnosu na kantone. Kantonalna ministarstva zdravstva zadužena su za specifičnu legislativu o zdravstvu na nivou kantona, kao i za provedbu mjera i politika u oblasti zdravstvene zaštite u Federaciji BiH, uključujući i populaciju mladih.

Oblast zdravstva u Tuzlanskom kantonu definirana je i uređena različitim pravnim aktima Skupštine Kantona koji se oslanjaju na Zakon o zdravstvenoj zaštiti FBiH (Službene novine Federacije BiH, broj 46/2010), Zakon o zdravstvenom osiguranju FBiH (Službene novine Federacije BiH, broj: 30/97.) i Zakon o Zavodu zdravstvenog osiguranja Tuzlanskog kantona³¹. (Službene novine Tuzlanskog kantona, broj 14/99).

Zavod za javno zdravstvo Tuzlanskog kantona krovno je tijelo sa nadležnostima očuvanju i unapređenju zdravlja stanovništva. Tehnološki napredak našeg društva donio je nove kvalitete življenja, ali dolazi uz veliku cijenu kao što su zagađenje zraka i vode, „hemijsko obogaćivanje“ prehrambenih proizvoda. Čist zrak, pitka voda i zdrava hrana postali su privilegije za koje se moramo boriti. Jedan od osnovnih zadataka Zavoda za javno zdravstvo Tuzlanskog kantona jeste kontrolisanje kvaliteta tih esencijalnih elemenata za ljudsko zdravlje. Pored toga Zavod obavlja distribuciju vakcine te realizuje akcije koje za cilj imaju popularizaciju svjesnosti o javnom zdravlju i suzbijanje štetnih ponašanja.

³¹ https://skupstina.tk.gov.ba/Dokumenti/sl_novine/1999/sl_novine_14-1999.pdf; (pristupljeno 07.6.2023.)

Vizija Zavoda za javno zdravstvo je da kao moderna javnozdravstvena medicinska ustanova u kojoj se primjenjuju savremene metode planiranja zdravstvene zaštite, provodi sveobuhvatne programe promocije zdravlja i prevencije bolesti, vrši redovno praćenje uticaja životne sredine na zdravlje ljudi i prati mjere intervencije kao i redovni monitoring i evaluaciju svih aktivnosti koje vode unapređenju zdravlja i prevencije bolesti u populaciji.

Komisija za zdravstvo Skupštine Tuzlanskog kantona nadležna je da a) prati stanje u oblasti zdravstva i predlaže mjere za unaprijeđenje stanja u zdravstvu, b) preduzima mjere za unapređenje sistema edukacije građana iz zaštite javne sigurnosti u oblasti zdravlja ljudi, c) razmatra i daje prijedloge u oblasti zaštite javnog zdravlja, posebno zaštite građana na području ispravnosti hrane i vode, d) vrši i druge poslove određene Poslovníkom i drugim aktom Skupštine.

Stanovništvo u Kantonu zdravstvenu zaštitu može ostvariti kroz 3 javne ustanove tercijarne zaštite (bolnički, klinički i/ili banjski kapacitet), 13 javnih domova zdravlja, 11 privatnih zdravstvenih ustanova (od čega su dvije specijalne bolnice, tri poliklinike te šest ordinacija) te 54 ugovorne apoteke na području Tuzlanskog kantona

✓ Zdravstvena zaštita u Gradu Srebreniku

JZU Dom zdravlja Srebrenik organizira i provodi primarnu zdravstvenu zaštitu stanovništva na području Grada kao svoju trajnu djelatnost i provodi određeni nivo sekundarne zdravstvene zaštite kroz organiziranu jedinicu za Logopediju i audiologiju, Službu za specijalističko konsultativnu zaštitu, Službu za Ginekologiju i akušerstvo, Centar za fizikalnu medicinu i rehabilitaciju i Centar za mentalno zdravlje.

U okviru Doma zdravlja pružaju se usluge prevencije, liječenja i rehabilitacije za sve građane, pa tako i za mlade. Zdravstvena zaštita na primarnom nivou provodi se kroz rad trinaest (13) medicinskih službi:

- Služba porodične medicine I
- Služba porodične medicine II
- Služba za ginekologiju i akušerstvo
- Služba hitne medicinske pomoći
- Služba za plućne bolesti
- Služba za radiodijagnostiku
- Služba za specijalističko konsultativnu zaštitu
- Služba za zaštitu zdravlja djece i omladine
- Higijensko epidemiološka služba
- Služba za zaštitu usta i zuba djece i odraslih
- Služba laboratorijske dijagnostike
- Služba za polivalentnu patronažu
- Služba za liječenje i rehabilitaciju u kući

Pored Doma zdravlja Srebrenik, na području Grada djeluje i šest (6) područnih ambulanti porodične medicine

Pored navedenog, zdravstvena zaštita na primarnom nivou obuhvata i praćenje zdravstvenog stanja stanovnika i provođenje mjera za zaštitu i unapređenje zdravlja stanovnika kao i specifičnu preventivnu zdravstvenu zaštitu mladih, naročito u osnovnim i srednjim školama, te visokim školama na svome području.

Uzimajući u obzir statističke podatke o broju učenika i studenata sa završenom srednjom stručnom spremom ili visokom stručnom spremom zdravstvenih usmjerenja, evidentna je zainteresovanost mladih ljudi za zanimanja u oblasti zdravstva i pružanju zdravstvene zaštite. Shodno tome Grad Srebrenik kao osnivač Javne zdravstvene ustanove Dom zdravlja Srebrenik kao zdravstvene ustanove primarnog nivoa zdravstvene zaštite, omogućava obavljanje volonterskog staža za sve učenike i studente zdravstvenog usmjerenja kako bi na taj način stekli uslove za stručne ispite i postali ravnopravno uključeni u proces zdravstvene zaštite.

Dom zdravlja Srebrenik saraduje i sa organizacijom Crvenog križa grada Srebrenika u koji je uključen veliki broj volontera i aktivista sa ciljem pomoći stanovništvu grada, organizovanju dobrovoljnih akcija darivanja krvi u saradnji

sa Zavodom za transfuziju JZU Univerzitetskog centra Tuzla, edukaciji pri pružanju prve pomoći, dobrovoljnim akcijama...

Bitno je napomenuti da su volonteri različitih stručnih profila, razvijaju aktivizam mladih ljudi te dodatno usavršavaju znanje i vještine.

Sa druge strane, kao izazov u zdravstvenoj zaštiti mladih a i zajednice u cjelini, naveden je odliv kvalifikovanog medicinskog kadra u zemlje Evropske unije koji traje duži niz godina. Pored ovoga, kao izazov je navedeno i dugo čekanje na zaposlenje u struci, a obzirom na potrebe zdravstvenog sistema u svrhu pružanja zdravstvene zaštite, preporučuje se posvećivanje dodatne pažnje unapređenju omogućavanja radnog angažmana osposobljenih mladih ljudi u zdravstvu.

Iz navedenog, možemo zaključiti da se ne izdvajaju i ne obrađuju podaci vezani za populaciju mladih dobre skupine od 15 – 30 godina, a što bi dalo potpuniji pregled usluga koje mladi najčešće koriste. Također, na području Grada Srebrenik na nivou primarne zdravstvene zaštite nema provođenja posebnih programa za mlade.

✓ Centar za mentalno zdravlje Srebrenik

Centar za mentalno zdravlje Srebrenik djeluje u sklopu JZU Dom zdravlja Srebrenik, i kao takav se finansira sredstvima dobivenim od strane Zavoda zdravstvenog osiguranja Tuzlanskog kantona u skladu s brojem osiguranih lica na području Grada. Finansiranje Službe CMZ vrši se iz ukupnih prihoda koje ostavlja JZU Dom zdravlja Srebrenik. Iz izvještaja je vidljivo da su ukupni rashodi JZU Dom zdravlja Srebrenik u 2021.godini bili 7.649.192,89 KM, a u 2022.godini 8.164.315,13 KM.

CMZ Srebrenik radi na promociji mentalnog zdravlja, prevenciji i liječenju mentalnih oboljena. Naglasak je na radu u zajednici i borbi protiv stigme. Centar za mentalno zdravlje Srebrenik je od 2013. godine akreditiran i certificiran od strane Agencije za kvalitet i akreditaciju u zdravstvu – AKAZ te kontinuirano radi na održavanju akreditacije i certifikata.

Briga o mentalnom zdravlju mladih osigurana je u sklopu Centra za mentalno zdravlje Srebrenik, gdje mladi mogu dobiti sljedeće usluge:

- zdravstveno savjetovanje i psihosocijalna podrška,
- okupaciona terapija,
- rad prema zajednici kroz predavanja i radionice u školskim ustanovama,
- rad prema zajednici kroz pripremu i distribuciju informativnog materijala o mentalnom zdravlju
- Integrativno psihoterapijsko savjetovanje za djecu i adolescente,
- Grupe samopomoći i analitičke grupe,
- Individualne konsultacije,
- Konsultacije porodice,
- Procjena strukture ličnosti i individualnih psihičkih karakteristika, procjena općeg stepena razvoja intelektualnih sposobnosti,
- Liječenje ovisnosti o PAS-u,
- Obavezan psihosocijalni tretman za počiniocce nasilja u porodici,
- Okupaciona terapija,
- Rekreativna terapija,
- Prvi i kontrolni neuropsihijatrijski pregled,
- Procjene psihološkog stanja osobe za potrebe tužilaštva i suda i
- Koordinirana briga (proces praćenja i izrade polugodišnjih i godišnjih planova za rad sa klijentima)

Prema podacima iz Izvještaja o radu JZU Dom zdravlja Srebrenik za 2022.godinu kojeg je dostavila Radna grupa za zdravstvenu zaštitu mladih, vidljivo je da zdravstvene usluge koje koriste mladi na području Grada Srebrenika u izvještaju nisu precizno statistički odvajane. Saradnjom sa službama koje rade u okviru ove zdravstvene ustanove dobijeni su nešto precizniji podaci o zdravstvenoj zaštiti koja je na raspolaganju mladima.

U službi za ginekologiju i akušerstvo pružaju se usluge: skrining Ca grlića, kolposkopija i PAPA test. Usluge se pružaju ženama dobi od 18 godina i više. Tokom 2021.godine izvršeno je 6127 ljeekarskih pregleda, dok je 2022.godine izvršeno 7294 pregleda.

U Službi za zaštitu usta i zubi djece i odraslih pružaju se usluge primarne zdravstvene zaštite kao npr. dentalni karijes te liječenje paradentalnih bolesti, skrininga zuba. Tokom 2021.godine djeci od 7-19 godina pružene su ukupno 2163 ljeekarske usluge, a 2022.godine 2918 usluga.

U Službi za zaštitu zdravlja djece i omladine vodeća oboljenja su oboljenja respiratornog trakta, poremećaji probavnog sistema, anemija, infekcije urinarnog trakta, diabetisa mellitus tip 1. U 2021.godinu obavljeno je ukupno 123 ljeekarska pregleda djece u dobi od 7-19 godina, a u 2022.godini 172 ljeekarska pregleda.

Centar za mentalno zdravlje pruža usluge svim stanovnicima grada Srebrenika u prostorijama JZU Dom zdravlja Srebrenik. U CMZ individualni i grupni psihoterapijski tretman osoba oboljelih od mentalnih poremećaja se izvodi prema procjeni i ciljnoj grupi pacijenata, a za najosjetljivije kategorije (učenici osnovnih i srednje škole) organizuju se radionice promotivno-preventivnog i edukativnog karaktera u saradnji sa menadžmentom škola, prema potrebama škola. Obrazovne ustanove predlažu predavanja na osnovu vlastitih potreba i problematike među učenicima.

Korisnicima usluga CMZ osoblje je dostupno i putem online komuniciranja koristeći tablet i mobitel. Tokom 2021.godine ova Služba je pružila ukupno 6127 ljeekarskih usluga, a 2022.godine 7294 ljeekarske usluge (nema podataka koliko je usluga pruženo omladini od 15-30 godina). Služba promovise mentalno zdravlje na naprijed opšani način edukujući djecu školskog uzrasta.

Svi uposlenici CMZ učestvuju u radu NVO, udruženju za uzajamnu pomoć Fenix, Viva žene, a prema planu i programu CMZ i potrebi organizacija za stručnom pomoći ovog centra. Korisnici ovog centra koji su nepokretni dobijaju pomoć kroz organizovanje kućnih posjeta, a poseban naglasak u liječenju članovi CMZ imaju prema korisnicima kojima je odlukom Suda izrečena mjera obaveznog liječenja u čemu koordiniraju sa Centrom za socijalni rad, Službom hitne medicinske pomoći i drugim organizacijama. Sve aktivnosti i usluge liječenja, terapije, psihoterapije, savjetovaništa, podrške njege u kući i svi drugi oblici zbrinjavanja i liječenja korisnika se uredno evidentiraju, revidiraju, a izvještaji se dostavljaju Zavodu za javno zdravlje i Ministarstvu zdravlja FBiH.

4.4.4. Analiza problema i potreba mladih

Zdravstvena briga mladih započinje sa prevencijom zdravstvenih poteškoća, a u tom kontekstu redovni (i preventivni) zdravstveni pregledi su prvi korak brige o zdravlju mladih. Prevencija i unapređenje zdravlja mladih se, pored ostvarivanja prava na socijalnu zaštitu, preventivnih sistematskih pregleda ogleda i u načinu života i zdravim navikama, te se istraživanje o stanju i potrebama mladih u Srebreniku osvrnulo pitanjima i na ove aspekte života mladih u smislu informisanja o navikama konzumiranja alkohola, duhana, nargile i opojnih sredstava. Pored ovoga, ispitivani su i stavovi i percepcije kvaliteta ponuđene zdravstvene skrbi.

U Srebreniku djeluje jedna javna ustanova zdravstvene skrbi - JU Dom zdravlja Srebrenik - u čijem sastavu su i Centar za mentalno zdravlje te Centar za fizikalnu medicinu i rehabilitaciju. Također, Dom zdravlja u svom sastavu ima 12 medicinskih službi, a usluge, osim u centralnom objektu, pruža i putem 6 područnih ambulanti. Stavovi

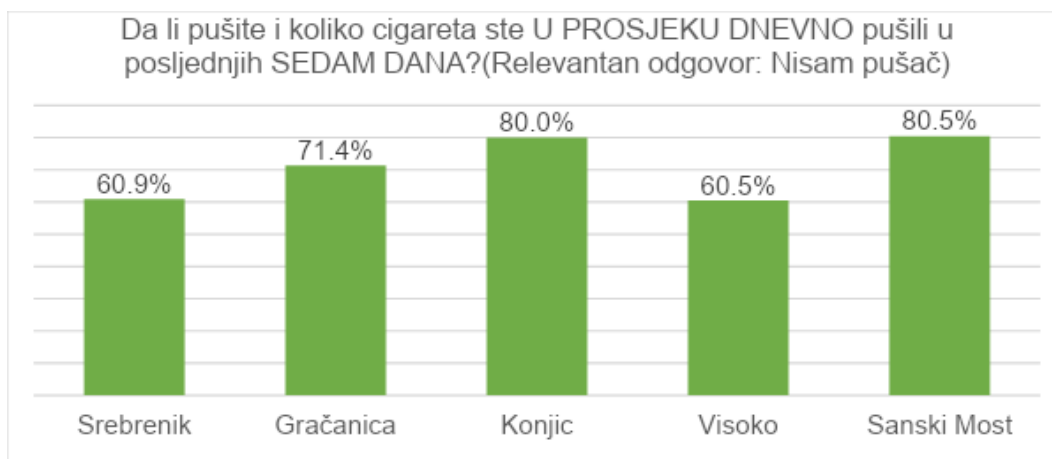
mladih koji se odnose na kvalitet zdravstvene zaštite ukazuju na potrebe unapređenja kvalitete pristupa zdravstvenih radnika u radu sa mladima.

Mladi Srebrenika su zdravstveno osigurani najčešće preko roditelja/staratelja (41,7%), a vrlo blizu je i broj mladih čije zdravstveno osiguranje uplaćuje poslodavac (37,7%). Kao treći oblik zdravstvenog osiguranja mladih, bitan za spomenuti, ističe se osiguranje preko biroa za zapošljavanje (za nezaposlene mlade), te je ovako osigurano 12,9% mladih.

Postotak mladih koji nemaju zdravstveno osiguranje iznosi 1,6%, dok onih koji ne znaju jesu li osigurani ima 0,8%.

U pogledu odnosa mladih u Srebreniku prema konzumiranju alkohola, duhana, nargile i narkotika rezultati analize pokazuju da 60,9% mladih tvrdi da ne konzumira duhan i duhanske proizvode, dok skoro dvije od pet mladih osoba u Srebreniku konzumira duhan i cigarete (38%). Muškarci su u većoj mjeri konzumenti duhanskih proizvoda i 5% mladih muškaraca tvrdi da konzumira više od 20 cigareta dnevno, što je zabrinjavajuće. Po dobi, najčešći konzumenti duhanskih proizvoda su mladi u dobi od 25 do 30 godina. Proporcionalno, u ovoj dobnoj grupi je najmanje onih koji ne konzumiraju duhan ili duhanske proizvode. Poređenja radi, među nekoliko sličnih lokalnih zajednica, Srebrenik je među onima koje imaju najmanji procent mladih koji tvrde da ne konzumiraju duhanske proizvode.

Grafik 16. Mladi koji ne konzumiraju duhan i duhanske proizvode – komparacija sa drugim lokalnim zajednicama

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

47,7% mladih u Srebreniku tvrde da ne konzumiraju alkoholna pića i ovaj je postotak manji u odnosu na postotak nekonzumenata duhana. Alkohol najčešće konzumiraju mladi sa 20 ili više godina starosti. Od ukupnog postotka ispitanih muškaraca, njih 33,9% ne konzumira alkohol, dok je taj postotak unutar populacije mladih žena dosta veći i iznosi 61%. Dakle, dvije trećine muškaraca konzumiraju alkohol, dok to isto čini jedna trećina žena.

Prema odgovorima iz upitnika, 91,8% mladih u Srebreniku tvrdi da ne konzumira opojne droge. Mladih koji su opojne droge konzumirali jednom ili više puta u prethodnih mjesec dana ima 4,2%.

Kada je u pitanju konzumiranje nargile, 58% mladih tvrdi da nikako ne konzumira ovaj duhanski derivat. Nargilu najčešće konzumiraju mladi u dobi od 15 do 19 godina starosti, dok je najmanje popularna među mladima u dobi od 25 do 30 godina starosti. Jednom ili više puta mjesečno nargilu konzumira jedna trećina mladih (32,7%). Zabrinjavajuće djeluje podatak da 13,7% mladih tvrdi da nargilu konzumira više puta sedmično, pri tome su u ovoj grupi znatno češći muškarci u odnosu na žene.

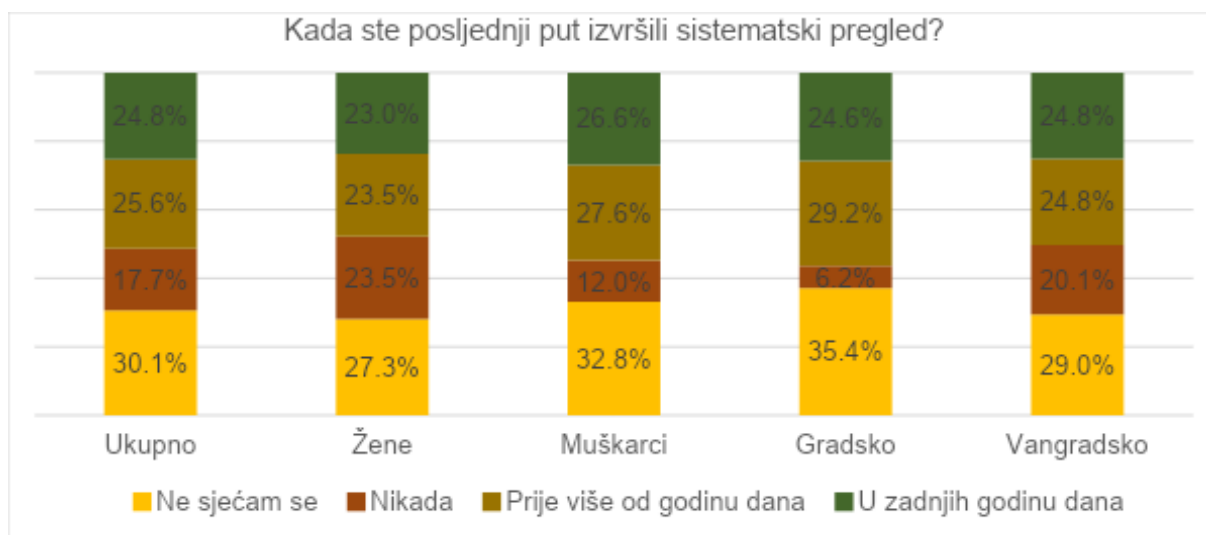
✓ Problemi mladih u oblasti zdravstva

Na osnovi analize podataka dobivenih od strane institucija vlasti te stavova i mišljenja mladih na području grada Srebrenika identifikovano je nekoliko problema u oblasti zdravstvene brige o mladima.

1. Nedoovljno razvijena svijest mladih o važnosti redovnih i preventivnih sistematskih pregleda

Rezultati analize pokazuju da je 24,8% mladih obavilo sistematski pregled u posljednjoj godini dana. Mladih koji se ne sjećaju ili nisu nikada obavili sistematski pregled ima 47,8%. Pregledom podataka po tipu naselja, vidi se da je značajno više mladih iz vangradskih sredina koji su izjavili da nikada nisu uradili sistematski pregled.

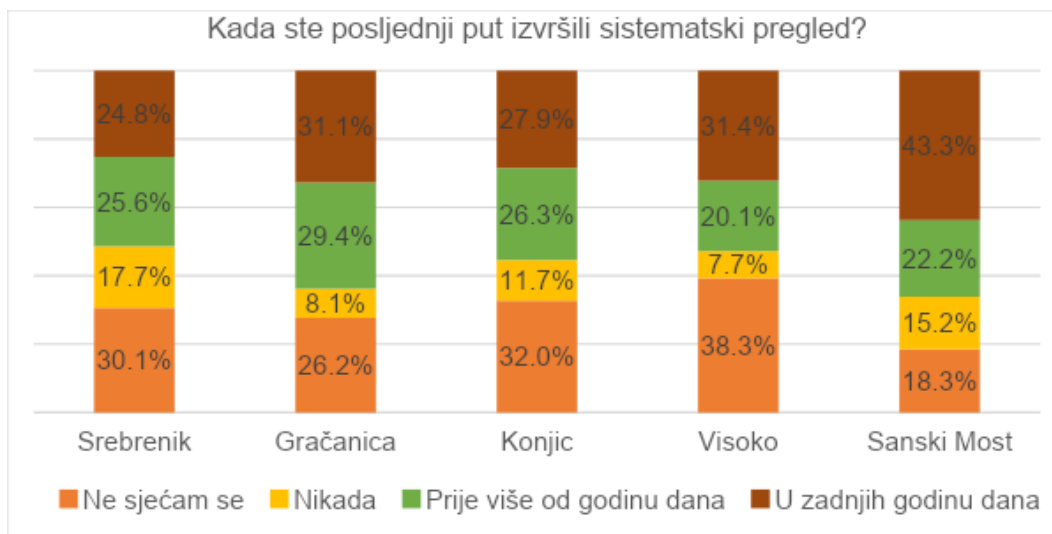
Grafik 17: Sistematski pregled

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Poređenjem mladih Srebrenika sa mladima iz drugih lokalnih zajednica možemo uočiti da je u Srebreniku najmanje mladih koji su radili sistematski pregled u zadnjih godinu dana. Također, u odnosu na ostale 4 lokalne zajednice sa kojima je provedena komparacija, u ovoj lokalnoj zajednici je najviše mladih koji su izjavili da nikada nisu izvršili sistematski pregled.

Grafik 18. Sistematski pregled – komparacija sa drugim lokalnim zajednicama

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Ovi podaci ukazuju na nedovoljno razvijenu svijest mladih o važnosti redovnih i preventivnih sistematskih pregleda. Također, na osnovu podataka možemo uočiti da su posebno ranjivi mladi iz vangradskih sredina, te bi se dodatni napori trebali učiniti na polju zdravstvene brige prema ovoj grupi mladih.

Razlozi provedbe sistematskih pregleda su uglavnom eksterne prirode i motivacije, a dosta rjeđe kao mjera prevencije određenih zdravstvenih poteškoća. Mladi koji su radili sistematske preglede tokom prethodne godine, najčešće su to radili zbog dobijanja vozačke dozvole ili posla (66,5%), a radi sportskih nastupa ili redovnih sportskih pregleda sistematski je uradilo 6,8% mladih, dok ih je na preporuku ljekara (zbog zdravstvenih problema) bilo na sistematskom 9,9%.

Samo 11,5% mladih je sistematski pregled uradilo samoinicijativno, kao dio periodične kontrole zdravlja, dok većina mladih zdravstvene preglede obavlja u slučaju bolesti.

Grafik 19. Razlozi provedbe sistematskog pregleda.

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

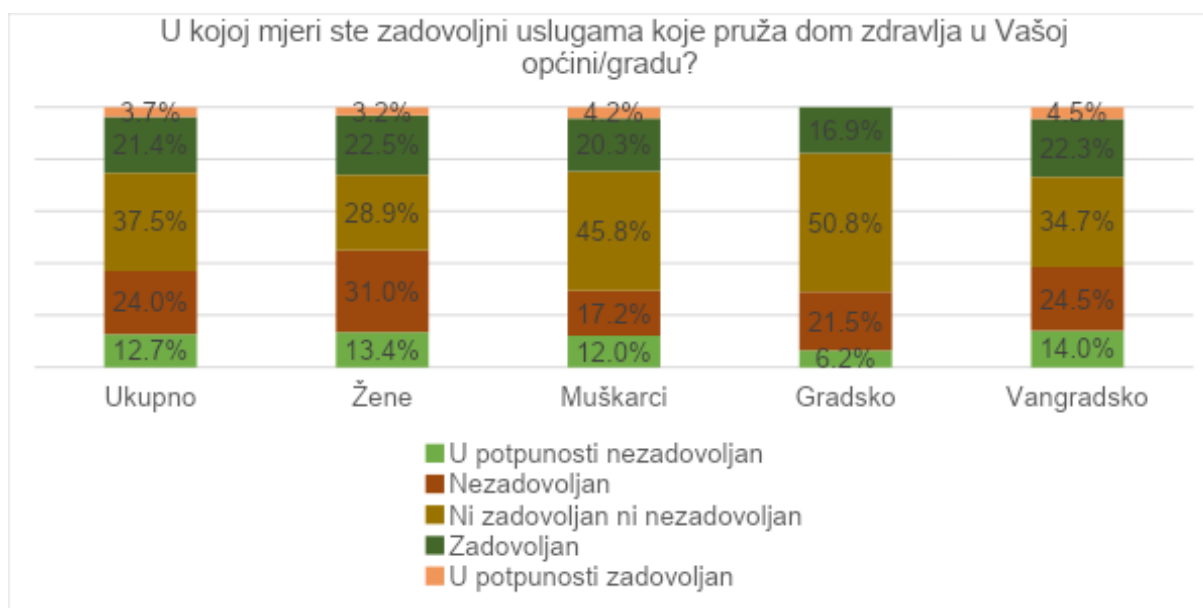
2. Mladi nisu zadovoljni pristupom i kvalitetom usluga koje priža JU Dom zdravlja Srebrenik i nisu upoznati sa eventualnim postojanjem usluga namijenjene isključivo mladima koje su besplatne.

Kada je u pitanju ocjena kvaliteta usluga koje nudi lokalni dom zdravlja, kod mladih u Srebreniku su izraženiji negativni stavovi u odnosu na pozitivne stavove o radu ove zdravstvene ustanove. Najveći je udio mladih koji nemaju poseban stav odnosno, niti su zadovoljni niti nezadovoljni (37,5%) uslugama doma zdravlja u njihovoj lokalnoj zajednici. Nezadovoljno mladih uslugama domova zdravlja je nešto više u vangradskim područjima, ali je isto tako i više mladih u vangradskim područjima zadovoljno i u potpunosti zadovoljno radom domova zdravlja.

Zdravstvene ustanove u svom djelovanju mogu imati i usluge namijenjene isključivo mladima, a koje ova populacija može besplatno koristiti. Međutim, često mladi nisu upoznati o postojanju ovakvih usluga i mogućnosti njihovog korištenja. Ovo je primijećeno i među mladima Srebrenika te tako 81,5% mladih tvrdi da im nije poznato da postoje usluge koje su namijenjene isključivo njima. Samo 4,7% mladih zna da ovakve usluge postoje i koristili su ih, dok onih koj naju za ovakve usluge, ali ih nisu koristili, ima 12,1%.

Grafik 20. Zadovoljstvo uslugama koje pruža dom zdravlja

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Također, važno je istaći da mladi ne idu često doktoru, te da su razlozi izbjegavanja odlaska doktoru specifični za ovu dobnu grupu (kao npr. ne smatraju da mogu biti bolesni jer su mladi) ali ima i razloga koji se tiču sistemske prirode o načina na koji se pružaju zdravstvene usluge mladima.

Na pitanje šta rade kada su bolesni mladi su naveli da uglavnom, posebno za ozbiljnije simptome, odlaze u privatne zdravstvene ustanove, što je čest odgovor koji vrlo često čujemo i od mladih iz drugih sredina. Kao razlog takvog ponašanja mladi navode da imaju veće povjerenje u stručnost i pristup ljekara koji rade u privatnoj praksi, sa posebnim naglaskom na kvalitetu pristupa i vrijeme provedeno u razgovoru sa pacijentom.

3. Nedovoljna informisanost i promocija programa i aktivnosti usmjerenih na očuvanje mentalnog zdravlja

Mentalno zdravlje se može definirati kao stanje dobrobiti, gdje svaka individua postaje svjesna svojih sposobnosti, može da se nosi sa normalnim stresom u životu, u stanju je da radi produktivno, te je sposobna da ostvari lični doprinos za svoju zajednicu. Ovako definirano, mentalno zdravlje predstavlja temelj za blagostanje i efikasno funkcioniranje kako za individuu, tako i za zajednicu. Ipak, problem koji se često pojavljuje u praksi i provedbi programa prevencije mentalnih poremećaja i promociji mentalnog zdravlja jeste stigmatizacija od strane opće populacije ali i predstavnika različitih institucija, te finansijska ovisnost o donatorskim sredstvima.

Stoga, neophodna je veća umreženost svih relevantnih institucija koje se bave problematikom mladih osoba, a koje djeluju na području Srebrenika. Promocija mentalnog zdravlja zahtijeva multisektorski pristup, koji se odnosi na vladin sektor, različite nevladine organizacije te privatni sektor. Fokus bi trebao biti na unaprjeđenju mentalnog zdravlja kroz prevenciju narušavanja mentalnog zdravlja u periodu djetinjstva i mladosti s ciljem očuvanja mentalnog zdravlja u starosti.

Prema rezultatima istraživanja, gotovo jedna trećina (31,4 %) mladih Srebrenika je koristila usluge psihologa. Primjetno je da žene u nešto većoj mjeri izjavljuju da nikada nisu posjetile psihologa u odnosu na muškarce. Zanimljivo je da mladi iz vangradskih sredina u nešto većoj mjeri tvrde da su posjetili psihologa u odnosu na mlade iz gradskih sredina, ali je ova razlika vrlo blizu margine greške i može biti uzrokovana specifičnostima obuhvaćenog uzorka, a ne nužno da predstavlja sistemsku razliku među mladima po mjestu boravka.

Kada se gledaju dobne razlike, najviše mladih koji nikada nisu posjetili psihologa je u grupi od 15 do 19 godina starosti (70,8%), dok je najviše onih koji su posjetili psihologa u dobi od 25 do 30 godina starosti (37,7%). Među mladima koji su posjetili psihologa njih 50,4% je izjavilo da im je ovakva vid podrške/zdravstvene pomoći bila korisna, dok je 14,3% izjavilo da im razgovor a psihologom nije bio korstan.

Grafik 21. Mentalno zdravlje mladih

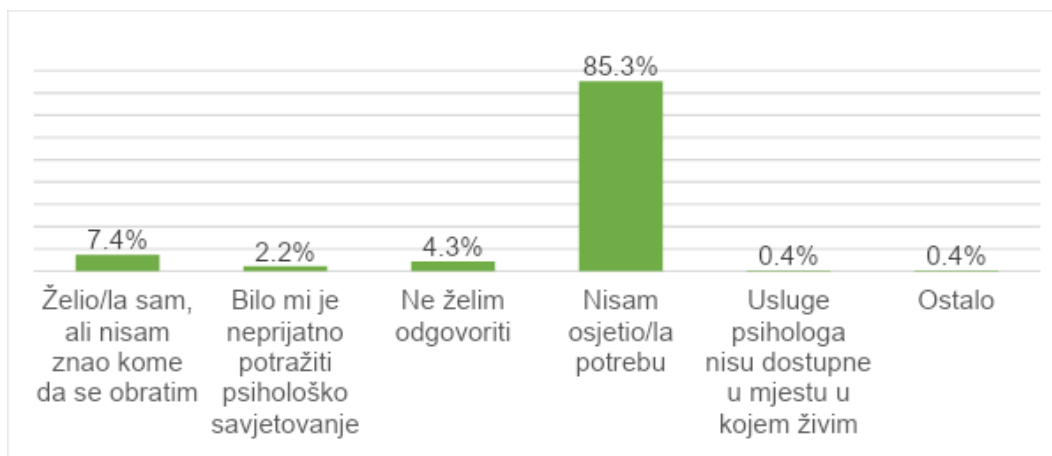
Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Kao glavne razloge neposjećivanja psihologa mladi navode to da nisu imali potrebu za takvom vrstom zdravstvene usluge. 7,4% mladih izjavilo da im je takva vrsta usluge bila potrebna ali nisu znali kome da se obrate ili gdje da je potraže, što ukazuje na važnost informiranja mladih o mogućnostima korištenja zdravstvenih usluga, te je takve informacije najlakše širokopojasno plasirati putem obrazovnih ustanova.

Zanimljivo je da mladi prepoznaju da je mentalno zdravlje važno, te da je kod mladih ono posebno krhko ili narušeno, te smo do ovih saznanja dolazili i u razgovorima na fokus grupi. Mladi su jasno verbalizirali da su psihički problemi vjerovatno najčešći ili najprisutniji zdravstveni problemi mladih te su naveli i neke, po njima, od uzroka narušenosti mentalnog zdravlja mladih. Neki od navoda su nezdrava kompetitivnost i nerealni standardi nametnuti kroz društvene mreže, pasivnost i nezadovoljstvo sobom, općim okruženjem ali i stigma koja je još uvijek prisutna uz odlaske psihologu.

Istovremeno, slično kao i u drugim zajednicama, mladi većinom nisu upoznati sa prijateljskim pristupom prema mladima u okviru primarne zdravstvene zaštite, zbog čega se često ne osjećaju sigurno koristiti preventivne usluge, potražiti savjet ili se informirati o pitanjima zdravstvene prirode u domovima zdravlja u svojim lokalnim zajednicama. Iz tog razloga, neophodno je mlade informirati o načinima prevencije mentalnih poremećaja te načinu korištenja njima dostupnim usluga u Centru za mentalno zdravlje ali i drugim zdravstvenim ustanovama.

Grafik 22. Razlozi neposjećivanja psihologa

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Potrebno je raditi na razvoju svijesti kod mladih i šire društvene okoline o važnosti brige o mentalnom zdravlju, gdje mladi neće biti pod stigmom društva. Također, u okviru obrazovnog sistema potrebno je razmotriti praksu redovne posjete psihologu mladih dok su u procesu obrazovanja, a sve kako bi se broj mladih koji nisu upoznati sa prednostima korištenja usluga mentalnog zdravlja smanjio, a posebno se to odnosi na najmlađu dobnu grupu (15-19 godina), koja iako u procesu obrazovanja može imati pristup psiholozima u obrazovnim ustanovama, to ipak ne čini.

4. Postojeće evidencije korisnika usluga primarne zaštite i statistički podaci u oblasti zdravstva ne daju adekvatan pregled o stanju mladih i zdravstvenim uslugama koje ova populacija najčešće koristi.

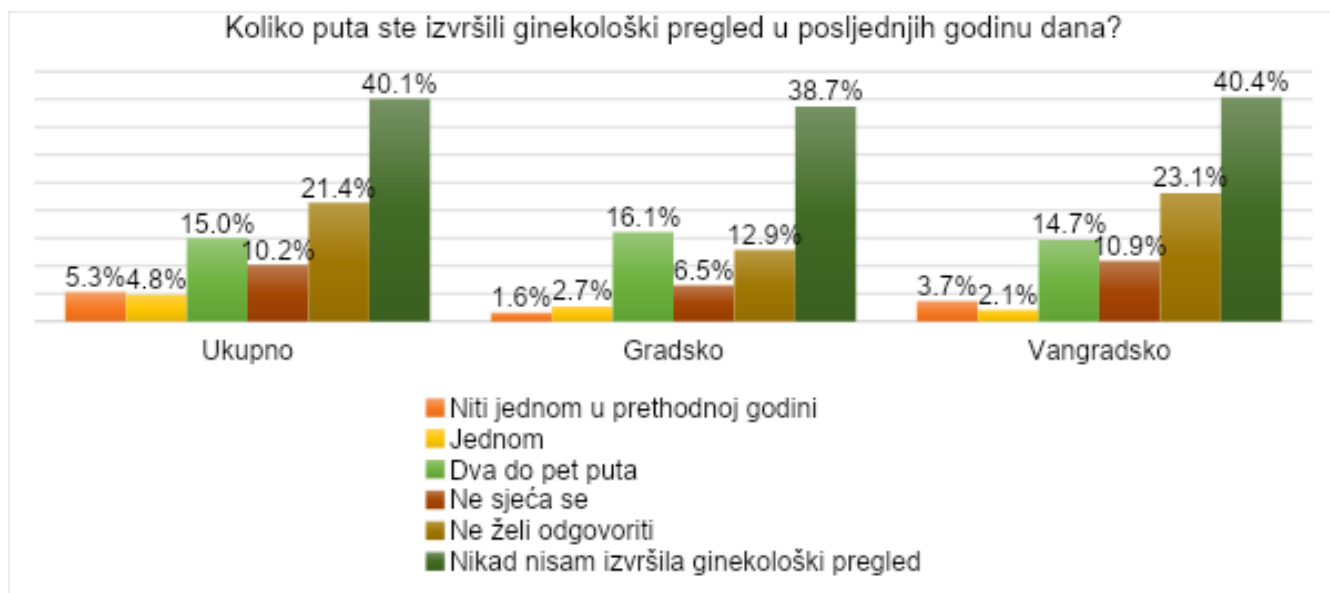
Podaci i evidencije o stanju u oblasti zdravstva i dostupnim uslugama uglavnom se odnose na cjelokupno stanovništvo lokalne zajednice, bez posebnog osvrta na specifične kategorije društva, npr. kategoriju mladih. Ustanovili smo da Javna ustanova Dom zdravlja Srebrenik vodi statističke podatke za dobne skupine: od rođenja do 6-te godine života, od 7 – 19 godina, od 20 – 64 godina i preko 65 godina. Iz navedenog, možemo zaključiti da se ne izdvajaju i ne obrađuju podaci vezani za populaciju mladih dobre skupine od 15 – 30 godina, a što bi dalo potpuniji pregled usluga koje mladi najčešće koriste.

S ciljem efikasnog kreiranja prioriteta i mjera koje bi se odnosile samo na zdravstvenu zaštitu mladih, neophodno je uspostaviti i voditi posebne registre i evidencije iz kojih se mogu izdvojiti podaci o broju mladih osoba koji ne ostvaruju pravo na zdravstvenu zaštitu, posebno mladih, nezaposlenih osoba, broju usluga koje su namijenjene i dostupne mladim osobama, procenat mladih osoba koje takve usluge koriste i sl.

5. Nedostatak edukativnih programa namijenjenih mladima o seksualnom i reproduktivnom zdravlju

Seksualno i reproduktivno zdravlje je tema o kojoj mladi nerado govore, što potvrđuju i rezultati istraživanja. Prema rezultatima istraživanja, dvije od pet (40,1%) mladih žena nikada nisu izvršile ginekološki pregled. 21,4 % djevojaka nije željelo da odgovori na ovo pitanje, 10,2% se ne sjeća da li je i koliko puta bila na pregledu u prošloj godini. U posljednjih 12 mjeseci, 4,8% djevojaka je obavilo najmanje jedan ginekološki pregled, oko 5,3 % mladih žena u navedenom periodu nije obavilo niti jedan ginekološki pregled. Takođe, 15,0% mladih žena je obavilo između dva i pet pregleda.

Grafik 23: Ginekološki pregled

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Ono što treba imati u vidu jeste da mlade žene Srebrenika i dalje ovu temu doživljavaju kao osjetljivu ili tabu te izbjegavaju o njoj otvoreno govoriti, iako su upitnik na svim pitanjima iz zdravstva i socijalne brige popunjavale samostalno (bez uvida anketara u odgovore), te tako imamo 21,4% žena koje nisu htjele odgovoriti na ovo pitanje. Razlika u nespremnosti odgovora na ovo pitanje je uočena, i izraženija je kod žena iz vangradskih područja u odnosu na žene iz gradskih područja.

Prvi ginekološki pregled mlade žene u Srebreniku najčešće izvrše u dobi između 19 i 20 godina.

Kada je pitanju seksualna aktivnosti mladih, njih 33,2% je izjavilo da su seksualno aktivni. Treba istaknuti i da je 23,2% mladih odbilo dati odgovor na ovo pitanje što sugerira da nisu skloni iskazivati stavove na ove teme, iako je u pitanju anonimno anketiranje. Muškarci su skloniji odgovarati na ovo pitanje u odnosu na žene.

Visoki procenti djevojaka koje ne posjećuju ginekologa i ne obavljaju redovne ginekološke preglede kao i stopa ne davanja odgovora na pitanja o reproduktivnom zdravlju kod mladih žena ukazuju na potrebu promjene pristupa o ovim pitanjima od strane svih sudionika brige o reproduktivnom zdravlju mladih. Radi prevencije oboljenja povezanih sa reproduktivnim zdravljem i seksualnom aktivnošću mladih, važno je raditi na edukaciji mladih o temama iz oblasti reproduktivnog i seksualnog zdravlja (kontracepciji, rizicima koje donosi neodgovorno spolno ponašanje, vrstama zaraznih bolesti i mjerama prevencije).

6. Nije urađena analiza važeće zakonske regulative u oblasti zdravstva u skladu sa potrebama lokalne zajednice

Analiza važeće zakonske regulative na osnovu stvarnog stanja u Srebreniku i definisane potrebe sistematizacije radnih mjesta preduslov su za nesmetano funkcionisanje zdravstvenog sistema jer olakšavaju pregled potreba i prioriteta na osnovu stvarnog stanja u lokalnoj zajednici. Neažurirana sistematizacija radnih mjesta u zdravstvenim ustanovama dovodi do neusaglašenosti broja ljekara u odnosu na korisnike što rezultira preopterećenjem ljekara, dugim listama čekanja na preglede, nezadovoljstvom pacijenata i nemogućnošću pravovremene intervencije. Nemogućnost adekvatnog zadovoljavanja zdravstvenih potreba u lokalnoj zajednici korisnike izlaže dodatnom izdatku i opterećenju zdravstvenih ustanova u drugim zajednicama.

7. Ne postoje stimulativni materijalni dodaci tokom obavljanja volonterskog staža

Volonterski staž (stručno osposobljavanje bez zasnivanja radnog odnosa), nije materijalno-finasijski, adekvatno podržan kroz budžet Grada što korisnike ovog programa osposobljavanja odbija od traženja angažmana u zdravstvenim ustanovama Grada Srebrenika čime ustanove gube mogućnost rasterećenja postojećeg kadra ali i mogućnost da novi zdravstveni kadar oblikuju prema potrebama lokalne zajednice, podmlađuju i obnavljaju zdravstvene timove i utječu na izvrsnost budućih zdravstvenih radnika i zdravstvene zaštite u javnoj ustanovi u zajednici.

U cilju ostvarivanja zdravstvene zaštite i brige o mladima Grad Srebrenik u skladu sa svojim nadležnostima opredijelio se za nekoliko ključnih koraka koje će u narednom periodu doprinijeti boljem položaju mladih u oblasti zdravstvene zaštite i brige o mladima:

Problem	Željeni rezultat	Aktivnosti
P1. Nedovoljno razvijena svijest mladih o važnosti redovnih i preventivnih sistematskih pregleda	R1.1. Postotak mladih koji redovno obavljaju preventivne sistematske preglede porastao za 5%	A1.1.1. Grad Srebrenik u saradnji sa zdravstvenim i obrazovnim ustanovama planira i provodi informativne i edukativne aktivnosti u cilju podizanja svijesti kod mladih o važnosti obavljanja redovnih sistematskih pregleda.
P2. Mladi nisu zadovoljni pristupom i kvalitetom usluga koje pruža JU Dom zdravlja Srebrenik i nisu upoznati sa eventualnim postojanjem usluga namijenjenih isključivo mladima, a koje su besplatne	R2.1. Učenici srednjih škola su upoznati sa uslugama koje pruža JU Dom zdravlja Srebrenik R2.2. Pristup u radu sa mladima u JU Dom zdravlja Srebrenik je prijateljski, informativan i motivirajući za brigu o zdravlju mladih	A2.1.1. Obrazovne institucije i JU Dom zdravlja Srebrenik jednom godišnje informišu učenike srednjih škola o uslugama koje mladi mogu koristiti u ovoj ustanovi, a u cilju očuvanja zdravlja A2.2.1. Grad Srebrenik i JU Dom zdravlja Srebrenik planiraju i usaglašavaju pristup mladima koji dolaze u Dom zdravlja, a kako bi ova populacija imala sve neophodne informacije i bila motivisana da u budućnosti vodi brigu o zdravlju A2.2.2. Uposlenici JU Dom zdravlja Srebrenik su informisani o važnosti prijateljskog pristupa prema mladima koji koriste usluge zdravstvene ustanove
P3. Nedovoljna informisanost i promocija programa i aktivnosti usmjerenih na očuvanje mentalnog zdravlja	R3.1. Mladi u Srebreniku su informisani o važnosti brige o mentalnom zdravlju	A3.1.1. Centar za mentalno zdravlje koristi dostupne kanale informisanja i kreira informativne kampanje minimalno dva puta godišnje o važnosti brige o mentalnom zdravlju A3.1.2. Grad Srebrenik u saradnji sa Centrom za mentalno zdravlje i nevladinim organizacijama organizira događaje kroz koje informiše i edukuje mlade o važnosti očuvanja mentalnog zdravlja
P4. Postojeće evidencije korisnika usluga primarne zaštite i statistički podaci u	R4.1. Na području Srebrenika postoji jasna evidencija korisnika usluga primarne zaštite koja omogućava razumijevanje brige o	A4.1.1. Javen ustanove zdravstva planiraju i uspostavljaju jasan sistem evidencije koji

oblasti zdravstva ne daju adekvatan pregled o stanju mladih i zdravstvenim uslugama koje ova populacija najčešće koristi.	zdravlju kod populacije mladih i moguće je jasnije uočiti potrebe mladih u ovoj oblasti	omogućava uvid u položaj i potrebe mladih u dobi od 15 do navršanih 30 godina starosti
P5. Nedostatak edukativnih programa namijenjenih mladima o seksualnom i reproduktivnom zdravlju	R5.1. Grad Srebrenik finansira edukativne programe namijenjene mladima, a koji se odnose na prevenciju i zaštitu zdravlja	A5.1.1. Nadležna služba planira i predlaže izdvajanje sredstava za programe prevencije A5.1.2. Grad Srebrenik podstiče nevladine organizacije da se prijave na javne pozive i provode programe prevencije kako bi edukovali mlade u oblasti seksualnog i reproduktivnog zdravlja, ali i drugih oblika prevencije
P6. Nije urađena analiza važeće zakonske regulative u oblasti zdravstva u skladu sa potrebama lokalne zajednice	R6.1. Urađena analiza važeće zakonske regulative na osnovu stvarnog stanja u Srebreniku i definisane potrebe sistematizacije radnih mjesta R6.2. Omogućeno nesmetano funkcionisanje zdravstvenog sistema	A6.1.1. JU Dom zdravlja Srebrenik i Grad Srebrenik sastavljaju pregled potreba na osnovu stvarnog stanja u lokalnoj zajednici A6.1.2. JU Dom zdravlja Srebrenik i Grad Srebrenik osnivaču JU upućuju zahtjev za ažuriranje sistematizacije radnih mjesta u skladu sa stvarnim mapiranim potrebama zajednice.
P7. Ne postoje stimulativni materijalni dodaci tokom obavljanja volonterskog staža	R7.1. Volonterski staž (stručno osposobljavanje bez zasnivanja radnog odnosa), materijalno-finasijski, adekvatno podržan kroz budžet Grada	A7.1.1. Na osnovu prijedloga za unapređenje programa kreiran prijedlog budžeta za program obavljanja volonterskog staža

4.5. Kultura i sport

4.5.1. Uvod

Kultura je složena cjelina koje obuhvata znanje, vjerovanje, umjetnost, moral, pravo, običaj i druge pogodnosti i načine koje je čovjek stekao kao član društva. Ona obuhvata oblast duhovnog i materijalnog stvaralaštva i predstavlja važan segment u odgoju i obrazovanju, očuvanju kulturne tradicije i vrijednosti društva, te bitno utiče na nadogradnju svake ličnosti. Srebrenik se spominje prvi put u pisanim izvorima 15. februara 1333. godine kada je bio u vlasti bosanskog bana Stjepana II Kotromanića 1322-1353.

Važan dio ne samo kulture u cjelini nego i svakodnevnog života mladih je upravo kultura mladih. Pod pojmom kultura mladih često se misli samo na alternativno i izvaninstitucionalno kulturno stvaralaštvo mladih i za mlade, ali je važno napomenuti da u kulturu mladih spadaju i različiti oblici institucionalnog kulturnog i umjetničkog stvaralaštva. Učešće mladih u polju kulture je važno obzirom da su, na taj način, mladi u mogućnosti kreirati vlastite identitete, afirmisati se kao ličnosti. Kultura značajno doprinosi formiranju identiteta i osjećaju pripadnosti pojedinaca u zajednici a integrisanjem kulture mladih obogatila bi se atmosfera životnog prostora u koju su poput mozaika ukomponovane specifičnosti kulture nekoliko generacija u koncept kulture zajednice te inicirale sve generacije da poželjne aspekte izvana transponiraju u vlastitu zajednicu, kao kontratežu opciji odlaska u druge zajednice sa kulturološkim okruženjem koje je više podržavajuće. Aktivnim uključivanjem mladih u kulturne organizacije i programe kulture, kao kreatore ili aktivne realizatore, bi se stvorila prilika za istraživanje i kreiranje kulturnih navika, razvoj amaterskog stvaralaštva kod mladih te poticanje afirmativne i participativne atmosfere za mlade u zajednici. Na taj način, stvorila bi se ujedno i šansa za mlade da pojam kulture počnu shvatati i doživljavati kao nešto realno i opipljivo, nešto čemu i sami doprinose i u čijem kreiranju učestvuju i samim time kreiraju vrijednosti sopstvene zajednici i društva.

Pored kulture, važnu ulogu u odgoju, obrazovanju i razvijanju mladih osoba ima i sport. Bavljenjem sportsko – rekreativnim aktivnostima mladi jačaju društvene kompetencije, fizičko i psihičko zdravlje te stvaraju pozitivne i zdrave navike. Temelj ove oblasti je koncept aktivnog učešća mladih u aktivnostima iz područja sporta i kulture, sve u cilju kvalitetnog provođenja slobodnog vremena, te poboljšanja psihofizičke i tjelesne sposobnosti kao i kreativnosti, a time i zdravlja i znanja mladih, pri čemu se dugoročno kreira navika bavljenja sportom i kulturom.

4.5.2. Pravni okvir

Ustavom Federacije BiH („Službene novine Federacije BiH“, broj: 1/94, 13/97, 16/02, 22/02, 52/02, 60/02, 18/03, 63/03, 9/04, 20/04, 33/04, 71/05, 72/05 i 88/08) propisano je, među posebnim nadležnostima kantona, i utvrđivanje i provođenje kulturne politike. Uz to, navodi se da svaki kanton može na općinu i grad na svojoj teritoriji prenijeti ovlaštenja u vezi sa kulturom.

Zakon o principima lokalne samouprave u Federaciji BiH („Službene novine Federacije BiH“, broj: 49/2006 i 51/2009) utvrđuje nadležnosti jedinica lokalne samouprave u oblastima koje su uobičajene za lokalne zajednice između kojih je i oblast kulture i sporta. Osim toga, Zakon o principima lokalne samouprave u FBiH kao vlastite nadležnosti jedinica lokalne samouprave propisuje ocjenjivanje kvaliteta pružanja usluga od strane javnih ustanova u oblastima kulture i sporta. Općine i gradovi, također, prema svojim mogućnostima mogu finansijskim sredstvima pomoći takve javne ustanove u vršenju njihovih nadležnosti kako bi se podigla kvaliteta usluga u skladu sa potrebama građana.

Zakon o sportu u BiH („Službene novine Bosne i Hercegovine“, broj: 27/08, 102/09 i 66/16) definirao je sport kao djelatnost od javnog interesa. Sport u Bosni i Hercegovini organiziran je na decentraliziran način s utvrđenim pravima i nadležnostima BiH, entiteta, Brčko Distrikta BiH i drugih nivoa administrativnog organiziranja. Zakon o sportu BiH kao javne interese i ciljeve BiH u sportu, između ostalih, propisuje razvijanje svijesti građana, posebno mladih o sportu i njegovim vrijednostima te doprinos vaspitanju, obrazovanju i razvoju djece i mladih. Dodatni, Zakon propisuje da se u BiH mogu organizirati međunarodna sportska takmičenja i priredbe poput zimskih i ljetnjih festivala mladih Evrope.

Zakonski i podzakonski akti iz oblasti kulture i sporta koji se primjenjuju u Tuzlanskom kantonu, a koji se direktno ili indirektno tiču mladih su:

Zakonski i podzakonski akti iz oblasti kulture i sporta koji se primjenjuju u Tuzlanskom kantonu, a koji se direktno ili indirektno tiču mladih su:

- Zakon o mladima Federacije BiH („Službene novine Federacije BiH“, broj: 36/10)
- Zakon o sportu („Službene novine Tuzlanskog kantona“ br. 8/10, 8/13 i 6/18; 11/21)
- Zakon o kulturi (Sl.novine 22/21,)
- Zakon o zaštiti kulturne baštine ("Službene novine Tuzlanskog kantona" broj: 16/20)
- Zakon o arhivskoj građi i arhivu BiH ("Službeni list BiH" br. 16/01),
- Zakon o bibliotečkoj djelatnosti („Službene novine Tuzlanskog kantona“ br. 6/00, 15/11 i 7/17)
- Zakon o arhivskoj djelatnosti („Službene novine Tuzlanskog kantona“ br. 15/00 i 13/11)
- Zakon o muzejskoj djelatnosti („Službene novine Tuzlanskog kantona“ br. 10/02
- Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o muzejskoj djelatnosti („Službene novine Tuzlanskog kantona“ br. 13/11)
- Zakon o pozorišnoj djelatnosti („Službene novine Tuzlanskog kantona“ br. 10/02)
- Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o pozorišnoj djelatnosti („Službene novine Tuzlanskog kantona“ br. 13/11)
- Zakon o estradnoj djelatnosti („Službene novine Tuzlanskog kantona“ br. 6/05)
- Zakon o izdavačkoj djelatnosti („Službene novine Tuzlanskog kantona“ br. 3/02)
- Zakon o javnom informisanju („Službene novine Tuzlanskog kantona“ br. 15/00)

Zakonom o kulturi Tuzlanskog kantona, utvrđena su načela i ciljevi u oblasti kulture kao i program razvoja kulture, definiran je razvoj kulturnih djelatnosti, oblici međunarodne kulturne saradnje, amatersko djelovanje u oblasti kulture, uslovi rada i djelovanja u oblasti kulture, finansiranje programa i projekata u oblasti kulture, kriteriji, te mjerila u postupku stvaranja i realiziranja programa. Ove oblasti u sportu regulisane su Zakonom o sportu Tuzlanskog kantona. Oba pomenuta zakona propisuju da se Kanton i gradovi/općine brinu za ostvarivanje općeg interesa u oblasti kulture, što podrazumijeva, između ostalog, i osiguravanje sredstava iz budžeta Tuzlanskog kantona, kao i u općinskim/ budžetima grada za očuvanje kulturnog naslijeđa, pripremanje i izvođenje programa i projekata, akcija i manifestacija u oblasti kulture, za podsticaj umjetničkog stvaralaštva i za nagrade u oblasti kulture kao i za investicije u javnu infrastrukturu u oblasti kulture.

4.5.3. Institucionalni okvir

Oblast kulture i sporta je u BiH decentralizirano uređena. Ministarstvo civilnih poslova BiH je na državnom nivou nadležno za utvrđivanje osnovnih principa koordinacije, usklađivanje planova entitetskih tijela vlasti i definisanje

strategije na međunarodnom planu u oblasti kulture. Sektor za nauku i kulturu pri Ministarstvu civilnih poslova BiH vrši koordinaciju aktivnosti sa nadležnim entitetskim tijelima vlasti za definiranje strategije na međunarodnom planu u područjima nauke i kulture. Uz to, Sektor za nauku i kulturu prati primjenu domaćih sporazuma i strateških dokumenata u oblasti kulture, prati evropske integracione procese, koordinira aktivnosti saradnje sa organima Evropske unije i Ujedinjenih nacija, radi na jačanju i promociji nauke i kulture, učestvuje u radu međunarodnih organizacija te obezbjeđuje izvršenje međunarodnih obaveza BiH iz oblasti kulture. Sektor za sport pri Ministarstvu civilnih poslova BiH nadležan je za pripremu i provedbu propisa, usklađivanje planova entitetskih tijela vlasti i definiranje strategije na međunarodnom planu u području sporta, učestvovanje u radu međunarodnih organizacija i obezbjeđivanja izvršavanja međunarodnih obaveza BiH iz oblasti sporta.

Na entitetskom nivou, postoje ministarstva nadležna za pitanja kulture i sporta i to u Republici Srpskoj Ministarstvo prosvjete i kulture, a u Federaciji BiH Ministarstvo kulture i sporta.

U Federacije BiH nadležnosti u oblasti kulture i sporta, dalje su na nivou kantonalnih ministarstava, pa tako nadležnost za provođenje politika i mjera iz oblasti kulture i sporta u Tuzlanskom kantonu ima Ministarstvo za kulturu, sport i mlade Tuzlanskog kantona³². Ministarstvo obavlja upravne, stručne i druge poslove iz ove oblasti u skladu sa zakonom i drugim propisima od čega je za mlade od naročito značaja obezbjeđivanje primjene najviših standarda ljudskih prava i sloboda utvrđenih međunarodnim aktima, ustavima i zakonima u oblastima iz nadležnosti Ministarstva, definisanje i provođenje kantonalnih programa djelovanja za mlade u pojedinim oblastima omladinskog sektora propisanih Zakonom o mladima Federacije BiH ("Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine", broj: 36/10); praćenje pružanja potpore mladima koja dolazi od nevladinog sektora;- vođenje spiska udruženja, institucija, ustanova, međunarodnih i drugih organizacija koje rade s mladima ili pružaju potporu omladinskim aktivnostima; koordinacija aktivnosti u vezi s radom s mladima i omladinskim aktivnostima; uočavanje negativnih uticaja na mlade bilo koje institucije, udruženja ili organizacije, uključujući i međunarodne organizacije, a koji su u suprotnosti sa Ustavom i zakonom, kao i predlaganje za poduzimanje zakonskih mjera koje provode nadležna tijela; savjetovanje mladih i njihovih predstavnika, naročito o pravnim postupcima ostvarivanja prava i izvršavanja obaveza koje se temelje na Zakonu o mladima Federacije BiH i drugim zakonima kao i osiguranje minimuma mjera na planu rada s mladima i omladinskih aktivnosti, kao i mehanizama i kapaciteta propisanih Zakonom o mladima Federacije BiH.

Skupština Tuzlanskog Kantona je sukladno svojim ovlastima formira i Komisiju za kulturu, sport i mlade³³ koja je nadležna da: a) razmatra i daje prijedloge rješenja Skupštini u oblasti uspostave, razvoja i finansiranja institucija kulture na nivou Kantona, b) razmatra i podnosi prijedloge Skupštini o pitanjima zaštite objekata kulturno-historijskog naslijeđa, c) razmatra pitanja i daje prijedloge za razvoj i unapređenje javnih sportskih objekata, d) daje prijedloge za unapređenje učešća mladih u javnom životu, e) ostvaruje saradnju sa organizacijama mladih radi unapređenja položaja mladih i učešća u javnom životu, i o tome Skupštini podnosi izvještaje i daje prijedloge akcija.

Prema Evropskim poveljama o učestvovanju mladih u životu na općinskom nivou naglašava se da lokalni organi vlasti trebaju podržati organizovane društveno kulturne aktivnosti koje vode udruženja i organizacije koje se bave pitanjima mladih te Grad Srebrenik, u skladu s nadležnostima, također provodi politike i mjere usmjerene na oblasti kulture i sporta. U sklopu Općine, djeluje Služba za boračko-invalidsku zaštitu i društvene djelatnosti koja obavlja upravne i druge poslove u oblasti društvenih djelatnosti koji su zakonom i drugim propisima, stavljeni u nadležnost organa uprave Grada, a odnose se na nauku, kulturu, fizičku kulturu i slično a što podrazumijeva i praćenje stanja i

---

³² <https://mksmtk.gov.ba/nadleznosti-ministarstva>

³³ <https://skupstina.tk.gov.ba/radna-tijela>

razvoj u oblasti obrazovanja, nauke, kulture, fizičke kulture, zdravstva, socijalne zaštite, starateljstva, turizma i drugih društvenih djelatnosti i preduzima mjere za njihovo unapređenje.

Služba za poduzetništvo, lokalni razvoj i investicije Grada Srebrenika; Odsjek za lokalni ekonomski razvoj i projekte su takođe značajan institucionalni kapacitet za oblast kulture i sporta obzirom da aktivno poduzimaju mjere na unapređenju razvoja turizma (izletišta, sportske, pješačke staze, igrališta za djecu, lokacije za sjedenje, mini sportski tereni u prirodno obrađenom materijalu i sl.), na području Grada Srebrenika uključujući sve zainteresovane aktere, javne ustanove, mjesne zajednice, nevladine organizacije, te naravno lokalne zainteresovane privrednike kao i eventualne investitore te stoga predstavljaju značajno tijelo koje bi moglo doprinijeti afirmaciji utjecaja mladih u oblasti kulture i sporta.

Na području Grada Srebrenika od 1980.godine djeluje jedina javna ustanova iz oblasti kulture, JU Centar za kulturu i informisanje Srebrenik koja spada u krovnu ustanovu kulture ove lokalne zajednice koja objedinjuje rad i djelovanje svih segmenata kulture, obrazovanja, informisanja ovog prostora i šire. Centar za kulturu i informisanje je nosilac svih kulturnih dešavanja na području grada Srebrenik poput organizovanja kulturno umjetničkih sadržaja, kao što su: pozorišne predstave, promocije knjiga i časopisa, književne večeri, prikazivanje filmova, koncerti zabavne i narodne muzike, likovne izložbe, izdavanje časopisa «Biljeg Srebrenika», modne revije, nastup KUD-ova i sl..

Pored ove ustanove značajna doprinos razvoju kulture na području grada Srebrenika daju i udruženja kulture. Kao najstarije udruženje treba svakako istaći KUD „Mehmed Ibrahimović“ Srebrenik, kao i kasnije osnovana udruženja BZK „Preporod“ Srebrenik, HKD „Napredak“ Srebrenik, Umjetnička kolonija „Majevica“ Srebrenik, Udruženje mladih „Zefir“ Srebrenik kao i najmlađe kulturno udruženje Folklorni ansambl „Oaza“ Tinja koje je registrovano početkom ove godine. Sve ove organizacije svaka na svoj način daje svoj doprinos u razvoju kulture grada Srebrenika

Prema posljednjim dostupnim podacima Federalnog zavoda za statistiku, u Srebreniku postoji i jedno amatersko pozorište, ova ustanova je kasnije promijenila naziv u Gradski teatar Srebrenik. Broj odigranih predstava u ovom pozorištu 2021. godine iznosio je 10, dok je te predstave gledalo 1.000 posjetitelja. Kada su u pitanju predstave u pozorištu 2020. godine, taj broj je iznosio 14, dok je broj posjetitelja bio 440 .

✓ Javna ustanova „Centar za kulturu i informisanje Srebrenik“

JU Centar za kulturu i informisanje Srebrenik upošljava ukupno 22 radnika a raspolaže sa prostorom *Doma kulture* sa ukupno 3200 m² korisne površine i 1974 m² uređenog parka. Aktivnosti ustanove se odvijaju prema organizacionim cjelinama, i to: «Kino», «Radio stanica Srebrenik», «Biblioteka» te «Marketinško- turistički poslovi».

Prostorije Ustanove su na raspolaganju društvima koja se bave različitim vidovima umjetnosti među kojima se ističu KUD "Mehmed Ibrahimović", Umjetnička radionica i „Gradski teatar Srebrenik“(GTS) u okviru kojeg djeluje i "Gradski Folklorni Ansambl-Srebrenik" te BKZ Preporod – Općinski odbor Srebrenik.

Obzirom da se u modernom i funkcionalnom objektu Doma kulture u Srebreniku, nalazi kino sala, prostorije Radio Srebrenika, biblioteka sa preko 20.000 knjiga, stalna izložbena galerija slika iz fundusa OGUS-a, moderna disko sala i lokalna televizija NTV Jata, on u potpunosti zadovoljava kulturne potrebe stanovništva grada i cijelog gradskog područja, iako postoji ideja da se trenutni sadržaji dodatno obogate sa zavičajnom zbirkom.

✓ Sportska udruženja na području Grada Srebrenika

Što se tiče sportskih organizacija koje rade i djeluju na području grada Srebrenika treba napomenuti da su gotovo sve sportske organizacije članice Sportskog saveza grada Srebrenika kao krovne sportske organizacije koja svojim

jelovanjem pomaže sportskim kolektivima u rješavanja problema sa kojim se susreću, što takođe obuhvata i sportske organizacije koje okupljaju mlade i koje se bave pitanjima mladih.

Kada je riječ o sportskim udruženjima, na području Grada Srebrenika evidentirano je ukupno 25 udruženja i amaterskih sportskih klubova koji okupljaju skoro 1700 članova i članica. Kad govorimo samo o uključenosti mladih treba napomenuti da ove podatke treba uzeti sa malom rezervom obzirom da većinu sporskih organizacija vode treneri koji ne spadaju u kategoriju mladih, te članovi upravljačkih tijela tako da u skladu sa granom sporta navedeni brojevi su vjerovatno nešto manji, ali ne značajno od navedenog.

Tabela 1 : Sportska udruženja i klubovi u Srebreniku

1. ARK „Silver ARRows“ Srebrenik sa 33 člana kluba,	14. Omladinski košarkaški klub „Gradina“ Srebrenik sa 61 članom,
2. FK „Bukovik“ iz G.Srebrenika sa 42 člana,	15. Sportski streljački klub „Liljan“ sa 103 člana,
3. FK „Seoan“ iz Seone sa 122 člana,	16. Šahovski klub „Srebrenik“ iz Srebrenika sa 78 članova kluba,
4. FK „Uroža“ iz Urože sa 76 članova,	17. Škola nogometa „Mladost-zamjevi“ Tinja sa 60 članova kluba,
5. Karate klub „1.Mart“ Srebrenik sa 164 člana,	18. UG Škola sporta „Silver kings“ Srebrenik sa 100 članova,
6. Klub spasilaca „Gradina“ sa 20 članova,	19. „Gradski Folklorni Ansambli Srebrenik“,
7. NK „Frankopan“ Špionica sa 60 članova kluba,	20. Nogometni savez grada Srebrenika,
8. NK „Ingram“ Duboki Potok sa 66 članova,	21. Malonogometni klub - MNK Srebrenik,
9. NK „Mladost“ Tinja iz Tinje sa 115 članova,	22. Plesna škola Rebus,
10. NK „Špionica 1953“ iz Špionice sa 57 članova,	23. Plesni klub Flamenco Srebrenik,
11. Odbojkaški klub „Gradina“ Srebrenik sa 45 članova kluba,	24. Klub borilačkih sportova „Fantom“, i
12. Odbojkaški klub „Srebrenik (žene)“ sa 62 člana,	25. Udruženje građana za uzgoj i zaštitu golubova i sitnih životinja.
13. OFK „Gradina“ Srebrenik sa 250 članova kluba,	

Izvor: Radna grupa Grada Srebrenika

Kako je i vidljivo iz tabele, najveći broj mladih uključeno je u ekipne sportove.

✓ Aktivnosti u oblasti kulture i sporta

Grad Srebrenik na različite načine podržava rad u oblasti kulture i sporta i kroz obezbjeđenje potrebnih resursa nastoji zadovoljiti potrebe stanovništva, a tako i mladih za kulturnim dešavanjima i djelovanjima. S tim u vezi, Grad Srebrenik jednim dijelom finansijski podržava rad JU *Centra za kulturu i informisanje Srebrenik* dok sa druge strane Centar generiše određena sredstva iz svojih aktivnosti. Kapaciteti JU Centar za kulturu i informisanje Srebrenik koriste se pažnjom dobrog domaćina za doseganje kulturnih i sportskih aspiracija ali vodeći računa o upotrebi istih i za generisanje prihoda. Radio Srebrenik je osnovan još 1972. g., a posebno je bitan za poslovanje *Centra za kulturu i informisanje Srebrenik* obzirom da se od ukupno ostvarenih prihoda blizu 90 % odnosi na tri stavke: prihod od grada Srebrenik, od zakupnine i Radio stanice. Centar koristi *Dom kulture* i za namicanje sredstava pa je isti mjesto održavanja i modnih revija. Centar generiše prihode od kina, biblioteke, koncerata, ugostiteljskih usluga, pozorišta i dr.

✓ Kulturne manifestacije

Pored navedenih aktivnosti, posebno mjesto u ukupnim aktivnostima zauzimaju manifestacije *Dani povelje* i Otvoreni grad umjetnosti Srebrenik (OGUS), kojima je u Centra za kulturu i informisanje Srebrenik posvećena posebna pažnja. Manifestacija *Dani povelje*, koja je otpočela zahvaljujući entuzijazmu pojedinaca, posvećena je obilježavanju rođendana grada i već je dala prave rezultate. Manifestacija „Dani povelje“ grada Srebrenika utemeljena je još 2003.godine u povodu obilježavanja prvog pisanog spominjanja grada Srebrenika iz 1333.godine a u tekstu Povelje sa Dubrovačkom republikom bosanskog bana Stjepana II Kotromanića koja je potpisana u Srebreniku. Manifestacija se održava tokom mjeseca februara a praćena je nizom aktivnosti radnika i udruženja kulture sa područja grada Srebrenika ali i drugih gradova BiH.

Jednako značajna, kulturna manifestacija *Srebrenik otvoreni grad umjetnosti* (OGUS), u realizaciji JU Centar za kulturu i informisanje od 1977. godine odvija se krajem avgusta i početkom septembra. U prvom planu manifestacije je Likovna kolonija međunarodnog karaktera koja svake godine okupi eminentne učesnike iz zemlje i inozemstva. Svake godine raznovrsni umjetnici provedu nekoliko dana na planini Majevicu u stvaralačkim aktivnostima a zatim poklanjajući svoje radove povećavaju broj slika u fundusu OGUS-a. Od tih djela u JU Centar za kulturnu i informisanje stvorena je likovna galerija sa stalnom postavkom slika, grafika i crteža umjetnika koji su boravili u koloniji. Osim likovne kolonije, zahvaljujući ovoj manifestaciji građani imaju priliku prisustvovati i brojnim drugim kvalitetnim kulturno-umjetničkim sadržajima.

✓ Sportske manifestacije

Kada je riječ o podršci za oblast sporta, Grad Srebrenik putem Službe za boračko invalidsku zaštitu i društvene djelatnostina godišnjem nivou raspisuje javni poziv za (su)finansiranje programa/projekata sportskih organizacija u oblasti sporta, tjelesne kulture i sportskih manifestacija, sportskih klubova i uspješnih sportista. U Srebreniku djeluje Sportski savez Grada te različiti sportski klubovi i udruženja (fudbal, košarka, odbojka, ribolov, motoklub i planinari)od kojih neki teže takmičarskoj kategoriji dok su drugi pak orijentisani rekreativnom sportu.

Grad Srebrenik ima i bogatu ponudu sportskih manifestacija koje se održavaju svake godine, a neke od njih su i Izbor sportiste godine, Ulična trka Kraljevska desetka: sportski spektakl, Sportska manifestacija Malonogometne lige Mjesnih zajednica grada Srebrenika, OrionOpen - nezvanično prvenstva grada u tenisu, Fudbalsko ljetno, Omladinske sportske igre, Festival plesa i folklora i sl.

✓ Dodjela nagrada za najuspješnije sportiste

Kad se radi o vrednovanju najuspješnijih sportista treba napomenuti da grad Srebrenik nema posebne budžetske pozicije za finansiranje ovih sportista. Međutim, Gradska uprava je kroz budžet planirala *Program podrške za ostale sportske klubove, uspješne sportiste, organizaciju sportskih projekata i manifestacija* zahvaljujući čemu je pokrovitelj manifestacije "Izbor sportiste godine grada Srebrenika u okviru koje se dodjeljuju nagrade i priznanja u više kategorija. Priznanja se dodjeljuju i u kategorijama nogomet, dvoranski sportovi i borilački sportovi, a posebna priznanja koja nisu takmičarskog karaktera dodjeljuju se onima koji daju svoj poseban doprinos razvoju sporta na području Srebrenika. Na ovaj način Grad Srebrenik prepoznaje uspješne sportiste i osigurava različitu vrstu podrške i pomoći, a istovremeno kroz razne vidove stimuliše individualni i kolektivni rad i vrednuje najuspješnije sportiste i kolektive, zbog rezultata postignutih na zvaničnim federalnim, državnim i međunarodnim takmičenjima. Vrijedno je napomenuti da je odlukom za sufinansiranje sportskih organizacija predviđeno da se sportskim organizacijama koje nemaju sjedište na području grada Srebrenika, a u kojima se sportom bave sportisti iz Srebrenika koji ostvaruju izuzetne rezultate omogućiti da apliciraju na javne pozive za sredstva koja će utrošiti u pripreme i takmičenje sportista koji je sa područja grada Srebrenika

4.5.4. Finansijski okvir

Sukladno Odluci o usvajanju Programa utroška sredstava s kriterijima raspodjele sredstava tekućih transfera utvrđenih Proračunom Federacije Bosne i Hercegovine za 2023. godinu Federalnom ministarstvu kulture i Sporta (Službene novine Federacije BiH, broj: 6/23), 8. aprila 2023. godine Ministarstvo je objavilo javni poziv pod nazivom *TRANSFER ZA MLADE* za odabir programa i projekata koji će se sufinancirati iz Proračuna Federacije Bosne i Hercegovine u 2023. godini sukladno Odluci o usvajanju Programa utroška sredstava i kriterijima raspodjele sredstava tekućeg transfera utvrđenog Proračunom Federacije Bosne i Hercegovine za 2023. godinu Federalnom ministarstvu kulture i sporta ukupnog iznos raspoloživih sredstava: 290.000,00 KM za podršku projektima istraživanja, formiranja, promoviranja i realizacije politika prema mladima u Federaciji BiH a sredstva će se dodjeljivati u rasponu od 2.000,00 KM do 20.000,00 KM. Pravo podnošenja zahtjeva na ovaj Javni poziv imaju institucije, organizacije, udruženja i drugi nositelji koji obavljaju djelatnosti u oblasti mladih i omladinskog aktivizma registrirani u Federaciji Bosne i Hercegovine, izuzev privatnih organizacija osnovanih s ciljem ostvarenja profita. Financirat će se isključivo projekti koji započinju i završavaju u 2023. godini.

U aprilu 2023. godine Grad Srebrenik je putem Službe za boračko invalidsku zaštitu i društvene djelatnosti raspisao javni poziv za (su) finansiranje programa/projekata sportskih organizacija u oblasti sporta, tjelesne kulture i sportskih manifestacija za 2023. godinu u okviru *Programa podrške za ostale sportske klubove, uspješne sportiste, organizovanje sportskih projekata i manifestacija* u ukupnom iznosu od 140.000,00 KM, a 189.300,00 KM u okviru *Programa podrške sportskim organizacijama koje se takmiče u najvišem državnom i entitetskom rangu (nogomet, košarka i odbojka)*. Ukupan iznos raspoloživih sredstava kroz poziv je 329.300,00 KM.

Grad Srebrenik redovno putem budžeta planira finansiranje rada JU Centar za kulturu i informisanje Srebrenik u čijem sastavu djeluje Radio Srebrenik. Za redovno poslovanje u 2020.godini izdvojeno je 266.500,00 KM, a u 2021. i 2022.godini po 320.000,00 KM. Pored ovih sredstava grad finansijski podržava i druge aktivnosti koje se provode u okviru ove javne ustanove.

Za aktivnosti u oblasti kulture Grad Srebrenik je budžetom planirao i izdvojio u:

- 2020. godini iznos od 323.300,00 KM i
- 2021. godini iznos od 426.300,00 KM.
- 2022. godini iznos od 435.800,00 KM

Grad Srebrenik nema poseban vid finansiranja udruženja koja se bave kulturom ali se ovakva udruženja finansijski podržavaju na način da imaju mogućnost aplicirati na javni poziv za dodjelu sredstava nevladinim organizacijama, te da tako dobijaju određen iznos sredstava za realizaciju zacrtanih projekata. Visina dodijeljenih sredstava varira od godine do godine a u zavisnosti od broja prijava udruženja kulture te kvaliteta projekata.

Grad Srebrenik duži niz godina finansijski podržava sportske organizacije, te je tokom 2020.godine za rad sportskih organizacija u budžetu grada Srebrenika planiran ukupan iznos od 284.200,00 KM, raspoređen na nekoliko budžetskih pozicija (finansiranje Sportskog saveza, sportskih klubova, održavanja gradskog i ostalih stadiona, te podrška sportskim organizacijama u organizovanju turnira za mlade). Na istim pozicijama u toku 2021.godine planiran je iznos u visini od 313.400,00 KM i u 2022.godini iznos od 387.600,00 KM. Pored ovih finansijskih izdvajanja treba napomenuti da grad sufinansira i rad JU Sportsko rekreativni centar Srebrenik kao osnovu instituciju gdje se odvija većina dvoranskog sporta (trenažni proces i odigravanje utakmica). Uz ovo treba napomenuti da grad obezbjeđuje finansijska sredstva za korištenje usluga JU Sportsko rekreativni centar od strane sportskih organizacija.

Treba napomenuti da je do 2021. godine grad Srebrenik sredstva za podršku sportskim organizacijama dodjeljivao Sportskom savezu, a on je dalje novac transferisao prema sportskim organizacijama. Međutim usvajanjem Odluke o utrošku sredstava koja se dodjeljuju iz Budžeta Grada Srebrenika za (su) finansiranje projekata i programa u oblasti sporta, tjelesne kulture i sportskih manifestacija („Sl.glasnik Grada Srebrenika“, broj: 1/22) sredstva se dodjeljuju sportskim organizacijama putem javnog poziva.

Podrška Grada Srebrenika, kako je već pomenuto, ogleda se i u oblasti izgradnje i unapređenja sportske i infrastrukture za kulturu što se realizuje kroz adaptaciju postojećih i izgradnju novih sportskih terena, uređenje i izgradnju prostora za rekreaciju, uređenje pristupa prema lokalitetima kulturne baštine, adaptaciju i izgradnja prostora/terena za kulturne i sportske manifestacije. Programom kapitalnih investicija za period 2023-2025³⁴ iz gradskog budžeta planiraou uložiti iznos od ukupno 931.000,00 KM za finansiranje unaprijeđenja infrastrukture za sportske i kulturne aktivnosti te zaštitu kulturnog nasljeđa.

Budžetom Grada Srebrenika za 2023. godinu predviđena su sredstva za kulturu u iznosu od 1.042.600,00 KM. Međutim, u strukturi ovih sredstava nalaze se i plate osoblja uposlenog u institucijama kulture, troškovi održavanja, kao i troškovi aktivnosti. Teško je razložiti koji iznos od predviđenih sredstava je planiran za aktivnosti koje se tiču kulturne nadogradnje mladih.

---

³⁴ <https://srebrenik.ba/budzet-opcine/budzet-opcine-srebrenik>; (pristupljeno 9.6.2023)

4.5.5. Analiza problema i potreba mladih

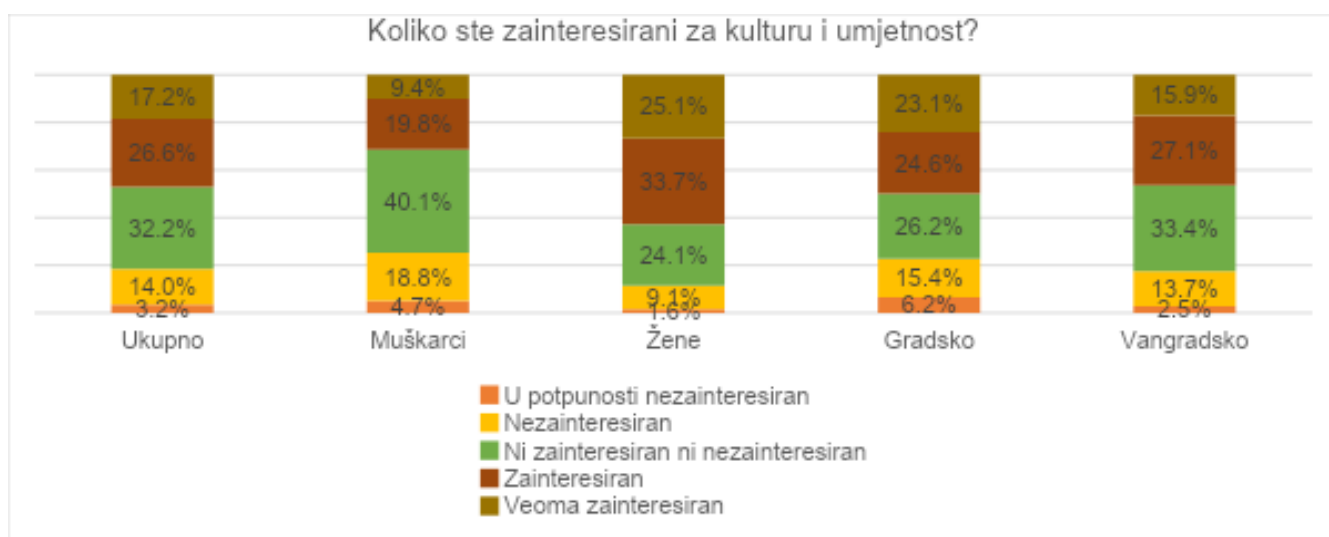
Grad Srebrenik se, po mišljenju Radne grupe³⁵, susreće sa problemima nedostataka kulturnih radnika i umjetnika a situacija bi se poboljšala povećanjem broja kvalitetnijih udruženja koja se bave kulturom sa članovima i/ili uposlenima koji imaju formalnog obrazovanja u oblastima kulture i koji mogu na stručan način provoditi aktivnosti iz ove oblasti. U postojećim udruženjima kulture rade amateri koji skromnije znanje nadoknađuju voljom i entuzijazmom, ali se nedostatak stručnih kadrova koji bi mogli poboljšati rad ovih udruženja svakako osjeti.

Takođe, postoje i izazovi u infrastrukturnom smislu, a prvenstveno zapuštenost bivših domova kulture po mjesnim zajednicama (čitaonica) predstavlja izazov u naporima organizovanja kulturnih dešavanja i za mlade koji žive u vangradskim naseljima. Ranije su ovi objekti bili aktivna okupljališta mladih jer su se u istima organizovale predstave, festivali muzike i sl, no zbog devastiranosti tokom i poslije rata vrlo mali broju je u funkciji i na raspolaganju mladima. Nepostojanje raspoloživih prostora koji bi mladi iz vangradskih naselja mogli koristiti uveliko otežava njihovo organizovanje u udruženja i eventualne inicijative i bavljenje kulturnom djelatnošću, tako da od mladih iz vangradskih samo oni najuporniji svoje aspiracije i angažman ostvare u nekom od udruženja koje gravitira blizu grada.

Što se tiče prostora samog objekta JU Centar za kulturu i informisanje Srebrenik radovi na rekonstrukciji cijelog objekta su pri kraju, ali bi za naredni period trebalo planirati i obezbijediti sredstva za nabavku scenske rasvjete, digitalnog projektora kao i renoviranja scene, obzirom da je sva tehnika zastarjela i neophodno je obezbijediti obnovu.

Prema rezultatim istraživanja položaja i potreba mladih, stsatistike ukazuju da su mladi u Srebreniku u mnogo većoj mjeri zainteresirani nego nezainteresirani za kulturu i umjetnost u prilog čemu govori podatak da je 43,8% anketiranih mladih zainteresirano ili veoma zainteresirano za kulturu i umjetnost i sadržaje iz ove oblasti. Nezainteresiranih i u potpunosti nezainteresiranih je 17,2%. Za ovakve sadržaje su u pravilu zainteresiranije žene u odnosu na muškarce te su takve raspodjele interesa uočene i kod mladih Srebrenika.

Grafik 24. Zainteresiranost za kulturu i umjetnost

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

³⁵ Radna grupa za kulturu i sport formirana za potrebe izrade strategije prema mladima Grada Srebrenika.

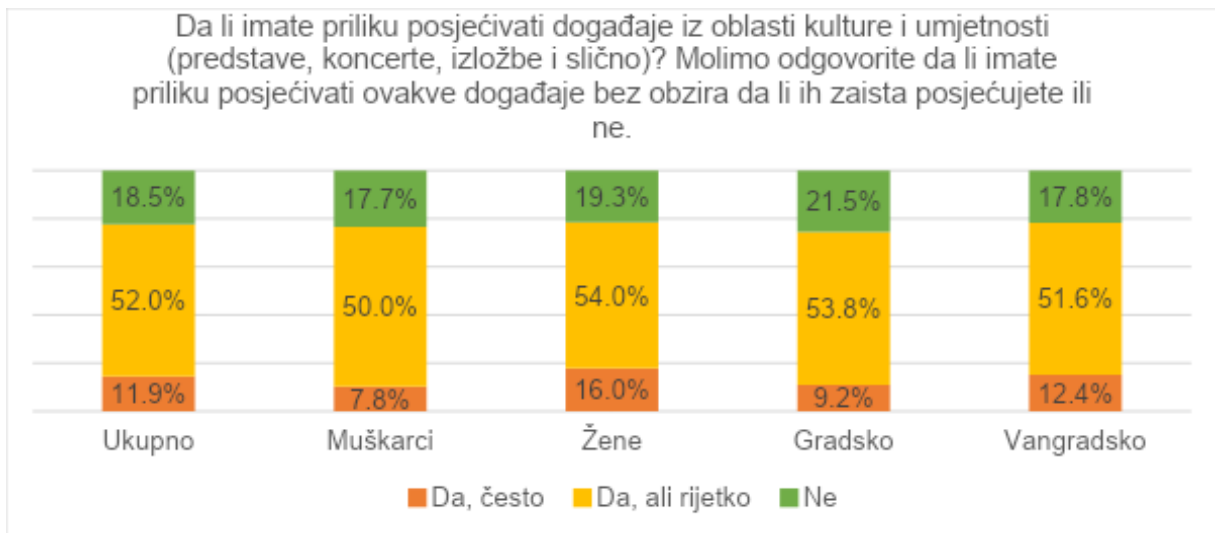
✓ Problemi mladih u oblasti kulture, umjetnosti i sporta

Na osnovi analize trenutnog stanja u institucijama vlasti te stavova i mišljenja mladih na području Grada Srebrenika identificirani su sljedeći problemi i potrebe:

1. Mladi nemaju dovoljno prilika da posjećuju događaje iz oblasti kulture i umjetnosti

Skoro svaka peta mlada osoba (18,5%) smatra da nema dovoljno prilika da posjećuje događaje iz oblasti kulture i umjetnosti. Onih koji smatraju da imaju često prilike posjećivati ovakve sadržaje ima 11,9%. Čak 39,4% mladih nezadovoljno ili veoma nezadovoljno podrškom lokalnih vlasti po ovom pitanju

Grafik 25. Percepcija prilika za posjećivanjem kulturnih i umjetničkih sadržaja

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Na fokus grupi mladi su kroz razgovor izrazili usaglašeno mišljenje da sportskih sadržaja u određenoj mjeri ima u ponudi i da takve sadržaje mogu posjećivati, dok je ponuda kulturnih sadržaja znatno ograničenija i dosta manje imaju priliku posjećivati ovakve sadržaje, pogotovo u vangradskim sredinama. Mladi ocjenjuju da im kulturni sadržaji nedostaju, istovremeno ističući da bi se u postojećem prostoru Doma kulture moglo dosta toga organizovati poput predstava, glumačkih sadržaja, koncerata i drugih kulturnih aktivnosti.

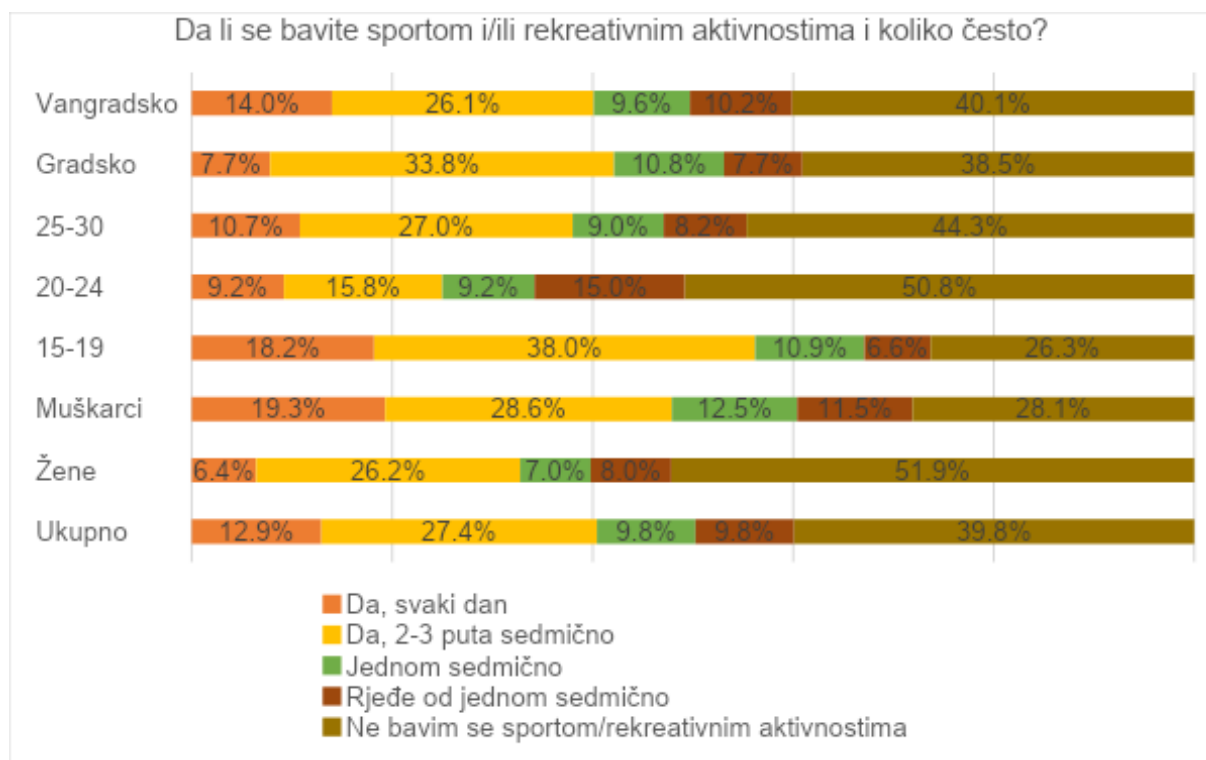
2. Slaba sportsko-rekreativna aktivnost mladih

Bavljenje sportom nije nešto u čemu su među mladima u Srebreniku značajno aktivni što se vidi iz podatka da se tek 12,9% mladih sportom bavi svakodnevno dok se 39,8% mladih nikako ne bavi ni sportom niti nekim drugim rekreativnim aktivnostima. Sportsko-rekreativno neaktivnih je 51,9% žena dok je među muškarcima ovakav odgovor dalo 28,1% ispitanih. Populacija mladih koja se najviše bavi sportom su oni u dobi od 15 do 19 godina, dok se najmanje sportom ili rekreativnim aktivnostima bave mladi u dobi od 20 do 24 godine starosti. Najčešće vrste sportova kojima se mladi bave su ekipni (nogomet, košarka), fitness (pilates, joga) i treniranje u teretani.

Iako na području Grada djeluje nekoliko amaterskih sportskih klubova koji nude sportske sadržaje namijenjene mladima, u svrhu animiranja mladih i stvaranje trajnih zdravih navika potrebno je uključivanje u sport od ranije dobi. Poželjno je kreirati stalne školske lige u nekoliko sportova, kroz koje bi se uključio veliki broj mladih, a posebno srednjoškolaca i vršila popularizacija sportova te doprinijelo razvoju školskog sporta. Istovremeno, potrebno je raditi na promociji sporta, benefita bavljenja sportom i sportskim aktivnostima kako bi učinili sport dostupan svim starosnim skupinama, a u cilju održavanja fizičkog i mentalnog zdravlja.

Grafik 26. Bavljenje sportom mladih u Srebreniku

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

3. Nedostatak sportskih terena za atletiku i sportske infrastrukture u vangradskom području

Podaci pokazuju da se mladi iz gradskih sredina u nešto većoj mjeri ili redovnije bave sportom u odnosu na mlade iz vangradskih sredina, dok među mladima koji se ne bave sportom ili rekreativnim aktivnostima ova razlika nije uočljiva, što može ukazivati na veći aktivitet mladih kojima su sportski ili rekreativni sadržaji dostupniji (u gradskim sredinama) te bi se trebalo raditi na većoj dostupnosti sportskih sadržaja mladima iz vangradskih sredina. Iako u Srebreniku djeluje Atletsko rekreativni kluba Silver Arrows Srebrenik čiji članovi bilježe značajne rezultate na takmičenjima i u organizaciji trkačkih manifestacija poput "Kraljevske desetke", Grad Srebrenik nema atletsku stazu koja bi unaprijedila treninge i performanse sportista.

4. Mladi ne učestvuju u kreiranju kulturnog, umjetničkog i sportskog sadržaja u Gradu Srebreniku

Grad Srebrenik ima interes, institucije, planirane resurse i udruženja koja se bave organizacijom i promocijom kulturnih i sportskih aktivnosti te nude određene sadržaje iz oblasti kulture i sporta. Ipak, mladi su rijetko ili gotovo nikako uključeni u planiranje i organizaciju tih sadržaja. Razlog ovakvom odnosu može biti i taj da ponuđeni kulturni sadržaji nisu prilagođeni interesima mladih ili da mladi ne prepoznaju značaj istih. Odgojni aspekt škole odnosi se i na izazov da mlade upozna i približi im ovakve sadržaje kako bi ih razumjeli, cijenili dobrobiti zajedničkog iskustva, njegovali ove vrijednosti u svom identitetu te tražili ovakve sadržaje i učestvovali u organizaciji događaja iz kulture i sporta.

U smislu održivog razvoja kulturnih, umjetničkih i sportskih sadržaja potrebno je aktivnije uključivati mlade u planiranje i kreiranje različitih sadržaja namijenjenih prvenstveno njima. Jednim dijelom, ovo se može postići i boljom saradnjom sa školama. Škole pored obrazovne imaju i odgojnu ulogu a ista se realizuje kroz njegovanje kulturnih, duhovnih, etičkih i moralnih vrijednosti uključenjem učenika i u van-nastavne aktivnosti u oblasti nauke, kulture i sporta, organizovanjem posjeta institucijama kao što su muzeji, pozorišta i slično.

5. Nedovoljna promocija kulturnog sadržaja

15,3 % ispitanih mladih smatra da mediji i gradske vlasti ne daju adekvatnu podršku i prostor kulturno-umjetničkom sadržaju s ciljem jačanja i unaprjeđenja postojećih resursa na području Grada Srebrenika potrebno je podržati promoviranje i informiranje mladih o svim mogućnostima i servisima koji postoje za njih u oblasti kulture putem društvenih mreža, medija, info tački, web stranice i dr.

Dodatno, potrebno je uzeti u obzir da organizacija različitih kulturnih sadržaja i bolja promocija istih može doprinijeti porastu broja turista i posjeta, te na taj način unaprijediti kulturni turizam Grada Srebrenika, stoga, treba raditi na obogaćivanju kalendara kulturnih manifestacija, koji bi pravovremeno bio dostupan svima, putem društvenih mreža, radija i sl.

6. Mali broj udruženja koja se bave kulturom

Premda u Srebreniku djeluje JU Centar za kulturu i informisanje Srebrenik, ovo je jedina javna ustanova iz oblasti kulture, i nosilac svih kulturnih dešavanja na području grada Srebrenika. Iako centar redovno organizuje kulturno-umjetničke sadržaja, isti ne zadovoljavaju potrebe mladih u potpunosti. Postojeća udruženja kulture su predana održanju različitih, kulturnih aktivnosti koje su već tradicionalno prisutne u Srebreniku. Iako sve ove organizacije na svoj način daju doprinos razvoju kulture grada Srebrenika, u Srebreniku nema udruženja niti organizacije koja bi u kulturnu ponudu grada unosili inovativne pristupe i sadržaje po mjeri mladih i novih generacija.

7. Nedostatak finansijskih sredstava za organizacije iz oblasti sporta

Iako Grad Srebrenik redovno izdvaja sredstva za podršku rada sportskim udruženjima visina izdvojenih sredstava ne zadovoljava potrebe sportskih udruženja i organizacija. Povećanja finansijskih sredstava namijenjenih razvoju sporta, bilo iz budžeta Grada ili preko obezbjeđenja donatora značajno bi unaprijedilo uslove za mlade da se uključuju u sportsko-rekreativne aktivnosti. Pored tradicionalnih ekipnih sportova, u porastu je i interes za novim dvoranskim ili vandvoranskim sportovima (biciklizam, penjanje, planinarstvo) te bi povećana mogućnost finansiranja novih sportskih trendova sigurno rezultirala povećanjem brojem mladih u sportu. Značajno je spomenuti da novi sportovi, zbog atraktivnosti mogu privući sponzore i nove izvore finansiranja izvan budžeta Grada te bi, u svrhu iskorištavanja ove prilike vrijedilo uložiti u educiranje predstavnika sportskih organizacije za pisanje projektnih prijedloga prema drugim donatorima za obezbjeđenje dodatnih sredstva.

U cilju osiguranja pristupa kvalitetnim kulturnim sadržajima za mlade, Grad Srebrenik se, u skladu s svojim nadležnostima, opredijelila za nekoliko ključnih koraka koje će u narednom periodu doprinijeti boljem položaju mladih u oblasti kulture i sporta:

Problem	Željeni rezultat	Aktivnosti
P 1. Mladi, posebno iz vangradskog područja nemaju dovoljno prilika da posjećuju događaje iz oblasti kulture i umjetnosti	R. 1 Povećana ponuda kulturnih sadržaja u gradu i vangradskim sredinama. P.2. Raspoloživi prostori u MZ (čitaonice i sl.) koriste se za realizaciju i promociju kulturnih sadržaja i povećavaju dostupnost i uključivanje mladih u organizovanje istih.	A.1.1.1 Grad Srebrenik koristi prostor Doma kulture za održavanje predstava, glumačkih sadržaja, koncerata i drugih kulturnih aktivnosti. A.1.1.2. Prikupiti podatke iz svih MZ o potrebama mladih A.2.1.1. Opremiti objekte MZ da se mogu koristiti za bavljenje kulturnim sadržajima

		A.2.1.2. Educirati mlade po svim mjesnim zajednicama i upoznati ih sa mogućnostima organizovanja i bavljenja kulturom
P 2. Slaba sportsko rekreativna aktivnost mladih, posebno mladih žena	R.2.1. Povećan broj mladih a posebno žena koje se bave sportom i rekreacijom	A.2.1.1. U saradnji sa svim osnovnim i srednjim školama, udruženjima koja se bave sportom organizovati edukacije o značaju i ulozi sporta u društvenom životu svakog pojedinca A.2.1.2. Kontinuirano provođenje kampanje o važnosti bavljenja sportom i rekreacijom A.2.1.3. Organizovati sportska takmičenja na nivou grada u cilju promocije sporta uz finansijsku podršku Grada Srebrenika
P3. Nedostatak sportskih terena za atletiku i nedovoljno izgrađena sportska infrastruktura u vangradskim dijelovima Grada	R.3.1. Izgrađena atletska staza R.3.2. U vangradskim zajednicama Grada Srebrenika izgrađeni sportski poligoni i staze za rekreativni sport	A.3.1.1 izrada atletske staze na postojećem stadionu OFK Gradina Srebrenik A.3.2.1. Izgradnja sportskih poligona u MZ u kojim trenutno nema ovih sportskih objekata A.3.2.2 Izvršiti analizu, odabrati MZ i izgraditi staze za rekreativni sport
P4. Postojanje stava da mladi nisu zainteresirani za kulturni sadržaj i ne učestvuju u kreiranju kulturnog, umjetničkog i sportskog sadržaja u Gradu Srebreniku	R4.1. Povećana zainteresiranost mladih, povećane posjete mladih kulturnim sadržajima	A 4.1.1. Organizovati sastanake sa predstavnicima omladinskih udruženja i udruženja koja se bave pitanjima mladih, nastavniciima i profesorima osnovnih i srednje škole koji u svom radu provode kulturne aktivnosti, te predstavnicima JU Centar za kulturu i informisanje Srebrenik i predstavnika udruženja koji su registrovani za oblasti kulture u cilju međusobnog povezivanja. A 4.1.2. Animiranje učenika osnovnih i srednje škole te drugih mladih da posjećuju kulturne manifestacije u organizaciji JU Centar za kulturu i informisanje te NVO iz oblasti kulture A 4.1.3. Organizovanje kolektivnih posjeta učenika kulturnim manifestacijama i događajima uz obezbjeđenje besplatnih karata.

	R.4.2. Mladi učestvuju u organizaciji događaja iz sporta i kulture koji su od interesa mladima	A.4.2.1 – Škole i Grad zajedno planiraju i realizuju investiranje u infrastrukturu za sportsko-kulturne događaje. A4.2.2. Udruženja i grupe koje se bave kulturno-umjetničkim aktivnostima informišu i pozivaju mlade da se uključe u organizaciju različitih kulturnih sadržaja. A4.2.3. Nadležna služba, obrazovne ustanove i mladi aktivno sarađuju na planiranju i realizaciji sportskih, kulturnih i drugih aktivnosti koje mogu biti dio vannastavnih aktivnosti koje se mogu obezbijediti mladima u osnovnim i srednjim školama.
P5. Nedovoljna promocija i marketing kulturnih i sportskih sadržaja	R5.1. Uspostavljene informativne i edukativne radijske emisije u cilju promocije važnosti bavljenja sportom. R4.2. Javne ustanove kao i NVO prisutne na društvenim mrežama putem kojih promovišu svoj rad i prilike u obalsti kulture i sporta.	A5.1.1. Uvođenje redovnih radijskih emisija u program lokalnog medija koji će promovisati zdravlje i prednosti bavljenja sportom. A5.1.2. Promjena pristupa mladima uz pomoć korištenja društvenih mreža koje su popularne među mladima i kreiranje zanimljivog sadržaja koji će privući pažnju mladih (pretežno Instagram, a potencijalno i TikTok).
P6. Mali broj udruženja koja se bave kulturom	R.6.1. Povećan broj udruženja koja se bave kulturom R.6.2. Mladi se aktivno uključuju u udruženja koja se bave kulturom i aktivni su organizatori, učesnici i posjetioci kulturnih sadržaja	A6.1.1. Institucionalna i finansijska podrška za osnivanje udruženja kulture A.6.1.2. Raspisivanje javnih poziva i dodjela finansijskih sredstava za aktivnosti udruženjima kulture A61.3. Podržati osnivanje i rad sekcija i udruženja koji će promovisati i organizovati kulturne sadržaje. A.6.1.3. Medijska promocija aktivnosti udruženja kulture
P7. Nedostatak finansijskih sredstava za organizacije iz oblasti sporta kako sa lokalnog tako i iz drugih izvora	R7.1. Povećanja finansijska sredstva iz budžeta Grada za oblast sporta R.7.2. Obezbijeđena sredstva od drugih donatora	.A.7.1.1. Raspisivanje javnog poziva za dodjelu sredstava sportskim organizacijama A.72.1. Educirati sportske organizacije za pisanje projektnih prijedloga prema drugim donatorima za obezbjeđenje dodatnih sredstva
P8. U mjesnim zajednicama na području Srebrenika ne postoje adekvatno opremljeni prostori koje bi mladi koristili za svoje aktivnosti i kvalitetno	R8.1. Zadovoljavajuća iskorištenost postojećih objekata MZ u ruralnim sredinama (čitaonica) za održavanje edukativnih sastanaka i povećana	A8.1.1. Grad Srebrenik unaprjeđuje (infrastrukturno i tehnički) prostorije mjesnih zajednica kako bi one bile adekvatno opremljene za aktivnosti mladih.

provodili slobodno vrijeme	dostupnost ali i uključivanje mladih u organizovanje istih	A8.1.2. Odbori mjesnih zajednica održavaju redovne sastanke sa mladima, a kako bi razumjeli njihove potrebe i saslušali prijedloge za unapriješenje zajednice A81.3. Educirati mlade po svim mjesnim zajednicama i upoznati ih sa mogućnostima organizovanja i aktivnog sudjelovanja u društvu
----------------------------	--	---

4.6. Aktivizam mladih (učešće, volontiranje, mobilnost, slobodno vrijeme i informiranje)

4.6.1. Uvod

Aktivno učešće mladih znači postojanje ne samo određenih prava mladih koja moraju osigurati i garantirati nosioci vlasti i donosioci odluka nego i aktivnu ulogu mladih te njihovo aktivno učešće u lokalnoj zajednici i procesima donošenja odluka. Učešće mladih spominje se u međunarodnim i dokumentima EU-a, poput Evropske povelje o učešću mladih u životu na općinskom i regionalnom nivou, ali i u zakonskim i podzakonskim aktima Bosne i Hercegovine. Temelj aktivnog učešća mladih u društvu je koncept aktivnog građanstva koji podrazumijeva niz aktivnosti u različitim oblastima svakodnevnog života, a koje doprinose osnaživanju građanske (demokratske) kulture mladih.

Pored aktivnog učešća mladih, nezaobilazne teme su volontiranje, mobilnost i informiranje mladih te neformalno obrazovanje kao alat kroz koji mladi stječu znanje i iskustvo potrebno kako na tržištu rada tako i za svakodnevni život. Glavni cilj ove oblasti je osigurati podržavajuću okolinu koja se bazira na međusobnom povjerenju, saradnji i odgovornosti, u kojoj su mlade osobe informirane, educirane i motivirane za aktivno učešće u lokalnoj zajednici.

Slično kao i učešće, informiranje mladih je načelo politike prema mladima. Kako bi vlasti mladima pružile dobre uvjete za aktivno uključivanje, mlade je potrebno prethodno informirati o prilikama za: učešće u predstavničkim tijelima mladih, aktivizam u raznim omladinskim organizacijama, nevladinim i vladinim organizacijama, praksama, obukama, razmjenama, stipendijama itd.

Ono što je generalno prisutno u bosanskohercegovačkom društvu, a što je i slučaj sa mladima u Srebreniku jeste da mladi ne učestvuju u kreiranju sadržaja, vrlo rijetko su uključeni u procese odlučivanja te nisu dovoljno upoznati sa prilikama koje postoje. Činjenice su da je organizovanje mladih nedovoljno, prilike za aktivizam, kojih nema baš mnogo, nisu iskorištene, i da nema kontinuiteta u provedbi. Sve ovo su izazovi kojim će se u ovom dijelu Strategija baviti.

4.6.2. Pravni okvir

Na državnom nivou ne postoji niti je u proceduri zakon koji bi regulirao položaj mladih, kao ni njihovo učešće u organima mladih ili mobilnost mladih. Zakoni koji direktno tretiraju populaciju mladih usvojeni su na nivou entiteta i Brčko distrikta BiH, i to: Zakon o omladinskom organizovanju Republike Srpske, Zakon o mladima Federacije BiH i Zakon o mladima Brčko distrikta BiH.

Usvajanjem Zakona o mladima Federacije BiH 2010. godine prvi put je regulirano pitanje učešća mladih u procesima odlučivanja te se mladima garantiraju prava na uključenost i informisanost na svim nivoima vlasti. Zakonom o mladima Federacije BiH uređeni su sistem organiziranja mladih od lokalnog do entitetskog nivoa te programi i oblasti od interesa za mlade. Također, neformalno obrazovanje je prepoznato kao oblast od interesa za mlade i omladinski sektor, te stoga treba biti sastavni dio strateških dokumenata za mlade na nivou kantona i Federacije BiH. Pored neformalnog obrazovanja, Zakon o mladima definira i sljedeće oblasti:

- formalno i cjeloživotno obrazovanje;
- zapošljavanje, mjere protiv nezaposlenosti te omladinsko preduzetništvo;
- socijalna, zdravstvena i preventivna zaštita mladih te reproduktivno zdravlje mladih;
- stambeno zbrinjavanje mladih;

- rad s mladima, jačanje i razvoj sposobnosti mladih i slobodno vrijeme mladih;
- aktivno učesće mladih u javnom životu, izgradnja civilnog društva i volonterstvo;
- mobilnost i saradnja među mladima;
- informiranje i savjetovanje mladih;
- stručni rad i usavršavanje u vezi s radom s mladima;
- usavršavanje za rad u omladinskim udruženjima i prostorima za mlade;
- omladinski turizam, oporavak mladih i boravak u prirodi;
- aktivnosti mladih po pitanju kulture, sporta, estetike, etike, ekologije, duhovnosti, humanističkih vrijednosti, lične i društvene odgovornosti;
- rad s mladima s teškoćama u razvoju;
- i druga pitanja od interesa za mlade i poboljšanje njihovih uvjeta života

Institucionalno organizovana briga o mladima znači, prije svega, društvenu i materijalnu brigu o mladim pojedincima, omladinskim udruženjima, kao i o učestvovanju mladih na svim nivoima odlučivanja. Zasniva se na principima poštivanja ljudskih prava i osnovnih sloboda, na poštivanju ustavnog poretka, zakona i međunarodnog prava, izgradnji demokratskih institucija i principa vladavine prava, kao i upražnjavanju međunarodno-pravnih standarda i najbolje međunarodne prakse.

4.6.3. Institucionalni okvir

Na nivou države BiH nadležnost nad pitanjima mladih pripada Ministarstvu civilnih poslova BiH, gdje u okviru Sektora za obrazovanje djeluje Odsjek za mobilnost i mlade. U nadležnost Sektora za obrazovanje, između ostalih, spadaju i poslovi vezani za učešće u evropskim programima i projektima u oblasti obrazovanja i mobilnosti mladih. Glavni akter politike prema mladima u Federaciji BiH je Federalno ministarstvo kulture i sporta, ali je nadležnost nad pitanjima mladih podijeljena na deset kantona, gdje su u svakom određena ministarstva koja su nadležna za pitanja mladih. Nadležno resorno ministarstvo za pitanja mladih u Tuzlanskom kantonu je Ministarstvo za kulturu, sport i mlade Tuzlanskog kantona .

Strategija prema mladima Tuzlanskog kantona za period od 2020. do 2024. godine temeljni je iskaz društveno-političke vizije razvoja položaja mladih u Tuzlanskom kantonu. Aktivnosti koje su usmjerene na unapređenje položaja mladih i koje se realizuju sa mladima i/ili za mlade u nadležnosti su različitih institucija, te je potreban međuresorni i međusektorski pristup tokom njihovog planiranja i implementacije. U tom kontekstu, Strategija prema mladima TK pruža platformu za operacionalizaciju multisektorske i multiresorne saradnje u procesu planiranja i praćenja politike prema mladima Tuzlanskog kantona. Strategijom se utvrđuju strateški i prioritetni ciljevi te mjere (projekti) koji trebaju doprinijeti izgradnji obrazovnih, ekonomskih, socijalnih, kulturnih i drugih uslova neophodnih za unapređenje položaja mladih u Tuzlanskom kantonu.

Strategijom su definisana četiri ciljna ishoda politike prema mladima Tuzlanskog kantona: a) jednake mogućnosti za doseganje punog potencijala u učenju i razvoju; b) ekonomska i socijalna sigurnost; c) sigurno, ekološki čisto i ugodno okruženje i d) aktivno učešće u razvoju zajednice. Ciljni ishodi definisani ovom Strategijom rezultat su strukturiranog dijaloga sa mladima i ključnim akterima koji rade sa mladima i/ili za mlade. Ključnu ulogu u izradi Strategije imalo je Ministarstvo za kulturu, sport i mlade Tuzlanskog kantona koje je kao koordinator obavljao poslove koordinacije i učestvovalo u izradi dokumenta „Strategija prema mladima Tuzlanskog kantona od 2020. do 2024. godine“ te je nosilac implementacije Strategije. Prilikom priprema za izradu Strategije prema mladima TK 2020. – 2024., Ministarstvo za kulturu, sport i mlade Tuzlanskog kantona je održalo ukupno sedam tematskih radionica od kojih su tri radionice bile o informisanosti, slobodnom vremenu, mobilnosti i aktivizmu mladih.

Pored Zakona o mladima Federacije BiH, učešće i mobilnost mladih regulirani su i Zakonom o volontiranju Federacije BiH.³⁶

Kada je riječ o institucionalnom okviru na nivou Grada, Služba za boračko-invalidsku zaštitu i društvene djelatnosti nadležna je za pitanje mladih Grada Srebrenika. Grad Srebrenik ima sistematizovano radno mjesto službenika za mlade a imenovani je službenik 2022.godini pohađao obuku Službenika za mlade, u organizaciji Instituta za razvoj mladih KULTarajeva, te je nakon provedene obuke stekao certifikat za rad sa mladima izdat od strane Federalnog ministarstva kulture i sporta. U tom smislu, Grad Srebrenik jeste dodatno ojačao kapacitete za rad sa mladima.

³⁶ Zakon o volontiranju Federacije Bosne i Hercegovine, 2012: <https://s.mladi.org/ZakonovolontiranjuFBiH>.

Komisija za pitanja mladih (KzM) je stalno tijelo pri Gradskom vijeću i formira se nakon svakih lokalnih izbora na mandatni period od 4 godine. Zadatak ove Komisije je da u okviru svojih nadležnosti bavi pitanjima mladih, da prati stanje i pojave u životu i radu mladih i predlaže Gradskom vijeću programe i mjere za djelovanje gradskih organa i službi u rješavanju problema mladih. Pri Gradskom vijeću Grada Srebrenika djelovanje **KzM** se ogleda u utjecaju na gradske vlasti da prilikom godišnjih programiranja budžetskih stavki osiguraju sredstva za realizaciju omladinskih projekata te u zadaći informisanja mladih o aktivnostima koje gradske/općinske vlasti provode u cilju poboljšanja njihovog položaja i kvaliteta života u zajednici.

Vijeće mladih je krovno udruženje mladih osnovano na dobrovoljnom članstvu omladinskih udruženja koja predstavljaju interese mladih i omladinskih udruženja. Na nivou kantona, djeluje Vijeće mladih Tuzlanskog kantona a pojedinačne zajednice unutar svojih okvira također formiraju općinska ili gradska vijeća mladih. Podaci o predsjednicima Vijeća mladih dostupni su na internet stranici Ministarstva za kulturu, sport i mlade TK. Budući da Vijeće mladih ima legitimitet da predstavlja mlade prema svim interesno-utjecajnim skupinama, a posebno prema gradskim/općinskim vlastima, iznimno je važno da se postigne vidljivost djelovanja gradskih/općinskih Vijeća mladih na internetu i društvenim mrežama, posebno Facebook-u. Niti jedno Vijeće mladih u TK nema vlastiti internet stranicu. Sedam Vijeća mladih u TK, uključujući i Vijeće mladih Grada Srebrenika, imaju Facebook nalog.

✓ **Vijeće mladih Grada Srebrenika**

Formiranje Vijeća mladih ima niz pogodnosti na lokalnom nivou među kojima treba izdvojiti bolje sagledavanje potreba mladih, usaglašavanje različitih stavova omladinskih i organizacija koje se bave pitanjima mladih i zajednički nastup prema gradskim vlastima čime se jača pregovaračka moć omladinskih organizacija, povećanje efikasnosti pregovaranja sa gradskim vlastima, te prepoznavanje vidljivosti omladinskog sektora u javnosti. Osnivačka skupština Vijeća mladih općine Srebrenik održana je u februaru 2013. godine a prisustvovali su joj predstavnici tri udruženja mladih (Omladinski pokret Rebus Srebrenik, UM Ljiljan Lisovići i UM Zefir Srebrenik). Ipak Vijeće mladih kao osnovni oblik organizovanja mladih se formira tek 2016. godine. Inače, Vijeće mladih Grada Srebrenika je jedina organizacija iz BiH koja je uvrštena na svjetsku mapu obilježavanja Međunarodnog dana mladih (12/08/) podržanog od strane Division of Social Policy and Development Youth, Ujedinjenih nacija sa sjedištem u New York-u. Nažalost, iako je Vijeće mladih Grada Srebrenika i dalje formalno-pravno registrovano, zbog napuštanja dijela članstva Vijeće mladih nije aktivno u kontinuitetu.

✓ **Organizovanje i aktivizam mladih**

Aktivizam mladih provodi se kroz neformalno obrazovanje, rad u nevladinom sektoru, aktivnostima u okviru sportskih organizacija te učešćem u humanitarnim akcijama i sličnim aktivnostima. Mladi se organiziraju primarno kroz neformalne grupe, omladinske organizacije i vijeće mladih. Dodatno, mladi mogu da učestvuju u radu organizacija koje rade s mladima, humanitarnim organizacijama, sportskim udruženjima, ali i da budu aktivni kroz političke stranke. Grad putem resorne službe vodi evidenciju/Registar nevladinih organizacija (OCD), koji se redovno ažurira i obuhvata udruženja registrirana na području općine. U Registru nema upisanih omladinskih udruženja.

Tradicija rada sa mladima na području Grada Srebrenika je zastupljena kroz rad JU Centar za kulturu i informisanje, nekoliko udruženja i sportskih klubova.

Svijetao primjer volontiranja mladih, kao vida aktivizma imamo u organizaciji Crvenog križa gdje se trenutno i obavljaju određene aktivnosti..

✓ **Informisanje mladih**

Informiranost mladih je preduslov za poboljšanje kvalitete života ali i aktivnog učešća mladih u lokalnoj zajednici. Poznata je činjenica da se mladi u Federaciji BiH, pa i u gradu Srebreniku najčešće informišu putem društvenih mreža odnosno korištenjem pametnih telefona. Mladi su korisnici instagrama, facebooka, You Tube a u zadnje vrijeme i Tik Toka tako da većinu informacija traže u okviru ovih mreža.

Grad Srebrenik svoje sugrađane nastoji informisati putem službene web stranice www.srebrenik.ba Pored web stranice, Grad sve bitne informacije prosljedi na Radio Srebrenik te se sve bitne informacije objavljuju putem lokalnog radija ili putem informativnog portala www.radiosrebrenik.ba. Zapravo, većinu medijske aktivnosti na području grada Srebrenika obavlja JU Centar za kulturu i informisanje Srebrenik odnosno Radio Srebrenik koji djeluje u okviru ove ustanove. U svom informativnom programu najčešće su zastupljene informacije iz političkog, privrednog, obrazovnog, kulturnog i sportskog života dakle većina oblasti gdje se nalaze mladi i ono što bi moglo biti interesantno mladim ljudima. U predhodne tri godine ovaj medij je u okviru redovnih aktivnosti emitirao program koji je direktno i indirektno vezan za mlade. Tako npr. od ukupno 8760 sati godišnjeg emitovnja negdje oko 55% programa se emituje iz oblasti dječijeg programa (7%), obrazovnog programa (10 %), sportskog programa (5%) i muzičko-zabavnog programa (37%).

Pored nevedenih Grad ima i Facebook stranicu, a sve važnije informacije objavljene na službenoj stranici dijele i mjesne zajednice. Pomenuti medijski kanali za komunikaciju nemaju posebne programe namijenjene za mlade nite se provode specifične kampanje informisanja mladih.

✓ Projekti i aktivnosti Grada Srebrenika za mlade

Podršku omladinskom aktivizmu Grad osigurava i putem planiranja budžetskih sredstava za finansiranje/sufinansiranje projekata omladinskih i organizacija civilnog društva. Prilikom raspisivanja javnih poziva delegiraju se oblasti i teme koje će Grad podržati. Sredstva se dodjeljuju putem Javnog poziva u okviru koga su sadržani kriteriji koje aplikanti moraju ispuniti kako bi bili finansirani iz Budžeta.

Oblasti koje Grad nastoji javnim pozivima animirati su usmjerene na: a) jačanje demokratskog društva; b) kultura ; c) socijalna zaštita, d) ekologija , turizam i rekreativni sport.z

4.6.4. Finansijski okvir

Financijska izdvajanja za projekte gdje bi se mogao razvijati aktivizam mladih nisu izostavljena ali nisu ni eksplicitno izdvojena. U projekcijama kapitalnih investicija za period 2020-2023, aktivnosti i koraci u smislu podrške angažmanu mladih su definisane kao jačanje kapaciteta omladinskih organizacija sa godišnjim budžetom cca 13.300,00 KM, podizanje svijesti stanovništva o ekologiji kroz angažman organizacija civilnog društva i/ili školskih eko-sekcija, sa godinjim sredstvima od 5.000,00 KM i razvoj i provedbu ekoloških projekata i/ili razvoj civilnog društva, sa godišnjim budžetom od cca 30.000,00 KM. Godišnji plan raspisivanja javnih poziva sa pozicije transfera i subvencija utvrđen za 2020 godinu navodi da je za podršku omladinskim udruženjima budžetom predviđen iznos od 10 000 KM.

4.6.5. Analiza problema i potreba

Problemi mladih u oblasti aktivizma mladih (učesća, volontiranja, mobilnosti i informisanja)

Mladi u FBiH su osobe životne dobi od navršanih 15 do navršanih 30 godina starosti. Sve do usvajanja Zakona o mladima FBiH ova populacija nije imala zakonska rješenja koja definiraju njihov položaj niti je bila prepoznata institucionalna briga o mladima. Usvajanjem Zakona o mladima FBiH 2010. godine pitanja mladih se definiraju na svim nivoima vlasti. Značajan segment Zakona usmjeren je i ka oblasti aktivizma, učesća mladih u procesima odlučivanja, informisanja i mobilnosti. Zakonom o volontiranju FBiH uređena su prava i obaveze svih aktera volontiranja, a čime su kreirani preduslovi za rad sa mladima. Mladi bi trebalo da daju svoje mišljenje o svim aspektima života kao što su obrazovanje, društveni život u lokalnoj zajednici, porodici i sl. ali zbog nedostatka prilika, ali i drugih razloga to izostaje.

✓ Organizovanje, aktivizam i informisanje mladih

Da mladi nisu dovoljno uključeni u društvene tokove govori općenito nedovoljna participacija mladih, koja izostaje od uključivanja mladih u školi, mjesnoj zajednici, omladinskom udruženju i sl. Uključenost i učesće zahtijeva jasnu svjesnost onoga što se želi te uslova koje je potrebno obezbijediti da bi mladi bili aktivni učesnici društvenih procesa. Grad Srebrenik nažalost u proteklom periodu nije stvorio te preduslove (prostor, stjecanje novih znanja i vještina, upoznavanje osoba različitih kapaciteta) tako da je stanje u ovoj oblasti dosta nesređeno.

Posmatrajući tok i dinamiku organizovanja i aktivizma mladih na području grada Srebrenika, može se izvesti zaključak da je organizovanje mladih i aktivizam u prijeratnom te u periodu odmah nakon rata bio znatno razvijeniji nego danas. U poslijeratnom periodu, zahvaljujući intenzivnom osnivanju udruženja građana kako sa omladinskim predznakom tako i svih ostalih, prema evidencijama kojim raspolaže resorna gradska služba, do 2005. godine je bilo registrovano preko 50 udruženja iz oblasti kulture, socijalne zaštite, zaštite okolice i sl., Zatim dolazi do pada interesovanja tako da sadašnje stanje pokazuje da se vrlo mali broj mladih ljudi odlučuje za bavljenje aktivizmom i participacijom u društvu. Mladi se u vrlo malom broju se bave volontiranjem a jedan od razloga ovakvog stanja je i slaba informisanost mladih.

Na području grada Srebrenika nema posebnih programa koji podržavaju aktivizam mladih nego se aktivizam ogleda u pojedinačnim primjerima i vrlo slabo je zastupljen na području grada Srebrenika. Mladi se najčešće aktiviraju i rade u okviru političkih partija, ali sa ciljem da provode politike stranke a ne politike prema mladima. Kao rezultat nedovoljnog aktivizma treba napomenuti da u gradu trenutno ne djeluje niti jedna omladinska organizacija. Do 2020.godine nije vođen poseban spisak/registar omladinskih udruženja. Početkom 2020.godine resorna Služba za je raspisala javni poziv za prijavu omladinskih udruženja radi upisa u spisak (registar), koji je ponovljen i sredinom 2022 ali bez rezultata. Iako se omladinska se udruženja u svakom momentu uz dostavu dokumentacije propisane Pravilnikom o upisu mogu prijaviti kako bi se uvrstila u navedeni spisak, Grad Srebrenik trenutno nema udruženja koja se isključivo bave pitanjima mladih, tako da grad Srebrenik trenutno nema registar omladinskih udruženja

Vijeće mladih, iako formalno-pravno registrovano, tek povremeno se pokrenu aktivnosti za poboljšanje statusa mladih, odnosno za realizaciju nekih od projekata mladih, a onda prestanu da djeluju. Razlog ovakvog stanja može biti i česte promjene u rukovodstvu Vijeća mladih, ali i omladinskih udruženja koja su bila sastavni dio ovog tijela. Tokom 2022.godine u budžetu Grada Srebrenika planirana budžetska pozicija namijenjena za podršku za Vijeće mladih nije izvršena jer Vijeće mladih Grada Srebrenika ne funkcioniše.

Komisija za pitanja mladih koja djeluje pri Gradskom vijeću nema vlastita financijska sredstva (gradskim budžetom nije predviđena posebna stavka za djelovanje ovog radnog tijela) niti realizira samostalne aktivnosti usmjerene ka poboljšanju položaja mladih na području grada. Članovi Komisije se povremeno uključuju u realizaciju projekata namijenjenih mladima a djelovanje Komisije uglavnom se ogleda u utjecaju na gradske/općinske vlasti da prilikom godišnjih programiranja budžetskih stavki osiguraju sredstva za realizaciju omladinskih projekata. Općenito, Komisija je aktivna od situacije do situacije pa nedostavno ispunjava svoju svrhu što je svakako promovisanje i poticanje na provođenje programskih aktivnosti koja se tiču pitanja mladih. Ovo tijelo koje se sastoji od pet članova bira Gradsko vijeće i svih pet članova su predstavnici političkih partija a u sastavu nema predstavnika Vijeća mladih.

U kontekstu informisanja mladih o aktivnostima koje gradske/općinske vlasti provode u cilju poboljšanja njihovog položaja i kvaliteta života u zajednici, neophodno je istaći da Komisija nema utvrđene vlastite mehanizme informisanja mladih. Naime, iako u Tuzlanskom kantonu aktivno djeluje 13 Komisija za mlade, niti jedna nema vlastitu web stranicu niti je registrirani korisnik Facebook naloga (profil, stranica ili skupina) što ukazuje na određenu razinu neaktivnosti komisija u pogledu samoprezentacije i uspostavljanja višedimenzionalne interakcije sa ciljnom skupinom – mladima. Uvažavajući činjenicu da su mladi društvena skupina koja internet i društvene mreže u velikoj mjeri koriste kao sredstva informisanja i širenja informacija neophodno je da Komisija osigura vidljivost i laku dostupnost na internetu, kako putem zvanične web stranice tako i putem naloga na društvenim mrežama (Facebook, LinkedIn, i sl .) Nažalost grad Srebrenik nema omladinski centar gdje bi se kao glavnom okupljalištu mladih isti informisali o aktivnostima i događajima važnih za rješavanje pitanja mladih. U periodu aktivnog rada Vijeća mladih sve informacije vezane za mlade su dostavljanje istom kako aktivnosti koje provodi grad, tako i aktivnosti vezane za pitanje mladih koje provodi resorno kantonalno ministarstvo. Međutim, bez obzira što je većina informacija dostupna stiče se dojam da su mladi i dalje nedovoljno informisani o mogućnostima koje im se pružaju.

Iako je uloga službenika za mlade je da osigura pristup mladih i izražavanje potreba koje mladi imaju te da komuniciraju svoje zadovoljstvo ili nezadovoljstvo prema donosiocima odluka u zajednici, dosadašnja praksa pokazuje da mladi u Srebreniku ovaj kanal komunikacije koriste vrlo rijetko i takvih slučajeva je vrlo malo. Razloge za ovakvo stanje treba tražiti ponovno u nedovoljnoj informisanosti mladih, ali i određenom strahu mladih od institucija. Ovakvom stanju svakako doprinosi nepostojanje omladinskog organizovanja, ali i nedovoljnog angažmana predstavnika donosioca odluka da se mladi jače uključuju u društvene tokove a samim tim i rješavanja pitanja vezanih za mlade.

Iz svega navedenog vidljivo je da je nužno pokrenuti sve raspoložive resurse kako bi se položaj mladih Srebrenika poboljšao. Kao početni korak, potrebno je unaprijediti informiranost mladih o pravima koja im pripadaju prema zakonskim rješenjima i podzakonskim aktima i to prilagođavanjem ovih sadržaja na kanale komunikacije koji mladi koriste. Obzirom na činjenicu da je cijelo gradsko područje pokriveno internet mrežom neophodno je sve informacije koje se tiču mladih učiniti dostupnim na društvenim mrežama, kao jednog od najkorištenijih izvora informacija mladih. U ovu svrhu mogle bi se osmisliti i emisije na lokalnim medijima koje bi govorile o pravima mladih ,zakonskim okvirima za ostvarivanje tih prava. Informisanje mladih treba početi od ranog uzrasta što podrazumijeva učešće srednje škole u upoznavanju mladih o pravima i mogućnostima u zajednici i šire.

Nadalje, potrebno je više raditi na promociji angažovanja mladih kroz kontinuirano predstavljanje uspješnih mladih ljudi i organizacija koja se bave pitanjima mladih putem medija, društvenih mreža vršiti stalnu promociju aktivizma u društvenoj zajednici.

Iako Grad Srebrenik čini napore u smislu obezbjeđenja boljih uslova za život mladih ono što će svakako biti izazov za ovu lokalnu zajednicu, prema stavovima Radne grupe³⁷ je uspostavljanje sistema koji će doprinijeti da se **mladi aktivnije uključe u sve društvene tokove** i da svojim aktivnim djelovanjem bilo individualno, kroz omladinsko organizovanje ili političko organizovanje jače utječu na donosiocce odluka da se ozbiljnije pristupi rješavanju problema mladih ove lokalne zajednice.

Jedan od preduvjeta za aktivno učešće u odlučivanju je informiranost i zainteresovanost za politiku, a pristup mladih osoba u Srebreniku prema politici zavisi od sfere politike o kojoj je riječ. Najveći interes je iskazan za političkim dešavanjima na državnom nivou (36,2%), 34,8% mladih je iskazalo određeni interes za politiku na lokalnom nivou a interes za politikom na nivou FBiH je iskazalo 34,3% ispitanika. Mlade Srebrenika najmanje interesuje politika u Republici Srpskoj i EU.

Grafik 27. Zanimanje za politiku

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

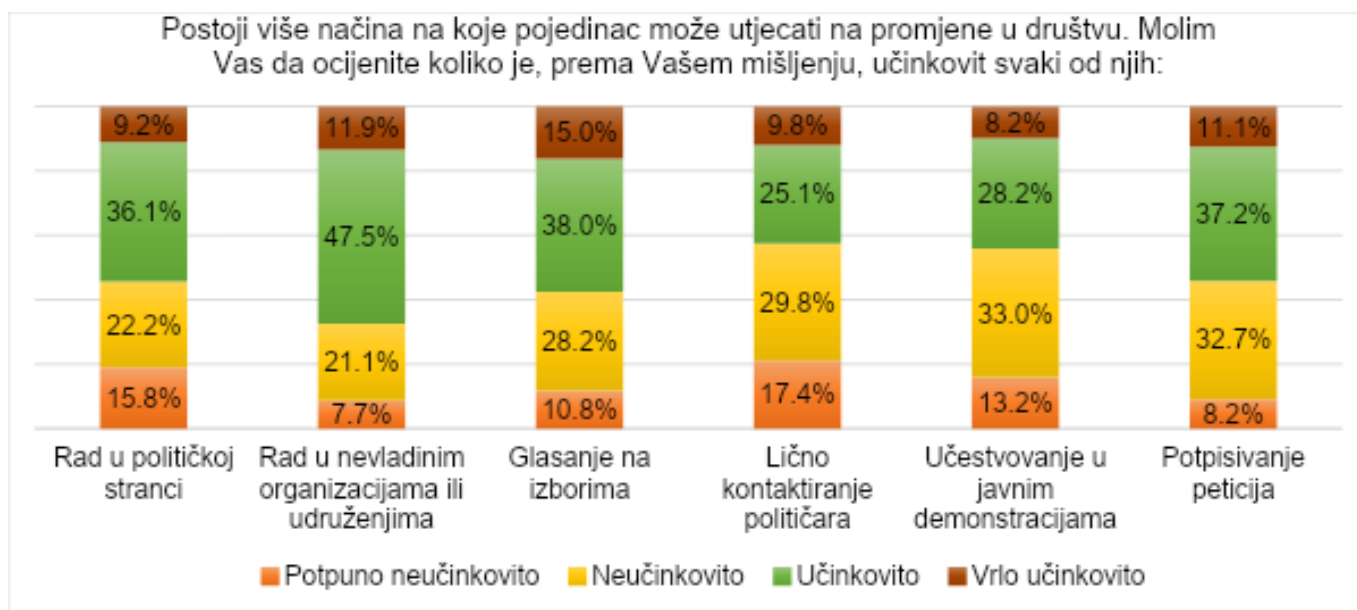
Treba istaknuti da više od jedne četvrtine mladih uopće ne zanima politika na bilo kom od navedenih nivoa vlasti. Ako se ovoj grupi izričito nezainteresiranih pribroje i mladi koji tvrde da ih politika ne zanima, dolazimo do podatka da 70% mladih ne prati politička zbivanja i razvoj politika ni na kojem nivou pa tako ni dešavanja u sferi politika prema mladima.

Rad u nevladinim organizacijama, glasanje na izborima, potpisivanje peticija ali i rad u političkoj stranci mladi smatraju najučinkovitijim načinima na koje pojedinac može utjecati na promjene u društvu. Kao najmanje učinkovite načine za promjenama u društvu mladi su istaknuli lično kontaktiranje političara i učestvovanje u javnim demonstracijama.

Treba istaknuti da najveći broj mladih (15,8%) smatra da je glasanje na izborima vrlo učinkovit način dolaska do društvenih promjena. Dodatno, ukupno 53% mladih glasanje na izborima percipira kao učinkovit ili vrlo učinkovit način kreiranja društvenih promjena. Prema podacima CIK-a, izlaznost mladih u BiH na lokalne izbore 2020. godine iznosila je 51,4%, dok je izlaznost opće populacije u ovom izbornom ciklusu bila 50,4%.

³⁷ Radna grupa za tematsku oblast Aktivizam, slobodno vrijeme, mobilnost i informisanje mladih za isradu strategije prema mladima Grada Srebrenika.

Grafik 28. Učinkovitost načina promjena u društvu

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Međutim, zanimljivo je da najviše mladih (58,4%) smatra rad u nevladinim organizacijama ili udruženjima učinkovitim ili vrlo učinkovitim načinom kreiranja društvenih promjena.

Prema rezultatima istraživanja, lično kontaktiranje političara kao neučinkovit i potpuno neučinkovit način postizanja promjena vidi ukupno 47,2,8% ispitanih mladih. Rad u političkoj stranci učinkovit je način postizanja promjene u društvu za oko 45,3% mladih, dok 38,% mladih to smatra neučinkovitim, odnosno potpuno neučinkovitim.

Na fokus grupi mladi su svoje nastojanje da utječu na političke promjene verbalizirali više u smjeru mogućnosti koje im se nude da predlažu ili kreiraju promjene. Mladi u Srebreniku generalno smatraju da imaju malo ili nimalo utjecaja na donošenje odluka na lokalnom nivou, odnosno dvije trećine (36,2%) mladih ima ovakav negativan stav spram svog utjecaja na odluke koje se donose na lokalnom nivou.

Svaka dvadeseta mlada osoba u Srebreniku smatra da ima mnogo utjecaja na odluke koje se donose na lokalnom nivou. Ukupno 29,2% mladih smatra da ima donekle ili mnogo utjecaja na odluke koje se donose na lokalnom nivou.

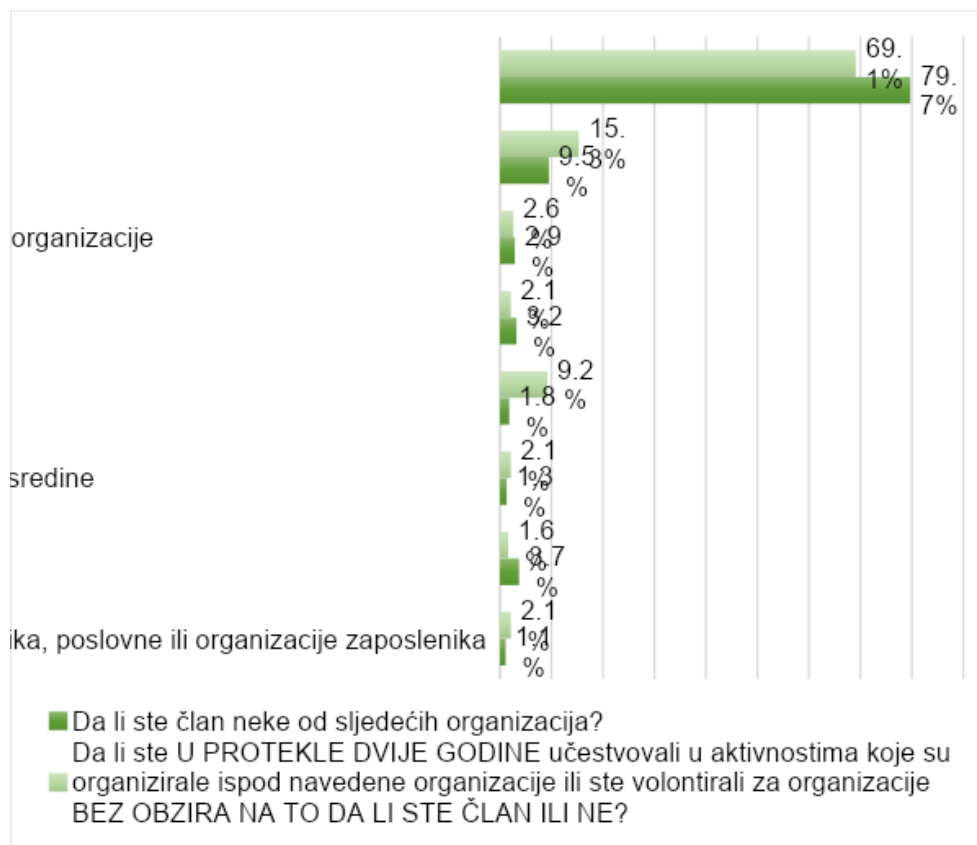
1. Slaba zainteresovanost i mali broj aktivnih mladih (mladih učlanjenih u organizacije civilnog društva, političke partije, volontiranje)

Jedan od pokazatelja aktiviteti mladih, spremnosti na društveni aktivizam, uključenost u odlučivanje i jačinu utjecaja na donosiocima odluka jeste i njihovo djelovanje kroz nevladine organizacije (udruženja i fondacije). Iako skoro 60% mladih angažman u organizacijama civilnog društva vidi kao prilično učinkovit način ostvarivanja promjena, jako mali broj mladih je uključen u iste. Tek 9,5% mladih koji su učestvovali u Istraživanju položaja i potreba mladih u Gradu Srebreniku izjavilo je da su članovi omladinske organizacije ili asocijacije, dok je postotak onih koji su učestvovali u njenom radu ili aktivnostima veći i iznosi 15,3%.

Ni učešće mladih u političkim strankama i omladinskim pogonima političkih stranaka nije značajno - od svih ispitanih mladih, njih 3,2% je reklo da su članovi političkih stranaka, dok ih je 3,7% reklo da su članovi omladinskih organizacija (foruma i asocijacija mladih) političkih stranaka.

Generalno gledano, mlađe osobe su češće članovi omladinskih organizacija i asocijacija (u dobi od 15 do 19 godina). Mušakrci su češće članovi političkih stranaka u odnosu na žene. Četiri petine mladih osoba u Srebreniku (79,7%) nisu članovi niti jedne organizacije, dok oko 69,1% ispitanih nije učestvovalo u bilo kakvoj aktivnosti niti jedne od organizacija.

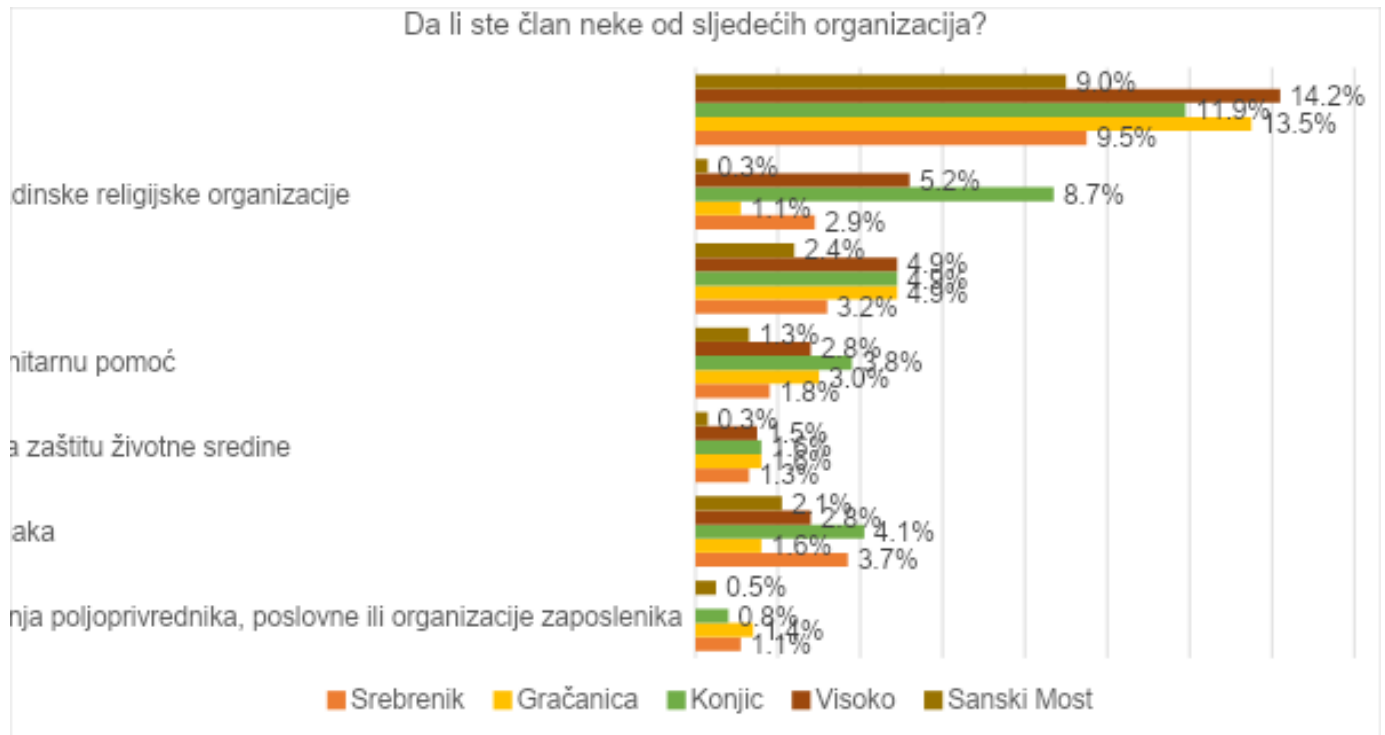
Grafik 29. Članstvo i rad u organizacijama

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Treba iskanuti da su mladi Srebrenika slični mladima iz drugih lokalnih zajednica kada je u pitanju aktivizam i članstvo u nevladinim organizacijama. Nisu uočene drastične razlike među mladima iz Srebrenika i 4 druge slične lokalne zajednice.

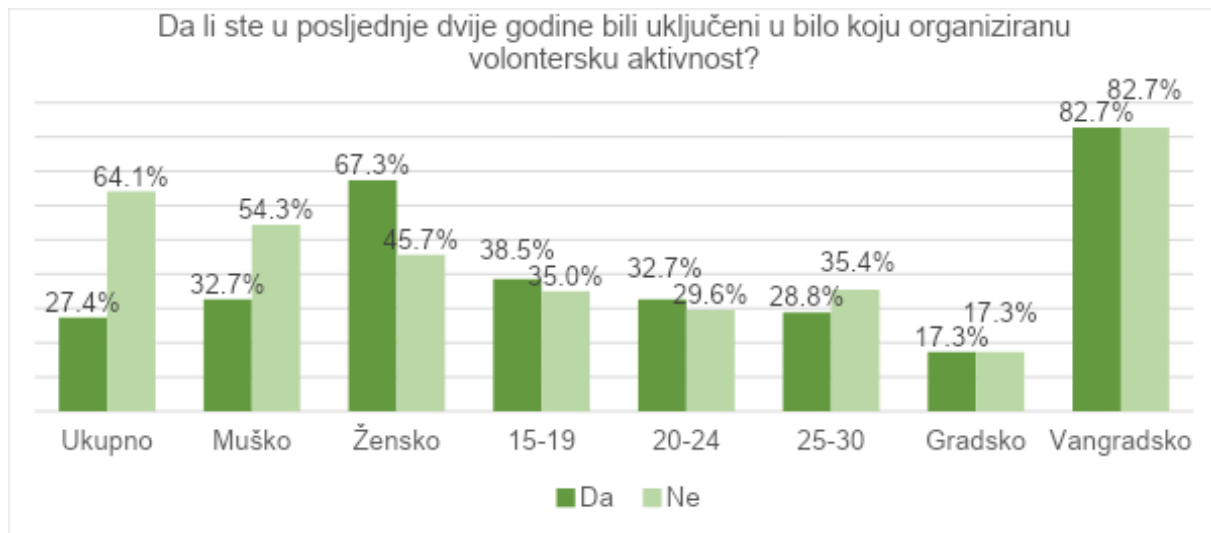
Grafik 30. Članstvo mladih u nevladinim organizacijama – komparacija sa drugim sličnim lokalnim zajednicama

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Kako su slabo članovi organizacija civilnog društva i kako ne postoje omladinske organizacije, mladi u Srebreniku uglavnom nisu volonterski angažirani.

Grafik 31. Mladi Srebrenika i volontiranje

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Tek jedna četvrtina (27,4%) mladih je u posljednje dvije godine volonterski učestvovala i bila angažirana u nekim aktivnostima dok 64,1% mladih Srebrenika nije bilo ni na koji način volonterski angažirano u posljednje dvije godine.

Mlade žene (67,3%) su se češće odlučivale volontirati u odnosu na muškarce (32,7%), koji čine jednu trećinu volontera. Bez obzira što nisu izrazito volonterski aktivni, mladi Srebrenika su vrlo slični mladima iz drugih sličnih

sredina (Gračanica, Konjic, Visoko) gdje je u prosjeku tek jedna četvrtina populacije mladih uključenih u neke volonterske aktivnosti.

✓ Mobilnost mladih u Srebreniku

Prema rezultatima analize položaja i potreba mladih u Gradu Srebreniku, 75,2% mladih putovalo je u neki drugi grad u BiH a većina mladih (60,4%) je u prethodne dvije godine putovala u inostranstvo. Dominantan razlog putovanja u druge države je turizam (59,8%), posjeta rodbini (11,4%) i rad u inostranstvu. Studijska putovanja, studentske razmjene, ljetne škole i škole u prirodi su prilično malo zastupljene kao oblici putovanja i razmjene među mladima u Srebreniku.

✓ Slobodno vrijeme mladih u Srebreniku

Slobodno vrijeme mladi iz Srebrenika provode u druženju sa porodicom i prijateljima. Više od pet sati dnevno 34,8% mladih posvećuje druženju s prijateljima uživo, dok s druge strane 15,3% mladih više od peti sati dnevno provodi u online druženju s prijateljima. Mladi u većoj mjeri preferiraju provođenje vremena sa prijateljima uživo u odnosu na online ambijent, ali su svjesni da postoje situacije i okolnosti zbog kojih provode dosta vremena sa prijateljima i online.

Zanimljivo je da 40,9% mladih tvrdi da dnevno 5 sati ili više provede gledajući ili čitajući obrazovni sadržaj na internetu. Međutim, obzirom da, nakon pandemije Covid-19, škole određene materijale učenicima plasiraju i online ovaj podatak treba uzeti sa rezervom.

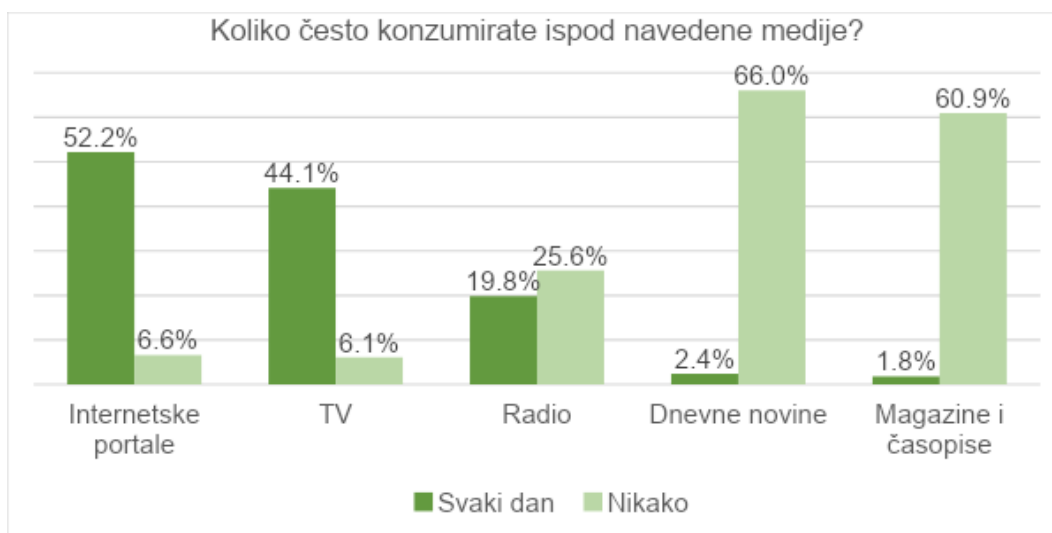
2. Informisanje mladih Srebrenika nije usklađeno sa sredstvima informisanja koja mladi prate

Kako je za aktivno učešće mladih u društvu i zajednici značajno biti informisan, u svrhu unapređenja plasmana informacija i eventualnog poticaja mladih na angažman, korisno je znati koji su uobičajeni i preferirani načini komunikacije. Plasman informacija putem lokalnih internetskih portala ima najveće šanse da mladi te informacije i zaprimu odnosno dođu do njih, dok sa druge strane, plasman kroz printane medije nije dobar način da informacija dopre do mladih.

Mladi Srebrenika su prilično kritični prema medijima i informacijama koje dolaze do njih putem najpopularnijih medija te smatraju da mediji ciljano manipulišu određenim informacijama ili dijelovima informacija zarad većeg doseg među konzumentima, te da informacije iz medija treba kritički sagledati.

Kao i u većini drugih zajednica, najpopularniji mediji među mladima iz Srebrenika su elektronski mediji (primarno internetski portali), koje redovno prati čak 52,2% mladih. 44,1% mladih (najviše mladi iz vangradskih sredina) tvrdi da svakodnevno prati sadržaje plasirane putem TV-a. Zanimljivo je da TV najmanje prate mladi u dobi od 20 do 24 godine starosti.

Grafik 32. Korištenje medija

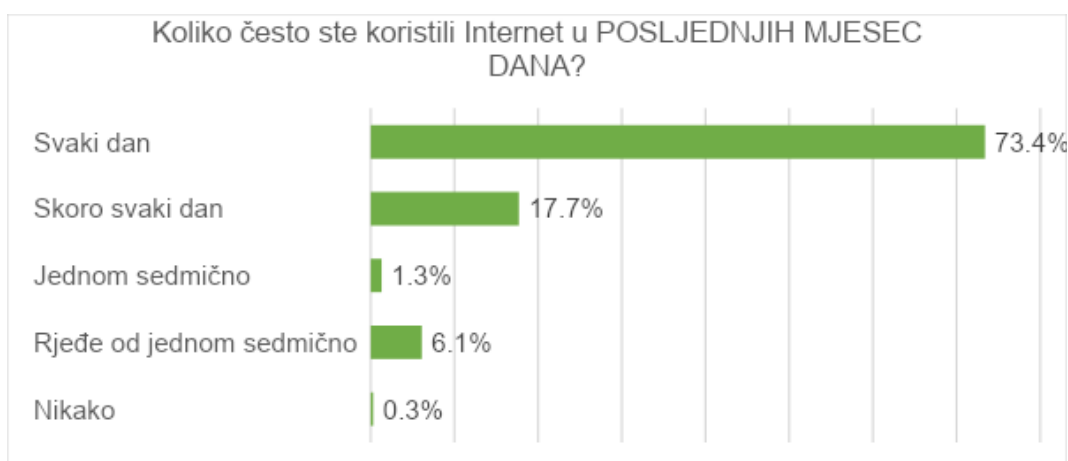

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Mladi najmanje obraćaju pažnju na štampane medije (dnevni novina, magazini i časopisi) jer, dvije trećine mladih (66%) nikako ne prati dnevne novine dok skoro dvije trećine mladih (60,9%) ne prati nikako magazine i časopise. Samo 2,4% mladih dnevne novine čita svaki dan i najčešće su to mladi u dobi od 25 do 30 godina starosti, uglavnom iz vangradskih sredina.

Vrlo čest medij koji lokalne vlasti koriste prilikom plasmana informacija u javnost je lokalni radio pa je dobro znati da je radio još uvijek slušan medij među mladima, međutim, iako u Gradu Srebreniku svaka peta mlada osoba svakodnevno sluša radio (mladi od 25 do 30 godina), svaka četvrta mlada osoba (mladi od 15 do 19 godina) tvrdi da radio ne sluša nikako.

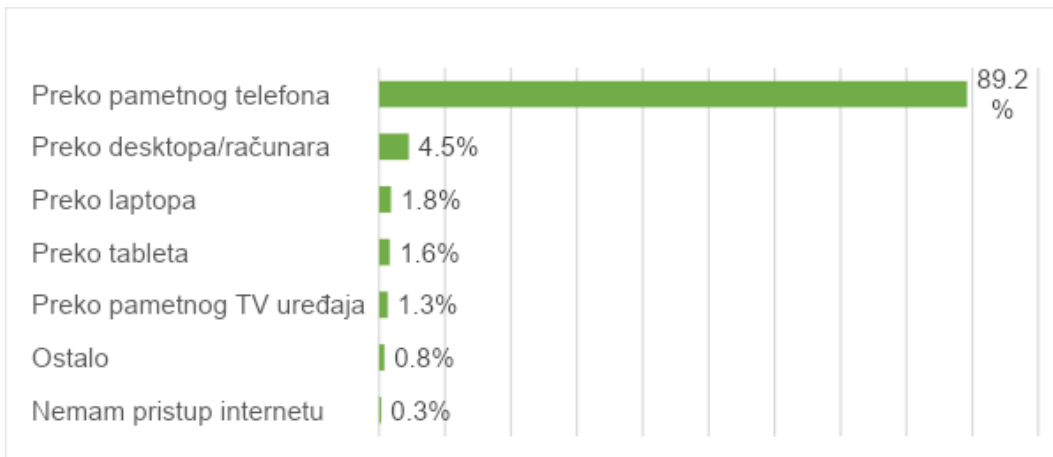
Grafik 33. Pristup internetu među mladima.

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Prema podacima iz istraživanja, 73,4% mladih koristi internet svaki dan a 91,1% mladih Srebrenika internet koristi svaki ili skoro svaki dan. Mladi internetu uglavnom pristupaju putem pametnog (mobilnog) telefona (89,2%) a desktop (računar) u ovu svrhu koristi 4,5% mladih.

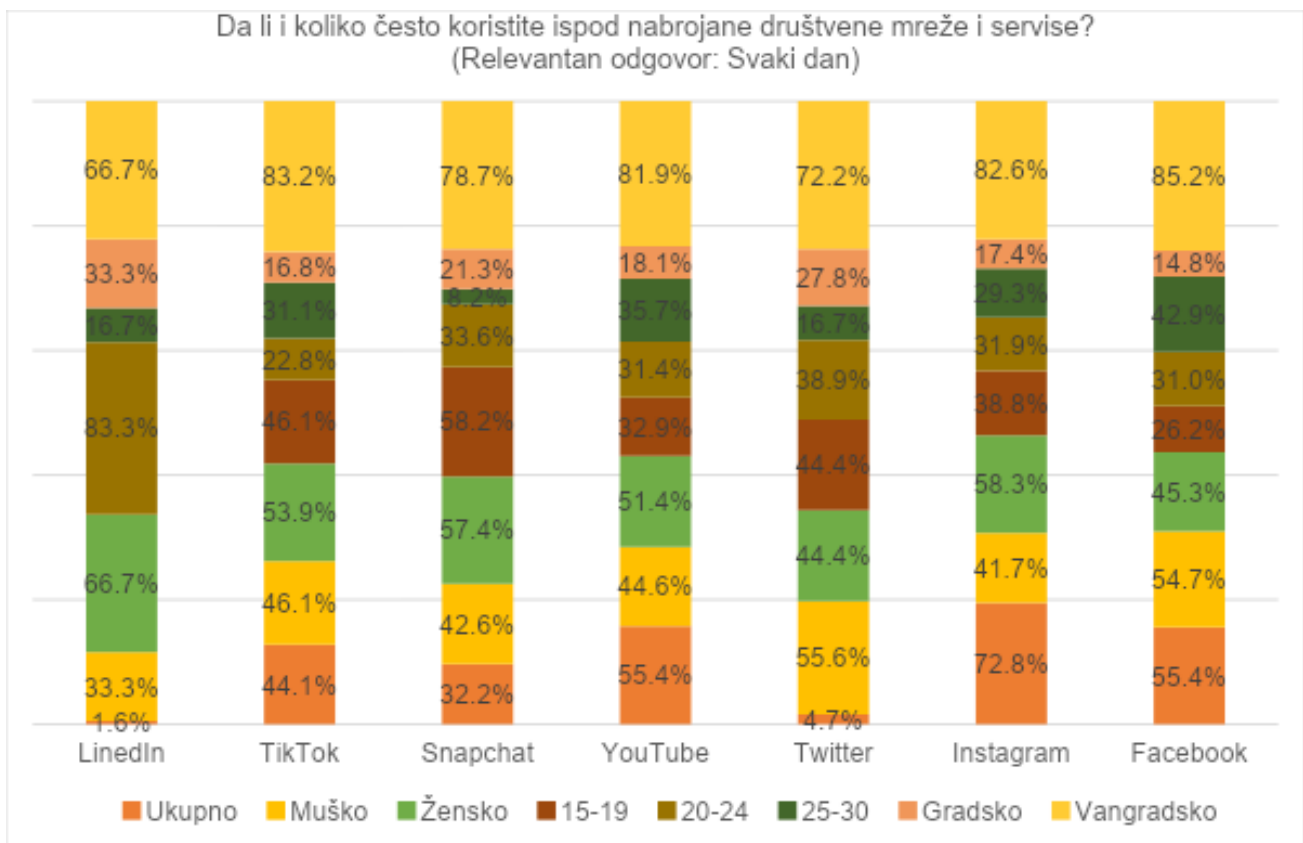
Grafik 34. Uređaji putem kojih mladi pristupaju internetu.

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Dvije brzorastuće platforme koje su jako popularne među mladima u dobi od 15 do 19 godina su TikTop i Snapchat. Zanimljivo je da Twitter, kojeg svakodnevno koristi svega 4,7% mladih, postaje prilično popularan među mladima u dobi od 15 do 19 godina, te je 44,4% svakodnevnih korisnika Twittera u Srebreniku u ovoj dobnoj grupi. Ovo može ukazivati na rast popularnosti ove mreže među najmlađom grupom mladih, ali podatke treba uzeti sa rezervom jer je mali uzorak onih koji svakodnevno koriste Twitter (4,7%).

Grafik 35. Društvene mreže koje mladi najčešće koriste.

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Iz prikaza u grafikonima nameće se vrlo jasan zaključak da sve sadržaje prema mladima treba formatom prilagoditi za pregled na pametnom telefonu. Mladi do informacija dolaze u najvećoj mjeri preko društvenih mreža pa je

namjenske sadržaje i informacije prema mladima potrebno ciljano pripremati za neku od popularnih društvenih mreža. Ove nalaze su potvrdili i mladi na fokus grupi, te tako znamo da je najpopularnija društvena mreža među mladima u Srebreniku Instagram, kojeg svakodnevno koristi 72,8% mladih. Instagram je jednako popularan među mladima neovisno o dobi a nešto je popularniji među ženama u odnosu na muškarce. Facebook svakodnevno koristi 54,4% mladih a nešto je popularniji među muškarcima u odnosu na žene. Treći najpopularniji servis (više je medij a manje društvena mreža) među mladima jeste multimedijalna platforma YouTube, koju svakodnevno koristi 55,4% mladih. Ova platforma je jednako popularna među mladima neovisno o spolu, dobi i mjestu boravka

Rekapitulacija nalaza o informiranju mladih bi bila da se informacije koje želimo da dođu do mladih plasiraju putem online medija (internet portala ili društvenih mreža), pri tome bi najbolje bilo da se te informacije plasiraju putem Instagrama ili Facebooka, te da su sve objave prilagođene konzumaciji na pametnim telefonima.

3. Vijeće mladih je neaktivno a udruženja koja se bave pitanjima mladih nemaju uređenu saradnju

iako je Vijeće mladih Grada Srebrenika i dalje formalno-pravno registrovano, zbog napuštanja dijela članstva Vijeće mladih nije aktivno u kontinuitetu. U Srebreniku djeluju organizacije i udruženja koja se programskim opredjeljenim bave pitanjima mladih i okupljaju mlade ali ne postoji mreža saradnje koja bi povezala individualne aktivnosti i postignuća u trajan i održiv koncept ili okvir koji bi mladima ponudio centralnu tačku okupljanja i informisanja o mogućnostima koje se nude mladima u zajednici.

U cilju uspostavljanja efikasnog sistema za provedbu politika prema mladima i uključivanja mladih u procese odlučivanja u zajednici, Grad Srebrenik se u skladu sa svojim nadležnostima opredijelio za nekoliko ključnih koraka koji će u narednom periodu doprinijeti boljem položaju mladih u ovoj oblasti, a navedeni su u tabeli koja slijedi.

4. Grad Srebrenik nema centar za savjetovanje mladih

Bez obzira na značaj informisanosti i educiranosti o unapređenju ličnih kapaciteta za savladavanje zahtjeva modernog okruženja Grad Srebrenik nema obrazovni centar gdje bi mladi mogli dobiti podršku u vidu savjetovanja (o unapređenju svoga položaja i zadovoljenja potreba u društvu (bračna savjetovišta, savjetovanja pri zapošljavanju, pisanje CV-ja, pomoć pri osamostalivanju, pomoć pri rješavanju stambenog zbrinjavanje mladih itd.).

Problem	Željeni rezultat	Aktivnosti
P1. Slaba zainteresovanost i mali broj aktivnih mladih (mladih učlanjenih u organizacije civilnog društva, političke partije, volontiranje)	R11. Veći broj mladih se uključuje u omladinski rad, nevladine organizacije te pokreću veliki broj inicijativa za rješavanja pitanja mladih. R.12. Povećan broj mladih koji su se uključili u rad nevladinih organizacija i povećan broj nevladinih organizacija (omladinskih) R 13 Veći broj aktivnih mladih koji učestvuju u donošenju odluka	A111. Održati edukacije, razgovore, debate, okrugle stolove na temu omladinskog aktivizma i volontiranja, uključivanja mladih u društvene procese na nivou grada Srebrenika A 112. Kontinuirano provoditi kampanju i promovisati značaj omladinskog aktivizma, volontiranja i značaju rada u omladinskim/nevladinim organizacijama A.121. Obezbijediti redovnu saradnju sa nevladinim organizacijama i resornim gradskim službama A.131. Nadležna gradska služba poziva mlade na sve javne rasprave na kojima se donose akti vezani za lokalnu zajednicu (odluke, propisi, budžet i sl)

	i kreiranju politika prema mladim na lokanom nivou	
P 2. Informisanje mladih Srebrenika nije usklađeno sa sredstvima informisanja koja mladi prate	R. 21. Mladi informisani o mogućnostima i prilikama koje im se pružaju (mobilnost-studijskom putovanju, razmjeni studenata, te putovanja u BiH i inostranstvo; volonterizam, omladinski aktivizam) R 22 Povećan broj aktivnih mladih ljudi na području grada koji volontiraju i aktivno se zalažu za promjene	A 211 Kreiranje posebne web stranice ili mobilne aplikacije sa svim informacijama vezanih za pitanja mladih, omladinskog aktivizma i volontiranja A 212 Najmanje jednom sedmično kreirati radio emisiju sa predstavljnjem uspješnih mladih ljudi u aktivizmu, volontiranju i učešću u donošenju odluka A.213 Na loklanim medijima uspostaviti emisije za mlade A.214 Informacije na društvenim mrežama prilagoditi formatu i intresovanju mladih A.215 Promocija pozitivnih priča putem lokalnih medija i društvenih mreža A 221 Organizovati edukaciju o značaju volonterizma kao društveno važne djelatnsoti A.411 Aktiviran rad Vijeća mladih grada Srebrenika A.222 Redovno prikupljanje podataka o projektima vezanim za aktivizam mladih
P3. Nepostojanje saradnje udruženja koja se bave pitanjima mladih i neaktivno Vijeće mladih	R.3.1. Uspostavljena saradnja udruženja koja se bave pitanjima mladih i aktivno Vijeće mladih grada Srebrenika	A.311. Grad Srebrenik kroz saradnju sa VM Tuzlanskog kantona i VM FBH sa mladima grada Srebrenika organizuje periodično dijaloge sa mladima o značaju omladinskih organizacija u zajednici i Vijeća mladih. A312 Grad Srebrenik i službenik za mlade organizuju infosesije za mlade u svrhu animiranja mladih da se priključe radu udruženja koja se bave pitanjem mladih i da formiraju podmladak koji bi mogao pokrenuti Vijeće mladih da održi reizbornu skupštinu. A313 Službenik za mlade se svakog mjeseca sastaje na radnom sastanku sa udruženjima koja se bave pitanjem mladih i planiraju aktivnosti kojima će uspješno Vijeće mladih u Srebreniku.
P4. Nepostojanje edukativnih centara za savjetovanje mladih (bračna savjetovaništa, savjetovanja pri zapošljavnju, pisanjeCV-ja, itd.)	R.4.1. Kontinuirano provođenje kampanja o bračnom savjetovaništu, savjetovanju pri zapošljavanju i drugim temama od interesa	A.41.1. Institucionalna i finansijska podrška za izgradnju edukativnih savjetodavnih centara SOS podrška mladima kroz projekte podrške „JEP“ (podrška u pisanju CV pri prvom zapošljavanju, pomoć pri osamostaljivanju,rješavanju stamebnog zbrinjavanje mladih, itd.

4.7. Sigurnost mladih

4.7.1. Uvod

Opći koncept sigurnosti jedne grupe ljudi ili zajednice je možda najlakše sagledavati kroz definiciju i koncept nacionalne sigurnosti kojom se teži osigurati sloboda, suverenost i teritorijalni integritet u okvirima međunarodno prihvaćenih aranžmana, ljudske slobode i prava njenih građana, politička i socijalna stabilnost društva, stabilan ekonomski razvoj u uvjetima slobode tržišta i poduzetništva, funkcioniranje pravne države, unutarnji red i osobna sigurnost građana, te zdravi i stabilni ekološki uvjeti.

Kada govorimo o sigurnosti mladih, prvo se treba osvrnuti na nivo i stanje zaštićenosti temeljnih vrijednosti društva i na njima zasnovanih institucija, ostvarivanja prava u procesima donošenja odluka i integritet jedinice i životnog područja. Definirajući sigurnost svako pojedino društvo, a tako i specifične grupe unutar društva, izražavaju svoje vrijednosti, svoje strahove i nade, a sve to uvjetovano je specifičnom situacijom u kojoj se društvo nalazi. Tako da možemo zaključiti da sigurnost za mlade znači upravo odsutnost strahova i prijetnji po opstanak i ostanak u određenoj društvenoj zajednici i istovremeno prisustvo utjecaja i elementata koji pogoduju njihovom održivom ostanku, odnosno potvrđuju njihove vrijednosti, zadovoljavaju potrebe i želje te motiviraju rast i razvoj pojedinaca i društva.

Program za održivi razvoj 2030, koji je platforma i za izradu Strategija održivog razvoja u zajednicama u Bosni i Hercegovini, načelno se vodi jednom veoma jednostavnom definicijom koju je dao Osnivač izvještaja o humanom razvoju, Mahbub ul Haq (1934–1998), a koja glasi „ Osnovna svrha razvoja je proširiti izbor ljudi. U principu, taj izbor može biti beskonačan i može se vremenom mijenjati. Ljudi često vrednuju postignuća koja se nikad ne prikažu, ili se ne prikažu odmah, brojkama koje se odnose na prihod ili rast: veći pristup obrazovanju, bolja prehrana i usluge zdravstvene zaštite, sigurnija egzistencija, sigurnost od kriminala i fizičkog nasilja, bavljenje slobodnim aktivnostima, političke i kulturološke slobode i osjećaj učešća u aktivnostima u zajednici. Cilj razvoja je stvoriti poticajnu sredinu za ljude u kojoj će voditi dug, zdrav i kreativan život.“ Nadalje, Strategijom prema mladima Tuzlanskog kantona za period od 2020. do 2024 su definisana četiri ciljna ishoda politike prema mladima Tuzlanskog kantona: a) jednake mogućnosti za doseganje punog potencijala u učenju i razvoju; b) ekonomska i socijalna sigurnost; c) sigurno, ekološki čisto i ugodno okruženje i d) aktivno učešće u razvoju zajednice.

Iz navedenog je se lako izvlači zaključak da koncept sigurnosti mladih izlazi iz okvira posmatranja sigurnosti kao sfere odsutnosti narušavanja tjelesnog integriteta i neotuđivosti imovine, odnosno prijetnji od istih te pored sigurnost od kriminaliteta (fizička sigurnost i sigurnost života, sigurnost imovine), zahtijeva razmatranje još nekoliko segmenata i zahtjeva okruženja, koji ne samo da treba zadržati postojeće mlade ljude u jednom okruženju nego potencijalno i poželjno, privući još mladih ljudi u zajednicu. U tom smislu je potrebno percipirati sigurnosti mladih kao „pull faktor“ bilo koje lokalne zajednice koja je istovremeno i platforma i sprega sa prospektom održivog ostanka mladih a za koje svrhe valja mapirati stanje u sljedećim oblastima:

- Sigurnost stabilnosti, duševnog mira i ličnog integriteta: individualni i kolektivni mehanizmi prevencije i alati za zaštitu od psihološkog nasilja kao što su vršnjačko, rodno zasnovano nasilje, postupci i govor mržnje, te osiguranje sigurnost od diskriminacije i zanemarivanja ljudskih prava, doživljaj prihvaćenosti i prihvatanja i uključenosti nužan je za formiranje zajedništva i pripadnosti a osobito je važan za manjinske i ranjive populacije društva. U ovom segmentu značajno je mapirati faktore rizika za radikalizam/nasilni ekstremizam te trgovinu ljudima a kako bi zajednica osmislila i postavila mjere prevencije.
- Sigurnost stabilnosti društvenog okruženja, servisa/službi, infrastrukture i institucionalnih kapaciteta u smislu perspektive održivog rasta: infrastrukturna i institucionalna rješenja za stanovanje, zdravstvenu zaštitu, socijalnu zaštitu, i mobilnost. U smislu procjene perspektivnosti zajednice iz stajališta mladih

bitno je razumjeti zašto je socijalna /društvena podrška i sigurnost u zajednici visoko među prioritetima mladih i koji su sve to sadržaji potrebni da bi mladi zajednicu percipirali kao prosperitetnoj podržavajuće okruženje za život i rad. Važno je u obzir uzeti i one institucije koje ne služe direktno potrebama mladih ali su im podrška za razvoj i napredovanje (npr. infrastruktura predškolskog odgoja kao što su vrtići, igraonice ili škole jezika/umjetnosti za djecu su bitni sadržaji za mlade porodične ljude jer omogućavaju zbrinjavanje djece a kako bi roditelji mogli raditi ili nastaviti školovanje. Isto vrijedi i za infrastrukturu brige o osobama treće dobi, bilo da se radi o domovima za starije osobe bilo o službama patronaže i/ili pomognutom samostalnom življenju.

- Sigurnost ekonomske perspektive održivosti za mlade, u oblastima obrazovanja i rada, odnosno koliko zajednica pažljivo komunicira sa i prema mladima kod usklađivanja obrazovanja (formalno, neformalno i cjeloživotno obrazovanje) i tržišta rada (upošljavanje, mjere protiv neuposlenosti te omladinsko poduzetništvo) koliko i na koji način se podržava kapacitiranje radne snage iz deficitarnih zanimanja, da li se sukladno demografskim podacima i prevladavajućim granama privrede kreiraju mjere za jednak pristup radnim mjestima i ženama i muškarcima.

4.7.2. Pravni okvir

Sigurnost je u Bosni i Hercegovini garantirana prevashodno aktima krivičnog zakonodavstva, koje čine Krivični zakon BiH te krivični zakoni entiteta i Brčko distrikta BiH. Pored krivičnih zakona koji čine osnovu pravnog okvira, sigurnost mladih, iako ne izričito, garantirana je i kroz druge zakone države BiH, entiteta i Brčko distrikta BiH kojima su eventualno propisana krivična djela. Navedeni zakoni čine dopunsko krivično zakonodavstvo, te se kazne i druge sankcije mogu propisivati jedino ako su u skladu s odredbama sistemskog krivičnog zakonodavstva. U širem smislu, u pravni okvir kojim se osigurava sigurnost mladih ubrajaju se i krivični procesni zakoni (Zakon o krivičnom postupku BiH, zakoni o krivičnom postupku na nivou entiteta kao i Zakon o krivičnom postupku Brčko distrikta BiH), kao i Zakon o izvršenju krivičnih sankcija. Važno je navesti i posebno krivično zakonodavstvo, poput Zakona o ravnopravnosti spolova BiH, kojim je 2003. godine prvi put regulirano seksualno uznemiravanje, kao i Zakona o zabrani diskriminacije BiH, a koji moraju biti u skladu s krivičnim zakonima u pogledu uvjeta odgovornosti i kažnjivosti.

U kontekstu mladih, važno je napomenuti da Krivični zakon Federacije BiH ne propisuje krivično djelo vršnjačkog nasilja, stoga se na maloljetne počiniocima krivičnih djela primjenjuju Krivični zakon Federacije BiH, Zakon o krivičnom postupku Federacije BiH kao i Zakon o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku Federacije BiH. Također, na maloljetne prijestupnike primjenjuje se i Zakon o prekršajima Federacije BiH. Postupanje s djecom i mladima počiniteljima krivičnih djela podrazumijeva prvenstveno njihovu zaštitu, podršku i pronalazak najboljih rješenja kako bi se korigirala njihova neprilagođena ponašanja. Djeca i mladi spadaju u osjetljivu kategoriju čija se ličnost odlikuje posebnim psihofizičkim karakteristikama, što zahtijeva i posebna pravila postupanja. Ona su utvrđena Zakonom o zaštiti i postupanju sa maloljetnicima u krivičnom postupku Federacije BiH, koji u svojoj primjeni ima zadatak da štiti najbolji interes djeteta. Zakon o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku FBiH podrazumijeva brojne aktere koji su uključeni u pružanje pomoći djetetu, a to su: policija, organi starateljstva, porodica, škola, brojne institucije društvene zajednice te na kraju tužilaštva i sudovi.

U Tuzlanskom kantonu primjenjuje se Zakon o unutrašnjim poslovima Tuzlanskog kantona a rad Ministarstva unutrašnjih poslova Kantona temelji se na Ustavu BiH, Ustavu Federacije BiH, Ustavu Kantona, te zakonima i drugim propisima BiH, FBiH i Kantona. Propisi koje donosi Ministarstvo i sve ostale radnje Ministarstva moraju biti u skladu sa međunarodno prihvaćenim principima policijske službe.

Propisi prema kojima postupa Ministarstvo unutrašnjih poslova Tuzlanskog kantona su brojni, a ističemo neke od njih koji su važni za mlade i njihovu sigurnost:

- Porodični zakon Federacije BiH (Službene novine FBiH 35/05, 34/14, 41/05),
- Zakon o javnom redu i miru (Službene novine Tuzlanskog kantona 9/01),
- Zakon o sprečavanju i suzbijanju zloupotrebe opojnih droga (Službeni glasnik BiH 08/06),
- Zakon o zaštiti od nasilja u porodici (Službene novine FBiH 20/13),
- Zakon o zaštiti i postupanju sa djecom i maloljetnicima u krivičnom postupku (Službene novine FBiH 7/14, 74/20),
- Zakon o sprečavanju nasilja i nedoličnog ponašanja na sportskim priredbama TK (Službene novine TK 23/13)

4.7.3. Institucionalni okvir

Ustavno uređenje BiH usložnjava i oblast sigurnosti, a što za posljedicu ima velik broj institucija, tijela i službi koja se bave pitanjem sigurnosti u BiH. Na nivou BiH za pitanje sigurnosti je nadležno Ministarstvo sigurnosti BiH. U sastavu Ministarstva su Direkcija za koordinaciju policijskih tijela BiH, Granična policija BiH, Državna agencija za istrage i zaštitu, Agencija za forenzička ispitivanja i vještačenja, Agencija za školovanje i stručno usavršavanje kadrova, Agencija za policijsku podršku i Služba za poslove sa strancima.

Na nivou Federacije BiH djeluje Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova, u okviru kojeg policijske poslove iz svog djelokruga vrše policajci Federalne uprave policije. Usvajanjem Dejtonskog mirovnog sporazuma 1995. godine napravljena je asimetrija u hijerarhiji i organizaciji policijskih poslova. Temeljna organizacija je i dalje policijska stanica u okviru policijske uprave, a policijske uprave su u sastavu kantonalnih ministarstava unutrašnjih poslova. Svako od deset kantonalnih ministarstava ima vlastite zakone o unutrašnjim poslovima i zakone o policijskim službenicima što dodatno usložnjava sistem sigurnosti u FBiH. Pored toga kantonalna ministarstva samostalno vrše svoje poslove propisane zakonima kao i odabir i školovanje kadrova, činovanje, te svi imaju svoje budžete.

Policija kao posebna služba sigurnosti, koja je i u BiH na osnovu zakona zadužena za bezbjednost građana i njihove imovine ima specifičnu ulogu i u zaštiti maloljetnika. Policija je u svakodnevnom kontaktu sa maloljetnicima, a posebno kategorijom maloljetnih prestupnika. Specifičnost uloge policije je i u tome što imaju zadatke da djeluju preventivno i represivno.

✓ Tuzlanski kanton

Ministarstvo unutrašnjih poslova Tuzlanskog kantona (MUP TK) nadležno za pitanje sigurnosti na području Tuzlanskog kantona Kantona i zaduženo za izvršavanje poslova propisanih Zakonom o unutrašnjim poslovima Tuzlanskog kantona. Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji MUP TK nije sistematizovano radno mjesto u Policijska uprava (PU) i Policijska stanica (PS) čiji bi osnovni i isključivi zadatak bio bavljenje zaštitom maloljetnika, prevencijom maloljetničkog prestupništva, nasiljem u porodici, ili međuvršnjačkim nasiljem i drugim problemima vezanim za maloljetnike, ali se ovi poslovi obavljaju putem interno zaduženih službenika policije koji rade na poslovima i zadacima vezanim za predmetnu problematiku. U Sektoru kriminalističke policije MUP-a TK formirano je Odjeljenje za borbu protiv maloljetničke delinkvencije i nasilja u porodici u kojem je sistematizovano 8 radnih mjesta. Važećim pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji MUP TK u svakoj PS odredjen je po jedan službenik policije zadužen za rad policije u zajednici. Prema broju zaposlenih u PU Tuzla 2,5 policajca su „zadužena“ za 1.000 građana.

Uprava policije Ministarstva unutrašnjih poslova Tuzlanskog kantona je u mjesecu oktobru 2022.godine , evropskom mjesecu Cyber sigurnosti, provela završne aktivnosti u okviru javne kampanje pod nazivom „Sigurni na mreži“, započete u u aprilu 2022.godine. Uprava policije Ministarstva unutrašnjih poslova Tuzlanskog

kantona podržala je realizaciju jednogodišnje kampanje „Razmislite prije nego podijelite“ koja za cilj ima prevenciju zloupotrebe i zlostavljanja djece i mladih putem informacijskih i komunikacijskih tehnologija, kao globalna kriminalna aktivnost, pored koje je dogovorena intenzivna saradnja u cilju podizanja svijesti djece, mladih, roditelja, nastavnika, ostalih profesionalaca i građana BiH o nasilju nad djecom u digitalnom okruženju i mogućnostima njegovog adekvatnog suzbijanja.

Ministarstvo unutrašnjih poslova se sastoji od devet policijskih uprava od kojih je jedna PU Srebrenik. U sklopu Policijske uprave Srebrenik djeluje PS Srebrenik u čijem sastavu se nalazi i Službenik za Rad policije u zajednici.

✓ **Aktivnosti Policijske uprave i policijske stanice Srebrenik usmjerene prema mladima**

U cilju prevencije nasilja kod mladih a time i maloljetničke delikvencije policijski službenici Policijske stanice Srebrenik kroz redovan obilazak obrazovnih ustanova u saradnji sa osobljem istih, vrše edukaciju mladih koja se ogleda kroz realizaciju raznih radionica. Kroz ove radionice mladi su upoznati sa krivično-pravnim aspektima maloljetničkog prestupništva, postupanju policije prema maloljetnicima, vršnjačkom nasilju, neprihvatljivom ponašanju u zonama odgojno-obrazovnih ustanova, kao i pravima i obavezama djece i maloljetnika.

Takođe, zbog širokog poimanja koncepta sigurnosti, osvrnućemo se na aktivnosti i pristupe u zajednici koje imaju i mogu imati značajan uticaj na razvoj različitih sposobnosti/otpornosti na različite izazove u društvu sigurnosnog karaktera.

- MUP TK-a, Policijska uprava Srebrenik u okviru svojih aktivnosti tokom godine organizuje posjete obrazovnim ustanovama, druženje i izložbu Dani otvorenih vrata i sl. Ove su aktivnosti edukativnog karaktera i uz mlađe naraštaje takođe obuhvate i značajan broj osoba srednjoškolskog uzrasta.
- Prilikom prijema u aktivnu službu policije, mlađim kadrovima je data prednost.
- Prijem vatrogasaca u profesionalnu službu ograničena je na starosnu dob do 25 godina čime se doprinosi uključivanju mlađih osoba u sistem sigurnosti – zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća sa jedne a sa druge strane osposobljava se mlada osoba za ličnu i uzajamnu zaštitu.
- Vatrogasni podmladak u okviru vatrogasne jedinice vatrogasnog društva je poseban dio koji se organizuje i njeguje za mlade osobe. Za ovu vrstu uključenosti u korisni dio zajednice obuhvaćene su osnovne i srednje škole.
- U Gorsku službu spašavanja uključeni su isključivo mladi.
- Razvijenost sporta na području lokalne zajednice, posebno onog dijela gdje dominira masovnost- gdje je organizovan i podmladak, značajno doprinosi opštoj sigurnosti.

✓ **Saradnja Policijske uprave i policijske stanice sa drugim institucijama**

Policijski službenici PU Srebrenik u svom radu kontinuirano ostvaruje saradnju sa drugim tijelima i institucijama u gradu Srebreniku, Tuzlanskom kantonu, i Federaciji BiH.

Posebno je značajan angažman na prevenciji nasilja a između ostalog i sa Pedagoškim zavodom TK-a kroz realizaciju raznih radionica u sklopu projekata kao što su: „Stop maloljetničkoj delinkvenciji“, „Međuvršnjačko nasilje“, „Pravda za svako dijete“ i druge.

- Osim dobre saradnje sa obrazovnim ustanovama, ovdje treba istaći izuzetno dobru saradnju sa:
- Odjeljenjem za borbu protiv maloljetničke delinkvencije i nasilja u porodici MUP TK-a, JU „Disciplinski centar za maloljetnike TK-a“,
- nevladinom organizacijom „Biro za ljudska prava“ Tuzla,
- UG „Vive žene“,

- Centar za socijalni rad
- Centar za mentalno zdravlja
- Kantonalno tužilaštvo,
- Općinski sud za prekršaje,

Rad PU Srebrenik sa drugim institucijama reflektuje se u organizovanju seminara i predavanja koja se odnose na rješavanje problema sigurnosti mladih i pojave novih vidova krivičnih djela usmjerenih prema mladima.

4.7.4. Analiza potreba i problema

Društvene pojave i promjene koje se dešavaju a koje nerijetko za cijenu imaju porast problema i izazova za sigurnost građana, a posebno mladih kao najaktivnije populacije u društvu, predstavlja poseban izazov institucijama vlasti ali i nadležnim tijelima i službama koje su zadužene za pitanje sigurnosti te zahtjeva angažman svih relevantnih institucija i službi. Na ponašanje i sigurnost mladih danas utječu različiti problemi i izazovi; nezaposlenost, složeni socijalni odnosi u društvu, porast različitih oblika nasilja se reflektiraju na ponašanje mladih. Sigurnost mladih podrazumijeva različite oblike sigurnosti, od fizičke sigurnosti mladih, preko ličnog osjećaja sigurnosti među vršnjacima, sigurnosti na internetu i saobraćaju, pa sve do ličnog osjećaja ekonomske i socijalne sigurnosti.

Napredak tehnologije i nove društvene okolnosti utječu na promjene sigurnosnih izazova te pristupa i načina potrebnih za kreiranje i plasman adekvatnih odgovora u sferi sigurnosti. Globalni je fenomen da je nasilje na internetu i društvenim mrežama u stalnom porastu a da su mladi su posebno ranjiva kategorija. Sigurnost i zaštita djece i mladih u svakodnevnom životu moraju biti u fokusu institucija vlasti i snaga za provedbu zakona. Pored porasta cyber nasilja, raste i broj slučajeva nasilja u porodici, kao i vršnjačkog nasilja koje zahtjeva posebnu pažnju pa čak i hitne mjere kako bi se situacija popravila

U smislu sigurnosti od ovog vida nasilja nužno je raditi na prevenciji a kroz uvođenje novih edukativnih sadržaja koji bi pružili sigurnost mladima, ali i angažman cjelokupne zajednice na rješavanje sigurnosnih izazova za mlade. U smislu održavanja sigurnosti potrebno je jasno iskomunicirati modele i korake samozaštite ali i načine na koji se narušavanje sigurnosti u ovoj sferi može prijaviti nadležnim organima. Ministarstvo sigurnosti Tuzlanskog kantona pokazuje proaktivnost u vršenju svojih obaveza i kroz uključnje u inicijative i akcije prevencije i podizanja svijesti poput javne kampanje „Sigurni na mreži“, započete u u aprilu 2022.godine ili realizacije jednogodišnje kampanje „Razmislite prije nego podijelite“koja za cilj ima prevenciju zloupotrebe i zlostavljanja djece i mladih putem informacijskih i komunikacijskih tehnologija.

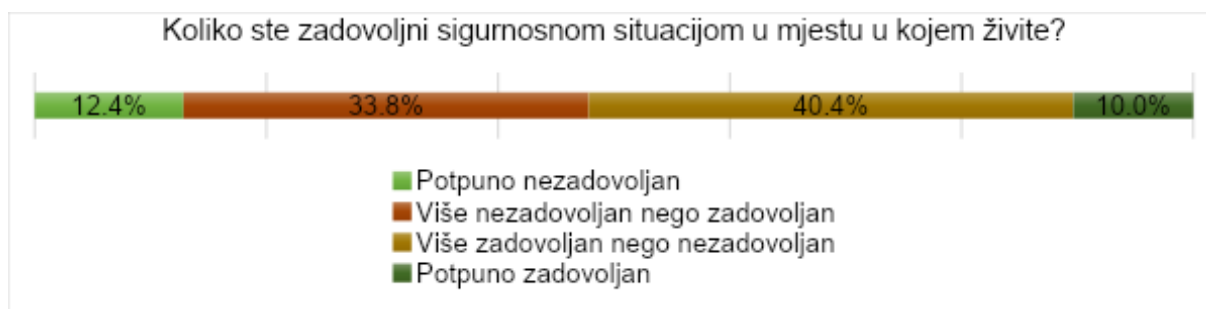
Analiza problema i potreba mladih u sedam tematskih oblasti koje su bile predmetom istraživanja u okviru priprema za izradu ove strategije daju uvida u stavove mladih o stanju zaštitenosti temeljnih vrijednosti društva, postojećih servisa i institucija, te ostvarivanja osnovnih ljudskih prava i učešća u procesima donošenja odluka u Gradu Srebreniku.

✓ Sigurnost od kriminaliteta- fizička sigurnost i sigurnost života, sigurnost imovine

Zadovoljstvo općom i sigurnosnom situacijom u mjestu u kojemu boravimo je vrlo važan faktor opće kvalitete života. Kada se govori o percepciji sigurnosne situacije u mjestu u kojem žive, mladi iz Srebrenika su u većoj mjeri zadovoljni sigurnosnom situacijom nego što su to nezadovoljni. Mladi smatraju da su Srebreniku ima dovoljno policijskih službenika koji mogu voditi brigu o sigurnosti u ovoj lokalnoj zajednici a 50,4% ispitanih je reklo da je potupno zadovoljno sigurnosnom situacijom ili je barem u većoj mjeri zadovoljno nego nezadovoljno. Jedna trećina mladih (33,8%) je u većoj mjeri nezadovoljna sigurnosnom situacijom nego što je zadovoljna u mjestu u kojemu žive. Potpuno nezadovoljnih sigurnosnom situacijom ima 12,4%. Mladi u dobi od 25 do 30 godina starosti su u nešto

većoj mjeri nezadovoljniji sigurnosnom situacijom u odnosu na osobe u mlađim dobnim grupama (15-19 i 20-24 godine starosti).

Grafik 36. Zadovoljstvo sigurnosnom situacijom

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Vežano za osjećaj sigurnosti prema spolu, više od polovine žena (50,8%) u većoj mjeri nezadovoljno nego zadovoljno ili potpuno nezadovoljno sigurnosnom situacijom u Srebreniku, dok je se tako osjeća 55,7% muškaraca. Mladi iz vangradskih sredina (51,9% mladih iz vangradskih sredina) izjavljuju da su u većoj mjeri ili potpuno zadovoljni sigurnosnom situacijom u odnosu na mlade iz gradskih sredina gdje ih se tako osjeća 43,%. Ovo je zanimljiv nalaz iz razloga što češće dolazimo do podatka da se mladi iz vangradskih sredina u nešto većoj mjeri osjećaju nesigurnije od mladih iz gradskih sredina, dok je to u Srebreniku do određene mjere drugačije. Na fokus grupi sa mladima, svi učesnici su izjavili da se osjećaju sigurno u svojoj lokalnoj zajednici a kao specifičan izazov mladi percipiraju pse lutalice.

Više od trećine mladih koji žive u Srebreniku (38,3%) su niti zadovoljni niti nezadovoljni radom policije, što je poprilično neutralan ili pak indiferentan stav. Potpuno nezadovoljnih i nezadovoljnih radom policije ima 29,8%, a potpuno zadovoljnih ili zadovoljnih radom policijskih službenika je 27,7%.

Ovakvi podaci ne trebaju iznenađivati jer mladi nemaju često i u velikoj mjeri doticaja sa policijskim službenicima (osim u saobraćaju) te zbog toga često u najvećoj mjeri preovladava indiferentan stav prema radu organa sigurnosti. Također, percipiraju da je saobraćajna policija skoncentriranija u centru grada (Srebreniku) dok ih rjeđe primjećuju u drugih dijelovima lokalne zajednice.

Grafik 37. Zadovoljstvo radom organa sigurnosti

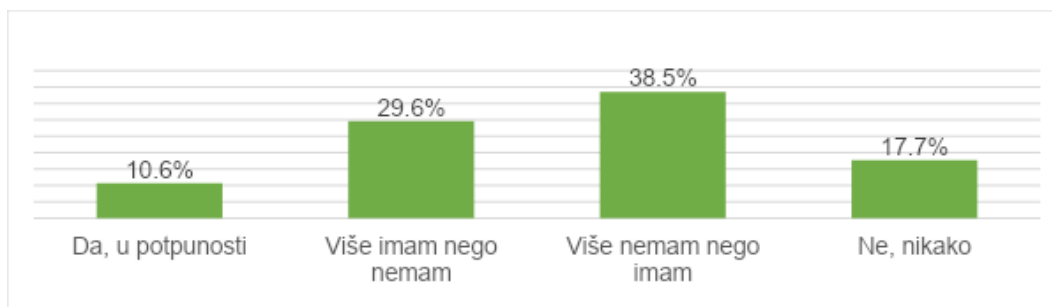

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Kako se moglo naslutiti iz prethodnog pitanja o zadovoljstvu radom organa sigurnosti, u Srebreniku većina mladih nema povjerenja u policijske službenike, odnosno njih 56,2% ili nikako nema povjerenja u policijske službenike ili

više namju povjerenja nego što ga imaju. Mladi se donekle žale i na brzinu intervencije policije, odnosno djeluje im da policija revnosnije obavlja određene zadatke u odnosu na neke druge.

Grafik 38. Povjerenje u policijske sčuzbenike

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Vrste nasilja koji predstavljaju opasnost za mlade

Prema podacima Policijske uprave Srebrenik a vezano za problematiku nasilja kod mladih na području koje pokriva PU Srebrenik u vremenskom periodu 2020-2022. godina evidentirano je sljedeće:

Tabela 9: Oblici nasilja kod mladih

Godina	Oblik nasilja kod mladih	broj prijava
2020. Tokom 2020.godine, zbog počinjenih KD na području PU Srebrenik, prijavljeno je pet (5) maloljetnih lica, zbog izvršenih devet (9) KD i to:	<ul style="list-style-type: none"> • 4 KD "Teška krađa" iz člana 287, stav 1., počinjena od strane dva maloljetna lica protiv kojih su KT TK-a, prosljeđena dva izvještaja, • 1 KD "Posjedovanje i omogućavanje uživanja opojnih droga" iz člana 239 stav 3. KZ F BiH, • 2 KD „Krađa“, iz člana 286.stav 1 KZ F BiH, počinjena od strane jednog maloljetnog lica, protiv kojeg je KT TK-a, prosljeđen jedan izvještaj, • 1 KD "Utaja" iz člana 290. stav 5, počinjeno od strane jednog maloljetnog lica, te • 1 KD „Teška tjelesna ozljeda“ iz član 172. stav 1. KZ F BiH, počinjeno od stran jednog maloljetnika. 	<p>PU Srebrenik je tokom 2020.godine, Kantonalnom tužilaštvu Tuzlanskog kantona u Tuzli, podnijela (6) izvještaja, protiv (5) pet maloljetnih lica. (1 ženska i 5 muških osoba)</p> <p>U istom periodu, od strane PS Srebrenik, podnešena su:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 2 zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka protiv malodobnih lica zbog počinjena dva prekršaja iz Zakona o JRIM (2 muške osobe)
2021. 🚗 Tokom 2021.godine zbog počinjenih KD na području PU Srebrenik,prijavljena su tri (3) maloljetna lica, zbog izvršenih devetnaest (19) KD,	<ul style="list-style-type: none"> • 10 KD "Krađa" čl. 286. st.1. KZ F BiH, • 5 KD „Teška krađa“ član 287. stav 1. KZ F BiH, te • 2 KD „Oduzimanje tuđe pokretnine“ čl. 291. stav 1 KZ F BiH, • 1 KD „Oštećenje tuđe stvari“, čl. 293 stav 1, u vezi sa članom 31. KZ F BiH, • 1 KD "Teška krivična djela protiv sigurnosti javnog prometa" član 336. Stav 3. u vezi sa stavom 332 st. 3. KZ F BiH. 	<p>PU Srebrenik je tokom 2021.godine Kantonalnom tužilaštvu Tuzlanskog kantona u Tuzli, podnijela:</p> <ul style="list-style-type: none"> • (7) izvještaja, protiv (3) tri maloljetna lica. (3 muške osobe) • 7 zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka iz Zakona o JRIM (7 muških osoba)
2022. Tokom 2022.godine, zbog počinjenih KD na području PU	<ul style="list-style-type: none"> • 1 KD „Utaja“ iz člana 290. stav 1, • 1 KD „Krađa“ iz člana 286. stav 1., • 1 KD „Oduzimanje tuđe pokretnine“ iz člana 291. stav 1. u vezi sa članom 31 KZ F BiH i 	<p>PU Srebrenik je tokom 2022.godine Kantonalnom tužilaštvu Tuzlanskog kantona u Tuzli, podnijela (5)</p>

Srebrenik prijavljena su dva (2) maloljetnika zbog izvršenja pet (5) krivičnih djela	<ul style="list-style-type: none"> • 2 KD „Nasilničko ponašanje“ iz člana 362. stav 2. KZ F BiH.	izvještaja, protiv (2) dva maloljetna lica. (2 muške osobe)
--	---	---

Izvor: Radna grupa za sigurnost/PU Srebrenik

U procjeni stanja sigurnosti iz svih oblasti na području grada Srebrenika, za period 2020-2022. godine PU Srebrenik je intervenisala 33 puta u slučajevima krivičnih djela koja su uključivala mlade osobe kao počiniocce. Krivična djela su obuhvatila teške krađe, krađe i otuđenja pokretne imovine, oštećenje tuđe imovine, utaje, teške tjelesne povrede, posjedovanje i omogućavanje uživanja opojnih droga, teška krivična djela protiv sigurnosti prometa te nasilničko ponašanje.

Osim navedenog, članovi radne grupe za tematsku oblast Sigurnosti mladih identifikovali su i sljedeće probleme:

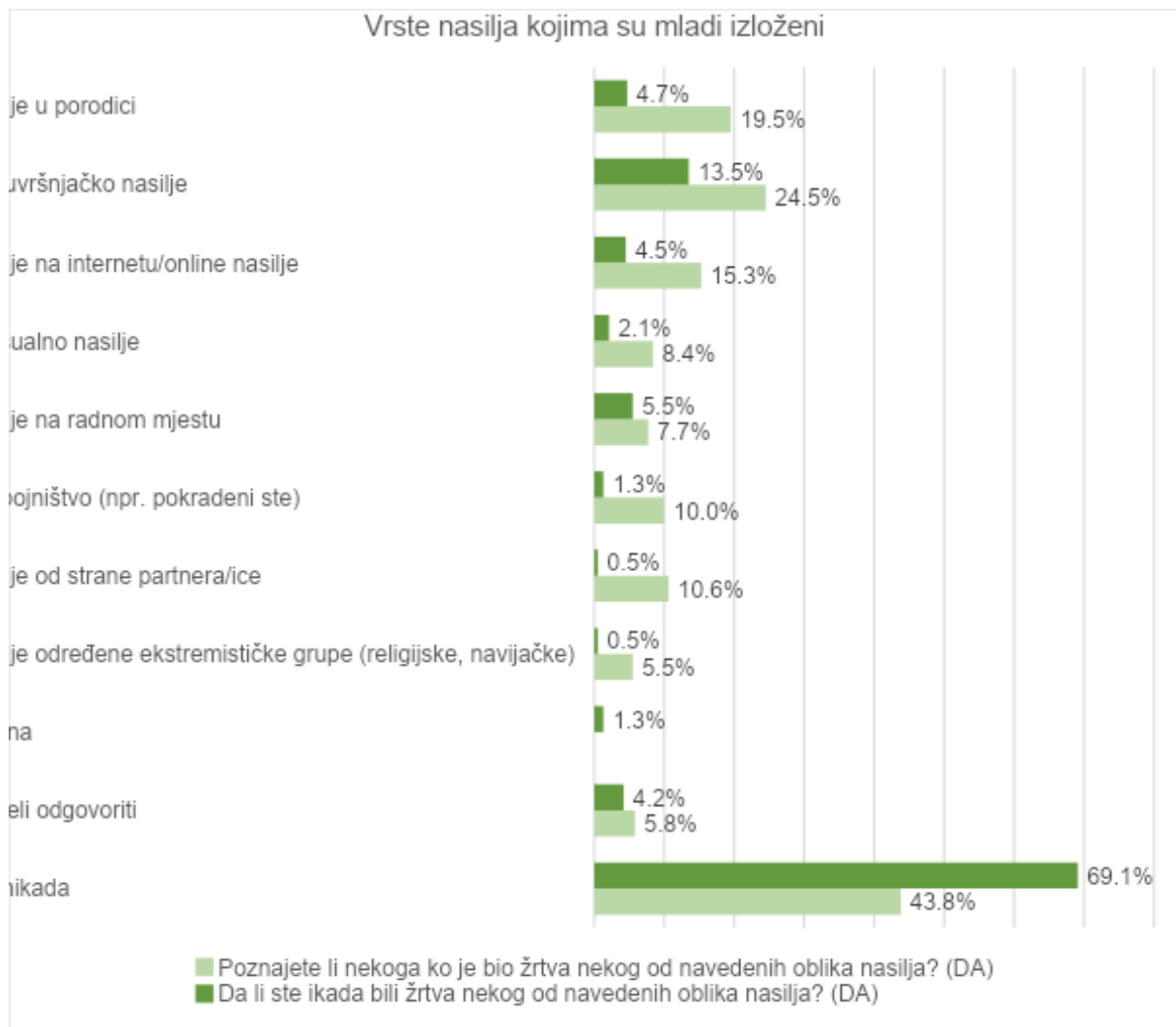
- nedovoljna prevencija maloljetničkog prestupništva koja se ogleda kroz nedosljednu primjenu zakonskih propisa,
- slabu umreženost subjekata koji se bave djecom,
- nepostojanje baze podataka,
- nedovoljna iskorištenost postojeće infrastrukture,
- nedovoljno organizovano slobodno vrijeme mladih i nedovoljna svjesnost zajednice o potrebi organizovanja slobodnog vremena,
- nedovoljna educiranost roditelja ali i profesionalaca koji se bave djecom u pogledu obezbjeđenja sigurnosti, nedovoljan terapijski rad u zajednici.
- povećanje rizičnih ponašanja kod mladih
- nedostatak sistemskog pristupa u radu s mladima i standardizacije u pogledu sigurnosti mladih

Izvjesno je da opća kriza šire društvene zajednice utječe na mlade ljude, te se njihova reakcija na takvo stanje često manifestuje i kroz kršenje normi za koje društvo kao odgovor ima određene mehanizme i sankcionisanje u skladu sa važećim propisima. Međutim, devijantne situacije u društvu, ispadi (manji i veći) različitih delinkventnih pojedinaca i grupa, izazvani različitim faktorima, ne mogu se spriječiti aktivnostima koje provodi javna uprava, ustanove, sportska, kulturna i druga društva koja više djeluju na svijest pojedinaca i manjih grupa u smislu prihvatljivog ponašanja, nego se ta problematika mora situirati u sektor preventivne sigurnosti. Međutim u taj sektor valja uložiti vrijeme, ogroman napor, sredstva i kadrove na svim nivoima – od lokalne zajednice pa do globalne politike sigurnosti cijelog društva.

✓ Sigurnost stabilnosti, duševnog mira i ličnog integriteta i oblici nasilja među mladima

Sigurnost stabilnosti, duševnog mira i ličnog integriteta, odnosno osiguranje sigurnost od kršenja i/ili zanemarivanja ljudskih prava, doživljaj prihvaćenosti i prihvatanja i uključenosti nužan je za formiranje kako ličnosti tako i za formiranje zajedništva i osjećaja pripadnosti. Izloženost mladih nekom od oblika nasilja (nasilje u porodici, međuvršnjačko nasilje, nasilje na internetu, seksualno nasilje, nasilje na radnom mjestu, razbojništvo, nasilje od partnera/ice i nasilje od određene ekstremističke grupe) ispitivano je u smislu dobivanja podatka o razmjerama i vodećim vrstama nasilja kojima su mladi izloženi, utvrdimo da li ispitanici poznaju nekoga ko je bio žrtva nekog od navedenih oblika nasilja ili da prepoznaju ukoliko su sami bili žrtva nekog oblika nasilja. Istraživanju izloženosti nasilju nužno je pristupiti na ovaj način jer uprkos indikatorima koji ukazuje na obim prisustva nasilja u okruženju mladih, žrtve nasilja će se iznimno rijetko očitovati i izjaviti da su bili žrtve nekog oblika nasilja. Ovakva zatvorenost posebno je primjetna kod vrsta nasilja o kojima je generalno neugodnije govoriti, poput nasilja u porodici, nasilja na radnom mjestu ili seksualnog nasilja. Kod nekih drugih oblika nasilja, poput razbojništva ili nasilja od određene ekstremističke grupe, razlike nisu bile toliko izražene te ispitanici slobodnije komuniciraju i samoidentificiraju se ukoliko su pretrpjele napad. Preko dvije trećine mladih iz Srebrenika (69,1%) tvdi da nikada nisu bili žrtve nekog od oblika nasilja.

Grafik 39. Oblici nasilja kojima su mladi izloženi

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

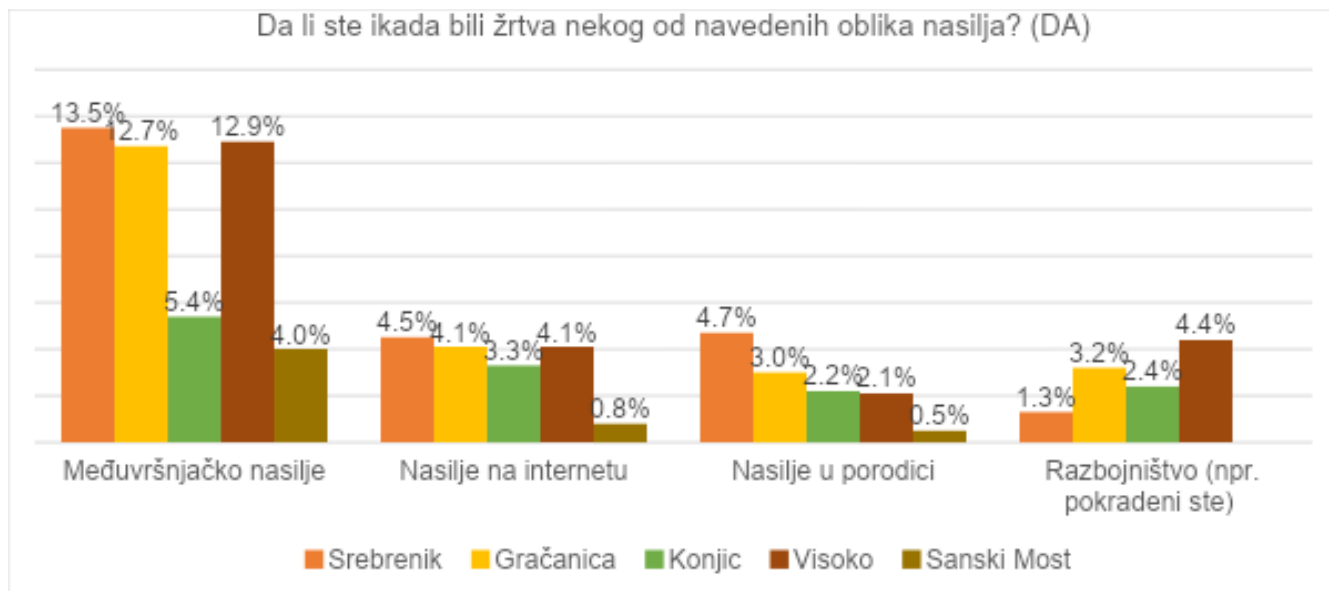
1. Međuvršnjačko nasilje

Najčešći oblici nasilja kojega su mladi bili direktne žrtve su međuvršnjačko nasilje, nasilje na radnom mjestu, nasilje u porodici, te nasilje na internetu (online nasilje). Zabrinjavajući podatak je da skoro svaka sedma mlada osoba (13,5%) tvrdi da je bila žrtva međuvršnjačkog nasilja. Iako 43,8% mladih tvrdi da ne poznaje nikoga ko je pretrpio ovaj tip nasilja 24,5% mladih kaže kako poznaje nekoga ko je bio žrtva međuvršnjačkog nasilja, što ukazuje na visoku incidencu vršnjačkog nasilja među mladima u Srebreniku. Kada govorimo o međuvršnjačkom nasilju, dvije trećine onih koji su izjavili da su bili žrtve međuvršnjačkog nasilja u Srebreniku su žene (68,6%), dok je jedna trećina muškaraca (31,4%) koji su izjavili da su bili direktne žrtve vršnjačkog nasilja. Čak je tri puta manje mladih (4,5%) izjavilo da su bili žrtve nasilja na internetu u odnosu na broj mladih koji je izjavio da su bili žrtve nasilja od strane vršnjaka. Ostali uočeni oblici nasilja imaju nižu incidencu u odnosu na nasilje od strane vršnjaka, ali su i dalje vrlo prisutni. Udio mladih koji su bili žrtve nasilja u porodici je 4,7%, a skoro svaka peta mlada osoba (19,5%) izjavila je da poznaje nekoga ko je bio žrtva nasilja u porodici. Nasilje na internetu je treći najopaženiji oblik nasilja među mladima te 15,3% mladih poznaje nekoga ko je bio žrtva ovog oblika nasilja

U cilju da stavimo ove podatke o nasilju u širi kontekst, u nastavku prikazujemo kako su na isto pitanje odgovorili mladi u nekim sličnim lokalnim zajednicama. Na osnovu prikazanih podataka možemo primijetiti da Srebrenik, Gračanica i Visoko imaju znatno veću incidencu vršnjačkog nasilja u odnosu na druge slične lokalne zajednice.

Grafik 40. Oblici nasilja kojima su mladi izloženi - komparacija sa drugim lokalnim zajednicama

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Svi koji su prijavili da su bili žrtve nasilja na radnom mjestu imaju 20 i više godina, što znači da su na tržištu rada.

Najviše osoba koje su izjavile da su bile žrtve seksualnog nasilja su žene i to u dobi od 15 do 19 godina.

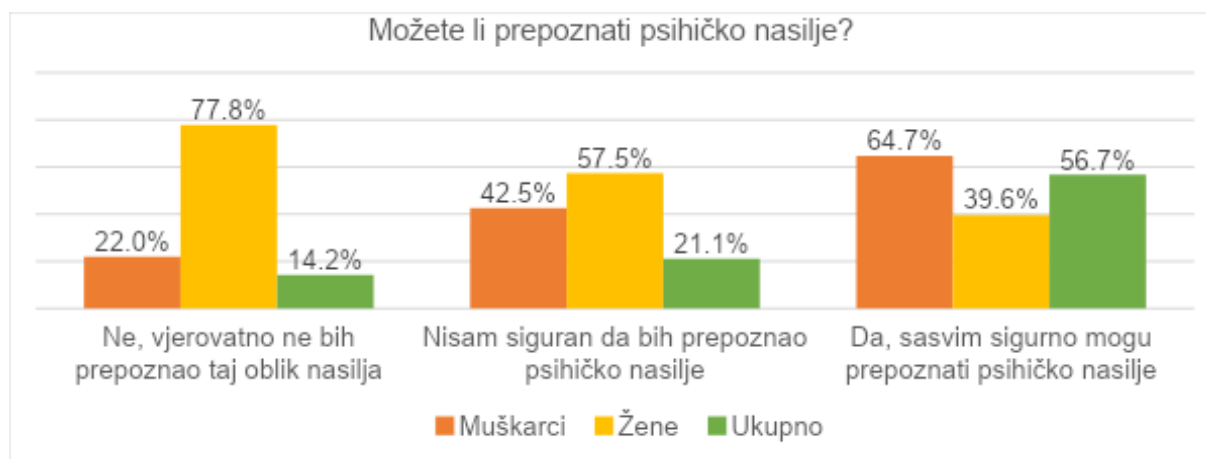
Kada govorimo o razbojništvu, ovakav oblik nasilja dosta učestaliji u gradskoj zoni u odnosu na vangradska područja a osobe koje su izjavile da su bile žrtve nekog oblika razbojništva su u dobi od 15 do 24 godine. Na osnovu odgovora ispitanika, žrtve ovog oblika nasilja su u većoj mjeri žene (60%) u odnosu na muškarce (40%).

2. Nasilje na internetu, psihičko nasilje, i nasilje nad ženama

Nasilje na internetu, sudeći po podatku da 15,3% mladih poznaje nekoga ko je bio žrtva ovog oblika nasilja, je treći najopaženiji oblik nasilja među mladima te je najučestalije među mladima iz najmlađeg petogodišta, te tako od svih anektiranih koji su odgovorili da su bili direktne žrtve nasilja na internetu, njih čak 64,7% su mladi u dobi od 15 do 19 godina.

Da sasvim sigurno može prepoznati psihičko nasilje tvrdi više od pola, odnosno 56,7% ispitanih mladih, 14,2% mladih iz Srebrenika smatra da vjerovatno ne bi prepoznali psihičko nasilje a nešto više od jedne petine mladih (21,1%) nisu sigurni da bi prepoznali psihičko nasilje. To je relativno visok postotak ako uzmemo u obzir faktor da se radi o obliku nasilja o kojem se često govori u javnosti. Kod prepoznavanja ovog oblika nasilja uočljive su spolne razlike, te su žene češće te koje smatraju da mogu prepoznati psihičko nasilje, dok su muškarci ti koji su znatno češće odgovarali da ne mogu prepoznati ovaj oblik nasilja.

Grafik 41. Prepoznavanje psihičkog nasilja

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Ukupno je 61,5% mladih iz Srebrenika tvrde da razumiju termine mobing i buling a ovaj postotak je blizu procenta mladih koji tvrde da sasvim sigurno mogu prepoznati psihičko nasilje (56,7%). Među onima koji su upoznati sa ovim terminima, žene u nešto većoj mjeri tvrde da mogu prepoznati ove oblike nasilja (57,9%) u odnosu na muškarce (42,1%). 11,3% mladih kaže da im nisu poznati ovi termini, iako su se sa njima trebali, barem na teoretskom nivou, upoznati tokom procesa obrazovanja.

Grafik 42. Prepoznavanje mobinga i bulinga

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

Skoro dvije trećine mladih iz Srebrenika, preciznije njih 64,4% smatra da su žene češće žrtve nasilja u odnosu na muškarce. Ako analiziramo ovaj podatak dublje, mlade žene iz Srebrenika u većoj mjeri smatraju da se nasilje češće vrši nad ženama. Ukupno 75,9% mladih žena iz Srebrenika smatra da su žene češće žrtve nasilja, dok 53,1% mladih muškaraca dijeli ovaj stav.

Percepcija da su žene češće žrtve nasilja u odnosu na muškarce je značajno visoka i na osnovu toga bi trebalo razmotriti povećanu pažnju na teme koje se tiču sprečavanja nasilja kako nad ženama tako i nad ostalim grupama stanovništva. Nešto malo više od jedne petine mladih iz Srebrenika (21,9%) smatra da je nasilje jednako zastupljeno prema oba spola a ovu grupaciju, od ukupno ispitane populacije čini ukupno 25,5% mladih muškaraca i 18,2% mladih žena iz Srebrenika.

Grafik 43. Žene kao žrtve nasilja

Izvor: Institut za razvoj mladih KULT

✓ Sigurnost u stabilnosti društvenog okruženja (stanovanje, zdravstvenu zaštitu, socijalnu zaštitu, i mobilnost)

Stambeno pitanje je važan aspekt kvalitete mladih, posebno kada se mlade osobe trebaju osamostaliti. Istraživanje položaja i potreba te analiza odgovora mladih iz Srebrenika upućuje na podatak da 75,4% ispitanika živi s roditeljima u zajedničkom domaćinstvu. Razlozi zbog kojih je mladima izazovno da se stambeno osamostale (kupe ili iznajme nekretninu za sebe) je nekoliko; najvećim dijelom finasijska nestabilnost, niska primanja, bojazan od gubitka vlastitih prihoda iz kojih bi finasirali troškove stanovanja, ali i visoke cijene stambenog prostora, bilo da se radi o kupovini ili o najmu vlastitog stana. Iako Ministarstvo za kulturu, sport i mlade Tuzlanskog kantona raspisuje javne pozive za subvencioniranje kamata namjenskih kredita za stambeno zbrinjavanje mladih, sredstva u Budžetu Tuzlanskog kantona na potrošačkoj jedinici „Podrška mladima“ nisu dovoljna da zadovolje potrebe mladih u smislu obezbjeđenja stambene sigurnosti. Podaci o nemogućnosti osamostaljenja mladih ukazuju na potrebu za kreiranjem lokalnih programa koji će mladima omogućiti lakši dolazak do vlastite nekretnije ili najma nekretnine. U okviru ovih programa mogu se razmotriti opcije (su)finansiranja kupovine prve nekretnine, (su)finansiranja kamate ili dijela kamate za kupovinu nekretnine, oslobađanje plaćanja poreza na promet nekretnine ili podrška u najmu nekretnine za mlade ili mlade braćne parove

Prema analizi raspoloživih podataka i stavova mladih o zdravstvenoj zaštiti koja je na raspolaganju kroz javne zdravstvene ustanove u gradu Srebreniku, vidljiva je nepovjerljivost koju mladi iskazuju ali i nezadovoljstvo, koje mladi artikuliraju kao potrebe unapređenja dostupnosti zdravstvenih usluga posebno namijenjenih mladim osobama ali i kao odsustvo posvećenosti zdravstvenih radnika. Kada na ovo dodamo i konstantan trend odlaska zdravstvenih radnika iz BiH, jasno je da zdravstvena briga mladih ne donosi sigurnost a što se očituje i time da veliki broj mladih ne obavlja sistematske preglede, a da vrlo mali procenat mladih žena redovno kontroliše i prati svoje reproduktivno zdravlje i zdravstveno stanje. Ništa bolja situacija nije ni sa brigom o mentalnom zdravlju. Naime, iako tri petine mladih kaže da razumiju šta su bulling i mobing, preko 56% kaže da bi znali prepoznati psihološko nasilje, iako je preko 13,5% ispitanika reklo da je bilo žrtva međuvršnjačkog nasilja, tek 31,4 % mladih Srebrenika se obratilo psihologu za savjet ili konsultacije. I ovdje je prisutan problem koji se često pojavljuje u praksi i provedbi programa prevencije mentalnih poremećaja i promociji mentalnog zdravlja a što je stigmatizacija od strane opće populacije ali i predstavnika različitih institucija. Ovaj je izazov naročito vidljiv kod najmlađe dobne grupe mladih (15-19 godina), koja iako u procesu obrazovanja može imati pristup psiholozima u obrazovnim ustanovama, to ipak ne čini.

Socijalna sigurnost mladih u gradu Srebreniku direktno je vezana i za prihode koji se ostvaruju u domaćinstvima u kojima mladi žive pa je značajan podatak da 12,4% mladih, tvdi da ukupni prihodi njihovog domaćinstva iznose do 1.200 KM, što je ispod prosječne plate u FBiH u trenutku izrade ove analize. Prema podacima Saveza samostalnih sindikata BiH, potrošačka korpa za april 2023. godine je iznosila 2.916,90 KM . Prosječna neto plata za grad Srebrenik, prema Zavodu za statistiku Federacije BiH za 2022. godinu, iznosila je 883 KM, dok je na isti datum prosječna neto plata u Tuzlanskom kantonu bila 1.022 KM. Prosječna neto plata u FBiH za maj 2023. g. iznosila je 1.277 KM .

✓ Sigurnost –Ekonomska perspektiva (obrazovanje i rad)

Na globalnom planu, prevladava činjenično stanje da za značajan broj mladih prijelaz iz školovanja u radno okruženje ne teče glatko i nije jednostavan te predstavlja period u njihovim životima označen nestabilnošću i frustracijama. Za većinu mladih je učešće na tržištu rada u nivou ispod praga odgovarajućeg radnog mjesta te je označeno nesigurnošću prihoda i niskom kvalitetom posla. Za one mlade koji pronađu zaposlenje, isto je nerijetko u neformalnom sektoru uz prisutnu nedovoljnu upotrebu radnika jer dodijeljeni posao ne koristi njegove vještine, radi na pola radnog vremena ili ga ostavlja neaktivnim. Sa druge strane veliki broj mladih suočen je sa dugim periodima nezaposlenosti u tom periodu od završetka školovanja do zaposlenja. Tokom ovih perioda u kojima mlada osoba ne obavlja odgovarajući posao u skladu sa postignutim kvalifikacijama, vještine i znanja stečena tijekom školovanja i obrazovanja počinju se osipati, zastarijevati te gubiti na ekonomskoj vrijednosti³⁸.

Druga činjenica koju valja razmotriti kod procjene ekonomske perspektive je neusaglašenost potrebnih i prisutnih vještina na tržištu rada. Naime tradicionalan pristup školovanju i obukama za zanimanja nisu uspješni u rješavanju problema razlike između vještina koju potencijalni radnik posjeduje i znanja i vještina koju poslodavac očekuje u današnjem brzoevolvirajućem prostoru globalne privrede. U tom smislu, programi obuka za stjecanje vještina koje bi ponudila i obezbijedila uprava/vlada, organizacije civilnog društva i/ili međunarodne organizacije mogu biti značajno sredstvo za premoštavanje ove neusaglašenosti traženih i raspoloživih vještina koji bi mladima pružili priliku za sticanje znanja vezanih za obavljanje željenog posla.

Sa druge strane, valja sagledati položaj mladih i u odnosu na prilike koje proizilaze iz napretka u tehnologijama i automatizacije. Tehnološke inovacije i automatizacija munjevito mijenjaju prirodu i kontekst rada za mlade. Napreci u informaciono-komunikacionim tehnologijama (IKT) uveliko su povisili produktivnost radnika te su omogućili kreiranje novih poslova i industrija. Mladi su u naročito povoljnoj poziciji da iskoriste ovakve razvoje imajući u vidu njihovu upućenost u korištenje digitalnih tehnologija od rane dobi te otvorenost ka istraživanju primjene istih u sve širem rasponu postojećih i novih konteksta. Zahvaljujući tehnološkim inovacijama javile su se nove mogućnosti zapošljavanja no istovremeno inovacije predstavljaju i prijetnju za one tradicionalnije oblike i izvore poslova. Iako su mladi spremniji i u boljoj poziciji da se snađu u izazovima razvoja novih vještina i prekvalifikacija koje znaju biti nužne za očuvanje radnog mjesta u novoj privredi, ipak većina mladih bude isključena iz ovakvih prilika.

Iako se Grad Srebrenik posvetio osiguranju podrške za obrazovanje mladih kroz dodjelu studenskih kredita studentima do diplomskog studija (1200 KM po osobi) i stipendija učenicima srednjih škola(1000 KM po osobi) na godišnjem nivou, mladi u Srebreniku uglavnom nisu optimistični da će im pruženo formalno obrazovanje pomoći prilikom nastavka školovanja ili eventualnog zaposlenja u struci te skoro dvije trećine (61,5%) mladih u Srebreniku smatraju da im obrazovanje koje trenutno pohađaju neće biti od pomoći prilikom zaposlenja u struci. Nešto bolja situacija je kada se sagledava svrsishodnost stečenog obrazovanja za nastavak školovanja, pa 42,2% mladih smatra da će za nastavak obrazovnog procesa imati dovoljno znanja i vještina, međutim, 54,8% mladih u Srebreniku smatra da im stečeno obrazovanje neće dati adekvatnu podlogu u smislu znanja i/ili vještina koje su potrebne za dalje obrazovanje.

Iako je trend pada broja nezaposlenih primjetan na nivou cijelog TK (iznosi 7,78%) reflektovan i u Srebreniku te se bilježi pad broja nezaposlenih osoba u prethodne 4 godine(pad u odnosu na 2019. g. iznosi 6,28%), podaci koje je prikupila Radna grupa za rad, zapošljavanje, samozapošljavanje i poduzetništvo mladih u Srebreniku, položaj mladih žena na tržištu rada u gradu Srebreniku je nepovoljniji u odnosu na položaj muškaraca, obzirom da od ukupno nezaposlenih mladih osoba u posmatranom periodu 68,83% čine žene, u odnosu na muškarce sa 31,17%. I kroz

³⁸ Izvornik na engleskom:

<https://www.un.org/development/desa/youth/wp-content/uploads/sites/21/2019/02/chapter4-wyr-2030agenda.pdf>; pristupljeno 30.5.2023.god.; prijevod i adaptacija Instituta.

istraživanje položaja i potreba mladih i kroz fokus grupu mladih u Srebreniku kao jedna od prijetnji sigurnosti ekonomske perspektive mladih navedeno je da ponuda radnih mjesta, obzirom na preovlađujuću industriju, uglavnom adekvatnija za muškarce, da je ponuda smjerova u školama mala i da je problem prevelike ponude radnika istih kvalifikacija na potražnju, odnosno broj raspoloživih radnih mjesta. Svjesni ovoga i činjenice da školovanje u drugim mjestima u Kantonu ili dalje zahtijeva dodatna ulaganja i u smislu vremena i u smislu finansijskih sredstava, trenutno viđenje ekonomske perspektive mladih u Srebreniku nije ohrabrujuće što vrlo vjerovatno unosi stres i strepnje mladih osoba u procesu planiranja budućnosti.

U cilju uspostavljanja efikasnog sistema za provedbu politika prema mladima i obezbjeđenje bolje perspektive i percepcije sigurnosti u zajednici, Grad Srebrenik se u skladu sa svojim nadležnostima opredijelio za nekoliko ključnih koraka koji će u narednom periodu doprinijeti boljem položaju mladih u ovoj oblasti, a navedeni su u tabeli koja slijedi.

Problem	Željeni rezultat	Aktivnosti
P1. U Srebreniku je prisutno međuvršnjačko nasilje među mladima, naročito među djecom školskog uzrasta, a mladi ne prepoznaju oblike nasilja i nisu svjesni pogubnog utjecaja na svoj razvoj	R-1.1-Mladi educirani i informirani o oblicima međuvršnjačkog nasilja i uticaju na mlade i njihov razvoj te o posljedicama činjenja krivičnih djela R.1.2- Međuvršnjačko nasilje među mladima u opadanju .13. Mladi koji su bili žrtve/ u riziku da budu žrtve međuvršnjačkog nasilja imaju stručnu i podršku zajednice	A.1.1.1-Redovne edukativne radionice za mlade, roditelje i nastavnike uključujući i online kampanje o temi "Međuvršnjačko nasilje, A.1.1.2 -Kreiranje i provedba informativne kampanje protiv vršnjačkog nasilja i nasilja u porodici, A.12.1.-Veća uključenost nadležnih službi i institucija u prevenciju i otkrivanje raznih oblika nasilja A.1.2.2- Redovni zajednički sastanci Policijske uprave sa predstavnicima škola i Gradske uprave Srebrenik A.1.2.3.-Inteziviran rad policijskih službenika sa učenicima osnovnih i srednjih škola, uključeni i roditelji djece kao i nastavnici u rješavanje problema. A.1.3.1. Pružena stručna podrška mladima koji su bili žrtve nasilja.
P2. Nedovoljna i nepotpuna edukovanost mladih u pogledu on-line i psihičkog nasilja	R2.1. Mladi su educirani i informirani o opasnostima od on-line i psihičkog nasilja	A.2.1.1. Kreiranje i provedba edukativnih programa u osnovnim i srednjim školama o postupanju protiv: nasilja na internetu, psihološkog nasilja, sprečavanja nasilja kako nad ženama tako i nad ostalim grupama stanovništva A.2.1.2. - Kreiranje i provedba informativne kampanje za prevenciju nasilja na internetu A 2.1.3. Kreiranje i provedba kampanje sprečavanja nasilja kako nad ženama tako i nad ostalim grupama stanovništva A.2.1.3-Uspostavljanje kriterija i minimalnih standarde za programe o sigurnosti mladih koji se provode u vidu vannastavnih aktivnosti, a koje podržava Grad Srebrenik

P3. Zloupotreba opojnih droga	R3.1.-Mladi educirani i informirani o opasnostima od zloupotrebe opojnih droga kao i o posljedicama činjenja krivičnih djela.	A.3.1.1- Kreiranje i provedba edukativnih programa u osnovnim i srednjim školama o zloupotrebi opojnih droga A.3.1.2.- Kreiranje i provedba informativne kampanje za prevenciju zloupotrebe opojnih droga
P4. Agresivno ponašanje mladih udruživanjem u tzv. neformalne grupe (navijačke skupine i sl.) na raznim vrstama javnih okupljanja (sportska takmicenja, muzicki koncerti, protesti isl.) koje nerijetko prerasta u nasilje	P4.1-Mladi su educirani i informirani o oblicima i posljedicama agresivnog ponašanja kao i o posljedicama činjenja krivičnih djela i prekršaja protiv javnog reda i mira P4.2. Smanjeno agresivno i rizično ponašanje mladih u javnom prostoru	A.4.1.1- Kreiranje i provedba edukativnih programa u osnovnim i srednjim školama o načinu i pravilima ponašanja na javnim okupljanjima, priredbama, koncertima i sl. A.4.2.1- Kreiranje i provedba informativne kampanje o načinu i pravilima ponašanja na javnim okupljanjima, priredbama, koncertima i sl
P5. Prosjačenje kroz izrabljivanje (iskorištavanje) i zloupotrebu mladih uglavnom romske populacije	R.5.1- Mladi (posebno romske populacije) su edukovani i upoznati o posljedicama prosjačenja kao i prekršaja u vezi sa istim R.5.1- Mladi (posebno romske populacije) žrtve prosjačenja informisani o raspoloživoj podršci i zaštiti	A.5.1.1.- Kreiranje i provedba edukativnih programa u osnovnim i srednjim školama na temu prosjačenja i zloupotrebe mladih uglavnom romske populacije A.5.1.2- Kreiranje i provedba informativne kampanje za prevenciju prosjačenja i zloupotrebe mladih uglavnom romske populacije
P6. Nedovoljna ohrabrenost mladih kod prijavljivanja raznih oblika nasilja izraženih kroz razne vrste prijatnji bilo na društvenim mrežama ili uopšte	R.6.1.-Mladi prijavljuju sve oblike nasilja na društvenim mrežama i uopšte	A.6.1.1- Kreiranje i provedba edukativnih programa u osnovnim i srednjim školama o postupanju protiv nasilja na internetu A.6.1.2- Kreiranje i provedba informativne kampanje za prevenciju nasilja na internet i uopšte A.6.1.3.-Uspostavljanje kriterija i minimalnih standarde za programe o sigurnosti mladih koji se provode u vidu van nastavnih aktivnosti, a koje podržava Grad Srebrenik
P7. -Agresivno ponašanje mladih u saobraćaju (vozača) koje se ogleda i kroz nepoštivanje osnovnih saobraćajnih propisa (brza vožnja, naglo startanje vozila, nevezivanje sigurnosnog pojasa, upotreba mobilnih telefona u toku vožnje, nekorisćenje zaštitne kacige na motociklu i dr.)	R.7.1.-Mladi su educirani i informirani o oblicima i posljedicama agresivnog ponašanja u saobraćaju kao i o posljedicama činjenja krivičnih djela i prekršaja protiv sigurnosti saobraćaja R.7.2.-Smanjeno agresivno i rizično ponašanje mladih u saobraćaju	A.7.1.1- Kreiranje i provedba edukativnih programa u u osnovnim i srednjim školama o pravilima saobraćaja A.7.1.2.- Kreiranje i provedba informativne kampanje o pravilima saobraćaja A.7.1.3.-Uspostavljanje kriterija i minimalnih standarde za programe o sigurnosti saobraćaja koji se provode u vidu vannastavnih aktivnosti, a koje podržava Grad Srebrenik

5. AKCIONI PLAN 2024–2028. I PLANIRANI TROŠKOVI

Strateški cilj 1: Osiguranjem preduvjeta za kvalitetno obrazovanje, kako formalno tako i neformalno, omogućiti mladima prilike za sticanje znanja i vještina s kojim ostvaruju svoje dugoročne ciljeve u daljem školovanju i na tržištu rada.

Problem	Mjera	Aktivnosti	Vrijeme provođenja					Nosioci provedbe	Troškovi (Ukupni troškovi)
			2024	2025	2026	2027	2028		
P1. Na području grada je prisutno kontinuirano smanjenje broja učenika u osnovnim i srednjim školama	R1.1. Grad preuzima mjere za unaprjeđenje sistema obrazovanja.	A1.1.1. Grad organizuje redovne sastanka sa nadležnim Ministarstvom i upravama obrazovnih institucija						Obrazovne institucije-nadležno ministarstvo-Ministarstvom obrazovanja i nauke TK , pedagoški zavod; nadležne gradske službe i službe za za kreiranje budžeta.	Godišnji trošak 400.000,00 KM od toga bi grad trebao izdvojiti 200.000,00 KM
		A1.1.2. Na osnovu zaključaka sa sastanka kreira se set preporuka za unaprjeđenje obrazovanja.	x	x	x	x	x		
		A1.1.3. Kreira se prijedlog za budžetska izdvajanja kao podrška setu preporuka i njihovu provedbu.							
P2. Mladi ponuđeno formalno obrazovanje i kvalitet nastave smatraju neadekvatnim	R.2.1 Kvalitet nastave je adekvatan i mladima pruža znanje i vještine potrebne za zaposlenje u struci.	A.2.1.1 Grad u saradnji sa realnim sektorom redovno mapira tržište rada i komunicira potrebe prema nadležnom ministarstvu potrebe za obrazovnim smjerovima koji mogu zadovoljiti potrebe tržišta rada.	x	X	X	X	X	Općina/Grad Služba za kulturu i sport, obrazovne institucije Drugi akteri iz oblasti kulture i sporta koji djeluju na	Godišnji trošak 50 000,KM
		A.2.1.2.Ponuda smjerova srednjoškolskog obrazovanja prati potražnju za radnom							

		snagom u realnom sektoru na području Srebrenika							području općine/grada.	
		A.2.1.3. Mladi čije su kompetencije postale nedostatne za tržište rada imaju mogućnost prekvalifikacije i dokvalifikacije uz podršku Grada							Ministarstvo za kulturu, sport i mlade TK	
P3. Učenici srednjih škola nemaju dovoljno prilika za obavljanjem kvalitetne praktične nastave kroz nastavni plan i program	R.3.1. Unaprijeđen sistem praktične nastave i usklađen sa potrebama mladih i tržišta rada	A.3.1.1 Grad, obrazovne institucije i realni sektor sarađuju da se mladima obezbijedi kvalitetna praktična nastava. A.3.1.2. Grad stimuliše JU i realni sektor da obezbijede uslove za izvođenje praktične nastave.							Općinske službe (Služba za finansije, Služba za kulturu, sport, mlade ili društvene djelatnosti, Ministarstvo obrazovanja i nauke TK, Ministarstvo za kulturu, sport i mlade TK	Godišnji trošak 500.000,00KM od toga bi grad trebao izdvojiti 50.000,00KM
			X	X	X	X	X			
P4. Nedovoljno ulaganje u obrazovanje	R4.1. Povećanje sredstava u budžetu za podršku obrazovnim institucijama a u vidu finasijske i/ili materijalne podrške projekatima koje provode obrazovne ustanove.	A4.1.1. Nadležna služba se konsultuje sa predstavnicima obrazovnih institucija prilikom planiranja sredstava u budžetu za projekte obrazovnih institucija							Općinske službe (Služba za finansije, Služba za kulturu, sport, mlade ili društvene djelatnosti, Ministarstvo obrazovanja i nauke TK, Ministarstvo za kulturu, sport i vlade TK,	Godišnji trošak 500.000,00KM od toga bi grad trebao izdvojiti 50.000,00KM
			X	X	X	X	X			

	R4.2. Grad planira i uključuje obrazovne ustanove u svoje projekte.	A.4.2.1. U budžetska sredstva za kapitalne investicije uključena su sredstva potrebna za opremanje i održavanje opreme i sredstava za rad kabineta, laboratorija, radionica i biblioteke/a								
	R.4.3. Škole imaju finansijsku podršku da opreme kabinete, laboratorije, radionice, biblioteke, ali i da nabave moderna sredstva u cilju bezbjednosti učenika i nastavnika škole.	A.4.3.1 Obrazovne ustanove i nadležna služba gradske uprave podnose nadležnom ministarstvu inicijativu za nabavkom modernih sredstava za unapređenje bezbjednosti učenika i nastavnika u gradu Srebreniku(detektor na ulazu u objekte škole)								
P5. Slaba zainteresovanost mladih za neformalno obrazovanje	R.5.1. Mladi su zainteresovani i motivirani da kroz neformalno obrazovanje nadomjeste ili prošire znanja i vještine koje su usvojili tokom redovnog školovanja.	A 5.1.1. Grad Srebrenik redovno finansira i sufinansira organizacije civilnog društva u pravcu kreiranja obuka i kurseva od interesa za mlade.			X	X	X	X	X	Općinske službe: Služba za finansije, Služba za kulturu, sport, mlade ili društvene djelatnosti, Ministarstvo za kulturu, sport i mlade TK

Strateški cilj 2: Mladima sa područja grada Srebrenika olakšan pristup tržištu rada i ojačana konkurentnost mladih na tržištu rada									
Problem	Mjera	Aktivnosti	Vrijeme provođenja					Nosioci provedbe	Troškovi (Ukupni troškovi)
			2024	2025	2026	2027	2028		
P1. Mladi teško ulaze na tržište rada jer nema programa koji olakšava sticanje prvog radnog iskustva	R1.1. Omogućiti programe obavljanje pripravničkog/volonterskog za sve mlade ljude nakon diplomiranja.	A.1.1.1. Grad u suradnji sa Birom za zapošljavanje treba unaprijediti i prilagoditi programe i javne pozive za prvo radno iskustvo.						Grad Srebrenik Biro za zapošljavanje	
	R.1.2. Poboljšana podrška mladima od strane institucija na nivou grada koje se bave posredovanjem pri zapošljavanju mladih	A.1.2.1 Redovni radni sastanci s institucijama koje se bave ovom problematikom. A.1.2.2. Institucije na nivou grada koje se bave posredovanjem pri zapošljavanju mladih imaju ugovor o međusobnoj suradnji i unapređenju rada i posredovanja pri zapošljavanju mladih.		X	X				
P2. Prisustvo korupcije pri zapošljavanju, ali i drugim oblastima života onemogućava mladima razvoj punih kapaciteta.	R.2.1. Grad Srebrenik kontinuirano radi na iznalaženju pristupa u suzbijanju, prevenciji i sankcionisanj korupcije	A.2.1. 1. Formirati komisiju za provedbu javnih konkursa koje Grad objavljuje. A.2.1.2 Educirati rukovodstvo javnih i privatnih institucija o značaju suzbijanja korupcije pri zapošljavanju. A2.1.3. Lokalne politike i pristupi u radu usaglašeni sa politikama i pristupima na nivou Kantona.		X	X	X		Grad Srebrenik Biro za zapošljavanje Centar za kulturu i informisanje	

<p>P3. Postojeći program zapošljavanja i samozapošljavanja mladih ne daje dovoljnu podršku mladima za pokretanje vlastitih biznisa</p>	<p>R3.1. Sistem zapošljavanja i samozapošljavanja unaprijeđen te pruža podršku mladima za pokretanje vlastitih biznisa a izdvojena su dodatna sredstva u skladu sa potrebama mladih</p>	<p>A3.1.1. Grad revidira program zapošljavanja i samozapošljavanja te kreira prijedloge za unaprijeđenje programa.</p> <p>A3.1.2. Na osnovu prijedloga za unaprijeđenje programa kreiran prijedlog budžeta za program zapošljavanja i samozapošljavanja.</p>							<p>Grad Srebrenik Biro za zapošljavanje Srebrenik</p>
	<p>R3.2. Postojeće javne pozive zapošljavanja i samozapošljavanja prilagoditi potrebama mladih.</p>	<p>A3.2.1. Na osnovi prijedloga za unaprijeđenje programa kreiran prijedlog budžeta za program zapošljavanja i samozapošljavanja</p>							
<p>P4. Neadekvatna informisanost mladih o programima podrške zapošljavanju i pokretanju biznisa i javnim pozivima zapošljavanja i samozapošljavanja</p>	<p>R4.1. Mladi su upoznati s mogućnošću ostvarivanja njihovih prava kroz programe podrške zapošljavanju, samozapošljavanju i pokretanju biznisa putem javnih poziva</p>	<p>A4.1.1 Grad Srebrenik i institucije zapošljavanja redovno promoviraju mlade o mogućnostima koje ova populacija ima kroz programe Grada, Kantona i FBiH (ili iz nekih drugih izvora)</p> <p>A4.1.2. Jednom godišnje održani info dani na kojima mladim mogu dobiti informaciju o programima zapošljavanja direktno od uposlenika institucija</p>							<p>Grad Srebrenik Biro za zpošljavanje Srebrenik MSŠ Poslodavci</p>

Strateški cilj 3: Sistem socijalne zaštite odgovara na potrebe mladih i kreira ambijent u kome mladi osjećaju socijalnu sigurnost									
Problem	Mjera	Aktivnosti	Vrijeme provođenja					Nosioci provedbe	Troškovi (Ukupni troškovi)
			2024	2025	2026	2027	2028		
P1- Sistem podrške stambenom zbrinjavanju ne odgovara na potrebe mladih	R1.1. Povećati broj mladih koji su ostvarili pravo na sufinansiranje kamate za stambene kredite za mlade bračne /vanbračne parove na području Grada	A1.1.1. Grad Srebrenik kontinuirano provodi program o sufinansiranju kamate za stambene kredite za mlade bračne/vanbračne parove. A1.1.2. Predložen program stambenog zbrinjavanja koji obuhvata širu populaciju mladih, a koji nisu u mogućnosti podići kredit u banci.	X	X	X	X	X	Grad Srebrenik JU Centar za socijalni rad Srebrenik Osnovne i srednje škole NVO iz oblasti socijalne podrške mladima koje djeluju na području grada	Budžetom Grada planirati povećanje sredstava za svaku godinu pojedinačno
	R1.2. Uvesti subvencije (sufinansiranje) kirije/komunalija za mlade bračne parove na određen period.	A12..1. Uputiti prijedlog Gradskom vijeću za uvođenje novog sistema finansiranja stambenog zbrinjavanja mladih koji se odnosi na subvencije ili sufinansiranje kirije/komunalija za mlade bračne parove.							
P2 - Potrebe mladih za stipendijama nisu u potpunosti zadovoljene	R2.1. Povećati broj mladih koji su ostvarili pravo na stipendiranje	A.2.1.1. Uputiti prijedlog Gradskom vijeću za uvođenje novog sistema podrške obrazovanju mladih kroz stipendiranje i bespovratne kredite	X	X	X	X	X	Grad Srebrenik Vijeća MZ NVO	
P.3. Nedovoljan broj udruženja koja se bave edukacijom i savjetovanjem mladih	R.3.1. Udruženja na području Grada Srebrenika imaju institucionalnu podršku za provedbu programa edukacije i	A 3.1.1 Osigurana institucionalna i finansijska podrška za osnivanje udruženja edukativnog i savjetodavnog karaktera	X	X	X	X	X	Grad Srebrenik	Budžetom Grada planirati povećanje sredstava za svaku godinu pojedinačno
		A 3.1.2.Grad Srebrenik na godišnjem nivou raspisuje javne pozive i dodjeljuje finansijskih sredstava za aktivnosti							

	savjetovanja mladih	udrženjima tipa dnevnih centara i brige o mladima							
		A 3.1.3. Aktivnosti koje provode udruženja medijski se promoviraju te je i šira javnost (građani) upoznata sa rezultatima koje ova udruženja postižu.							
P4. Nedostatak finansijskih sredstava za organizacije iz oblasti socijalne zaštite mladih	R4.1 Organizacije koje djeluju u oblastima socijalne zaštite imaju veću finansijsku podršku Grada Srebrenika kao i drugih donatora	<p>A 4.1.1. Grad Srebrenik na godišnjem nivou raspisuje javne pozive na koje se mogu prijaviti i organizacije sa poljem djelovanja u oblastima socijalne zaštite</p> <p>A 4.1.2. Razmatraju se mogućnosti stalnog programskog finansiranja za organizacije na području grada, a koje se bave osjetljivim pitanjima poput rada sa djecom i mladima sa invaliditetom/poteškoćama u razvoju</p> <p>A 4.1.3. Grad finansira/sufinansira aktivnosti u oblasti izrade projektnih aktivnosti i na taj način jača kapacitete organizacija za dalje namicanje sredstava, rast i razvoj</p>	X	X	X	X	X	Grad Srebrenik MZ Neformalne grupe građana	Sredstva planirati u skladu sa potrebama za svaku godinu pojedinačno
P5. Ne postoje edukativni centari za savjetovanje mladih (bračna savjetovališta, savjetovanja pri zapošljavanju, pisanjeCV-ja, itd.)	R5.1. Kontinuirano provođenje kampanja o bračnom savjetovalištu, savjetovanju pri zapošljavanju i drugim temama od interesa	A.5.1.1. Institucionalna i finansijska podrška za izgradnju edukativnih savjetodavnih centara SOS podrška mladima kroz projekte podrške „JEP“ (podrška u pisanju CV pri prvom zapošljavanju, pomoć pri osamostaljivanju, pomoć pri rješavanju stamebnog zbrinjavanje mladih, itd.						Grad Srebrenik MZ	Sredstva planirati u skladu sa potrebama za svaku godinu pojedinačno

Strateški cilj 4: Mladi u gradu Srebreniku ostvaruju učinkovitu zdravstvenu zaštitu uz prilike za redovnu kontrolu zdravlja, brigu o mentalnom zdravlju, informisanje i stjecanje znanja u oblasti zdravstvene zaštite									
Problem	Mjera	Aktivnosti	Vrijeme provođenja					Nosioци provedbe	Troškovi (Ukupni troškovi)
			2024	2025	2026	2027	2028		
P1. Nedovoljno razvijena svijest mladih o važnosti redovnih i preventivnih sistematskih pregleda	R1.1. Postotak mladih koji redovno obavljaju preventivne sistematske preglede porastao za 5%	A 1.1.1. Grad Srebrenik u saradnji sa zdravstvenim i obrazovnim ustanovama planira i provodi informativne i edukativne aktivnosti u cilju podizanja svijesti kod mladih o važnosti obavljanja redovnih sistematskih pregleda.	X	X	X	X	X	Stručne osobe u oblasti zdravstva Ministarstvo zdravstva Grad Srebrenik	Redovni troškovi
P2. Mladi nisu zadovoljni pristupom i kvalitetom usluga koje pruža JU Dom zdravlja Srebrenik i nisu upoznati sa eventualnim postojanjem usluga namijenjenih isključivo mladima, a koje su besplatne	R2.1. Učenici srednjih škola su upoznati sa uslugama koje pruža JU Dom zdravlja Srebrenik	A 2.1.1. Obrazovne institucije i JU Dom zdravlja Srebrenik jednom godišnje informišu učenike srednjih škola o uslugama koje mladi mogu koristiti u ovoj ustanovi, a u cilju očuvanja zdravlja						Grad Srebrenik Ministarstvo zdravstva Ministarstvo za rad i socijalnu politiku	Budžetom planirati određena sredstva
	R2.2. Pristup u radu sa mladima u JU Dom zdravlja Srebrenik je prijateljski, informativan i motivirajući za brigu o zdravlju mladih	A 2.2.1. Grad Srebrenik i JU Dom zdravlja Srebrenik planiraju i usaglašavaju pristup mladima koji dolaze u Dom zdravlja, a kako bi ova populacija imala sve neophodne informacije i bila motivisana da u budućnosti vodi brigu o zdravlju A 2.2.2. Uposlenici JU Dom zdravlja Srebrenik su informisani o važnosti	X	X	X	X	X		

		prijateljskog pristupa prema mladima koji koriste usluge zdravstvene ustanove							
P3. Nedovoljna informisanost i promocija programa i aktivnosti usmjerenih na očuvanje mentalnog zdravlja	R 3.1. Mladi u Srebreniku su informisani o važnosti brige o mentalnom zdravlju	A 3.1.1. Centar za mentalno zdravlje koristi dostupne kanale informisanja i kreira informativne kampanje minimalno dva puta godišnje o važnosti brige o mentalnom zdravlju A 3.1.2. Grad Srebrenik u saradnji sa Centrom za mentalno zdravlje i nevladinim organizacijama organizira događaje kroz koje informiše i edukuje mlade o važnosti očuvanja mentalnog zdravlja	X	X	X	X	X	Grad Srebrenik Gradsko vijeće	Budžetom planirati određena sredstva
P4. Postojeće evidencije korisnika usluga primarne zaštite i statistički podaci u oblasti zdravstva ne daju adekvatan pregled o stanju mladih i zdravstvenim uslugama koje ova populacija najčešće koristi.	R 4.1. Na području Srebrenika postoji jasna evidencija korisnika usluga primarne zaštite koja omogućava razumijevanje brige o zdravlju kod populacije mladih i moguće je jasnije uočiti potrebe mladih u ovoj oblasti	A 4.1.1. Javen ustanove zdravstva planiraju i uspostavljaju jasan sistem evidencije koji omogućava uvid u položaj i potrebe mladih u dobi od 15 do navršениh 30 godina starosti	X	X	X	X	X	Grad Srebrenik Ministarstvo obrazovanja i nauke Medicinske škole	Redovni troškovi
P5. Nedostatak edukativnih programa namijenjenih mladima o seksualnom i reproduktivnom zdravlju	R 5.1. Grad Srebrenik finansira edukativne programe namijenjene mladima, a koji se odnose na prevenciju i zaštitu zdravlja	A 5.1.1. Nadležna služba planira i predlaže izdvajanje sredstava za programe prevencije A 5.1.2. Grad Srebrenik podstiče nevladine organizacije da se prijave na javne pozive i provode programe prevencije kako bi edukovali mlade u							

		oblasti seksualnog i reproduktivnog zdravlja, ali i drugih oblika prevencije							
P6. Nije urađena analiza važeće zakonske regulative u oblasti zdravstva u skladu sa potrebama lokalne zajednice	R 6.1. Urađena analiza važeće zakonske regulative na osnovu stvarnog stanja u Srebreniku i definisane potrebe sistematizacije radnih mjesta	A 6.1.1. JU Dom zdravlja Srebrenik i Grad Srebrenik sastavljaju pregled potreba na osnovu stvarnog stanja u lokalnoj zajednici A 6.1.2. JU Dom zdravlja Srebrenik i Grad Srebrenik osnivaču JU upućuju zahtjev za ažuriranje sistematizacije radnih mjesta u skladu sa stvarnim mapiranim potrebama zajednice.							
	R6.2. Omogućeno nesmetano funkcionisanje zdravstvenog sistema								
P7. Ne postoje stimulativni materijalni dodaci tokom obavljanja volonterskog staža	R7.1. Volonterski staž (stručno osposobljavanje bez zasnivanja radnog odnosa), materijalno-finasijski, adekvatno podržan kroz budžet Grada	A 7.1.1. Na osnovu prijedloga za unaprjeđenje programa kreiran prijedlog budžeta za program obavljanja volonterskog staža	X	X	X	X	X	Općinske službe Zavod za zapošljavanje Općinsko vijeće	Budžetom planirati određena sredstva

Strateški cilj 5: Mladi imaju pristup kvalitetnim kulturnim i sportskim sadržajima te redovno učestvuju u njihovom kreiranju.									
Problem	Mjera	Aktivnosti	Vrijeme provođenja					Nosioci provedbe	Troškovi (Ukupni troškovi)
			2024	2025	2026	2027	2028		
P 1. Mladi, posebno iz vangradskog područja nemaju dovoljno prilika da posjećuju događaje iz oblasti kulture i umjetnosti	R. 1 Povećana ponuda kulturnih sadržaja u gradu i vangradskim sredinama.	A.1.1.1 Grad Srebrenik koristi prostor Doma kulture za održavanje predstava, glumačkih sadržaja, koncerata i drugih kulturnih aktivnosti. A.1.1.2. Prikupiti podatke iz svih MZ o potrebama mladih						Grad Srebrenik Vijeća MZ NVO	2023-0,00 2024-20.000,00 2025-20.000,00 2026-40.000,00 2027-40.000,00
			X	X	X	X	X		

	R.2. Raspoloživi prostori u MZ (Čitaonice i sl.) koriste se za realizaciju i promociju kulturnih sadržaja i povećavaju dostupnost i uključivanje mladih u organizovanje istih.	A.2.1.1. Opremiti objekte MZ da se mogu koristiti za bavljenje kulturnim sadržajima, A.2.1.2. Educirati mlade po svim mjesnim zajednicama i upoznati ih sa mogućnostima organizovanja i i bavljenja kulturom							
P 2. Slaba sportsko rekreativna aktivnost mladih, posebno mladih žena	R.2.1. Povećan broj mladih a posebno žena koje se bave sportom i rekreacijom	A.2.1.1. U saradnji sa svim osnovnim i srednjim školama, udruženjima koja se bave sportom organizovati edukacije o značaju i ulozi sporta u društvenom životu svakog pojedinca A.2.1.2. Kontinuirano provođenje kampanje o važnosti bavljenja sportom i rekreacijom A.2.1.3. Organizovati sportska takmičenja na nivou grada u cilju promocije sporta uz finansijsku podršku Grada Srebrenika	x	x	x	x	x	Osnovne škole MSŠ Srebrenik Sportske organizacije JU Sportsko-rekreativni centar Grad Srebrenik Sportski savez grada Srebrenika	2023-0.00 2024-5.000,00 2025-5.000,00 2026-7000,00 2027-8000,00
P.3. Nedostatak sportskih terena za atletiku i nedovoljno izgrađena sportska infrastruktura u vangradskim dijelovima Grada	R.3.1. Izgrađena atletska staza R.3.2. U vangradskim zajednicama Grada Srebrenika izgrađeni sportski	A.3.1.1 izrada atletske staze na postojećem stadionu OFK Gradina Srebrenik A.3.2.1. Izgradnja sportskih poligona u MZ u kojim trenutno nema ovih sportskih objekata	x	x	x	x	x	Grad Srebrenik OFK Gradina Atletski rekreativni klub „Silver Arrows“ Srebrenik	Budžetom planirati određena sredstva

	poligoni i staze za rekreativni sport	A.3.2.2 Izvršiti analizu ,odabrati MZ i izgraditi staze za rekreativni sport								
P4. Postojanje stava da mladi nisu zainteresirani za kulturni sadržaj i ne učestvuju u kreiranju kulturnog, umjetničkog i sportskog sadržaja u Gradu Srebreniku	R4.1. Povećana zainteresiranost mladih, povećane posjete mladih kulturnim sadržajima	<p>A. 4.1.1. Organizovati sastanke sa predstavnicima omladinskih udruženja i udruženja koja se bave pitanjima mladih, nastavnica i profesorima osnovnih i srednje škole koji u svom radu provode kulturne aktivnosti, te predstavnicima JU Centar za kulturu i informisanje Srebrenik i predstavnika udruženja koji su registrovani za oblasti kulture u cilju međusobnog povezivanja.</p> <p>A 4.1.2. Animiranje učenika osnovnih i srednje škole te drugih mladih da posjećuju kulturne manifestacije u organizaciji JU Centar za kulturu i informisanje te NVO iz oblasti kulture</p> <p>A 4.1.3. Organizovanje kolektivnih posjeta učenika kulturnim manifestacijama i događajima uz obezbjeđenje besplatnih karata.</p>							<p>Grad Srebrenik Služba za društvene djelatnosti JU Centar za kulturu i informisanje Osnovne i srednje škole NVO iz oblasti kulture koje djeluju na području grada</p>	<p>2023 - 0,00 2024-1000,00 2025-1500,00 2026-2000,00 2027-3000.00</p>
			x	x	x	x	x			

	R.4.2. Mladi učestvuju u organizaciji događaja iz sporta i kulture koji su od interesa mladima	<p>A.4.2.1 – Škole i Grad zajedno planiraju i realizuju investiranje u infrastrukturu za sportsko-kulturne događaje.</p> <p>A 4.2.2. Udruženja i grupe koje se bave kulturno-umjetničkim aktivnostima informišu i pozivaju mlade da se uključe u organizaciju različitih kulturnih sadržaja.</p> <p>A.4.2.3. Nadležna služba, obrazovne ustanove i mladi aktivno sarađuju na planiranju i realizaciji sportskih, kulturnih i drugih aktivnosti koje mogu biti dio vannastavnih aktivnosti koje se mogu obezbijediti mladima u osnovnim i srednjim školama.</p>							
P5. Nedovoljna promocija i marketing kulturnih i sportskih sadržaja	R5.1. Uspostavljene informativne i edukativne radijske emisije u cilju promocije važnosti bavljenja sportom	<p>A.5.1.1. Uvođenje redovnih radijskih emisija u program lokalnog medija koji će promovisati zdravlje i prednosti bavljenja sportom.</p> <p>A.5.1.2. Promjena pristupa mladima uz pomoć korištenja društvenih mreža koje su popularne među mladima i kreiranje zanimljivog sadržaja koji će privući pažnju mladih (pretežno Instagram, a potencijalno i TikTok).</p>							
	R5.2. Javne ustanove kao i NVO prisutne na društvenim mrežama putem kojih promovišu svoj rad i prilike u obalsti kulture i sporta.		x	x	x	x	x		Grad Srebrenik Sportske organizacije

P6. Mali broj udruženja koja se bave kulturom	R.6.1.Povećan broj udruženja koja se bave kulturom	A.6.1.1 Instutucionalna i finansijska podrška za osnivanje udruženja kulture							Grad Srebrenik Neformalne grupe građana Mediji	2023-0,00 2024-4000,00 2025-4000,00 2026-5000,00 2027-5000,00
		A.6.1.2.Raspisivanje javnih poziva i dodjela finansijskih sredstava za aktivnosti udrženjima kulture								
		A.6.1.3. Podržati osnivanje i rad sekcija i udruženja koji će promovisati i organizovati kulturne sadržaje.	x	x	x	x	x			
	R.6.2. Mladi se aktivno uključuju u udruženja koja se bave kulturom i aktivni su organizatori, učesnici i posjetioci kulturnih sadržaja	A.6.2.1. Medijska promocija aktivnosti udruženja kulture								
P.7. Nedostatak finansijskih sredstava za organizacije iz oblasti sporta kako sa lokalnog tako i iz drugih izvora	R7.1. Povećanja finansijska sredstva iz budžeta Grada za oblast sporta	A.7.1.1. Raspisivanje javnog poziva za dodjelu sredstava sportskim organizacijama							Grad Srebrenik Sportske organizacije (OFK Gradina, Atletski rekreativni klub „Silver Arrows“)	Budžetom Grada planirati povećanje sredstava za svaku godinu pojedinačno
	R.7 .2. Obezbijeđena sredstva od drugih donatora	A.7.2.1.Educirati sportske organizacije za pisanje projektnih prijedloga prema drugim donatorima za obezbjeđenje dodatnih sredstva	x	x	x	x	x			

Strateški cilj 6: Mladi aktivno učestvuju u procesima odlučivanja, adekvatno su informisani o prilikama koje im se pružaju, aktivno se organizuju i djeluju u okviru civilnog društva, imaju neometan i njima prilagođen sistem informisanja te mnoštvo prilika za sticanje znanja i vještina kroz neformalno obrazovanje.									
Problem	Mjera	Aktivnosti	Vrijeme provođenja					Nosioci provedbe	Troškovi (ukupni troškovi)
			2024	2025	2026	2027	2028		
P1. Slaba zainteresovanost i mali broj aktivnih mladih (mladih učlanjenih u organizacije civilnog društva, političke partije, volontiranje)	R1.1. Veći broj mladih se uključuje u omladinski rad, nevladine organizacije te pokreću veliki broj inicijativa za rješavanja pitanja mladih.	<p>A1.1.1. Održati edukacije, razgovore, debate, okrugle stolove na temu omladinskog aktivizma i volontiranja, uključivanja mladih u društvene procese na nivou grada Srebrenika</p> <p>A 1.1.2. Kontinuirano provoditi kampanju i promovisati značaj omladinskog aktivizma, volontiranja i značaju rada u omladinskim/nevladinim organizacijama</p>						<p>Sve gradske službe i Gradsko vijeće</p> <p>Omladinska udruženja i udruženja koja se bave pitanjima mladih</p> <p>Službenik za mlade grada Srebrenika</p> <p>Lokalni mediji</p> <p>MSŠ Srebrenik</p>	<p>2023-0,00 KM</p> <p>2024- 2500,00</p> <p>2025- 2500,00</p> <p>2026-3500,00</p> <p>2027-4000,00</p>

	R.1.2. Povećan broj mladih koji su se uključili u rad nevladinih organizacija i povećan broj nevladinih organizacija (omladinskih)	A.1.2.1. Obezbijediti redovnu saradnju sa nevladinim organizacijama i resornim gradskim službama							
	R.1.3. Veći broj aktivnih mladih koji učestvuju u donošenju odluka i kreiranju politika prema mladim na lokanom nivou organizacijama	A.1.3.1. Nadležna gradska služba poziva mlade na sve javne rasprave na kojima se donose akti vezani za lokalnu zajednicu (odluke, propisi, budžet i sl)							
P 2. Informisanje mladih Srebrenika nije usklađeno sa sredstvima informisanja koja mladi prate	R. 2.1. Mladi Informisani o mogućnostima i prilikama koje im se pružaju (mobilnost- studijskom putovanju, razmjeni studenata, te putovanja u BiH i inostranstvo; volonterizam, omladinski aktivizam)	A 2.1.1 Kreiranje posebne web stranice ili mobilne aplikacije sa svim informacijama vezanih za pitanja mladih, omladinskog aktivizma i volontiranja A 2.1.2 Najmanje jednom sedmično kreirati radio emisiju sa predstavljnjem uspješnih mladih ljudi iz prioritete oblasti	X	X	X	X	X	Resorna gradska služba NVO JU Centar za kulturu i informisanje Srebrenik- Radio Srebrenik Lokalni mediji NVO	2023-0,00 2024-6000,00 2025-6000,00 2026-6000,00 2027-7000,00
	R.2.2. Povećan broj aktivnih mladih ljudi na području grada u prioritetoj oblasti	A.2.1.3. Na loklanim medijima uspostaviti emisije za mlade A.2.1.4. Informacije na društvenim mrežama							

		<p>prilagoditi formatu i interesovanju mladih</p> <p>A.2.1.5. Promocija pozitivnih priča putem lokalnih medija i društvenih mreža</p> <p>A 2.2.1 Organizovati edukaciju o značaju volonterizma kao društveno važne djelatnosti</p> <p>A.2.2.2. Aktiviran rad Vijeća mladih grada Srebrenika</p> <p>A.2.2.3. Redovno prikupljanje podataka o projektima vezanim za aktivizam mladih</p> <p>A.2.2.4 Vijeće mladih prikuplja podatke o mobilnosti mladih od srednjih škola, fakulteta, resornog kantonalnog ministarstva, te uspostavlja kontakte sa prijateljskim gradovima u BiH i inostranstvu radi posjeta i razmjene mladih</p>							
P.3. Nepostojanje saradnje udruženja koja se bave pitanjima mladih i	R.3.1.Uspostavljena saradnja udruženja koja se bave pitanjima mladih i aktivno Vijeće mladih grada Srebrenika	A.3.1.1. Grad Srebrenik kroz saradnju sa VM Tuzlanskog kantona i VM FBH sa mladima grada Srebrenika organizuje periodično dijaloge sa	X	X	X	X	X	Vijeće mladih grada Srebrenika Udruženja koja se bave	Nisu potrebna finansijska sredstva

<p>neaktivno Vijeće mladih</p>		<p>mladima o značaju omladinskih organizacija u zajednici i Vijeća mladih.</p> <p>A.3.1.2 Grad Srebrenik i službenik za mlade organizuju infosesije za mlade u svrhu animiranja mladih da se priključe radu udruženja koja se bave pitanjem mladih i da formiraju podmladak koji bi mogao pokrenuti Vijeće mladih da održi reizbornu skupštinu.</p> <p>A3.1.3. Službenik za mlade se svakog mjeseca sastaje na radnom sastanku sa udruženjima koja se bave pitanjem mladih i planiraju aktivnosti kojima će uspješno Vijeće mladih u Srebreniku.</p>						<p>pitanjima mladih</p> <p>Službenik za mlade grada Srebrenika</p>	
<p>P4. U mjesnim zajednicama na području Srebrenika ne postoje adekvatno opremljeni prostori koje bi mladi koristili za svoje</p>	<p>R 4.1. Zadovoljavajuća iskorištenost postojećih objekata MZ u ruralnim sredinama (Čitaonica) za održavanje edukativnih sastanaka i povećana dostupnost ali i uključivanje</p>	<p>A4.1.1. Grad Srebrenik unaprjeđuje (infrastrukturno i tehnički) prostorije mjesnih zajednica kako bi one bile adekvatno opremljene za aktivnosti mladih.</p> <p>A 4.1.2. Odbori mjesnih zajednica održavaju redovne</p>							

aktivnosti i kvalitetno provodili slobodno vrijeme	mladih u organizovanje istih	<p>sastanke sa mladima, a kako bi razumjeli njihove potrebe i saslušali prijedloge za unapriješenje zajednice</p> <p>A 41.3. Educirati mlade po svim mjesnim zajednicama i upoznati ih sa mogućnostima organizovanja i aktivnog sudjelovanja u društvu</p>							
--	------------------------------	--	--	--	--	--	--	--	--

Operativni cilj 7: Sigurnost-Mladi su edukovani i informisani o potencijalnim prijetnjama svoje sigurnosti i dobiti te o načinima zaštite									
Problem	Rezultat	Aktivnosti	Vrijeme provođenja					Nosioци provedbe	Troškovi
			2024	2025	2026	2027	2028		
P1-U Srebreniku je prisutno međuvršnjačko nasilje među mladima, naročito među djecom školskog uzrasta a mladi ne prepoznaju oblike nasilja i nisu svjesni pogubnog	R-1.1-Mladi educirani i informirani o oblicima međuvršnjačkog nasilja i uticaju na mlade i njihov razvoj te o posljedicama činjenja krivičnih djela	<p>A.1.1.1-Redovne edukativne radionice za mlade, roditelje i nastavnike uključujući i online kampanje o temi "Međuvršnjačko nasilje,</p> <p>A.1.1.2 -Kreiranje i provedba informativne kampanje protiv vršnjačkog nasilja i nasilja u porodici,</p>	x	x	x	x	x	<p>Grad Srebrenik u saradnji sa: MUP TK-PU Srebrenik,</p> <p>Obrazovne ustanove na području Grada Srebrenika,</p> <p>Nadležna Služba za BIZ i društvene</p>	5000,00

utjecaja na svoj razvoj	R.1.2- Međuvršnjačko nasilje među mladima u opadanju	A.12.1.-Veća uključenost nadležnih službi i institucija u prevenciju i otkrivanje raznih oblika nasilja A.1.2.2- Redovni zajednički sastanci Policijske uprave sa predstavnicima škola i Gradske uprave Srebrenik A.1.2.3.-Inteziviran rad policijskih službenika sa učenicima osnovnih i srednjih škola, uključeni i roditelji djece kao i nastavnici u rješavanje problema.							djelatnosti Grada Srebrenika, Organizacije civilnog društva	
	R.13. Mladi koji su bili žrtve/ u riziku da budu žrtve međuvršnjačkog nasilja imaju stručnu i podršku zajednice	A.1.3.1. Pružena stručna podrška mladima koji su bili žrtve nasilja.								

<p>P2-Nedovoljna i nepotpuna edukovanost mladih u pogledu on-line i psihičkog nasilja</p>	<p>R-2.1. Mladi su educirani i informirani o opasnostima od on-line i psihičkog nasilja</p>	<p>A.2.1.1. Kreiranje i provedba edukativnih programa u osnovnim i srednjim školama o postupanju protiv: nasilja na internetu, psihološkog nasilja, sprečavanja nasilja kako nad ženama tako i nad ostalim grupama stanovništva A.2.1.2. - Kreiranje i provedba informativne kampanje za prevenciju nasilja na internetu A.2.1.3. Kreiranje i provedba kampanje sprečavanja nasilja kako nad ženama tako i nad ostalim grupama stanovništva A.2.1.3-Uspostavljanje kriterija i minimalnih standarde za programe o sigurnosti mladih koji se provode u vidu vannastavnih aktivnosti, a koje podržava Grad Srebrenik</p>	<p>x</p>	<p>x</p>	<p>x</p>	<p>x</p>	<p>x</p>	<p>Grad Srebrenik u saradnji sa: MUP TK-PU Srebrenik, Obrazovne ustanove na području Grada Srebrenika, Dom zdravlja Srebrenik Nadležna Služba za BIZ i društvene djelatnosti Grada Srebrenika, organizacije civilnog društva</p>	<p>2500,00</p>
<p>P3-Zloupotreba opojnih droga</p>	<p>R.3.1.-Mladi educirani i informirani o opasnostima od zloupotrebe opojnih droga kao i o posljedicama činjenja krivičnih djela.</p>	<p>A.3.1.1- Kreiranje i provedba edukativnih programa u osnovnim i srednjim školama o zloupotrebi opojnih droga A.3.1.2.- Kreiranje i provedba informativne kampanje za prevenciju zloupotrebe opojnih droga</p>	<p>x</p>	<p>x</p>	<p>x</p>	<p>x</p>	<p>x</p>	<p>Grad Srebrenik u saradnji sa: MUP TK-PU Srebrenik, Obrazovne ustanove na području Grada Srebrenika, Dom zdravlja Srebrenik</p>	<p>2500,00</p>

<p>P4-Agresivno ponašanje mladih udruživanjem u tzv. neformalne grupe (navijačke skupine i sl.) na raznim vrstama javnih okupljanja (sportska takmicenja, muzicki koncerti, protesti isl.) koje nerijetko prerasta u nasilje</p>	<p>P4.1-Mladi su educirani i informirani o oblicima i posledicama agresivnog ponašanja kao i o posledicama činjenja krivičnih djela i prekršaja protiv javnog reda i mira</p>	<p>A.4.1.1- Kreiranje i provedba edukativnih programa u osnovnim i srednjim školama o načinu i pravilima ponašanja na javnim okupljanjima, priredbama, koncertima i sl.</p>							<p>Grad Srebrenik u saradnji sa: MUP TK-PU Srebrenik,</p> <p>Obrazovne ustanove na području Grada Srebrenika,</p> <p>Nadležna Služba za BIZ i društvene djelatnosti Grada Srebrenika,</p> <p>Organizacije civilnog društva</p>	<p>2500,00</p>
	<p>P4.2. Smanjeno agresivno i rizično ponašanje mladih u javnom prostoru</p>	<p>A.4.2.1- Kreiranje i provedba informativne kampanje o načinu i pravilima ponašanja na javnim okupljanjima, priredbama, koncertima i sl</p>								
<p>P5-Prosjačenje kroz izrabljivanje (iskorištavanje) i zloupotrebu mladih uglavnom romske populacije</p>	<p>R.5.1- Mladi (posebno romske populacije) su edukovani i upoznati o posledicama prosjačenja kao i prekršaja u vezi sa istim</p>	<p>A.5.1.1.- Kreiranje i provedba edukativnih programa u osnovnim i srednjim školama na temu prosjačenja i zloupotrebe mladih uglavnom romske populacije</p>							<p>Grad Srebrenik u saradnji sa: MUP TK-PU Srebrenik,</p> <p>Obrazovne ustanove na području Grada Srebrenika,</p> <p>Nadležna Služba za BIZ i društvene djelatnosti Grada Srebrenika,</p> <p>organizacije civilnog društva</p>	<p>2500,00</p>
	<p>R.5.1- Mladi (posebno romske populacije) žrtve prosjačenja informisani o raspoloživoj podršci i zaštiti</p>	<p>A.5.1.2- Kreiranje i provedba informativne kampanje za prevenciju prosjačenja i zloupotrebe mladih uglavnom romske populacije</p>								

<p>P6.-Nedovoljna ohrabrenost mladih kod prijavljivanja raznih oblika nasilja izraženih kroz razne vrste prijetnji bilo na društvenim mrežama ili uopšte</p>	<p>R.6.1.-Mladi prijavljuju sve oblike nasilja na društvenim mrežama i uopšte</p>	<p>A.6.1.1- Kreiranje i provedba edukativnih programa u osnovnim i srednjim školama o postupanju protiv nasilja na internetu</p> <p>A.6.1.2- Kreiranje i provedba informativne kampanje za prevenciju nasilja na internetu i uopšte</p> <p>A.6.1.3.-Uspostavljanje kriterija i minimalnih standarda za programe o sigurnosti mladih koji se provode u vidu van nastavnih aktivnosti, a koje podržava Grad Srebrenik</p>	<p>x</p>	<p>x</p>	<p>x</p>	<p>x</p>	<p>x</p>	<p>Grad Srebrenik u saradnji sa: MUP TK-PU Srebrenik, *Obrazovne ustanove na području Grada Srebrenika, *Nadležna Služba za BIZ i društvene djelatnosti Grada Srebrenika, *Organizacije civilnog društva</p>	<p>2500,00</p>
<p>P7. -Agresivno ponašanje mladih u saobraćaju (vozača) koje se ogleda i kroz nepoštivanje osnovnih saobraćajnih propisa (brza vožnja, naglo startanje vozila, nevezivanje sigurnosnog pojasa, upotreba mobilnih telefona u toku vožnje, nekorištenje zaštitne kacige na motociklu i dr.)</p>	<p>R.7.1.-Mladi su educirani i informirani o oblicima i posljedicama agresivnog ponašanja u saobraćaju kao i o posljedicama činenja krivičnih djela i prekršaja protiv sigurnosti saobraćaja</p> <p>R.7.2.-Smanjeno agresivno i rizično ponašanje mladih u saobraćaju</p>	<p>A.7.1.1- Kreiranje i provedba edukativnih programa u osnovnim i srednjim školama o pravilima saobraćaja</p> <p>A.7.1.2.- Kreiranje i provedba informativne kampanje o pravilima saobraćaja</p> <p>A.7.1.3.-Uspostavljanje kriterija i minimalnih standarda za programe o sigurnosti saobraćaja koji se provode u vidu van nastavnih aktivnosti, a koje podržava Grad Srebrenik</p>	<p>x</p>	<p>x</p>	<p>x</p>	<p>x</p>	<p>x</p>	<p>Grad Srebrenik u saradnji sa: MUP TK-PU Srebrenik, Obrazovne ustanove na području Grada Srebrenika, Nadležna Služba za BIZ i društvene djelatnosti Grada Srebrenika, organizacije civilnog društva</p>	<p>2500,00</p>

6. MEHANIZMI ZA PROVEDBU STRATEGIJE PREMA MLADIMA

6.1. Monitoring i evaluacija

Evaluacija je proces, obično sistematičan i objektivan koliko je to moguće, kojim se određuju vrijednosti ili značaj aktivnosti, politike ili programa, planirane intervencije, intervencije u toku ili završene intervencije.³⁹

Evaluacija Strategije prema mladima pomaže da se odgovori na pitanja o intervenciji kao što su sljedeća:

- Koji su utjecaji provedenih mjera iz strategije?
- Provode li se mjere u skladu s planom?
- Ko i kakvu korist ima od provedenih mjera?

Monitoring je stalna funkcija koja koristi sistemsko prikupljanje podataka o određenim indikatorima da bi se menadžmentu i glavnim uključenim stranama tekuće razvojne intervencije osigurali pokazatelji stepena napretka i ostvarenja ciljeva i napretka u upotrebi dodijeljenih sredstava.⁴⁰

Monitoring i evaluacija Strategije prema mladima trebaju se zasnivati na praćenju i vrednovanju rezultata. Sistem zasnovan na rezultatima pomaže kreatorima Strategije, onima koji su je usvojili i onima koji prate njene rezultate u odnosu na ciljnu grupu te drugim uključenim stranama da odgovore na osnovna pitanja o tome jesu li ostvareni predviđeni ishodi.

Monitoring zasnovan na rezultatima jeste stalan proces prikupljanja i analiziranja informacija zasnovanih na ključnim indikatorima te poređenje stvarnih rezultata s očekivanim rezultatima kako bi se odredilo koliko dobro se implementira Strategija. To je kontinuiran proces određivanja napretka ka eksplicitnim, kratkoročnim, srednjoročnim i dugoročnim rezultatima praćenjem pokazatelja kretanja ka ostvarenju specifičnih, unaprijed određenih ciljeva (ishoda) upotrebom indikatora. Monitoring zasnovan na rezultatima osigurati će povratnu informaciju o napretku (ili nepostojanju napretka) osoblju i onima koji donose odluke, koji informacije mogu koristiti na različite načine kako bi poboljšali učinak.

Monitoring uključuje određivanje napretka ka ostvarenju ishoda ili utjecaja. Ishod se ne može odrediti direktno, stoga je određen set indikatora koji, kad se pravilno izmjere, osiguravaju informacije o tome jesu li ili nisu ostvareni ishodi ili željeni učinci, tj. jesu li poduzete mjere doprinijele približavanju ispunjenja vizije Strategije.

Indikator učinka jeste „varijabla koja omogućava verifikaciju promjena u razvojnoj intervenciji ili pokazuje ishode relativne onome što je planirano“⁴¹ (OECD 2002, str. 29).

Evaluacija zasnovana na rezultatima jeste procjena planiranih, tekućih ili završenih intervencija kako bi se odredili njihova relevantnost, efektivnost i efikasnost, utjecaj i održivost. Namjera je osigurati informacije koje su vjerodostojne, upotrebljive omogućavajući uključivanje naučenih lekcija u proces donošenja odluka. Evaluacija mjera

---

³⁹ Glosar Organizacije za ekonomsku saradnju i razvoj (OECD) / Razvojnog komiteta za pomoć (DAC) (OECD 2000, str. 21).

⁴⁰ Isto (OECD 2002, str. 27–28).

⁴¹ Isto (OECD 2002, str. 29).

posmatra u širem pogledu, postavljajući pitanje je li napredak ka cilju ili određeni ishod uzrokovan mjerom ili postoje neka druga objašnjenja za promjene koje je odabrao sistem monitoringa. Pitanja evaluacije mogu uključivati sljedeće:

- Jesu li ishodi vjerodostojni?
- Koliko efektivno i efikasno se ostvaruju?
- Koji neočekivani efekti su uzrokovani mjerama?
- Predstavlja li mjera strategiju za rješavanje određenog skupa potreba koja je najviše isplativa i održiva?

Monitoringom i evaluacijom zasnovanom na rezultatima mogu se demonstrirati poboljšanja ili pak nedostatak poboljšanja.

Sistem monitoringa i evaluacije pružit će pravovremenu informaciju svim uključenim stranama, a prije svega Komisiji za mlade Općine Ključ, o napretku postizanja učinka strategije. On će pomoći u ranoj identifikaciji eventualne slabosti koja zahtijeva korektivne mjere. Podaci monitoringa također će osigurati informacije o netipičnim vrijednostima (područja koja rade naročito dobro ili naročito loše).

Ciljevi evaluacije se ogledaju kroz:

- a) evaluaciju trenutnog stanja – cilj evaluacije trenutnog stanja može poslužiti da bismo nakon evaluacije poslije provedene aktivnosti mogli utvrditi do kakvih je promjena (po mogućnosti poboljšanja) došlo. Evaluaciju trenutnog stanja dobili smo istraživanjem koje smo proveli prije izrade strategije prema mladima;
- b) evaluaciju nastalih promjena – kod evaluacije nastalih promjena analiziramo proces od početnog do novog stanja. Najčešće procjenjujemo provedene aktivnosti u odnosu na postignuti rezultat;
- c) evaluaciju učinkovitosti – evaluacija učinkovitosti također analizira proces, ali onaj koji nastupa nakon evaluacije provedenih aktivnosti. Ona procjenjuje je li aktivnost, pa naposljetku i cijela strategija prema mladima, bila učinkovita, tj. šta se to u zajednici poboljšalo.

Evaluacija fokusirana na rezultate

U planovima djelovanja po oblastima navedeni su željeni rezultati koji se namjeravaju postići planiranim aktivnostima. S obzirom na to da je planiran niz aktivnosti, najbolje je evaluaciju provoditi netom nakon provođenja aktivnosti, kako bismo saznali je li aktivnost bila odgovarajuća i smatra li je ciljna grupa dobrom.

Evaluacija pojedinih aktivnosti ne treba se pretvoriti u evaluacijsko istraživanje, već treba dati odgovor na osnovna pitanja koja bi ocijenila je li aktivnost postigla željeni rezultat, tj. dovela do značajnih promjena.

Pitanja dijelimo na ona koja postavljamo korisnicima aktivnosti i na ona koja postavljamo sebi kao evaluatoru.

Evaluacija kroz korisnike aktivnosti

Pitamo li korisnike za njihovo mišljenje, aktivnosti možemo vrednovati na nekoliko načina, naprimjer:

- upitnikom;
- intervjuom;
- grupnom diskusijom i sl.

Bez obzira na to koju tehniku koristili, pogodna su nam sljedeća pitanja:

- Je li aktivnost bila prilagođena vama kao korisnicima?
- Koja je aktivnost postigla rezultat kod vas?
- Treba li aktivnost primjenjivati ubuduće i treba li nešto promijeniti?
- Je li aktivnost provedena u odgovarajućem periodu?

Odgovori na ova pitanja pomoći će nam da odgovorimo na pitanja koja postavljamo u internoj evaluaciji.

Interna evaluacija

Internom evaluacijom dopunjavamo odgovore koje smo dobili od korisnika.

Postavljamo sebi sljedeća pitanja:

- Je li aktivnost provedena onako kako je planirana?
- Jesmo li obuhvatili ciljnu grupu?
- Je li aktivnost provedena na vrijeme?
- Je li odgovorna osoba/institucija dobro obavila svoj posao?
- Je li aktivnost dovela do željenog rezultata?
- Može li aktivnost poslužiti kao dobar primjer iz prakse?

Evaluacija učinkovitosti strategije prema mladima

Za strategiju prema mladima možemo reći da je postigla učinkovitost ako su dosegnuti željeni rezultati, predviđeni u planovima djelovanja. Učinak strategije prema mladima odnosi se na specifične pokazatelje koji potvrđuju postizanje željenih rezultata iz plana djelovanja.

Primjer:

Strategijom prema mladima predviđeno je provođenje ulične kampanje za animiranje mladih da se aktivno uključe u rad lokalnih udruženja.

Željeni rezultat glasi: u lokalna udruženja uključilo se 20% novih mladih ljudi koji žele volontirati.

Ako nakon provođenja ove aktivnosti ustanovimo da je postignut željeni rezultat i da se za 20% više mladih zaista prijavilo da volontira u nekom od udruženja, pitamo se koji je učinak ostavio iza sebe ovaj rezultat. Ako evaluacijom ustanovimo da su novi članovi udruženja pokrenuli četiri aktivnosti koje na neki način unapređuju zajednicu, onda možemo govoriti o učinkovitosti aktivnosti.

Potvrdi li se učinkovitost većine aktivnosti, strategiju prema mladima ocjenjujemo učinkovitom.

7. Literatura

- Službene novine FBiH, „Zakon o mladima Federacije Bosne i Hercegovine“ („Službene novine FBiH“, br. 36/2010).
- Zakon o mladima Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine FBiH“, br. 36/2010).

- Agencija za statistiku BiH [online]. Popis 2013. Dostupno na: <https://www.popis.gov.ba/popis2013/knjige.php?id=0> [pristupljeno: 14. 3. 2023].
- Grad Srebrenik (2023). Budžet Grad Srebrenika za 2023. godinu [online]. Dostupno na: https://www.srebrenik.ba/images/vijesti/2023/Budzet_grada_srebrenika_u_2023/Budzet_Grada_Srebrenik_za_2023._godinu.pdf [pristupljeno: 27. 7. 2023].
- Federalni zavod za statistiku [online]. Dostupno na: <http://www.px-web.fzs.gov.ba> [pristupljeno: 30. 6. 2023].
- Federalni zavod za statistiku [online]. Kantoni u brojkama: Tuzlanski kanton (2018 – 2022) Dostupno na: <http://fzs.ba/index.php/2021/06/30/kantoni-u-brojkama/> [pristupljeno: 26. 7. 2023].
- Federalni zavod za statistiku [online]. POPIS 2013. Dostupno na: <http://www.px-web.fzs.gov.ba> [pristupljeno: 30. 5. 2023].
- Grad Srebrenik, dostupno na: <https://srebrenik.ba/kultura/kultura-1/objekti/ju-centar-za-kulturu-i-informisanje-srebrenik>
- Javna ustanova Dom zdravlja Srebrenik (<https://dzsrebrenik.ba/>)
- Javna ustanova „Mješovita srednja škola“ Srebrenik, dostupno na <https://mss-srebrenik.ba/odsjeci/>
- Program kapitalnih investicija Grada Srebrenika 2023-2025. Dostupno na: https://www.srebrenik.ba/images/vijesti/2023/Budzet_grada_srebrenika_u_2023/Program_kapitalnih_investicija.pdf [pristupljeno: 27. 7. 2023].
- Savez samostalnih sindikata Bosne i Hercegovine [online]. Sindikalna potrošačka korpa za april 2023. Dostupno na: <https://www.sssbih.com/sindikalna-potrosacka-korpa-za-april-2023-godine/> [pristupljeno: 1. 8. 2023].
- Služba za zapošljavanje TK. Statistički bilteni za period 2020 – 2023. Dostupno na: <http://szztk.ba/> [pristupljeno: 2. 8. 2023]